

από ένα μέσο σε άλλο με διαφορετική πυκνότητα. **διαθλαστικός -ή -ό.**

διαϊρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω σε μέρη ή ομάδες: *Το βιβλίο διαϊρείται σε δύο μέρη.* ❷ μαθ υπολογίζω πόσες φορές χωράει ένας αριθμός σε έναν άλλο: *Το 9 διαϊρείται ακριβώς διά του 3.* ❸ (μτφ.) κάνω κάποιους να διαφωνήσουν έντονα μεταξύ τους = **διχάζω:** *Είχαν τέτοια ομοψυχία, που δεν μπόρεσε να τους διαϊρέσει τίποτα.* **διαϊρεση** η. **διαϊρετικός -ή -ό:** αυτός που διαϊρεί (κυρ. στη σημ. 3). **διαϊρετικά** (επίρρ.). **διαϊρετός -ή -ό.** **διαϊρετέος** ο: μαθ αριθμός που διαϊρείται. **διαϊρέτης** ο: μαθ αριθμός με τον οποίο διαϊρούμε έναν άλλο.

διαισθάνομαι: (μτβ.) αντιλαμβάνομαι κτ χωρίς να μπορώ να το στηρίξω λογικά ή να το αποδείξω: ~ *ότι θα γίνει κτ κακό.* **διαισθηση** η. **διαισθητικός -ή -ό.** **διαισθητικά** (επίρρ.).

δίαιτα η • γεν. & [λόγ.] **διαϊτης:** τρόπος διατροφής (κυρίως για λόγους θεραπείας, αδυνατίσματος, υγιεινής ζωής κτλ.): *Κάνει ~ για να αδυνατίσει.* **διαϊτητικός¹ -ή -ό.** **διαϊτητικά** (επίρρ.). *σχ. διαϊτητής.*

διαϊτητής ο: ❶ αθλ πρόσωπο που επιβλέπει την ορθή τήρηση των κανόνων στη διάρκεια αγώνα. ❷ πρόσωπο που έχει ως καθήκον να λύσει τις διαφορές δύο πλευρών = **μεσολαβητής.** **διαϊτησία** η: ❶ αθλ ο τρόπος εκτέλεσης των καθηκόντων του διαϊτητή και το ίδιο το πρόσωπο που διαϊτητεύει: *Οι παίκτες τα έβαλαν με τη ~.* ❷ επίλυση διαφορών δύο πλευρών (κυρίως επίσημων αρχών) από κτ τρίτο: *Τα κράτη προσέφυγαν σε διεθνή ~.* **διαϊτητικός² -ή -ό.**

Τα **δίαιτα** και **διαϊτητής** (και τα παράγωγά τους) προέρχονται από το ΑΕ ρ. **διαϊτώμαι** που σήμαινε «διατρέφομαι με συγκεκριμένο τρόπο» και «κρίνω ως μεσολαβητής».

διακινδυνεύω -ομαι: ❶ (μτβ.) εκθέτω κτ σε κίνδυνο = **διακυβεύω**, **ρισκοκινδυνεύω**, **ρισκάρω:** ~ *πολλά χρήματα.* ❷ (μτβ.) τολμώ να κάνω (πρόβλεψη, σχόλιο κτλ.) = **αποτολμώ:** *Θα διακινδυνέσω μια πρόβλεψη, κι ας μην είμαι σίγουρη.* ❸ (αμτβ.) εκτίθεμαι σε κίνδυνο: *Του αρέσει η δράση, τολμά να διακινδυνεύει.*

διακινώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ μεταφέρω αγαθά ή ανθρώπους: *Τα τρένα διακινούν χιλιάδες επιβάτες.* ❷ θέτω κτ σε κυκλοφορία: *Διακινούσε παράνομα φάρμακα από το εξωτερικό.* ❸ κίνω κτ (ιδέες κτλ.) να γίνει ευρέως γνωστό = **διαδίδω.** **διακίνηση** η.

διακόπτω -ομαι • μπτ. **διακεκομμένος:** (μτβ.) ❶ σταματώ (συνήθως προσωρινά) κτ που γίνεται: *Ο διαϊτητής διέκοψε τον αγώνα. Διέκοψε τις σπουδές του για να εργαστεί.* ❷ (& με παράλ. αντικ.) κάνω κτ που μιλάει να σταματήσει: *Διέκοπτε συνέχεια τον μάρτυρα. Μη διακόπτεις!* *σχ. αναβάλλω.* **διακοπή** η: ❶ το να διακόπτει κανείς κτ ή κτ: ~ *ρεύματος/του φαρμάκου.* ❷ **πληθ.** περίοδος που δε λειτουργούν σχολεία, υπηρεσίες κτλ.: *καλοκαιρινές διακοπές.* **διακόπτης** ο: εξάρτημα συσκευής ή μηχανής για την έναρξη και λήξη της λειτουργίας της.

διακοσμή -ομαι: (μτβ.) κάνω έναν χώρο ή ένα αντικείμενο πιο όμορφο, το στολίζω. **διακόσμηση** η: διαμόρφωση χώρου ή αντικειμένου με σκοπό την αισθητική απόλαυση: ~ *εσωτερικών/εξωτερικών χώρων.* **διακοσμητής** ο, **-ήτρια** η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη διακόσμηση. **διακοσμητικός -ή -ό.** **διακοσμητικά** (επίρρ.). **διακοσμητικό** το: αντικείμενο που χρησιμοποιείται για διακόσμηση.

διακρίνω -ομαι • αόρ. **διέκρινα**, παθ. αόρ. **διακρίθηκα** (μτβ.) ❶ **α.** αναγνωρίζω κτ ως διαφορετικό σε σχέση με κτ άλλο = **ξεχωρίζω:** ~ *τη διαφορά μεταξύ καλού και κακού.* **β.** χωρίζω σε ομάδες ή είδη: *Τα σώματα διακρίνονται σε στερεά, υγρά και αέρια.* ❷ αντιλαμβάνομαι, αναγνωρίζω κτ που δε γίνεται εύκολα αντιληπτό: *Με δυσκολία ~ τη μορφή της στο σκοτάδι. ~ μια ειρωνεία στο ύφος σας.* ❸ (για ιδιότητες) αποτελώ χαρακτηριστικό κτ: *Τον διακρίνει η ευγένεια.* ❹ παθ. **α.** είμαι πολύ καλός σε κτ = **διαπρέπω**, **ξεχωρίζω:** *Διακρίνεται στα μαθηματικά.* **β.** **ξεχωρίζω** για κτ: *Διακρίνεται για το ήθος της.* **διακεκριμένος -η -ο** (μπτ. ως επίθ.): αυτός που διακρίνεται σε κτ (σημ. 4α): ~ **επιστήμονας.** **διάκριση** η: ❶ το να διακρίνει κανείς κτ (σημ. 1). ❷ **πληθ.** το να διακρίνει κανείς κτ άλλο από ένα σύνολο: *φυλετικές/κοινωνικές/ταξικές διακρίσεις.* ❸ βραβείο, τίτλος, τιμές κτλ. που δίνονται ως αναγνώριση της αξίας κτ: *Έχει πάρει διακρίσεις σε διεθνείς διοργανώσεις.* **διακριτικός -ή -ό:** ❶ **α.** αυτός που προσπαθεί να μην ενοχλεί, καθώς και η αντίστοιχη συμπεριφορά ≠ **αδιάκριτος:** *Είναι ~, πάντοτε έρχεται ώρες που ξέρει ότι δε θα ενοχλήσει.* **β.** αυτός που δεν τραβάει άμεσα την προσοχή κτ, δεν προκαλεί εντύπωση: *Κάνε μου ένα ~ νεύμα όταν θέλεις να φύγουμε.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζει κτ ή κτ, επιτρέποντας τη διάκρισή του = **χαρακτηριστικός:** ~ **σημάδι/γνώρισμα.** **διακριτικά** (επίρρ.

διαϊρεση → διαϊρώ
 διαϊρετέος → διαϊρώ
 διαϊρετής → διαϊρώ
 διαϊρετικά → διαϊρώ
 διαϊρετικός → διαϊρώ
 διαϊρετός → διαϊρώ
 διαϊρώ
 διαισθάνομαι
 διαισθηση → διαισθάνομαι
 διαισθητικά → διαισθάνομαι
 διαισθητικός → διαισθάνομαι
 δίαιτα
 διαϊτησία → διαϊτητής
 διαϊτητής
 διαϊτητικά → δίαιτα
 διαϊτητικός¹ → δίαιτα
 διαϊτητικός² → διαϊτητής
 διακεκομμένος → διακόπτω
 διακεκριμένος → διακρίνω
 *διακεκριμένος → διακεκριμένος
 διακεκριμένος → διακρίνω
 διακινδυνεύω
 διακίνηση → διακινώ
 διακινώ
 διακοσμητικός → διακοσμή
 διακοσμή → διακόπτω
 διακόπτης → διακόπτω
 διακόπτω
 διακόσμηση → διακοσμή
 διακοσμητής → διακοσμή
 διακοσμητικά → διακοσμή
 διακοσμητικός → διακοσμή
 διακοσμητικός → διακοσμή
 διακοσμήτρια → διακοσμή
 διακοσμή
 διακρατικός → διακρίνω
 διακρίνω
 διάκριση → διακρίνω
 διακριτικά → διακρίνω
 διακριτικός → διακρίνω
 διακριτικότητα → διακρίνω
 διακριτός → διακρίνω
 διακυβερνητικός → δια-

Δ

διαλέγω
διανοούμαι

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

διάλεγμα → διαλέγω
διαλέγομαι → διάλογος
διαλέγω
διάλειμμα
διαλεκτικός → διάλεκτος
διάλεκτος
διάλεξη
διαλεχτός → διαλέγω
διαλλακτικά → διαλλακτι-
κός
διαλλακτικός
διαλλακτικότητα → διαλλα-
κτικός
διαλογή → διαλέγω
διαλογικός → διάλογος
διάλογος
διάλυμα → διαλύω
διάλυση → διαλύω
διαλυτικά → διαλύω
διαλυτικό → διαλύω
διαλυτικός → διαλύω
διαλύω
διαμαρτυρία → διαμαρτύρο-
μαι
διαμαρτύρομαι
διαμαρτυρόμενη → διαμαρ-
τυρόμενος
διαμαρτυρόμενος → διαμαρ-
τύρομαι
διαμαρτυρόμενος
διαμένω
διαμερίσιμα
διαμερίσιμα
διαμέσου → πρόθεση -
Λέξεις με προθετική λει-
τουργία
διαμετρικά → διάμετρος
διαμετρικός → διάμετρος
διάμετρος
διαμοιράζω → δια-
διαμονή → διαμένο
διαμορφώνω
διαμόρφωση → διαμορφώνω
διανέμω
διανόηση → διανοούμαι
διανοητικά → διανοούμαι
διανοητικός → διανοούμαι
διάνοια → διανοούμαι
διανομέας → διανέμω
διανομή → διανέμω
διανοούμαι
διανοούμενος → διανοούμαι
διανοούμενη → διανοούμαι
διανυκτέρευση → δια-
διανυκτερεύω → δια-
διανυκτερεύω → δια-

στη σημ. 1). **διακριτικότητα** η: η ιδιότητα του διακριτικού (σημ. 1). **διακριτός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να διακριθεί (σημ. 1).

διαλέγω -ομαι • προφέρεται *δια-λέγω*, αόρ. *διά-λεξα*, μππ. *διαλεγμένους*: (μτβ.) αποφασίζω ποιο(ν) προτιμώ από σύνολο προσώπων, πραγμάτων, ενεργειών κτλ. με βάση ορισμένα κριτήρια = *επιλέγω*. **διάλεγμα** το = επιλογή. **διαλεχτός -ή -ό**: αυτός που ξεχωρίζει λόγω της καλής ποιότητας ή αξίας του = *ξεχωριστός*, *εκλεκτός*. **διαλογή** η: επιλογή, *ξεδιάλεγμα* με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: *προϊόντα άλφα/βήτα διαλογής*.

διάλειμμα το: παύση συνήθως από εργασία για μικρό χρονικό διάστημα.

Από το ΑΕ ρ. *διαλείπω* (< *διά* + *λείπω*).

διάλεκτος η: ΓΛΩΣΣ τοπική γλωσσική παραλλαγή μιας γλώσσας, με μικρές αποκλίσεις από την κοινή γλώσσα, ιδίωμα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *ποντιακή/κηρική* ~ **διαλεκτικός -ή -ό**.

διάλεξη η: ομιλία μπροστά σε κοινό, με θέμα από τον χώρο της επιστήμης ή της τέχνης.

διαλλακτικός -ή -ό: αυτός που είναι πρόθυμος να κάνει συμβιβασμό, καθώς και η σχετική συμπεριφορά = *συμβιβαστικός*, *συμφιλιωτικός*, *μετριπαθής* ≠ *αδιάλλακτος*: *Κατέληξαν σε συμφωνία, γιατί και οι δύο πλευρές ήταν διαλλακτικές*. **διαλλακτικά** (επίρρ.). **διαλλακτικότητα** η ≠ *αδιαλλαξία*.

διάλογος ο: συνομιλία μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων = *συζήτηση* ≠ *μονόλογος*: *Κρουφάκουσε τον μεταξύ τους* ~. *Θα γίνει δημόσιος ~ για την Παιδεία*. **διαλέγομαι** • προφέρεται *δι-α-λέγομαι*, αόρ. *διαλέχθηκα*: [επίσ.] (αμτβ.) *κάνω διάλογο* = *συνομιλώ*, *συζητώ*, *συνδιαλέγομαι*: *Η ταινία του διαλέγεται με προηγούμενες πάνω στο ίδιο θέμα*. **διαλογικός -ή -ό**: αυτός που έχει μορφή διαλόγου.

διαλύω -ομαι: (μτβ.) ❶ *χωρίζω* κτ στα μέρη από τα οποία αποτελείται ≠ *συναρμολογώ*: *Διέλυσε τον μηχανισμό για να δει πώς λειτουργεί*. ❷ *κάνω ένα ενιαίο σύνολο να χωριστεί* ή να διασπαστεί: *Η αστυνομία διέλυσε το πλήθος*. *Ο θάνατος του πατέρα διέλυσε την οικογένεια*. ❸ *κάνω να μην υπάρχει πια* κτ = *απομακρύνω*, *εξαφανίζω*: *Ο αέρας διέλυσε τα σύννεφα*. *Διέλυσε τις υποψίες μου*. ❹ *αναμειγνύω* κτ ουσία με υγρό, ώστε να γίνουν ένα ενιαίο σύνολο: *Διέλυσε το συμπυκνωμένο γάλα σε νερό*. ❺ *θέτω τέλος* (σε δεσμό,

ένωση κτλ.): *Διαλύσανε τον αρραβώνα / την επιχείρηση*. **διάλυση** η. **διάλυμα** το: χημ ομοιογενές υγρό που σχηματίζεται από την ανάμειξη δύο ή περισσότερων ουσιών. **διαλυτικός -ή -ό**. **διαλυτικά** (επίρρ.). **διαλυτικό** το: υγρό που χρησιμοποιείται για τη διάλυση ή αραίωση χρωμάτων ή διαλυμάτων.

διαμαρτύρομαι • αόρ. *διαμαρτυρήθηκα*: (μτβ. & αμτβ.) *εκφράζω με έντονο τρόπο την αντίθεσή μου* σε κτ: *Διαμαρτυρόταν ότι δεν είχε πει ψέματα*. *Διαμαρτύρονται για τη διαίτησή του αγώνα*. **διαμαρτυρία** η. **διαμαρτυρόμενος -η -ο**: αυτός που διαμαρτύρεται για κτ. **διαμαρτυρόμενος ο, -η η**: ΘΡΗΣΚ *χριστιανός* που ανήκει στην προτεσταντική εκκλησία, η οποία προήλθε από απόσχιση από την καθολική εκκλησία τον 16ο αιώνα = *προτεστάντης*.

διαμένω • πρτ. *διέμενα*, αόρ. *διέμεινα*: [επίσ.] (αμτβ.) *κατοικώ* κάπου: *Διαμένουν στο εξωτερικό*. **διαμονή** η.

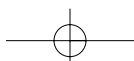
διαμέρισμα το: ❶ σύνολο δωματίων που αποτελεί ενιαίο χώρο κατοικίας σε μία πολυκατοικία: *Μένουμε σε ~ τεσσάρων δωματίων στον τρίτο όροφο*. ❷ *αυτόνομο τμήμα χώρας ή πόλης*: *Η Ελλάδα χωρίζεται σε επτά γεωγραφικά διαμερίσματα*. **δημοτικό** ~.

διάμετρος η: ΓΕΩΜ *ευθύγραμμο τμήμα που περνά από το κέντρο κύκλου ή σφαιράς*, ενώνοντας δύο σημεία της περιφέρειάς τους. **εκ διαμέτρου αντίθετος**: *εντελώς αντίθετος*. **διαμετρικός -ή -ό**. **διαμετρικά** (επίρρ.).

διαμορφώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ *δίνω μορφή*, *σχήμα* σε κτ: *Διαμόρφωσαν έναν χώρο για να παίζουν τα παιδιά*. ❷ *επιδρώ στην ανάπτυξη*, *εξέλιξη* κτ: *Το σχολείο ~ χαρακτήρες*. **διαμόρφωση** η.

διανέμω -ομαι • αόρ. *διένειμα*, μππ. *διανεμημένος*: (μτβ.) *δίνω* κτ σε πολλούς = *μοιράζω*: *Οι προσκλήσεις διανέμονται δωρεάν*. **διανομή** η. **διανομέας** ο.

διανοούμαι: ❶ (μτβ.) *έχω* στο μυαλό ως σκέψη: *Ούτε να το διανοηθείς κάτι τέτοιο!* ❷ (αμτβ.) *συλλογίζομαι* σε βάθος. **διανοούμενος ο, -η η**: πρόσωπο ιδιαίτερος μορφωμένο και καλλιέργημένο, με πνευματική ενασχόληση. **διανόηση** η: ❶ *ανώτερη πνευματική λειτουργία που οδηγεί στη γνώση και την κριτική σκέψη*. ❷ *το σύνολο των διανοουμένων: ο κόσμος της* ~. **διάνοια** η: ❶ *πνεύμα*, *νους*. ❷ *ιδιαίτερα ευφυής άνθρωπος*. = *μεγαλοφυΐα*. **διανοητικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται ή έχει σχέση με τη σκέψη. **διανοητικά** & [επίσ.] **-ός** (επίρρ.).

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

διάνυσμα
διάσταση

Από το ΑΕ ρ. *διανοούμαι* «έχω στο μυαλό μου» (< διά + νοῦς).

Η μτβ. χρήση του *διαρρέω* με τη σημ. 2 (Ο Γιάννης *διέρρευσε την πληροφορία*), παρατηρείται όλο και πιο συχνά, δεν έχει όμως ακόμη καθιερωθεί.

διάνυσμα το: μαθ ευθύγραμμο τμήμα που χαρακτηρίζεται από τη διεύθυνση, τη φορά και το μήκος του. **διανυσματικός -ή -ό**.

διανύω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω απόσταση: *Μπορεί να διανύσει πολλά χιλιόμετρα.* ❷ [επίσ.] (για χρόνο) βρίσκομαι: *Διανύει το τριακοστό έτος της ηλικίας του.* **διάνυση η.**

διαπασών η • *άλλ.*: ❶ ΜΟΥΣ το διάστημα μίας κλίμακας = οκτάβα. ❷ πολύ υψηλή ένταση ήχου: *Βάζαμε τη μουσική στη διαπασών.*

διαπερνάω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ περνάω μέσα από κτ άλλο: *Το φως του ήλιου ~ την κουρτίνα.* ❷ (μτφ.) επιδρώ σε κπ ή κτ: *Τον διαπέρασε ένα κρίγος.* **διαπεραστικός -ή -ό. διαπεραστικά** (επίρρ.).

διαπιστώνω -ομαι: (μτβ.) ανακαλύπτω ή συμπεραίνω κτ μετά από έλεγχο: *Διαπιστώσαμε αμέσως την απουσία του φίλακα.* **διαπίστωση η.**

διαπολιτισμικός -ή -ό: αυτός που χαρακτηρίζει ή αναφέρεται σε δύο ή περισσότερους πολιτισμούς: ~ *εκπαίδευση.* **διαπολιτισμικά** (επίρρ.).

διαπραγματεύομαι: (μτβ.) συνεννοούμαι για την επίτευξη συμφωνίας: ~ *την αγορά μιας εταιρείας.* **διαπραγματέυση η:** ❶ το να διαπραγματεύεται κπ κτ. ❷ *συνήθ. πληθ.* σύνολο συζητήσεων για ένα θέμα: *Έληξαν οι διαπραγματεύσεις.* **διαπραγματευτικός -ή -ό. διαπραγματευτικά** (επίρρ.). **διαπραγματευτής ο, -εύτρια η.**

Προσοχή στη διάκριση μεταξύ των ρ. *διαπραγματεύομαι* και *πραγματεύομαι* «εξετάζω λεπτομερώς».

διάρκεια η • γεν. & [λόγ.] *διαρκείας:* ❶ χρονικό διάστημα κατά το οποίο συμβαίνει κτ. ❷ ανθεκτικότητα, αντοχή στον χρόνο: *Η σχέση αυτή δεν είχε ~.* **στιλό/εισιτήριο/απεργία διαρκείας:** που έχουν μεγάλη διάρκεια. **διαρκώ:** (αμτβ.) ❶ έχω ορισμένη διάρκεια: *Το έργο ~ 2 ώρες.* ❷ συνεχίζω χρονικά: *Η ειρήνη δεν διήρκεσε πολύ.* **διαρκής -ής -ές** = συνεχής. *σχ. αγενής. διαρκώς* (επίρρ.).

διαρρέω • αόρ. *διέρρευσα:* ❶ (αμτβ., για υγρά ή αέρια) ξεφεύγω. ❷ (μτφ., αμτβ.) κυκλοφορώ ως φήμη: *Από το υπουργείο διέρρευσε η πληροφορία.* ❸ (μτβ.) ρέω, κυλώ μέσα από κπ χώρο: *Ο ποταμός διαρρέει μία καταπράσινη κοιλάδα.* **διαρροή η:** ~ στο σύστημα αποχέτευσης/~ ρεύματος.

διάρρηξη η: ❶ παράνομη είσοδος σε χώρο ή όχημα (συνήθως με σκοπό την κλοπή): *Κατηγορείται για ~ αυτοκινήτου.* ❷ [επίσ.] (μτφ.) απότομη διακοπή: *Η έντονη διαφωνία προκάλεσε την οριστική ~ των σχέσεων.* **διαρρηκτής ο:** *σεσημασμένος ~.*

Από το ΑΕ ρ. *διαρρηγνύμι* (< διά + ρήγνυμι «σκίζω»).

διάσειση η: ΙΑΤΡ λειτουργική διαταραχή των νευρικών κέντρων του εγκεφάλου μετά από χτύπημα: *Μετά το πέσιμο, έπαθε ~.*

διασκεδάζω -ομαι: ❶ ενεργ. α. (αμτβ.) περνάω καλά, ευχαριστιέμαι = ψυχαγωγούμαι: *Διασκεδάσαμε πολύ στο πάρτι.* β. (μτβ.) κάνω κπ να περνάει καλά: *Τα απλά παιχνίδια ~ τα μικρά παιδιά.* ❷ (μτβ.) διώχνω κτ (συνήθως δυσάρεστο) μακριά = διασκορπίζω: *Με τις δηλώσεις του διασκεδάστηκαν οι ανησυχίες μας.* *σχ. ψυχαγωγία. διασκέδαση η. διασκεδαστικός -ή -ό. διασκεδαστικά* (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *διασκεδάννυμι* «διασκορπίζω».

διασκευή η: η τροποποίηση σε βασικά σημεία ενός καλλιτεχνικού έργου: *Η ταινία είναι ~ του ομώνυμου θεατρικού έργου.* **διασκευάζω -ομαι** (μτβ.).

διάσκεψη η: συνάντηση, συνεδρίαση επισήμων ή πολιτικών προσώπων για τη λήψη αποφάσεων: ~ *για την προστασία του περιβάλλοντος.* ~ **κορυφής:** διάσκεψη αρχηγών κρατών. **διασκέπτομαι** (αμτβ.).

διασπορά η: ❶ σκόρπισμα σε διαφορετικά σημεία: *βόμβες διασποράς.* ❷ διάδοση: ~ *ψευδών ειδήσεων.* ❸ (μτφ.) το να ζει κάποια εθνότητα σε ξένο μέρος και (συνεκδ.) ο πληθυσμός αυτός: *ο Ελληνισμός της διασποράς.* **διασπείρω -ομαι:** (μτβ.) διαδίδω (φήμες, ειδήσεις κτ.).

διασπώ -ώμαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω ένα σύνολο σε κομμάτια = κατακεραματίζω: *Το κόμμα διασπάστηκε.* ❷ διακόπτω: *Η προσοχή των μαθητών διασπάται κάθε φορά που ακούγεται θόρυβος.* **διάσπαση η. διασπαστικός -ή -ό. διασπαστικά** (επίρρ.).

διάσταση η: ❶ μέγεθος που δηλώνει ύψος, πλάτος, μήκος: *οι διαστάσεις του τραπέζιού.* ❷

διάνυση → διανύω
διάνυσμα
διανυσματικός → διάνυσμα
διανύω
διαπασών
διαπεραστικά → διαπερνάω
διαπεραστικός → διαπερνάω
διαπιστώνω
διαπίστωση → διαπιστώνω
διαπλέω → διαπολιτισμικά → διαπολιτισμικός
διαπολιτισμικός
διαπραγματεύομαι
διαπραγματέυση → διαπραγματεύομαι
διαπραγματευτής → διαπραγματεύομαι
διαπραγματευτικά → διαπραγματεύομαι
διαπραγματευτικός → διαπραγματεύομαι
διαπραγματεύτρια → διαπραγματεύομαι
διάρκεια
διαρκής → διάρκεια
διαρκώ → διάρκεια
διαρκώς → διάρκεια
διαρρέω
διαρρηκτής → διάρρηξη
διαρροή → διαρρέω
διάσειση
διασκεδάζω
διασκέδαση → διασκεδάω
διασκεδαστικά → διασκεδάω
διασκεδαστικός → διασκεδάω
διασκευή
διασκευάζω → διασκευή
διάσκεψη
διάσπαση → διασπώ
διασπαστικά → διασπώ
διασπαστικός → διασπώ
διασπείρω → διασπορά
διασπορά
διασπώ
διάσταση

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- διασταυρώνω
- διασταύρωση → διασταυρώνω
- διαστέλλω
- διάστημα
- διαστημικός → διάστημα
- διαστολή → διαστέλλω
- διασύνδεση
- διασυνδέω → διασύνδεση
- διασυρμός → διασύρω
- διασύρω
- διασχίζω
- διασώζω
- διάσωση → διασώζω
- διασώστης → διασώζω
- διασώστρια → διασώζω
- διαταγή → διατάζω
- διάταγμα → διατάζω
- διατάξει
- διάταξη
- διατάραξη → διαταράσσω
- διαταράσσω
- διαταράχη → διαταράσσω
- διατάσσω → διάταξη
- διατεθειμένος → διαθέτω
- διατελώ
- διατήρηση → διατηρώ
- διατηρητέος → διατηρώ
- διατηρώ
- διατίθεται → διαθέτω
- διατρέφω → διατροφή
- διατροφή
- διατροφικός → διατροφή
- διατυπώνω
- διατύπωση → διατυπώνω
- διαύγεια → διαυγής
- διαυγής
- διαυγώς → διαυγής
- διαφάνεια → διαφανής
- διαφανής
- διάφανος → διαφανής
- διαφανώς → διαφανής

πληθ. έκταση ή σοβαρότητα ενός θέματος: *Η υπόθεση πήρε τεράστιες διαστάσεις.* ❸ (μτφ.) πλευρά ενός θέματος: *Ανέδειξε μία νέα ~ του θέματος.* ❹ διαφορά, απόκλιση: *~ απόψεων.* ❺ το να ζει χωριστά ένα παντρεμένο ζευγάρι: *Βρίσκονται σε ~.*

Από το ΑΕ ρ. *δίσταμαι* (αλ.).

διασταυρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ελέγχο την ορθότητα πληροφορίας ή είδησης: *Οι πληροφορίες που μας έδινε ήταν διασταυρωμένες.* ❷ βάζω δύο πράγματα σταυρωτά. ❸ δημιουργώ νέα ποικιλία ζώου ή φυτού συνδυάζοντας διαφορετικά είδη. ❹ παθ. συναντιέμαι: *Στο σημείο αυτό διασταυρώνονται δύο κεντρικοί δρόμοι. Διασταυρώθηκαν τα βλέμματά μας αρκετές φορές.* **διασταύρωση η.**

διαστέλλω -ομαι • αόρ. *διέστειλα*, παθ. αόρ. *διαστάληκα* & [επίσ.] *διεστάλην*, μπλ. *διεσταλμένος:* (μτβ.) ❶ φγσ προκαλώ αύξηση του όγκου ενός σώματος ≠ συστέλλω: *Η θερμοότητα κάνει τα σώματα να διαστέλλονται.* ❷ μεγαλώνω τις διαστάσεις κπ πράγματος: *Με κοίταζε με διεσταλμένα μάτια.* **διαστολή η:** φγσ αύξηση των διαστάσεων ενός σώματος ≠ συστολή: *Η ζημιά οφείλεται στην απότομη ~ των καλωδίων.*

διάστημα το: ❶ απόσταση στον χώρο: *Μην αφήνεις μεγάλο ~ ανάμεσα στις δύο γραμμές!* ❷ χρονική περίοδος, απόσταση: *~ δύο ημερών.* ❸ ΑΣΤΡΟΝ τα ουράνια σώματα και ό,τι υπάρχει έξω από την ατμόσφαιρα της γης: *η εξερεύνηση του διαστήματος.* **διαστημικός -ή -ό** (στη σημ. 3).

διασύνδεση η: ❶ σύνδεση, συσχέτιση γεγονότων ή καταστάσεων. ❷ *συνήθ. πληθ.* γνωριμία με ανθρώπους που κατέχουν δύναμη ή εξουσία: *Η επιτυχία του οφείλεται στις διασυνδέσεις του.* **διασυνδέω -ομαι** (μτβ.).

διασύρω -ομαι: (μτβ.) διαδίδω αρνητικά πράγματα για κπ = δυσφημώ: *Το όνομά του διασύρθηκε.* **διασυρμός ο.**

διασχίζω -ομαι: (μτβ.) περνά από τη μία άκρη μιας έκτασης ως την άλλη: *Το ποτάμι διέσχισε την πεδιάδα. Διέσχισε τον δρόμο περνώντας μέσα από αυτοκίνητα.*

διασώζω -ομαι: (μτβ.) ❶ σώζω: *Οι εγγλωβισμένοι διασώθηκαν από την Πυροσβεστική.* ❷ (μτβ.) γλιτώνω από τη φθορά του χρόνου: *Μεγάλο μέρος των παύρων διασώθηκε από τους μοναχούς.* **διάσωση η. διασώστης ο, -ώστρια η.**

διατάζω -ομαι: (μτβ. & με παρόλ. αντικ.) δίνω σε κπ εντολή = προστάζω: *Ο στρατηγός διέταξε τους στρατιώτες του να επιτεθούν. Πάψε να διατάξεις και κάνε κι εσύ καμιά δουλειά!* **διαταγή η** = προσταγή. **διάταγμα το:** γραπτή διατύπωση απόφασης από ανώτερη αρχή.

διάταξη η: ❶ ο τρόπος που κτ είναι τοποθετημένο: *Η ~ των επίπλων είναι καλή.* ❷ ό,τι ορίζεται από ένα νομοθετικό κείμενο: *διατάξεις του ποινικού κώδικα.* **ημερήσια ~:** κατάλογος θεμάτων για συζήτηση σε συνέλευση, συνεδρίαση: *Εγκρίνεται η ~ και αρχίζει η συνεδρίαση.* **στην ημερήσια ~:** πολύ συχνά: *Τα σκάνδαλα είναι πια ~.* **διατάσσω -ομαι** (μτβ.).

διαταράσσω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ αναταραχή: *Με τις αντιπαραθέσεις διαταράσσεται το ήρεμο κλίμα της τάξης.* **διατάραξη η:** ~ κοινής ησυχίας. **διαταραχή η:** ΙΑΤΡ ΨΥΧΟΛ ΟΡΓΑΝΙΚή ή ψυχική ανωμαλία: *στομαχική ~.*

διατελώ: [επίσ.] (αμτβ.) κατέχω αξίωμα: *Διετέλεσε υπουργός.*

Από το ΑΕ ρ. *διατελώ* «περνώ τη ζωή μου».

διατηρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ φροντίζω να υπάρχει κτ χωρίς αλλαγές, αναλλοίωτο: *Διατηρούσε τη φόρμα της με δίαιτα. Το κρέας διατηρείται στην κατάψυξη.* ❷ εξακολουθώ να έχω: *~ κάποιες επιφυλάξεις.* **διατήρηση η. διατηρητέος -α -ο:** αυτός που έχει αποφασιστεί ότι πρέπει να διατηρηθεί.

διατροφή η: ❶ τρόπος να τρέφεται κπ: *Παρατηρείται στροφή στην υγιεινή ~.* ❷ ΝΟΜ ποσό που καταβάλλεται από τον έναν από τους πρώην συζύγους στον άλλο μετά το διαζύγιο.

διατρέφω -ομαι (μτβ., σημ. 1). **διατροφικός -ή -ό** (σημ. 1). αλφ. **αλείφω.**

διατυπώνω -ομαι: (μτβ.) εκφράζω σκέψη, άποψη, κρίση ή ερώτηση σε γραπτό ή προφορικό λόγο: *Διατύπωσε την ερώτησή της με σαφήνεια.* **διατύπωση η.**

διαυγής -ής -ές: ❶ αυτός μέσα από τον οποίο μπορεί κπ να δει = διαφανής: *Ήταν ένα ~, υποκίτρινο υγρό.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι σαφής, ακριβής: *~ και ξεκάθαρη σκέψη.* αλφ. σχ. **αγενής. διαύγεια η. διαυγώς** (επίρρ.).

διαφανής -ής -ές & διάφανος -η -ο: ≠ αδιαφανής ❶ αυτός που επιτρέπει να διακρίνεται ό,τι υπάρχει πίσω του: *~ υγρό/ύφασμα/χαρτί.* ❷ (μτφ.) αυτός που επιτρέπει να φανεί η αλήθεια: *διαφανείς διαδικασίες.* αλφ. σχ. **αγενής. διαφανώς** (επίρρ.). **διαφάνεια η:** ≠ αδια-

διαφέρω
διδάκτορας

φάνεια: Ζητούσαν ~ στη διαχείριση των οικονομικών του Δήμου.

Από το ΑΕ ρ. διαφαίνω -ομαι.

διαφέρω (αμτβ.) δε μοιάζω με κπ ή κτ: Διαφέρουν στην εμφάνιση. **διαφορά** η: ❶ το να διαφέρει κπ ή κτ από κπ άλλο: Το ζευγάρι έχει μεγάλη ~ ηλικίας. ❷ ΜΑΘ το αποτέλεσμα της αφαίρεσης δύο αριθμών. ❸ διαφωνία για κτ: οικονομικές διαφορές. **διάφορος -η -ο:** ❶ [επίσ.] αυτός που δεν είναι ίδιος ή ίσος με κπ ή κτ άλλο ≠ ίδιος, ίσος: ~ του μηδενός. ❷ πληθ. α. αυτοί που είναι διαφορετικού είδους: Το έκανε για πολλούς και διάφορους λόγους. β. για αόριστη αναφορά σε κτ: Μας είπε ~ πράγματα. **διαφορετικός -ή -ό** = αλλιώτικος ≠ όμοιος, ίδιος. **διαφορετικά** (επίρρ.) = αλλιώς. **διαφορετικότητα** η. ∞ σχ. **αλείφω**.

διαφεύγω: [επίσ.] ❶ (αμτβ.) απομακρύνομαι κρυφά = ξεφεύγω: Ο δράστης διέφυγε στο εξωτερικό. ❷ (μτβ.) αποφεύγω, γλιτώνω από κτ δυσάρεστο: Ο ασθενής έχει διαφύγει τον κίνδυνο. ❸ (αμτβ.) διαρρέω: Διέφυγε ποσότητα τοξικών αερίων. ❹ (μτβ.) δεν έχω κτ στη μνήμη μου: Το όνομά της μου ~. **διαφύγη** η.

διαφημίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω γνωστό στο ευρύ κοινό προϊόν ή υπηρεσία: Η εταιρεία ~ ένα νέο αυτοκίνητο. ❷ προβάλλω κτ: ~ τα προσόντα της. **διαφήμιση** η. **διαφημιστής** ο, **-ίστρια** η. **διαφημιστικός -ή -ό. διαφημιστικά** (επίρρ.).

Η αρχική σημασία είναι «διαδίδω, διακηρύττω». Η λ. διαφήμιση αποτελεί απόδοση του γαλλ. réclame.

διαφθείρω -ομαι: (μτβ.) επιδρώ αρνητικά, κάνω τον χαρακτήρα κπ να αλλάξει προς το χειρότερο: Κατηγορούσαν τον Σωκράτη ότι ~ τους νέους. **διαφθορά** η: ❶ ξεπεσμός των ηθών. ❷ κατάσταση ή συμπεριφορά κατά την οποία κπ ενεργεί παράνομα για το κέρδος: Υπήρχαν πολλές καταγγελίες για ~ στον δημόσιο τομέα. **διαφθορέας** ο. ∞ σχ. **αλείφω**.

διαφωνώ: (αμτβ.) έχω διαφορετική άποψη από κπ: Διαφωνήσαμε μεταξύ μας. **διαφωνία** η: διαφορά γνώμών = ασυμφωνία ≠ συμφωνία, ομοφωνία.

διαφοτίζω -ομαι: (μτβ.) παρέχω ενημέρωση σε κπ, επεξηγώ κτ: Δε μας διαφώτισε καθόλου η ομιλία του για το τι πρόκειται να γίνει. **δια-**

φωτιστικός -ή -ό: αυτός που διαφωτίζει: ~ συζήτηση. **διαφωτιστικά** (επίρρ.). **Διαφωτισμός** ο: πνευματικό κίνημα στην Ευρώπη τον 18ο αιώνα, σύμφωνα με το οποίο η χρήση του ορθού λόγου και η γνώση μπορούν να οδηγήσουν τον άνθρωπο στην αποδέσμευση από προλήψεις και αυθεντίες. **διαφωτιστής** ο: εκπρόσωπος του Διαφωτισμού.

διαχειρίζομαι: (μτβ.) ❶ ρυθμίζω κπ υπόθεση: Διαχειρίστηκε με εξαιρετική ικανότητα την κρίση. ❷ διευθύνω, διοικώ κτ: Διαχειρίστηκαν για μεγάλο διάστημα την περιουσία. **διαχείριση** η. **διαχειριστής** ο, **-ίστρια** η. **διαχειριστικός -ή -ό. διαχειριστικά** (επίρρ.).

Το ρ. διαχειρίζομαι είναι αποθετικό (μόνο ενεργ. διάθεση σε -ομαι). Επομένως, σχηματίζει την παθ. φωνή περιφραστικά (Η διαχείριση γίνεται από κπ).

διαχέω -ομαι • αόρ. **διέχυσα:** σκορπίζω, μεταδίδω κτ προς όλες τις κατευθύνσεις: Με τον ψεκάσμο το φάρμακο διαχέεται στην ατμόσφαιρα. Το περιοδικό μας διαχέει τα αποτελέσματα των ερευνών του Ινστιτούτου. **διάχυση** η: ❶ το να διαχέει κπ κτ: Από την έκρηξη προκλήθηκε ~ αερίων. = έκλυση. Απαιτείται ~ των αποτελεσμάτων της έρευνας. ❷ πληθ. θερμές εκδηλώσεις συναισθημάτων συμπάθειας. **διάχυτος -η -ο:** αυτός που διαχέεται, είναι σκορπισμένος παντού. **διαχυτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τις διαχύσεις = εκδηλωτικός. **διαχυτικά** (επίρρ.). **διαχυτικότητα** η.

διαχωρίζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ να διαφέρει ή να ξεχωρίζει από άλλα παρόμοια: Διαχωρίσαμε τη θέση μας από τους άλλους. **διαχωρισμός** ο. **διαχωριστικός -ή -ό. διαχωριστικό** το.

διαψεύδω -ομαι: (μτβ.) ❶ ισχυρίζομαι ή αποδεικνύω ότι κτ είναι ψέμα ≠ επιβεβαιώνω: Διέψευσε τα λεγόμενα του μάρτυρα. ❷ αποδεικνύω ότι κτ είναι αβάσιμο ≠ επαληθεύω, επιβεβαιώνω: Οι ελπίδες μας/Τα προγνωστικά διαψεύστηκαν. **διάψευση** η.

διδάκτορας ο, η: τίτλος που απονέμεται σε κπ που έχει ολοκληρώσει ανώτατες μεταπτυχιακές σπουδές κάνοντας πρωτότυπη ερευνητική εργασία (διατριβή): ~ μηχανικός/φιλοσοφίας/του Πανεπιστημίου Αθηνών. **διδασκτικός -ή -ό. διδακτορικό** το: διδακτορικό δίπλωμα.

διαφέρω
διαφεύγω
*διαφήμιση → διαφήμιση
διαφημίζω
διαφήμιση → διαφημίζω
διαφημιστής → διαφημίζω
διαφημιστικά → διαφημίζω
διαφημιστικός → διαφημίζω
διαφημιστρια → διαφημίζω
διαφθείρω
διαφθορά → διαφθείρω
διαφθορέας → διαφθείρω
διαφορά → διαφέρω
διαφορετικά → διαφέρω
διαφορετικός → διαφέρω
διαφορετικότητα → διαφέρω
διαφοροποιώ → ποιώ
διάφορος → διαφέρω
διαφύγη → διαφεύγω
διαφωνία → διαφωνώ
διαφωνώ
διαφοτίζω
Διαφωτισμός → διαφωτίζω
διαφωτιστής → διαφωτίζω
διαφωτιστικά → διαφωτίζω
διαφωτιστικός → διαφωτίζω
διαχειρίζομαι
διαχείριση → διαχειρίζομαι
διαχειριστής → διαχειρίζομαι
διαχειριστικά → διαχειρίζομαι
διαχειριστικός → διαχειρίζομαι
διαχειρίστρια → διαχειρίζομαι
διαχέω
διάχυση → διαχέω
διαχυτικά → διαχέω
διαχυτικός → διαχέω
διαχυτικότητα → διαχέω
διάχυτος → διαχέω
διαχωρίζω
διαχωρισμός → διαχωρίζω
διαχωριστικό → διαχωρίζω
διαχωριστικός → διαχωρίζω
διαψεύδω
διάψευση → διαψεύδω
διδασκτικός → διδάσκω
διδάκτορας
διδασκαλία → διδάσκω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- διδάσκω
- Δίδυμοι → δίδυμος
- δίδυμος
- δίδω → σχ. δίνω
- διεγείρω
- διέγερση → διεγείρω
- διεγερτικά → διεγείρω
- διεγερτικό → διεγείρω
- διεγερτικός → διεγείρω
- διέγνωσα → διαγιγνώσκω
- διέγνωσα → διάγνωση
- διεθνής
- διεθνώς → διεθνής
- διείσδυση → διεισδύω
- διεισδυτικά → διεισδύω
- διεισδυτικός → διεισδύω
- διεισδύω
- διεκδίκηση → διεκδικώ
- διεκδικητής → διεκδικώ
- διεκδικητικά → διεκδικώ
- διεκδικητικός → διεκδικώ
- διεκδικήτρια → διεκδικώ
- διέλευση → διέρχομαι
- διένεξη
- διενέργεια → διενεργώ
- διενεργώ
- διεξαγωγή
- διεξήγαγε → διεξάγω
- διεξήγαγα → διεξάγω
- διεξήχθη → διεξάγω
- διέξοδος
- διερεύνηση → διερευνώ
- διερευνητικά → διερευνώ
- διερευνητικός → διερευνώ
- διερευνώ
- διερμηνέας
- διερμηνεία → διερμηνέας
- διερμηνεύω → διερμηνέας
- διέρρηξα → διαρρέω
- διέρχομαι
- διερχόμενος → διέρχομαι
- διεστάλην → διαστέλλω
- διεσταλμένος → διαστέλλω

Προσοχή: δεν πρέπει να μπερδεύουμε τον δικτάτορα με τον διδάτορα!

διδάσκω -ομαι: ❶ α. (μτβ.) μεταφέρω γνώσεις σε κπ, συνήθως μέσα σε σχολείο: *Μας δίδασκε Μαθηματικά.* β. (αμτβ.) ασκώ το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: *Έχω πολλούς φοιτητές στη Σχολή όπου ~.* ❷ (μτβ.) κάνω κπ να μάθει, συντείζω: *Ίσως τώρα έχει πράγματι διδαχθεί από τα σφάλματά της, διδασκαλία η, διδακτικός -ή -ό, διδακτικά (επίρρ.), διδακτέος -α -ο.*

δίδυμος -η -ο: ❶ αυτός που έχει γεννηθεί μαζί με άλλον από την ίδια μήτρα και στον ίδιο τοκετό: *Είναι δίδυμα αδέρφια - είδες πώς μοιάζουν;* ❷ (μτφ.) αυτός που συνδυάζεται ή έχει ταίρι κπ άλλο ίδιο, ο διπλός: *οι δίδυμοι πύργοι του Μανχάταν.* **Δίδυμοι** οι: ❶ ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός του βορείου ημισφαιρίου. ❷ ΑΣΤΡΟΛ το τρίτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

διεγείρω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ έξαψη, ερεθίζω: *Με τις ζωντανές περιγραφές του διεγείρει τη φαντασία μας. = εξάπτω ≠ κατευνάζω, ηρεμώ.* **διέγερση η, διεγερτικός -ή -ό, διεγερτικό το, διεγερτικά (επίρρ.).**

Από τα δι(ά) + ἐγείρω «σηκώνω, ανυψώνω».

διεθνής -ής -ές: ❶ αυτός που αναφέρεται σε ή προέρχεται από πολλές χώρες: *Με το θέμα ασχολήθηκε τόσο ο ελληνικός όσο και ο ~ τύπος.* ❷ αυτός στον οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι από πολλές χώρες: *Συμμετέχει στη ~ Διάσκεψη για το περιβάλλον.* ✎ σχ. **αγε-νής, διεθνώς (επίρρ.).**

διεισδύω: (αμτβ.) ❶ περνώ μέσα σε σώμα, αντικείμενο κτλ., εισχωρώ σ' αυτό: *Τα υπολείμματα του ουρανού διεισδύουν στην τροφική αλυσίδα.* ❷ (μτφ.) περνώ μέσα χωρίς να γίνω αντιληπτός: *Κατάφερε να διεισδύσει σε κυκλώματα υψηλά.* ❸ (μτφ.) μπαίνω στην ουσία, εμβαθύνω: *Το κείμενό του ~ στο βάθος της σκέψης του Αριστοτέλη.* **διείσδυση η:** η ~ ξένων όρων στη γλώσσα μας. **διεισδυτικός -ή -ό (κυρ. στη σημ. 3), διεισδυτικά (επίρρ.).**

διεκδικώ -ομαι: (μτβ.) ❶ απαιτώ και προσπαθώ να πετύχω, να διατηρήσω ή να αποκτήσω κτ: *Αγωνίζομαι, ~ μια θέση στον ήλιο.* ❷ προσπαθώ να πετύχω κτ στα πλαίσια ανταγωνισμού: *Τρεις είναι οι ταινίες που ~ το βραβείο.* **διεκδίκηση η, διεκδικητής ο, -ήτρια η, διεκδικητικός -ή -ό, διεκδικητικά (επίρρ.).**

διένεξη η: έντονη διαφωνία, αντιπαράθεση ατόμων, ομάδων ή κρατών = σύγκρουση: *Η μεταξύ τους ~ οδήγησε στην οριστική ρήξη των σχέσεων.*

Από το απαρ. αορ. β' διενεγκείν του ΑΕ ρ. διαφέρω.

διενεργώ -ομαι: (μτβ.) οργανώνω και εκτελώ ένα έργο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου = κάνω, διεξάγω, πραγματοποιώ: *Η αστυνομία διενεργεί έρευνα για την ανακάλυψη των δραστην.* **διενέργεια η.**

διεξάγω -ομαι • πρτ. διεξήγαγε, αόρ. διεξήγαγα, παθ. αόρ. (σπάν.) διεξάχθηκα & [επίσ.] διεξήχθη: (μτβ.) ❶ [επίσ.] ολοκληρώνω, πραγματοποιώ έργο = διενεργώ, επιτελώ: *Διεξάγονται έρευνες για την ανακάλυψη των δραστην.* ❷ παθ. λαμβάνω χώρα, συμβαίνω ή πραγματοποιούμαι: *Ο αγώνας θα διεξαχθεί την Κυριακή.* **διεξαγωγή η:** πραγματοποίηση έργου ή διαδικασίας: *Ορίστηκε η ημερομηνία διεξαγωγής των εξετάσεων.*

Από τα ΑΕ δι(ά) + ἐξ + ἄγω «οδηγώ». Από την ίδια ρίζα παράγονται επίσης τα ρ. εισάγω, κατάγομαι, και τα ουσ. λοχαγός, στρατηγός, ξεναγός, χορηγός, αρχηγός, αγωγή.

διέξοδος η: ❶ πέρασμα ή σημείο από το οποίο κπ μπορεί να βγει = δίοδος ≠ αδιέξοδο. ❷ (μτφ.) μέσο ή τρόπος με τον οποίο μπορεί κπ να ξεπεράσει μια δύσκολη κατάσταση ή ένα πρόβλημα = λύση, διαφυγή: *Αναζητήθηκε ~ στην οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα.*

διερευνώ -ώμαι: (μτβ.) εξετάζω, μελετώ κτ σε βάθος = ερευνώ: *Οι αρμόδιοι θα διερευνήσουν τα αίτια του προβλήματος.* **διερεύνηση η, διερευνητικός -ή -ό, διερευνητικά (επίρρ.).**

διερμηνέας ο, η: πρόσωπο που μεταφράζει προφορικές (συν)ομιλίες ανθρώπων που δε μιλούν την ίδια γλώσσα. **διερμηνεία η, διερμηνεύω -ομαι (μτβ.).**

διέρχομαι • αόρ. διήλθα: [επίσ.] (μτβ.) ❶ περνώ μέσα από κάπου = διασχίζω, διαβαίνω: *Η εθνική οδός διέρχεται από τη βόρεια πλευρά της πόλης.* ❷ (μτφ.) περνώ, υφίσταμαι: *Η εκπαίδευση διέρχεται περίοδο κρίσης.* ✎ σχ. **έρχομαι, διερχόμενος -η -ο:** αυτός που διέρχεται έναν χώρο: *Μοιράζουν ενημερωτικά φυλλάδια στα διερχόμενα αυτοκίνητα.* **κέντρο διερχομένων:** χώρος στον οποίο πηγα-

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- δικαίωμα
- δικαιωματικά → δικαίωμα
- δικαιωματικός → δικαίωμα
- δικαιώνω → δικαίως
- δικαίως → δικαίως
- δικαίωση → δικαίως
- δικαστήριο → δικάζω
- δικαστής → δικάζω
- δικαστικά → δικάζω
- δικαστικός¹ → δικάζω
- δικαστικός² → δικάζω
- δικαστικός → δικάζω
- δικαστίνα → δικάζω
- δική → δικός
- δικη → δικάζω
- δικηγορικός → δικηγόρος
- δικηγορίνα → δικηγόρος
- δικηγόρος
- *δικηο → δικίο
- δικιο
- δικογραφία → σχ. δικάζω
- δικός
- δικτάτορας
- δικτατορία → δικτάτορας
- δικτατορικά → δικτάτορας
- δικτατορικός → δικτάτορας
- δικτυακός → δικτυο
- δικτυο
- δικτυώνω → δικτυο
- δικτύωση → δικτυο
- δικτυωτός → δίχτυ
- δίλημμα
- δίνη
- δίνω
- διοίκηση
- διοικητής → διοίκηση
- διοικητικά → διοίκηση
- διοικητικός → διοίκηση
- διοικώ → διοίκηση
- διοξείδιο
- *διοξείδιο → διοξείδιο
- διοργανώνω
- διοργάνωση → διοργανώνω
- διοργανωτής → διοργανώνω
- διοργανώτρια → διοργανώνω

μους ή τους κανόνες: ~ απόφαση/δικαστής = αδέκαστος. ❷ αυτός που είναι αντικειμενικός: ~ διαγωνισμός. ❸ αυτός που έχει λόγους να συμβεί = δικαιολογημένος: ~ παράπονο. **σχ. δικαστής, δίκαια & [επίσ.] δικαίως** (επίρρ.): ≠ άδικα ❶ με δίκαιο τρόπο. ❷ δικαιωματικά ή δικαιολογημένα. **δίκαιο** το: ❶ α. η ηθική αρχή της ισότιμης αντιμετώπισης των μελών μιας κοινωνίας ≠ άδικο. β. το σύνολο των σχετικών κανόνων: γραπτό/άγραφο ~ ❷ πληθ. δικαιώματα που πηγάζουν από το δίκαιο: Υπερασπίζεται τα δικάια του. **δικαιώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ απαλλάσσω κπ από κατηγορία. ❷ αποδεικνύω κτ ως σωστό ή δίκαιο: Οι αγώνες τους θα δικαιωθούν. **δικαίωση** η: αναγνώριση του δίκιου ή της αξίας κπ. **δικαιοσύνη** η: ❶ τήρηση των νόμων. ❷ θεσμός της πολιτείας για την επιβολή των νόμων. ❸ το σύνολο των δικαστικών αρχών.

δικαίωμα το: ❶ ελευθερία που αναγνωρίζεται από τους νόμους: ανθρώπινα δικαιώματα. ❷ άδεια που δίνεται σε κπ να πράξει κάτι: Δεν έχετε το ~ να... **σχ. δικαστής, δικαιούμαι** • πρτ. δικαιούμουν: (μτβ.) έχω το δικαίωμα. **δικαιωματικός -ή -ό, δικαιωματικά** (επίρρ.). **δικαιούχος -ος -ο**: αυτός που δικαιούται κτ. **σχ. έχω**.

δικηγόρος ο, η & [λαϊκ.] **δικηγορίνα** η: νομικός που παρέχει νομική υποστήριξη ή υπηρεσίες σε πρόσωπα ή οργανισμούς. **σχ. δικαστής, δικηγορικός -ή -ό**.

δικίο το: ό,τι θεωρείται σωστό ή δίκαιο ≠ άδικο: Δεν έχεις ~ να λες ότι φταίω εγώ! Ψάχνει να βρει το ~ του στα δικαστήρια.

δικός -ή & -ιά -ό: (+ αδύν. τ. γεν. της προσωπ. αντων., ως κτη. αντων.) δηλώνει αυτόν στον οποίο ανήκει κτ ή με τον οποίο σχετίζεται κπ: τα ~ μου (τα) βιβλία. Δεν έχει ~ του σπίτι. οι ~ μας συμμαθητές. **και στα δικά σου/σας**: ευχή για γάμο, που δίνεται σε αγαμους. **σχ. αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. δικός ο, -ή & -ιά** η: **συνήθ. πληθ.** (+ αδύν. τ. γεν. της προσωπ. αντων.) μέλος ενός οικείου συνόλου, κυρίως στενός συγγενής, φίλος ή οπαδός: Είναι δεμένη με τους ~ της - η οικογένειά της πάνω απ' όλους!

Συνηθέστεροι ως κτη. αντων. είναι οι αδύνατοι τ. της γεν. της προσωπ. αντων., ενώ το δικός μου χρησιμοποιείται για έμφαση, αντιδιαστολή ή αποφυγή επανάληψης: Το δικό μου σπίτι είναι το καλύτερο! Το βιβλίο μου είναι αυτό ή το δικό σου;

δικτάτορας ο: ❶ ηγέτης που κατέλαβε την εξουσία με βία και κυβερνά αυταρχικά. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που φέρεται αυταρχικά. **σχ. δικτάτορας, δικτατορία** η: ❶ το καθεστώς μιας χώρας την οποία κυβερνά δικτάτορας, καθώς και το χρονικό διάστημα που κυβερνά. ❷ (μτφ.) αυταρχική συμπεριφορά. **δικτατορικός -ή -ό, δικτατορικά** (επίρρ.).

δίχτυ το: ❶ κύκλωμα σαν δίχτυ: οδικό ~. ~ υπολογιστών. ❷ σύνολο παράνομων ατόμων: ~ λαθρεμπόρων. **δικτυώνω -ομαι** (μτβ.). **δικτύωση** η. **δικτυακός -ή -ό**. **σχ. δίχτυ**.

δίλημμα το: δυσκολία επιλογής ανάμεσα σε δύο λύσεις.

δίνη η: ❶ γρήγορη περιστροφική κίνηση νερού ή ανέμου: Η ~ ρούφηξε τη βάρκα. ❷ (μτφ.) κατάσταση που μεταβάλλεται ραγδαία: Η ~ των εξελίξεων δε μου επέτρεψε να δω καθαρά τι έπρεπε να κάνω.

δίνω -ομαι • αόρ. έδωσα, παθ. αόρ. δόθηκα, μπτ. δοσμένος: (μτβ.) ❶ μεταφέρω κτ με το χέρι μου σε κπ άλλο: Μου δίνεις την μπάλα; ❷ παρχωρώ κτ δικό μου σε άλλον: Τους έδωσα την κάμερα για αύριο. ❸ προσφέρω χωρίς αντάλλαγμα: Δίνω και τη ζωή μου για την πατρίδα μου. ❹ παρέχω: Η μόρφωση ~ πολλές δυνατότητες. ❺ διαθέτω ποσό για κτ: Είναι ακριβό, δε ~ τόσα λεφτά. ❻ πουλώ κτ: Πόσο το δίνεις; ❼ παθ. (μτφ.) αφιερώνομαι ολοκληρωτικά: Δόθηκα ολόψυχα στην οικογένειά του. = αφοσιώνομαι. **δόσιμο** το. **δότης** ο. **δότρια** η.

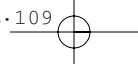
Από το ΑΕ ρ. δίδωμι. Χρησιμοποιούμε σπανιότερα και τον λόγ. τ. δίδω, κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. και στα σύνθετα (αναδίδω, μεταδίδω, παραδίδω κτλ.). Το ρ. δίδωμι είχε δύο θέματα, το δω-, από το οποίο προέρχονται οι λ. δώρο, δωρεά, δωρίζω κτλ., και το θέμα δο-, από το οποίο προέρχονται οι λ. δότης, δόση κτλ.

διοίκηση η: διεύθυνση ενός οργανισμού, καθώς και τα πρόσωπα που την ασκούν και ο χώρος όπου στεγάζονται. **διοικώ -ομαι**: (μτβ.) ασκώ διοίκηση. **διοικητής** ο. **διοικητικός -ή -ό, διοικητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. διοικῶ (<διά + οίκέω -ῶ) «φροντίζω το σπίτι μου».

διοξείδιο το: χημ ένωση στοιχείου με δύο άτομα οξυγόνου: ~ του άνθρακα.

διοργανώνω -ομαι: (μτβ.) φροντίζω για την ορ-

γάνωση εκδήλωσης. **διοργάνωση** η. **διοργανωτής** ο, **-ώτρια** η.
διορθώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αντικαθιστώ λάθος με το σωστό: *Διόρθωσε το κείμενο και στείλε το.* ❷ βελτιώνω: *Να διορθώσεις τη συμπεριφορά σου.* **διόρθωση** η. **διόρθωμα** το. **διορθωτής** ο, **-ώτρια** η. **διορθωτικός -ή -ό**. **διορθωτικά** (επίρρ.).
διότι (σύνδ.): [επίσ.] εισάγει πρόταση που δηλώνει την αιτία για κτ = επειδή, γιατί: *Η συνάντηση ανεβλήθη, ~ απουσίαζε ο κύριος ομιλητής.*
διοχετεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ μεταφέρω μέσω αγωγού. ❷ διακινώ προϊόν: *Διοχετεύθηκαν στην αγορά σάπια τρόφιμα.* ❸ (μτφ.) διαδίδω με έμμεσο τρόπο: *Διοχετεύουν φήμες στον τύπο.*
διοχέτευση η.

Από τα ΑΕ δι(ά) + ὀχετεύω «εκτρέπω μέσα από αγωγό ή σωλήνα». Από την ίδια ρίζα παράγεται και η λ. *οχετός*.

δίπλα (επίρρ.): ❶ πολύ κοντά σε κπ ή κτ, στο πλάι = πλάι: *Μένουν ~ ~. Κάθισε ~ μου/στον οδηγό.* (& ως άκλ. επίθ.) το ~ *θρανίο* = διπλάνος. ❷ συγκριτικά με κπ ή κτ άλλο: *Φαίνεται πολύ κακός ~ του.* **δίπλα¹** ο: *συνήθ. πληθ. πρόσωπο που μένει ή βρίσκεται δίπλα: Πήρα καφέ από τους ~.* **διπλάνος -ή -ό** = *πλάι-νός*. **διπλάνος** ο, **-ή** η: ❶ πρόσωπο που μένει ή βρίσκεται δίπλα. ❷ ο συνάνθρωπος: *Πρέπει να βοηθάμε τον ~ μας.*
δίπλωμα¹ το: επίσημο έγγραφο με το οποίο βεβαιώνεται από επίσημη αρχή η ολοκλήρωση σπουδών, μία ορισμένη ικανότητα κτλ: ~ *οδηγησης/αγγλικών/πιάνου.*
διπλωμάτης ο, η & **-τισσα** η: ❶ επίσημος αντιπρόσωπος μιας χώρας σε μία άλλη. ❷ (μτφ.) πρόσωπο ικανό να χειρίζεται δύσκολες καταστάσεις: *Θα καταφέρει να τη μεταπειθεί, γιατί είναι μεγάλος ~.* ❸ [μειωτ.] διπρόσωπο άτομο. **διπλωματία** η: ❶ το έργο του διπλωμάτη, καθώς και το σύνολο των διπλωματών: *Η ελληνική ~ αναχώρησε για να συμμετάσχει στη διάσκεψη.* ❷ (μτφ.) επιδεξιότητα σε διαπραγματεύσεις. **διπλωματικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τη διπλωματία: ~ *σώμα/συμπεριφορά*. **διπλωματικά** (επίρρ.).
διπλώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) τσακίζω κτ σε δύο ή περισσότερα μέρη. ❷ *παθ.* (αμτβ.) μαζεύω το σώμα μου προς τα εμπρός: *Διπλώθηκε στα δύο από τον πόνο.* **δίπλα²** η: ❶ [οικ.] πτυχή υφάσματος. ❷ είδος γλυκού με μέλι και κα-

ρούδια. **δίπλωμα²** το: το να διπλώνει κανείς κτ και το σημείο όπου διπλώνεται.
δίσεκτος & [λαϊκ.] δίσεχτος -η -ο: ❶ χρόνος που έχει 366 αντί 365 μέρες. ❷ (μτφ.) εποχή με δυσκολίες και συμφορές: *Τα ~ χρόνια της κατοχής.*
δισκοβολία η: Αθλ άθλημα ρίψης δίσκου. **δισκοβόλος** ο, η: Αθλ αθλητής που αγωνίζεται στο άθλημα της δισκοβολίας.
δίσκος ο: ❶ κυκλικό επίπεδο αντικείμενο με μικρό πάχος και βάθος: *ασημένιος ~ σερβιρίσματος*. **ιπτάμενος ~**: αντικείμενο που πιστεύεται ότι προέρχεται από το διάστημα. ❷ Αθλ δίσκος που χρησιμοποιείται στη δισκοβολία και (συνεκδ.) το αντίστοιχο άθλημα. ❸ στρογγυλή πλάκα στην οποία έχει εγγραφεί ηχητικό υλικό: ~ *45 στροφών/ψηφιακός ~*. ❹ ΠΛΗΡΟΦ **σκληρός ~**: υλικό μέσο για την αποθήκευση πληροφοριών σε ψηφιακή μορφή, μόνιμα προσαρμοσμένο στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.
διστάζω: (μτβ.) από αβεβαιότητα ή φόβο καθυστερώ να ενεργήσω ή να πάρω μία απόφαση: *Δίστασα να μιλήσω, γιατί δεν τον ήξερα καλά.* **δισταγμός** ο. **διστακτικός & -χτικός -ή -ό**. **διστακτικά & -χτικά** (επίρρ.).
διχάζω -ομαι: (μτφ., μτβ.) χωρίζω ένα σύνολο σε δύο μέρη = *διαιρώ* ≠ *ενώνω*: *Η απόφασή του διχάσε την παρέα.* **διχασμός** ο.
διχόνοια η: εχθρότητα μεταξύ ατόμων ή ομάδων ≠ *ομόνοια*.
διχοτόμος η: ΓΕΩΜ η ημιευθεία που χωρίζει μία γωνία σε δύο ίσα μέρη. **διχοτομώ -ούμαι**: (μτβ.) ❶ ΓΕΩΜ χωρίζω σε δύο ίσα μέρη. ❷ (μτφ.) χωρίζω κτ σε δύο μέρη: *Ο κυπριακός λαός δε δέχτηκε να διχοτομηθεί το νησί.* **διχοτόμηση** η.

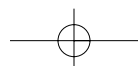
Από τα δίχο + τόμος <τέμνω «κόβω»». Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *τομή, τμήση, ανατομία*.

δίχτυ το: ❶ πλέγμα από σχοινιά ή σύρματα κυρίως για ψάρεμα. ❷ (μτφ.) *συνήθ. πληθ. παγίδα*: *Οι έμποροι ναρκωτικών έχουν απλώσει τα δίχτυα τους παντού.* ❸ Αθλ πλέγμα που χωρίζει στα δύο τον αγωνιστικό χώρο (τένις, βόλεϊ κτλ.) ή που συγκρατεί την μπάλα (ποδόσφαιρο κτλ.). **διχτυωτός & διχτυωτός -ή -ό**.

Η λ. *δίχτυ* προέρχεται από το ΑΕ *δίχτυον*, όπως και η λ. *δίχτυο*. Ορισμένες παράγωγες λέξεις εμφανίζονται και με τα δύο συμφωνικά συμπλέγματα (*διχτυωτός & διχτυωτός*).

διόρθωμα → διορθώνω
 διορθώνω
 διορθωτής → διορθώνω
 διορθωτής → διορθώνω
 διορθωτικά → διορθώνω
 διορθωτικός → διορθώνω
 διορθώτρια → διορθώνω
 διότι
 διοχέτευση → διοχετεύω
 διοχετεύω
 δίπλα
 δίπλα¹ → δίπλα
 δίπλα² → διπλώνω
 διπλανή → δίπλα
 διπλάνος → δίπλα
 δίπλωμα¹
 δίπλωμα² → διπλώνω
 δίπλωματης
 διπλωματία → διπλωμάτης
 διπλωματικά → διπλωμάτης
 διπλωματικός → διπλωμάτης
 διπλωμάτισσα → διπλωμάτης
 διπλώνω
 δίσεκτος
 δίσεχτος → δίσεκτος
 δισκοβολία
 δισκοβόλος → δισκοβολία
 δίσκος
 δισταγμός → διστάζω
 διστάζω
 διστακτικά → διστάζω
 διστακτικός → διστάζω
 διστακτικά → διστάζω
 διστακτικός → διστάζω
 διχάζω
 διχασμός → διχάζω
 διχόνοια
 διχοτόμηση → διχοτόμος
 διχοτόμος
 διχοτομώ → διχοτόμος
 δίχτυ
 διχτυωτός → δίχτυ

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

δίχως
δομώ

- δίχως
- δίψα
- διψώ → δίψα
- διωγμένος → διώχνω
- διωγμός → διώκω
- διώκτης → διώκω
- διωκτικά → διώκω
- διωκτικός → διώκω
- διώκτρια → διώκω
- διώκω
- διώξα → διώκω
- διώξη → διώκω
- διώρυνα
- διώχνω → διώκω
- δόγμα
- δογματικά → δόγμα
- δογματικός → δόγμα
- δογματικότητα → δόγμα
- δογματισμός → δόγμα
- δόθηρα → δίνω
- δοκιμάζω
- δοκιμασία → δοκιμάζω
- δοκιμαστήριο → δοκιμάζω
- δοκιμαστής → δοκιμάζω
- δοκιμαστικά → δοκιμάζω
- δοκιμαστικός → δοκιμάζω
- δοκιμή → δοκιμάζω
- δοκιμακός → δοκιμίο
- δοκιμίο
- δοκιμογράφος → δοκίμιο
- δολερά → δόλος
- δολερός → δόλος
- δόλια → δόλος
- δόλιος¹
- δόλιος² → δόλος
- δόλος
- δολοφονία → δολοφονώ
- δολοφονικά → δολοφονώ
- δολοφονικός → δολοφονώ
- δολοφόνος → δολοφονώ
- δολοφονώ
- δόλωμα
- δολώνω → δόλωμα
- δομή → δομώ
- δόμηση → δομώ
- δομικά → δομώ
- δομικός → δομώ
- δομώ
- δόνηση → δονώ

δίχως (πρόθ.): (+ αιτ. / να) δηλώνει έλλειψη, απουσία προσώπου, πράγματος ή παράλειψη ενέργειας, κατάστασης κτλ. = χωρίς ≠ με: *Έφυγε ~ να κοιτάξει πίσω του. ~ ζάχαρη δε φτιάχνεται το γλυκό.*

δίψα η: ❶ η επιθυμία ανθρώπου ή ζώου να πιει (κυρίως) νερό. ❷ (μτφ.) μεγάλη επιθυμία για κτ: ~ για περιπέτειες. **διψώ & -άω** • μππ. **διψασμένος**: (αμτβ.) ❶ νιώθω το αίσθημα της δίψας ≠ ξεδιψώ. ❷ (μτφ.) έχω έντονη επιθυμία για κάτι: *Διψά για δόξα και τιμές.*

διώκω -ομαι • αόρ. *διώξα*: [επίσ.] (μτβ.) ❶ ΝΟΜ οδηγώ σε δίκη: *Η κλοπή διώκεται ποινικά.* ❷ ενεργώ εναντίον κπ με διαφορετικές απόψεις: *Οι δικτατορίες πάντοτε διώκουν τους δημοκράτες πολίτες.* **διώξη** η: ❶ ενέργεια για τη σύλληψη ατόμου που έχει διαπράξει αδίκημα, καθώς και η σχετική υπηρεσία: ~ εγκλήματος. ❷ *συνήθ. πληθ.* εξόντωση = διωγμός: *Πολλοί άνθρωποι υφίστανται διώξεις λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων.* **διώκτης** ο, **διώκτρια** η. **διωκτικός -ή -ό. διωκτικά** (επίρρ.). **διώχνω -ομαι** • αόρ. *έδιωξα*, μππ. *διωγμένος*: (μτβ.) ❶ απομακρύνω κπ με τη βία. ❷ απομακρύνω κπ από τη θέση του = απολύω: *Τον έδιωξαν από τη δουλειά του.* ❸ απομακρύνω κπ από τη σκέψη ή την ψυχή μου: *Διώξε τη λύπη.* **διωγμός** ο: *συνήθ. πληθ.* ❶ εξόντωση ατόμων με διαφορετικές αντιλήψεις: *Οι διωγμοί των πρώτων χριστιανών από τους Ρωμαίους.* ❷ βίαιη απομάκρυνση κπ από έναν τόπο.

Τα δύο ρήματα και τα παράγωγά τους παρουσιάζουν διαφορές τόσο στη σημ. όσο και στο επίπεδο λόγου (το *διώκω* χρησιμοποιείται κυρίως σε επίσημο λόγο). Σε κάποια παράγωγα (π.χ. *διωγμός -διώξη*) ορισμένες σημασίες συμπίπτουν, όχι όμως και το επίπεδο λόγου. Σημειώνεται ότι προφέρονται και διαφορετικά: το *διώ-χνω* ως *δισύλλαβο*, με συνίτηση, ενώ το *δι-ώ-κω* (και τα σύνθετά του, π.χ. *επιδιώκω*) χωρίς συνίτηση.

διώρυνα η: τεχνητή κατασκευή, βαθύ άνοιγμα που συνδέει δύο θάλασσες ή λίμνες: *η διώρυγα της Κορίνθου.*

Από το ΑΕ ρ. *διορύσσω* «ανοίγω τρύπα στο έδαφος».

δόγμα το: ❶ ΘΕΟΛ ΦΙΛΟΣ αρχή που γίνεται αποδεκτή χωρίς έλεγχο ή κριτική. ❷ άποψη χωρίς επαρκή απόδειξη. **δογματικός -ή -ό. δογματικά** (επίρρ.). **δογματικότητα** η. **δογματισμός** ο.

Η λ. *δόγμα* με αρχική σημασία «γνώμη, πεποίθηση, κρίση», προέρχεται από το ΑΕ ρ. *δοκέω -ῶ* «έχω την άποψη».

δοκιμάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ελέγχο την ποιότητα ή τις ιδιότητες ενός πράγματος. ❷ προσπαθώ να πετύχω κτ = επιχειρώ. ❸ *παθ.* (μτφ.) ταλαιπωρούμαι. **δοκιμή** η: ❶ το να δοκιμάζει κπ κτ, με τις σημ. 1 & 2. ❷ ΜΑΘ επαλήθευση πράξης: *η ~ της διαίρεσης.* ❸ *συνήθ. πληθ.* προετοιμασία παράστασης = πρόβα. **δοκιμασία** η. **δοκιμαστής** ο. **δοκιμαστικός -ή -ό. δοκιμαστικά** (επίρρ.). **δοκιμαστήριο** το.

δοκίμιο το: ΦΙΛΟΛ κείμενο με περιορισμένη έκταση, που πραγματεύεται συγκεκριμένο θέμα από την επιστήμη, την τέχνη, την κοινωνία κτλ. και παρουσιάζει με σαφήνεια τις απόψεις του συντάκτη του: *Δημοσιεύθηκαν ~ στοχασμού του μεγάλου Έλληνα συνθέτη.* **δοκιμιακός -ή -ό. δοκιμιογράφος** ο, η: πρόσωπο που γράφει δοκίμια.

δόλιος¹ -α -ο: (συνήθ. σε επιφ. προτάσεις) αυτός που είναι κακομοίρης, ταλαίπωρος: *Τι έπαθα, ο ~!* *σχ. δόλος.*

δόλος ο: πρόθεση εξαπάτησης ή παραπλάνησης, κακόβουλη και προμελετημένη διάθεση εναντίον κπ. **δόλιος² -α -ο**: αυτός που έχει ή γίνεται με δόλο = δολερός ≠ άδολος. **δόλια** (επίρρ.). **δολερός -ή -ό. δολερά** (επίρρ.).

Η λ. *δόλιος¹* προφέρεται με συνίτηση (*δό-λιος*), ενώ το *δόλιος²* χωρίς συνίτηση (*δό-λι-ος*).

δολοφονώ -ούμαι: (μτβ.) στερώ τη ζωή από κπ με προσχεδιασμένο τρόπο = σκοτώνω, φονεύω: *Κατηγορείται ότι δολοφόνησε τον άνδρα της.* **δολοφονία** η. **δολοφόνος** ο, η. **δολοφονικός -ή -ό. δολοφονικά** (επίρρ.).

δόλωμα το: ❶ κομμάτι τροφής για την προσέλκυση και παγίδευση ζώων ή ψαριών. ❷ (μτφ.) πρόσωπο, μέσο ή τρόπος που χρησιμοποιείται για την προσέλκυση και παγίδευση κπ: *Του έριξαν για ~ μια ωραία γυναίκα και του έφαγαν όλη την περιουσία.* = [επίσ.] δέλεαρ. **δολώνω -ομαι** (μτβ.).

δομώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] χτίζω: *Το νέο αθλητικό κέντρο έχει δομηθεί με βάση σύγχρονες προδιαγραφές.* ❷ (μτφ.) οργανώνω, διαρθρώνω διάφορα στοιχεία, ώστε να αποτελέσουν ένα ενιαίο σύνολο: *Το κείμενο δομείται σε τρεις άξονες.* **δομή** η: ο τρόπος οργάνωσης ενός συνόλου στοιχείων ή ο τρόπος

που έχει φτιαχτεί ή κατασκευαστεί κτ: η ~ του κυττάρου/της γλώσσας/ενός κειμένου. **δόμη-ση** η: ❶ χτίσιμο, οικοδόμηση: Η περιοχή έχει πυκνή ~. ❷ (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται κτ: Η ~ του κειμένου είναι προβληματική. **δομικός -ή -ό, δομικά** (επίρρ.).

δονώ -οῦμαι (μτβ.): ❶ προκαλώ έντονες κινήσεις σε κτ = πάλλω: Η περιοχή δονήθηκε από μια μεγάλη έκρηξη. ❷ (μτφ.) προκαλώ πολύ έντονη συγκίνηση: Οι ψυχές τους δονούνται από τη συγκίνηση. **δόνηση** η.

δόξα η: ❶ καλή φήμη: Απέκτησε ~ και πλούτη. ❷ πρόσωπο που έχει αποκτήσει φήμη: Η Μεροκούρη ήταν μια μεγάλη ~ του ελληνικού κινηματογράφου. **δοξάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ τιμώ ή ευχαριστώ κπ (κυρίως τον Θεό): ~ τον Θεό που σας βρήκα! ❷ κάνω κπ ή κτ να αποκτήσει δόξα: Δόξασε τη χώρα με τις επιτυχίες του. **δοξαστικός -ή -ό, δοξαστικά** (επίρρ.).

δοξασία η: πίστη, άποψη που έχει κπ χωρίς να στηρίζεται σε αποδείξεις: λαϊκές δοξασίες.

Από το ΑΕ ρ. δοκέω -ᾶ «έχω την άποψη».

δορυφόρος ο: ❶ ΑΣΤΡΟΝ ουράνιο σώμα που κινείται γύρω από έναν πλανήτη. ❷ ΤΕΧΝΟΛ τεχνητό σώμα που στέλνεται στο διάστημα με στόχο τη συλλογή πληροφοριών ή την εξυπηρέτηση των τηλεπικοινωνιών. ❸ (μτφ.) κρᾶτος ή περιοχή που ελέγχεται από άλλο: οι ~ των μεγάλων δυνάμεων. **δορυφορικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τους δορυφόρους, κυρ. στη σημ. 2: ~ τηλεόραση/κεραία. **δορυφορικά** (επίρρ.).

δόση η: ❶ ορισμένη μετρήσιμη ποσότητα από κτ: Πέθανε από υπερβολική ~ ναρκωτικών. ❷ συνήθ. πληθ. τμήμα χρηματικού ποσού που διαιρέθηκε σε ίσα μέρη, καθένα από τα οποία πληρώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα: Πλήρωσε το αυτοκίνητο με δόσεις. ≠ τοις μετρητοίς. ❸ (μτφ.) ποσότητα ή τμήμα από κτ: Μου μίλησε με μια ~ ειρωνείας. σχ. **δίνω**.

δουλεύω -ομαι: ❶ (αμτβ.) ασκώ σωματική ή πνευματική δραστηριότητα, με οικονομικό αντίτιμο, για να ζήσω = εργάζομαι. ❷ (αμτβ.) βρίσκομαι σε λειτουργία = λειτουργώ: Δε ~ το ρολόι. ❸ (μτβ.) επεξεργάζομαι ή κατεργάζομαι υλικό: ~ τον πηλό. ❹ [προφ.] (μτβ.) κοροϊδεύω, προσπαθώ να πείσω κπ για κτ που δεν είναι αλήθεια = κοροϊδεύω, εξαπατώ: Τους δούλεψε ότι δήθεν θα τους βοηθήσει. **δουλειά** η: ❶ δραστηριότητα που κάνει κπ για

να εξοικονομήσει χρήματα = εργασία, επάγγελμα. ❷ χώρος εργασίας: Πάει στη ~ του. ❸ υπόθεση που απασχολεί κπ: Έχει βγει εκτός γραφείου για δουλειές. ❹ το αποτέλεσμα ή το έργο που παράγει κπ όταν δουλεύει: Είναι εξαιρετικής ποιότητας ~. **δούλημα** το: ❶ συστηματική ή εξαντλητική επεξεργασία: Το κείμενο θέλει αρκετό ~ ακόμα για να βελτιωθεί. ❷ κοροϊδία, απάτη: Τους έριξε ένα ~!

δούλεψη η: στην έκφρ. **στη ~ κπ**: στην υπηρεσία κπ: Είναι πολλά χρόνια στη ~ μας. **δουλευταράς** ο, -ού η: πρόσωπο πολύ εργατικό. **δούλος** ο, **δούλα** & [επίσ., μόνο στη σημ. 3] **δούλη** η: ❶ α. πρόσωπο που έχει στερηθεί την προσωπική του ελευθερία και βρίσκεται υπό την εξουσία άλλου = σκλάβος ≠ ελεύθερος. β. συνήθ. αρσ. (μτφ.) πρόσωπο που βρίσκεται υπό τον έλεγχο αρνητικής επιρροής, σε σημείο που δεν μπορεί να ενεργήσει μόνος του: ~ του ποτού. ❷ [παρωχ., μειωτ.] υπηρέτης. ❸ πιστός χριστιανός: ~ του θεού. **δουλεία** η: η κατάσταση του δούλου με τη σημ. 1 = σκλαβιά ≠ ελευθερία: Η ~ έχει καταργηθεί. **δουλικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τον δούλο ή τη δουλεία, καθώς και αυτός που συμπεριφέρεται σαν δούλος. **δουλικά** (επίρρ.). **δουλικότητα** η: η συμπεριφορά αυτού που φέρεται σαν δούλος.

δράμα το: ❶ ΦΙΛΟΛ α. ένα από τα τρία είδη της αρχαίας ελληνικής ποίησης, το οποίο εξελίχθηκε σε θεατρικό είδος, καθώς και κάθε έργο που ανήκει στο συγκεκριμένο είδος: Τα τρία είδη της αρχαίας ελληνικής ποίησης ήταν το έπος, η λυρική ποίηση και το ~. β. θεατρικό είδος στο οποίο κυριαρχούν οι έντονες και δυσάρεστες καταστάσεις, καθώς και κάθε έργο που ανήκει σε αυτό: Φέτος το Εθνικό ανέβασε ένα ~ και δύο κωμωδίες. ❷ (μτφ.) πολύ δυσάρεστη κατάσταση ή γεγονός = τραγωδία: Ζει ένα ~ μακριά από τους δικούς του. **δραματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σχετικός με το δράμα στη σημ. 1: ~ ποίηση/έργο. ❷ αυτός που έχει σχέση με το θέατρο: ~ τέχνη/σχολή. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ δυσάρεστος ή σχετικός με δυσάρεστη κατάσταση ή γεγονός: ~ ώρες περνά η χώρα μετά τον σεισμό. **δραματικά** (επίρρ.). **δραματικότητα** η.

Από το ΑΕ ρ. δράω -ᾶ. Από την ίδια ρίζα και τα δράση, απόδραση, αντίδραση κτλ.

δραπετεύω: (αμτβ.) ❶ φεύγω κρυφά από χώρο

- δονώ
- δόξα
- δοξάζω → δόξα
- δοξασία
- δοξαστικά → δόξα
- δοξαστικός → δόξα
- δορυφορικά → δορυφόρος
- δορυφορικός → δορυφόρος
- δορυφόρος
- δόση
- δόσιμο → δίνω
- δοσμένος → δίνω
- δότις → δίνω
- δότρια → δίνω
- δούλα → δούλος
- δουλειά → δουλεύω
- δουλεία → δούλος
- δούλημα → δουλεύω
- δουλευταράς → δουλεύω
- δουλευταρού → δουλεύω
- δουλεύω
- δούλεψη → δουλεύω
- δούλη → δούλος
- δουλικά → δούλος
- δουλικός → δούλος
- δουλικότητα → δούλος
- δούλος
- δράμα
- δραματικά → δράμα
- δραματικός → δράμα
- δραματικότητα → δράμα
- δραματοποιώ → ποιώ
- δραπετεύω
- δραπέτης → δραπετεύω
- δραπέτις → δραπετεύω
- δραπέτισσα → δραπετεύω

δεν ήταν ~ υπό αυτές τις συνθήκες. **δυνατά** (επίρρ. στη σημ. 3). **δυνατότητα** η: ❶ η ιδιότητα του δυνατού (σημ. 5). ❷ ένας από τους τρόπους που μπορεί να γίνει κάτι: *Έλεξαν όλες τις ~ επίλυσης του προβλήματος.* ❸ μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει κπ για να κάνει κτ: *Δεν είχε την οικονομική ~ να σπουδάσει.* ❹ η ικανότητα να κάνει κπ κτ: *μαθητής μέτριων δυνατοτήτων.* **δυνητικός -ή -ό:** αυτός που μπορεί να γίνει. **δυνητικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.).

δυναμικός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ζωτικότητα ή αποφασιστικότητα: *Είναι πολύ ~, παίρνει γρήγορα αποφάσεις και τις πραγματοποιεί. Μόνο με ~ ενέργειες θα πετύχουμε.* ❷ αυτός που αναφέρεται στην εξέλιξη ≠ στατικός: *Η οικονομία στηρίζεται σε χώρες με ~ αγορά.* **δυναμικά** (επίρρ.). **δυναμικότητα** η: ❶ η ιδιότητα του δυναμικού (σημ. 1). ❷ ικανότητα παραγωγής έργου: *μικρή εταιρεία, αλλά με μεγάλη ~.* **δυναμισμός** ο: δυναμικότητα (σημ. 1).

δυσ- & δύσ-: πρόθημα που δηλώνει ❶ δυσκολία: *δύσβατος.* ❷ αρνητική ιδιότητα: *δύστυχος, δυσάρεστος.*

δυσανασχετό: (αμτβ.) νιώθω πολύ δυσάρεστα, έντονη ενόχληση για κτ: *Δυσανασχέτησε για την πολύωρη αναμονή.* **δυσανασχέτηση** η.

δυσάρεστος -η -ο: αυτός που προκαλεί λύπη, ενόχληση ή απώθηση ≠ ευχαρίστος. **δυσάρεστα** (επίρρ.) ≠ ευχάριστα. **δυσάρεστώ -ούμαι:** (μτβ.) προκαλώ δυσάρεσκα ≠ ευχαριστώ: *Τον δυσάρεστησε η αποτυχία του σχεδίου του.* **δυσάρεσκα** η: δυσάρεστο συναίσθημα, ενόχληση ≠ ευαρέσκα, ευχαρίστηση.

δύσβατος -η -ο: (για τόπο) αυτός που δύσκολα μπορεί κπ να τον διαβεί: *~ βουνό/μονοπάτι.*

δύσκολος -η -ο: ≠ εύκολος ❶ αυτός που απαιτεί πολύ κόπο ή ιδιαίτερες ικανότητες: *Η κατασκευή της γέφυρας ήταν ~.* *Πήρε μια ~ απόφαση.* ❷ (για πρόσ.) α. αυτός που δεν μπορεί κανείς να τον χειριστεί εύκολα: *Είναι ~ παιδί, μόνο ο πατέρας του τον καταφέρνει.* β. αυτός που δεν ικανοποιείται με τίποτα: *Είναι ~ στο φαγητό της.* **δύσκολα** (επίρρ. στη σημ. 1) ≠ εύκολα. **δυσκολία** η: ❶ η ιδιότητα του δύσκολου ≠ ευκολία. ❷ εμπόδιο, πρόβλημα:

Έχει οικονομικές δυσκολίες. ❸ μειωμένη ικανότητα για κτ = δυσχέρεια ≠ ευκολία, ευχέρεια: *Έχει ~ στην ομιλία.* **δυσκολεύω -ομαι:** ❶ α. (μτβ.) κάνω κτ (πιο) δύσκολο ή δημιουργώ δυσκολίες σε κπ ≠ διευκολύνω, ευκολύνω: *Οι νέοι κανόνες δυσκόλεψαν το παιχνίδι/τους παίχτες.* β. (αμτβ.) γίνομαι (πιο) δύσκολος: *Δυσκόλεψαν τα πράγματα από τότε που ήρθε νέος διευθυντής.* ❷ παθ. κάνω κτ με δυσκολία ή δεν μπορώ να το κάνω: *Δυσκολεύομαι να σας απαντήσω τώρα.*

δυσμενής -ής -ές: αυτός που χαρακτηρίζεται από αρνητική διάθεση απέναντι σε κπ ή κτ ≠ ευμενής, ευνοϊκός: *Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες προξένησαν ζημιές.* & σχ. **αγενής, δυσμενώς** (επίρρ.). **δυσμένεια** η.

δύσπεπτος -η -ο: ❶ αυτός που δύσκολα χωνεύεται ≠ εύπεπτος: *Ο μουςακάς είναι ~ φαγητό.* ❷ (μτφ.) αυτός που δύσκολα γίνεται κατανοητός = δυσνόητος: *Η γραφή του είναι ~.* **δυσπεψία** η: διαταραχή του πεπτικού συστήματος.

δυστυχία η: ❶ κατάσταση βαθιάς λύπης και πόνου ≠ ευτυχία. ❷ δυσάρεστο, οδυνηρό γεγονός = συμφορά: *Τον βρήκαν πολλές ~.* **δυστυχησμένος -η -ο:** ≠ ευτυχησμένος, ευτυχής ❶ (για πρόσ.) αυτός που αισθάνεται δυστυχία. ❷ αυτός που εκφράζει ή χαρακτηρίζεται από δυστυχία: *~ βλέμμα/ζωή.* ❸ (για πρόσ.) αυτός που δείχνει δυστυχημένος (σημ. 1), προκαλώντας τον οίκτο: *~ ύπαρξη, ζει μέσα στην κακομοιριά.* **δυστυχημένα** (επίρρ.). **δύστυχος -η -ο:** (κυρ. σε επιφ. προτάσεις, & ως ουσ.) δυστυχησμένος με τις σημ. 1 ή 3: *Τι του έτυχε, του δύστυχου!* **δυστυχής -ής -ές:** δυστυχησμένος (σημ. 1). & σχ. **αγενής, δυστυχώς** (επίρρ.): έκφραση λύπης για κτ δυσάρεστο που έγινε ή κτ καλό που δεν έγινε ≠ ευτυχώς: *~, δεν πέρασε στο πανεπιστήμιο.* **δυστυχώ** (αμτβ.). **δυστύχημα** το: ❶ ατύχημα με σοβαρό τραυματισμό ή θάνατο. ❷ δυσάρεστο και συνήθως ξαφνικό γεγονός ≠ ευτύχημα: *Το ~ είναι ότι έμεινε μόνος του.*

δυσφημώ -ούμαι & δυσφημίζω -ομαι: (μτβ.) λέω ή κάνω κτ, κυρίως δημόσια, που βλάπτει τη φήμη προσώπου ή πράγματος. **δυσφήμιση & δυσφήμιση** η. **δυσφημιστικός -ή -ό, δυσφημιστικά** (επίρρ.).

δυνατά → δύναμη
δυνατός → δύναμη
δυνατότητα → δύναμη
δυνητικά → δύναμη
δυνητικός → δύναμη
δυνητικός → δύναμη
δυσ-
δύσ- → δυσ-
δυσανασχέτηση → δυσανασχετό
δυσανασχετώ
δυσάρεσκα → δυσάρεστος
δυσάρεστα → δυσάρεστος
δυσάρεστος
δυσάρεστώ → δυσάρεστος
δυσαρμονία → δυσάρμοτος
δυσδιάκριτος → δυσδιάκριτος
δυσεύρετος → δυσεύρετος
δύση → δύω
δύσκολα → δύσκολος
δυσκολεύω → δύσκολος
δυσκολία → δύσκολος
δύσκολος
δυσλειτουργία → δυσλειτουργικός
δυσλειτουργικός → δυσλειτουργικός
δυσλειτουργικό → δυσλειτουργικό
δυσμένεια → δυσμενής
δυσμενής
δυσμενώς → δυσμενής
δυσνόητος → δυσνόητος
δυσπεπτός
δυσπεψία → δύσπεπτος
δύσπιστος → δύσπιστος
δυσπιστώ → δύσπιστος
δυστύχημα → δυστυχία
δυστυχής → δυστυχία
δυστυχία
δυστυχημένα → δυστυχία
δυστυχημένος → δυστυχία
δύστυχος → δυστυχία
δυστυχώ → δυστυχία
δυστυχώς → δυστυχία
δυσφήμιση → δυσφημώ
δυσφημίζω → δυσφημώ
δυσφήμιση → δυσφημώ
δυσφημιστικά → δυσφημώ
δυσφημιστικός → δυσφημώ
δυσφημώ

Σύνθετα με δυσ-

δυσκολία	
δυσαρμονία	δυσνόητος
δυσδιάκριτος	δύσπιστος
δυσεύρετος	δυσπιστώ

αρνητική ιδιότητα

δυσλειτουργία
δυσλειτουργικός -ή -ό
δυσλειτουργώ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Ο τ. **δυσφημῶ** προέρχεται από το ελνστ. ρ. **δυσφημῶ**, ενώ ο τ. **δυσφημίζω** παράγεται με μεταπλασμό. Η γραφή του παράγωγου ουσ. (**δυσφήμηση** και **-ιση**) οφείλεται αντίστοιχα στους δύο αυτούς τύπους.

- δυσφορία
- δυσφορῶ → δυσφορία
- δυτικά → δύω
- δυτικός → δύω
- δυτικῶς → δύω
- δύω
- δω → εδῶ
- δωμάτιο
- δωρεά
- δωρεάν
- δωρητής → δωρεά
- δωρήτρια → δωρεά
- δωρίζω¹ → δωρεά
- δωρίζω² → δῶρο
- δωρικός
- δῶρο
- δωροδοκία → δωροδοκῶ
- δωροδοκῶ

δυσφορία η: ❶ δυσάρεστο συναίσθημα όταν δεν μπορούμε να υποφέρουμε κτ: *Εξέφρασε ~ για τη στάση τους.* ❷ ΙΑΤΡ αδιαθεσία του οργανισμού με συμπτώματα δύσπνοιας και ταραχής. **δυσφορῶ** (αμτβ.).

δύω: (αμτβ.) ❶ (για ουράνια σώματα, κυρ. τον ήλιο) κατεβαίνω προς τον ορίζοντα και παύω να είμαι ορατός = βασιλεύω ≠ ανατέλλω. ❷ (μτφ.) παρακαμάζω και χάνομαι: *Έδωσε το άστρο του από το μουσικό στερέωμα.*

δύση η: ≠ ανατολή ❶ η πορεία ενός ουράνιου σώματος όταν δύει, καθώς και η στιγμή αυτή = βασιλεία: *Η ~ του ήλιου διαρκεί λίγα λεπτά.* ❷ το σημείο του ορίζοντα όπου δύει ο ήλιος. ❸ (μτφ.) το τελευταίο στάδιο ύπαρξης προσώπου, πολιτισμού, διαδικασίας κτλ.: *Βρίσκεται στη ~ της καριέρας του.*

❹ **Δύση** η: α. τα κράτη της Δυτ. Ευρώπης και της Βόρ. Αμερικής, οι λαοί και ο πολιτισμός τους, σε αντιδιαστολή προς τα πρώην σοσιαλιστικά κράτη της Ανατ. Ευρώπης. β. η Ευρώπη σε αντιδιαστολή προς την Ασία, καθώς και ο αντίστοιχος πολιτισμός. ❺ το δυτικό τμήμα ενός τόπου. **δυτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που βρίσκεται ή είναι προσανατολισμένος προς τη δύση ή προέρχεται από τη δύση: *~ Ελλάδα/άνεμος.* ❷ αυτός που έχει σχέση με τη Δύση ~ **πολιτισμός**. **δυτικά** & [επίσ.] **-ῶς** (επίρρ.): *Βρίσκεται ~ του χωριού.* **δυτικά** τα: το δυτικό μέρος.

δωμάτιο το: ❶ καθέννας από τους κύριους χώρους στους οποίους χωρίζεται με τοίχους ένα οίκημα: *διαμέρισμα τριών δωματίων.* ❷ (ει-

δικ.) χώρος σε ξενοδοχείο, νοσοκομείο κτλ., όπου μπορεί να κοιμηθεί κτ: *δίκλινο ~.*

δωρεά η: ❶ α. προσφορά χρημάτων ή περιουσιακών στοιχείων σε πρόσωπο, ίδρυμα κτλ. χωρίς αξίωση ανταπόδοσης: *Έκαναν ~ σε ένα ίδρυμα.* β. ΝΟΜ παροχή σε κπ, με συμβόλαιο, περιουσιακού στοιχείου χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα. ❷ ΙΑΤΡ προσφορά σώματος, οργάνων κτλ. **δωρητής** ο, **-ήτρια** η. **δωρίζω¹ -ομαι**: (μτβ.) κάνω δωρεά. *~ σχ. δίνω.*

δωρεάν (επίρρ.): = τζάμπα ❶ χωρίς αντάλλαγμα: *Μοίραζαν ~ το περιοδικό για διαφημιστικούς σκοπούς.* ❷ (& ως επίθ.) *Βρήκα δυο ~ εισιτήρια.* *~ σχ. δῶρο.*

δωρικός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι σχετικός με τους Δωριείς: *~ φύλα/ιδίωμα.* ~ **ρυθμός**: αρχιτεκτονικός ρυθμός της ΑΕ Ελλάδας που χαρακτηρίζεται από λιτές και αυστηρές γραμμές. ❷ (μτφ.) αυτός που τον χαρακτηρίζει λιτότητα: *~ μορφή/λόγος.*

δῶρο το: ❶ α. ό,τι δίνεται χωρίς αντάλλαγμα, συνήθως σε γιορτές ή ως βραβείο σε παιχνίδια, κληρώσεις κτλ.: *Της έκανε ~ ένα βραχιόλι.* β. ~ **Χριστουγέννων/Πάσχα/καλοκαιριού**: χρηματικό ποσό που δίνεται στους μισθωτούς επιπλέον του μισθού τους. ❷ (μτφ.) αγαθό, δεξιότητα κτλ. που παρουσιάζεται ως κτ που δόθηκε από τον Θεό ή τη φύση χωρίς αντάλλαγμα = **χάρισμα**: *Το ταλέντο του είναι θείο ~.* **δωρίζω² -ομαι**: (μτβ.) δίνω κτ ως δῶρο = χαρίζω. *~ σχ. δίνω.*

δωροδοκῶ -οῦμαι: (μτβ.) προσφέρω σε κπ χρήματα ή κτ πολύτιμο, για να τον πείσω να μου κάνει κτ (συνήθως παράνομο) = [οικ.] λαδώνω: *Δωροδόκησε τον υπάλληλο, για να βγάλει την άδεια οικοδομής.* **δωροδοκία** η.

Από το ΑΕ ρ. **δωροδοκῶ** < **δῶρον** + **δέχομαι** / **δέχομαι** με αρχική σημασία «δέχομαι δῶρο».

Εαυτός ο: ❶ (με άρθρο και τους αδύν. τ. της γεν. της προσωπ. αντων.) α. (ως αυτοπαθής αντων.) δηλώνει κπ που ο ίδιος ενεργεί και παθαίνει: *Τον ~ του βλέπεις με τις πράξεις του. Μόνο ο ~ του τον νοιάζει! Μην κρίνεις τους άλλους από τον ~ σου.* β. η προσωπικότητα κάθε ανθρώπου: *Βρήκε τον παλιό καλό του ~.* ❷ **αφ' εαυτού μου**: με δική μου πρωτοβουλία, χωρίς να μεσολαβήσουν άλλοι. **εκτός εαυτού**: έξω φρενών: *Ήταν ~, φώναζε και έβριζε.* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

(ε)βδομάδα η: ❶ χρονική περίοδος επτά ημερών. ❷ περίοδος επτά διαδοχικών ημερών, από Δευτέρα έως και Κυριακή. **εβδομαδιαίος -α -ο**: ❶ αυτός που γίνεται μία φορά την εβδομάδα ή κάθε εβδομάδα: *Οι ~ εφημερίδες βγαίνουν συνήθως την Κυριακή.* ❷ αυτός που διαρκεί ή υπολογίζεται με βάση μία εβδομάδα: *~ πρόγραμμα μαθημάτων.* **εβδομαδιαία & -ως** (επίρρ.).

έγγαμος -η -ο: [επίσ.] ❶ αυτός που έχει παντρευτεί = παντρεμένος ≠ άγαμος, ανύπαντρος: *Οι ~ υπάλληλοι δικαιούνται επίδομα γάμου.* ❷ αυτός που αναφέρεται στους παντρεμένους: *Δε συνήθισε ακόμα στον ~ βίο.* **έγγαμος** ο, η.

έγγειος -α & -ος -ο: αυτός που αναφέρεται ή που σχετίζεται με τη γη: *έγγειες βελτιώσεις.*

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημ. των λ. *έγγειος* (από τα *έν + γαῖα* «γη») και *έγκυος* (από τα *έν + κῦ* «κυοφορῶ»).

εγγενής -ής -ές: αυτός που υπάρχει μέσα σε κτ από την εμφάνισή του ≠ επίκτητος: *Υπάρχουν εγγενή προβλήματα στη λειτουργία των νέων κρατών.* ❧ σχ. **αγενής**. **εγγενώς** (επίρρ.).

έγγραφος -η -ο: αυτός που είναι σε γραπτή μορφή = γραπτός ≠ προφορικός, άγραφος: *~ συμφωνία.* **εγγράφως** (επίρρ.). **έγγραφο** το: επίσημο γραπτό κείμενο. **εγγράφω -ομαι** • αόρ. [επίσ.] *ενέγραφα*, παθ. αόρ. *εγγράφηκα* & [επίσ.] *ενεγράφη*, μπλ. *εγγεγραμμένος* στις σημ. 1 και 2: (μτβ.) ❶ γράφω σε κατάλογο, βιβλίο κτλ.: *Φέτος στο σχολείο εγγράφονται τα παιδιά του 2000.* ❷ ΓΕΩΜ (για επίπεδο ή στερεό σχήμα) περικλείω επίπεδο ή στερεό σχήμα σε άλλο, έτσι ώστε να έχουν κοινά σημεία. ❸ γράφω ήχο ή εικόνα σε αποθηκευτικό μέσο. **εγγραφή** η.

εγγύηση η: ❶ διαβεβαίωση για την τήρηση υπόσχεσης, δέσμευσης κτλ.: *προϊόν με πενταετή ~.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε εξασφαλίζει την πραγματοποίηση κτ πράγματος. **εγγυώμαι**: (μτβ.) ❶ παρέχω εγγυήσεις για κτ. ❷ διαβεβαιώνω

ότι κτ θα γίνει: *Σας ~ σίγουρη επιτυχία.* **εγγυητής** ο, **-ήτρια** η. **εγγυητικός -ή -ό**. **εγγυητικά** (επίρρ.). **εγγυημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): αυτός που είναι επιβεβαιωμένα καλής ποιότητας. **εγγυημένα** (επίρρ.).

εγγύς¹ (επίθ.) • άκλ.: αυτός που είναι σε μικρή απόσταση τοπικά ή χρονικά = κοντινός: *Δεν προβλέπονται αλλαγές στο ~ μέλλον.* ~ **Ανατολή**: η Μικρά Ασία και τα Νότ. Βαλκάνια ≠ Άπω Ανατολή. **εγγύς²** (επίρρ.): [επίσ.] σε μικρή απόσταση = κοντά, πλησίον: *Βρίσκεται εγγύτερα στην αλήθεια.* **εγγύτητα** η. ❧ **άνω**.

εγείρω -ομαι • πρτ. & αόρ. *ήγειρα*, παθ. αόρ. *εγέρθηκα*: (μτβ.) ❶ ΣΤΡΑΤ *προστ.* **εγέρθητι/εγέρθητε**: ως παράγγελμα (σήκω/σηκωθείτε). ❷ [επίσ.] ~ **αξιώσεις**: διεκδικώ. ~ **απαιτήσεις**: απαιτώ. ~ **αγωγή**: κάνω αγωγή. **έγερση** η: ❶ ξύπνημα. ❷ η ενέργεια του εγείρω. **εγερτήριος -α -ο**. **εγερτήριο** το: ❶ πρωινό σάλπισμα για το ξύπνημα στον στρατό. ❷ αναγκαστικό πρωινό ξύπνημα.

Το ΑΕ ρ. *εγείρω* σήμαινε «ξύπνω κτ». Από αυτό παράγονται επίσης οι λ. *εγρήγορη*, *εγρήγορος* και τα παράγωγά τους.

εγκαθιστώ -ίσταμαι • αόρ. *εγκατέστησα* & [σπάν.] *-άστησα*, παθ. αόρ. *εγκαταστάθηκα*, μπλ. *εγκατεστημένος & -αστημένος*: (μτβ.) ❶ α. παθ. πηγαίνω κάπου για διαμονή: *Εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Παρίσι.* β. τοποθετώ κτ ή κπ κάπου για μακρύ χρονικό διάστημα ή μόνιμα: *Ο δήμος εγκατέστησε σταθμό αιολικής ενέργειας.* ❷ θέτω σε ισχύ καθεστώς ή πολιτεύμα = εγκαθιδρύω: *Στη χώρα έχει εγκατασταθεί αριστερή κυβέρνηση.* **εγκατάσταση** η.

εγκαίνια τα: επίσημη τελετή που γίνεται πριν αρχίσει να λειτουργεί κπ κατάσταση, ίδρυμα, έκθεση κτλ. ή μόλις τελειώνει κπ τεχνικό έργο: *Τα ~ της εταιρείας έγιναν με λαμπρότητα.* **εγκαίνιαζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω εγκαίνια. ❷ (μτφ.) χρησιμοποιώ ή βάζω σε εφαρμογή κτ για πρώτη φορά: *Εγκαίνιασε τον νέο του υπολογιστή.* **εγκαίνιαση** η. ❧ σχ. **καινός**.

Από τα *έν + καινός* «καινούριος».

εγκαταλείπω -ομαι • αόρ. *εγκατέλειψα*, παθ. αόρ. *εγκαταλείφθηκα* • μπλ. *εγκαταλειμμένος & (σπάν.) εγκαταλειμμένος*: (μτβ.) ❶ α. αφήνω κπ ή κτ κάπου, αδιαφορώντας για την τύχη του = παραιτώ: *Εγκατέλειψε την τραυματισμένη κοπέλα αβοήθητη κι έφυγε.* β. φεύ-

εάν → αν
εαυτός
έβαλα → βάζω
έβαλα → βάλω
εβδομάδα
εβδομαδιαία → εβδομάδα
εβδομαδιαίος → εβδομάδα
εβδομαδιαίως → εβδομάδα
εγ- → εν-
έγ- → εν-
έγγαμος
έγγειος
έγγενής
έγγενώς → εγγενής
εγγράμματος → εν-
εγγράφη → έγγραφος
έγγραφο → έγγραφος
έγγραφος
εγγράφω → έγγραφος
εγγράφως → έγγραφος
εγγυημένα → εγγύηση
εγγυημένος → εγγύηση
εγγύηση
εγγυητής → εγγύηση
εγγυητικά → εγγύηση
εγγυητικός → εγγύηση
εγγυήτρια → εγγύηση
εγγύς¹
εγγύς² → εγγύς¹
εγγύτητα → εγγύς¹
εγγυώμαι → εγγύηση
εγείρω
εγέρθητε → εγείρω
εγέρθητι → εγείρω
έγερση → εγείρω
εγερτήριο → εγείρω
εγερτήριος → εγείρω
έγινα → γίνομαι
εγκαθιστώ
εγκαίνια
εγκαίνιαζω → εγκαίνια
εγκαίνιαση → εγκαίνια
έγκαιρα → εν-
έγκαιρος → εν-
εγκαίριος → εν-
εγκάρδια → εν-
εγκάρδιος → εν-
εγκαρδιότητα → εν-
εγκαρδιώνω → εν-
εγκαρδίωση → εν-
εγκαρδιωτικός → εν-
εγκαταλείπω
εγκατάλειψη → εγκαταλείπω
εγκατάσταση → εγκαθιστώ

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

έγκλημα
εγκώμιο

- έγκλημα
- έγκλειται
- εγκεφαλικά → εγκέφαλος
- εγκεφαλικό → εγκέφαλος
- εγκεφαλικός → εγκέφαλος
- εγκέφαλος
- έγκλημα
- εγκληματίας → εγκλημα
- εγκληματικά → εγκλημα
- εγκληματικός → εγκλημα
- εγκληματικότητα → εγκλημα
- μα
- εγκληματώ → εγκλημα
- εγκληματίζω
- έγκλιση
- εγκλιτικό → έγκλιση
- εγκλιτικός → έγκλιση
- εγκλωβίζω
- εγκλωβισμός → εγκλωβίζω
- εγκόσμια → εν-
- εγκόσμιος → εν-
- εγκρίνω
- έγκριση → εγκρίνω
- εγκυκλοπαίδεια
- εγκυκλοπαιδικά → εγκυκλο-
- παιδεία
- εγκυκλοπαιδικός → εγκυ-
- κλοπαίδεια
- Εγκυκλοπαιδιστής → εγκυ-
- κλοπαίδεια
- εγκυμονώ → έγκνυος
- εγκυμοσύνη → έγκνυος
- έγκνυος
- έγκνυρος → εν-
- εγκνυρότητα → εν-
- εγκωμιάζω → εγκώμιο
- εγκωμιαστικά → εγκώμιο
- εγκωμιαστικός → εγκώμιο
- εγκώμιο

γω από κάπου οριστικά: *Οι ένοικοι εγκατέλειψαν τη φλεγόμενη πολυκατοικία.* ② παραιτούμαι από σκέψη ή ενέργεια: *Εγκατέλειψε την προσπάθεια.* **εγκατάλειψη** η.

έγκλημα το: ΙΑΤΡ βλάβη των ιστών και του δέρματος που προκαλείται από την επίδραση υψηλής θερμοκρασίας (από φωτιά, χημικές ουσίες κτλ.): *Είχε εγκαύματα σε όλο του το σώμα.*

έγκλειται • πρτ. *έγκλειτο*: [επίσ.] *τριτοπρ.* (για καταστάσεις ή ιδιότητες) βρίσκεται, υπάρχει: *Πού ~ η διαφορά των δύο κειμένων;*

Τόσο το *έγκλειται* όσο και το *συνίσταται* συντάσσονται με *σε* + αιτ.: *Η διαφορά έγκλειται/συνίσταται σε... Προσοχή*, όμως, στον σχηματισμό ερώτησης: *Πού έγκλειται/Σε τι συνίσταται;*

εγκέφαλος ο: ① ΑΝΑΤ το ανώτερο τμήμα του νευρικού συστήματος που βρίσκεται στο κρανίο των σπονδυλωτών ζώων και του ανθρώπου και ελέγχει τις ζωτικές τους λειτουργίες = μυαλό. ② ο νους, το κέντρο σκέψης του ανθρώπου. ③ (μτφ.) πρόσωπο που οργανώνει και κατευθύνει μια ενέργεια: *Είνα ο ~ της ληστείας.* **εγκεφαλικός -ή -ό**: ① αυτός που αναφέρεται στον εγκέφαλο. ② αυτός που κατευθύνεται ή χαρακτηρίζεται από τη σκέψη και τη λογική, και όχι από τα συναισθήματα: ~ *παίκτης.* **εγκεφαλικά** (επίρρ. με τη σημ. 2). **εγκεφαλικό** το: ΙΑΤΡ διακοπή της ροής του αίματος στον εγκέφαλο.

έγκλημα το: ① σοβαρή παράνομη πράξη ή δράση: *Η ληστεία και ο φόνος είναι εγκλήματα.* **οργανωμένο** ~: η παράνομη δράση των ανθρώπων του υπόκοσμου. ② (μτφ.) πράξη που θεωρείται πολύ άδικη ή επιζήμια: *Η αδιαφορία για την καταστροφή του περιβάλλοντος είναι ~.* **εγκληματώ** (αμτβ.). **εγκληματίας** ο, η. **εγκληματικός -ή -ό**. **εγκληματικά** (επίρρ.). **εγκληματικότητα** η. ❧ σχ. **εγκληματίζω** & **καλώ**.

εγκληματίζω -ομαι: (μτβ.) ① κάνω έναν ζωντανό οργανισμό να συνηθίσει σε ξένο περιβάλλον: *Οι επιστήμονες προσπαθούν να εγκληματίσουν τροπικά φυτά στο μεσογειακό κλίμα.* ② παθ. (για πρόσ.) συνηθίζω σε ένα νέο περιβάλλον, νέες συνθήκες ζωής: *Μετά την καλοκαιρινή άδεια, δύσκολα εγκληματίστηκα στην εργασία μου.*

Η λ. *εγκληματίζω* είναι σύνθετη από τα *έν* + *κλίμα*, γι' αυτό και η ορθή γραφή με *-ι-*. Αντίθετα, η λ. *έγκλημα* παράγεται από το ΑΕ ρ. *έγκαλω* και αρχικά σήμαινε «κατηγορία».

έγκλιση η: ① ΓΛΩΣΣ μορφολογική κατηγορία του ρήματος, η οποία εκφράζει τη διάθεση του ομιλητή απέναντι σε αυτό που δηλώνει το ρήμα: *οριστική/υποτακτική/προστακτική ~.* ② **έγκλιση τόνου**: ΓΛΩΣΣ φαινόμενο κατά το οποίο δύο λέξεις προφέρονται τόσο στενά μαζί, ώστε ο τόνος της δεύτερης ή χάνεται εντελώς (π.χ. *ζωή μου*) ή μετακινείται στη λήγουσα της πρώτης (π.χ. *τριαντάφυλλό της*). **εγκλιτικός -ή -ό**. **εγκλιτικό** το.

εγκλωβίζω -ομαι: (μτβ.) ① κλείνω κπ σε πολύ μικρό χώρο, από τον οποίο δεν μπορεί να φύγει: *Εγκλωβίστηκε στο αυτοκίνητο και τυλίχτηκε στις φλόγες.* ② (μτφ.) φέρνω κπ σε κατάσταση από την οποία δεν μπορεί να ξεφύγει: *Είναι εγκλωβισμένος στις απαιτήσεις της δουλειάς και δε χαιρέται τη ζωή.* **εγκλωβισμός** ο.

εγκρίνω -ομαι • πρτ. & αόρ. *ενέκρινα*, παθ. αόρ. *εγκρίθηκα*, μπλ. *εγκεκρομένος*: (μτβ.) ① θεωρώ κπ σωστό, συμφωνώ = *επιδοκιμάζω*, *επικροτώ* ≠ *αποδοκιμάζω*, *κατακρίνω*: *Δεν ~ τη συμπεριφορά του.* ② *επιτρέπω* κτ, *δίνω την άδεια να γίνει* ≠ *ακυρώνω*, *απορρίπτω*: *Ο διευθυντής ενέκρινε την άδεια.* **έγκριση** η.

εγκυκλοπαίδεια η: ① έργο που παρουσιάζει συστηματικά, συνοπτικά και με αλφαβητική σειρά το σύνολο της ανθρώπινης γνώσης ή τις γνώσεις ορισμένης επιστήμης: *γενική/ιατρική ~.* ② **Εγκυκλοπαίδεια** η: ΙΣΤ γαλλικό εγκυκλοπαιδικό έργο του 18ου αι. **Εγκυκλοπαιδιστής** ο: ΙΣΤ συντάκτης της Εγκυκλοπαίδειας. **εγκυκλοπαιδικός -ή -ό**: ① αυτός που αναφέρεται στις γενικές γνώσεις: *παιχνίδι ~ γνώσεων.* ② αυτός που αναφέρεται στην εγκυκλοπαίδεια: ~ *λεξικό.* **εγκυκλοπαιδικά** (επίρρ. στη σημ. 1).

Η λ. *εγκυκλοπαίδεια* προέρχεται από τη γαλλ. *encyclopedie* και αυτή με τη σειρά της από τη φράση *εγκύκλιος παιδεία*.

έγκνυος η: γυναίκα ή θηλυκό ζώο που έχει έμβρυο στην κοιλιά: *Είναι πέντε μηνών ~.* (& ως επίθ.) η ~ *γυναίκα.* **εγκυμοσύνη** η. **εγκυμονώ**: (αμτβ.) είμαι έγκνυος. ~ **κινδύνους**: κρύβω κτ δυσάρεστο ή επικίνδυνο που πρόκειται να εκδηλωθεί. ❧ σχ. **έγγυος**.

εγκώμιο το: ιδιαίτερος επαινετικός λόγος για πρόσωπο ή πράξη: *Μόνο εγκώμια είχε ο καθηγητής για τον γιο μου.* **ψάλλω/πλέκω το** ~ **κπ**: *εγκωμιάζω* κτ. **εγκωμιάζω -ομαι** (μτβ.). **εγκωμιαστικός -ή -ό**. **εγκωμιαστικά** (επίρρ.).

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Από τα έν + κώμος «είδος τιμητικής γιορτής».

εγγείρημα το: ενέργεια που απαιτεί τόλμη = τόλμημα: *Η ανάβαση στα Ιμαλάια είναι δύσκολο ~.*

εγχειρίδιο το: ❶ βιβλίο με τις βασικές γνώσεις μιας επιστήμης: ~ *μαθηματικών.* ❷ μαχαίρι σε μικρό μέγεθος, που χρησιμοποιείται ως όπλο = σπιλέτο.

εγχειρίζω¹ -ομαι: (μτβ.) κάνω τομή σε ασθενή και αφαιρώ ή θεραπεύω όργανο που δε λειτουργεί καλά = χειρουργώ: *Ο ασθενής εγχειρίστηκε το πρωί.* **εγχείρηση & εγχείριση¹** η: ΙΑΤΡ χειρουργική επέμβαση. **εγχειρητικός -ή -ό.**

Προσοχή: η λ. *εγχείρηση* παράγεται από το ΑΕ ρ. *έγχειρῶ*, γι' αυτό και η γραφή με -η-. Στη ΝΕ, ωστόσο, το ρ. έχει πάρει τη μορφή *εγχειρίζω*, και γι' αυτό εμφανίζεται και γραφή του ουσ. με -ι-.

εγχειρίζω² -ομαι • αόρ. *ενεχειρίσα:* [επίσ.] (μτβ.) δίνω κτ σε κπ = επιδίδω: *Του ~ την επιστολή.* **εγχείριση²** η.

εγώ (αντων.) • εν. γεν. (ε)μένα & μου, αιτ. (ε)μένα & με, πληθ. ον. εμείς, γεν. & αιτ. εμάς & μας: χρησιμοποιείται από τον ομιλητή για να αναφερθεί ❶ (προσωπ., α' προσ.) στον εαυτό του: *Έφυγα κι ~ μαζί με τους άλλους. Εμένα φώναξες; Δείξε μου το βιβλίο!* ✎ **αυτός.** ❷ (οι αδύν. τύποι της γεν. ως κτητ. αντων.) στον εαυτό του ως ιδιοκτήτη πράγματος, ή πρόσωπο που σχετίζεται με κπ: *το βιβλίο μου. οι γονείς μου.* ✎ **δικός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.** **εγώ** το • άκλ.: ❶ ψυχολ η συνείδηση κπ για τον εαυτό του: *Το ~ του καλλιτέχνη καθρεφτίζεται στο δημιουργημά του.* ❷ αίσθημα υπερβολικής αυτοεκτίμησης κπ = εγωισμός: *Είναι τόσο μεγάλο το ~ του, που αδιαφορεί για τους άλλους.*

έδαφος το: ❶ η επιφάνεια της γης: *Το ~ εδώ είναι ανάμοαλο.* ❷ γεωγραφική έκταση μιας περιοχής: *Οι στρατιώτες υπερασπίστηκαν τα εδάφη μας.* ❸ (μτφ.) συνθήκες για την ανάπτυξη δράσης: *Το ~ ήταν ευνοϊκό για ανταλλαγή απόψεων.* **εδαφικός -ή -ό. εδαφικά** (επίρρ.).

έδρα η: ❶ υπερυψωμένο βάθρο με γραφείο και κάθισμα: *Ο δάσκαλος ανέβηκε στην ~.* ❷ τόπος κύριας εγκατάστασης και λειτουργίας επιχειρήσεων, δημόσιων φορέων κτλ.: *εταιρεία με ~ στην Αθήνα.* ❸ **α.** ανώτερη θέση, αξίωμα: *Έχει την ~ της φιλολογίας στο πανεπιστήμιο.* **β.** θέση βουλευτή που κερδίζει ένα

κόμμα σε μια εκλογική περιφέρεια. ❹ κέντρο λειτουργίας ή δράσης: *Ο εγκέφαλος είναι η ~ των διανοητικών λειτουργιών.* ❺ ΓΕΩΜ καθεμιά από τις επιφάνειες στερεού σώματος. ❻ ΑΘΛ γήπεδο ομάδας: *Παίζουμε στην ~ μας.* **εδρεύω:** (αμτβ.) έχω κάπου την έδρα μου με τις σημ. 2 και 4: *Η εταιρεία ~ στην Αθήνα.*

εδώ & [προφ.] δω (επίρρ.): ≠ εκεί ❶ στον τόπο όπου βρίσκομαι ή δείχνω: *Κάθισε ~ και περίμενέ μας.* ~ **κι εκεί:** σκόρπια. ~ **και τώρα:** αμέσως. ❷ σε αυτό το σημείο: ~ *τελειώνει η εκπομπή μας.* ~ **που τα λέμε:** παρενθετική έκφρ. με την οποία ο ομιλητής λέει την αλήθεια για κτ. ❸ το χρονικό σημείο στο οποίο βρίσκομαι ή αναφέρομαι = τώρα: *Μέχρις ~ ήσουν πολύ καλή.* **από ~ και μπρος/πέρα:** από τώρα και στο εξής. ~ **και:** για κτ που άρχισε στο παρελθόν και διαρκεί έως τώρα. ❹ το ανώτερο όριο, συνήθ. σε εκφρ.: *είμαι ως/μέχρι ~:* δεν ανέχομαι τίποτε παραπάνω. **φέρνω κπ ως/μέχρι ~:** νευριάζω κπ πολύ. ❺ (επίθ.) αυτός που ισχύει σε έναν χώρο, περιβάλλον κτλ.: *Οι ~ συνθήκες είναι ευνοϊκές.*

εδώλιο το: κάθισμα, συνήθως σε δημόσιο χώρο: *τα εδώλια των υπουργών = έδρανο, έδρα.* ✎ **σχ. ίζημα.**

εθελοντής ο, εθελόντρια η: πρόσωπο που προσφέρει έργο με τη θέλησή του, χωρίς υλική αμοιβή: *Στους Ολυμπιακούς Αγώνες βοήθησαν πολλοί ~.* *Παρουσιάστηκε στο στρατό ως ~.* **εθελοντικός -ή -ό. εθελοντικά** (επίρρ.). **εθελοντισμός ο.**

εθίζω -ομαι: (μτβ.) συνθιζώ κπ σε κτ: *Έχει εθιστεί στα ναρκωτικά/στο κάπνισμα.* **εθισμός ο. εθιστικός -ή -ό. εθιστικά** (επίρρ.). ✎ **σχ. έθιμο.**

έθιμο το: συνήθεια κοινωνικής ομάδας, που διαμορφώθηκε και παγιώθηκε από μακρά παράδοση: *Το βάψιμο των κόκκινων αυγών είναι πασχαλινό ~.* **εθιμικός -ή -ό. εθιμικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *έθος*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *εθίζω, έθνος, ήθος, ηθικό* κτλ.

εθνικισμός ο: [κακός.] η υπερβολική προσήλωσή στην ιδέα του έθνους, που φτάνει ως την αντίληψη ότι τα άλλα έθνη είναι κατώτερα. **εθνικιστής ο, -ίστρια** η. **εθνικιστικός -ή -ό. εθνικιστικά** (επίρρ.).

έθνος το: σύνολο ανθρώπων με κοινή καταγωγή, ιστορικό παρελθόν και πολιτιστικά στοιχεία. **εθνότητα** η: σύνολο ανθρώπων με χαρακτηριστικά έθνος, που δεν αναγνωρίζεται

έγνοια → έννοια²
εγγείρημα
εγχείρηση → εγχειρίζω¹
εγχειρητικός → εγχειρίζω¹
εγχειρίδιο
εγχειρίζω¹
εγχειρίζω²
εγχείριση¹ → εγχειρίζω¹
εγχείριση² → εγχειρίζω²
έγχορδο → εν-έγχορδος → εν-έγχορμα → εν-έγγρωμος → εν-έγγωριος → εν-εγώ
εδαφικά → έδαφος
εδαφικός → έδαφος
έδαφος
έδιωξα → διώχνω
έδρα
έδρασα → δρω
εδρεύω → έδρα
εδώ
εδώλιο
έδωσα → δίνω
εθελοντής
εθελοντικός → εθελοντής
εθελοντισμός → εθελοντής
εθελόντρια → εθελοντής
εθίγην → θίγω
εθίζω
εθιμικά → έθιμο
εθιμικός → έθιμο
εθιμικός → έθιμο
εθιμικά → έθιμο
έθιμο
έθιμα → θίγω
εθισμός → εθίζω
εθιστικά → εθίζω
εθιστικός → εθίζω
εθνικά → έθνος
εθνικισμός
εθνικιστής → εθνικισμός
εθνικιστικά → εθνικισμός
εθνικιστικός → εθνικισμός
εθνικίστρια → εθνικισμός
εθνικός → έθνος
εθνικότητα → έθνος
εθνικώς → έθνος
έθνος
εθνότητα → έθνος

έθρεψα → θρέψω
 έθρεψα → τρέψω
 είδα → βλέπω
 ειδαλλιώς → ειδαλλώς
 ειδαλλώς
 ειδηση
 ειδικά → είδος
 ειδικευση → είδος
 ειδικεύω → είδος
 ειδικός → είδος
 ειδικότητα → είδος
 ειδικώς → είδος
 ειδοποίηση → ειδοποιώ
 ειδοποιός → -ποιώ
 ειδοποιώ
 είδος
 ειδώθηκα → βλέπω
 ειδώλιο
 ειδώλο
 *ειδωλολατρεία → ειδω-
 λολατρία
 ειδωλολάτρης → ειδωλο-
 λατρία
 ειδωλολατρία
 ειδωλολατρικά → ειδωλολα-
 τρία
 ειδωλολατρικός → ειδωλο-
 λατρία
 ειδωλολάτρισσα → ειδωλο-
 λατρία
 εικάζεται → εικάζω
 εικάζω
 εικασία → εικάζω
 εικαστικός
 εικόνα
 εικονικά → εικόνα
 εικονικός → εικόνα
 εικόνισμα → εικόνα
 ειλημένος → λαμβάνω
 ειλημένος → λαμβάνω
 ειλικρινά → ειλικρινής
 ειλικρίνεια → ειλικρινής
 ειλικρινής
 ειλικρινώς → ειλικρινής
 είλικα → έλικω
 είλικνα → έλικω
 είλικνσα → έλικω
 είμαι
 είμαι
 είπα → λέγω
 ειπωμένος → λέγω

πάντα ως ανεξάρτητο κράτος. **εθνικός -ή -ό.**
εθνικά & -ώς (επίρρ.) **εθνικότητα** η: η κατα-
 γωγή κπ από ένα έθνος. *σχ. έθιμο.*

ειδάλλω & [προφ.] ειδαλλιώς (επίρρ.): στην
 αντίθετη περίπτωση = αλλιώς, διαφορετικά:
Κάτσε φρόνιμα, ~ θα σε τιμωρήσω!

Το **ειδάλλω** είναι σύνθετο από τα ΑΕ *ει* δέ («αλ-
 λιώς») και πλεοναστική προσθήκη του *άλλω*.

είδηση η: ❶ καθέτι που πληροφορείται κπ = νέο:
Μας ανήγγειλε την ευχάριστη ~ του γάμου
του. παίρνω ~: αντιλαμβάνομαι κπ ή κτ. ❷ **α.**
 πληθ. παρουσίαση από τα ραδιοτηλεοπτικά
 μέσα των γεγονότων της ημέρας: *Βλέπω ειδή-*
σεις. β. πληροφορία που κρίνεται σημαντική ή
 πρωτότυπη και παρουσιάζεται στα Μέσα Μα-
 ζικής Ενημέρωσης: *Η απόλυσή του έγινε ~.*

Από το θ. του απαρ. *ειδέναι* του ΑΕ ρ. *οίδα* «γνω-
 ρίζω καλά».

ειδοποιώ -ούμαι: (μτβ.) πληροφορώ κπ για κτ,
 συνήθως για να ενεργήσει ανάλογα = ενημε-
 ρώνω: *Μόλις είδε τη φωτιά, ειδοποίησε την*
Πυροσβεστική. ειδοποίηση η.

είδος το: ❶ μέρος ενός συνόλου ατόμων ή πραγ-
 μάτων με κοινά γνωρίσματα, με βάση τα
 οποία κατατάσσεται σε επιμέρους κατηγορία:
Ακούει διάφορα είδη μουσικής. ❷ συνήθ.
 πληθ. σύνολο πραγμάτων με κοινά χαρακτη-
 ριστικά, ίδια χρήση, προορισμό, προέλευση
 κτλ.: *είδη οικιακής χρήσης. ❸ α.* μορφή: *Κά-*
θε είδους βοήθεια είναι ευπρόσδεκτη. β. η ποι-
 ότητα που έχει κπ ή κτ: *Τι είδους συμπεριφο-*
ρά είναι αυτή; ❹ βιολ η κατώτερη μονάδα τα-
 ξινόμησης οργανισμών με τα ίδια χαρακτηρι-
 στικά γνωρίσματα: *σπάνιο ~ ζώου. ειδικός -ή*
-ό: ❶ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε ορι-
 σμένο είδος, περίπτωση ή σκοπό ≠ γενικός:
Απαιτούνται ~ γνώσεις για τη λύση του προ-
βλήματος. Ο μαθητής αυτός χρειάζεται ~ με-
ταχείριση. ❷ αυτός που έχει γνώσεις και
 εμπειρία σε έναν τομέα = εξειδικευμένος ≠
 ανειδίκευτος: *Είναι τεχνίτης ~ στα δίκτυα. ει-*
δικά & -ώς (επίρρ.). **ειδικός** ο, η. **ειδικότητα**
 η. **ειδικεύω -ομαι** (μτβ.). **ειδίκευση** η.

ειδώλιο το: ΙΣΤ μικρό ομοίωμα ανθρώπου, ζώ-
 ου, φυτού ή αντικειμένου = γαλματίδιο: *μι-*
νωικό πήλινο ~ γυναικείας μορφής.

είδωλο το: ❶ λατρευτικό ομοίωμα ή απεικόνι-
 ση θεότητας. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που αποτελεί

αντικείμενο υπερβολικής λατρείας = ίνδαλ-
 μα. ❸ ΦΥΣ εικόνα αντικειμένου, η οποία σχη-
 ματίζεται από ανάκλαση, διάθλαση κτλ.: *Πα-*
ρατηρούσα το ~ μου στην απέναντι τζαμαρία.
ειδωλολατρία η: η λατρεία ειδώλων με τη σημ. 1.
ειδωλολάτρης ο, -ισσα η. **ειδωλολατρικός -ή**
-ό. ειδωλολατρικά (επίρρ.).

Παρότι η λ. *λατρεία* γράφεται με -ει-, επειδή παράγε-
 ται από το ρ. *λατρεύω*, τα σύνθετα σε -*λατρία* γράφο-
 νται με -ι-, γιατί παράγονται από τα ουσ. σε -*λάτρη*ς.

εικάζω -εται • μόνο ενστ., παθ. μόνο στο γ'
 πρόσ.: (μτβ.) ❶ καταλήγω σε συμπέρασμα: *Απ'*
όσα ακούω, ~ ότι το δίκιο είναι με το μέρος
σου. ❷ διατυπώνω υπόθεση για κτ: *~ ότι η απο-*
τυχία του οφείλεται στην έλλειψη προετοιμα-
σίας. εικάζεται: απρόσ. υπάρχει η υπόθεση για
 κτ: *~ ότι θα γίνουν διώξεις. εικασία* η.

εικαστικός -ή -ό: αυτός που έχει την ικανότητα
 να δίνει μορφή, να απεικονίζει την ύλη. **ει-**
καστικές τέχνες: οι καλές τέχνες που απει-
 κονίζουν όντα και απευθύνονται στην όραση
 (γλυπτική, διακοσμητική, ζωγραφική κτλ.).

εικόνα η: ❶ απεικόνιση μορφής με ζωγραφική,
 φωτογραφία κτλ.: *Τον αρέσουν τα βιβλία με*
~. ❷ ΕΚΚΛ ζωγραφική αναπαράσταση αγίων
 και ιερών προσώπων ή σκηνών της χριστιανι-
 κής παράδοσης = εικόνισμα, αγιογραφία. ❸ **α.**
 αναπαράσταση προσώπου, πράγματος ή γε-
 γονότος στον νου: *Στο μυαλό της ήθθαν ~ από*
το παρελθόν. β. ζωηρή περιγραφή προσώπου,
 πράγματος ή γεγονότος με λόγια: *Μας έδωσε*
μια ζοφερή ~ της καταστροφής. ❹ σχηματι-
 σμός ειδώλου: *Είδα την ~ της στον καθρέφτη.*
 ❺ άποψη που σχηματίζει κπ για κτ: *Δεν έχω*
την πλήρη ~ της κατάστασης. εικονικός -ή -ό:
 ❶ ψεύτικος, πλασματικός: *Έκαναν ~ γάμο για*
να πάρουν την περιουσία. ❷ αυτός που ανα-
 φέρεται στην εικόνα. **εικονικά** (επίρρ.).

ειλικρινής -ής -ές: αυτός που εκφράζει πραγ-
 ματικές σκέψεις και συναισθήματα: *Ήταν ~*
μαζί μου, παρόλο που με πλήγωσε η άρνησή
*του. Δείχνει ~ ενδιαφέρον. *σχ* αγενής. ειλι-*
κρινά & -ώς (επίρρ.). **ειλικρίνεια** η.

είμαι • *είσαι, είναι, είμαστε, είστε & είσαστε, εί-*
ναι • πρτ. & αόρ. *ήμουν, ήσουν, ήταν, ήμαστε,*
ήσαστε, ήταν: ❶ έχω κπ ιδιότητα, μόνιμη ή
 προσωρινή: *~ δάσκαλος /μελαχρινός /άρρω-*
στος. ❷ βρίσκομαι σε κπ θέση, κατάσταση
 κτλ.: *~ στο γραφείο/ευτυχιμένος. ❸* υπάρχω:
Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς.

④ κατάγομαι ή προέρχομαι από κάπου: ~ από τη Δράμα. ⑤ ανήκω σε κπ ή με έχει δημιουργήσει κπ: Το βιβλίο ~ του Γιάννη. Το ποίημα ~ δικό μου. ⑥ προσορίζομαι για κάπου, κπ ή κτ: Το δέμα ~ για Καβάλα. ⑦ χρησιμοποιώ για κπ σκοπό ή ταιριάζω, αξίζω για κπ: Το μαχαίρι ~ για να κόβουμε. ~ για τα σκουπίδια. ⑧ σχεδιάζω να κάνω κτ: Ήταν να φύγουμε. ⑨ πιστεύω ή υποστηρίζω κπ ή κπ: ~ αριστερός/Χριστιανός/Παναθηναϊκός. ⑩ με μπτ. για να σχηματίσουμε τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο: ~ βαμμένο. **είναι το** • άκλ.: ① φιλος η ύπαρξη: το ~ και το γίνεσθαι. ② η ψυχή, το εσωτερικό κπ: Τον αγαπώ με όλο μου το ~. ③ (μτφ.) ό,τι σημαντικότερο, πολυτιμότερο έχουμε: Τα παιδιά μου είναι το ~ μου.

ειρήνη η: ① κατάσταση κατά την οποία δεν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ κρατών, λαών κτλ. ≠ πόλεμος: Αγωνίζεται για την παγκόσμια ~. ② ψυχική ηρεμία, απουσία εντάσεων και συγκρούσεων: Έζησε τη ζωή του με ~. **ειρηνικός -ή -ό. ειρηνικά** (επίρρ.). **ειρηνιστής ο, -ίστρια η:** πρόσωπο που αγωνίζεται για την ειρήνη. **ειρηνιστικός -ή -ό. ειρηνεύω** (μτβ. & αμτβ.). **ειρηνευση η. ειρηνευτικός -ή -ό. ειρηνευτικά** (επίρρ.). **ειρμός ο:** λογική σειρά νοημάτων: Από την κούραση, τα λόγια του δεν είχαν ~.

ειρωνεία η: ① χρήση του λόγου από κπ με τέτοιο τρόπο, ώστε να λέει κτ διαφορετικό ή αντίθετο από την πραγματικότητα, για να κοροϊδέψει ή να προσβάλλει κπ άλλο: Με φανερώ ~ χαρακτήρισε αριστούργημα τη γεμάτη λάθη εργασία. ② κοροϊδευτική διάθεση: χαμόγελο γεμάτο ~. **ειρωνικός -ή -ό. ειρωνικά** (επίρρ.) **ειρωνεύομαι** (μτβ.). **είρωνας & [επίσ.] είρων ο.**

εισαγγελέας ο, η: δικαστικός λειτουργός που εποπτεύει την τήρηση των νόμων και ασκεί ποινική δίωξη για αξιόποινες πράξεις. **εισαγγελία η:** το λειτούργημα και η υπηρεσία του εισαγγελέα, καθώς και το κτίριο στο οποίο στεγάζεται. **εισαγγελικός -ή -ό. εισαγγελικά** (επίρρ.).

εισάγω -ομαι • πρτ. **εισήγα, αόρ. εισήγαγα, παθ. αόρ. εισάχθηκα & [επίσ.] εισήχθην, μπτ. εισημένος:** (μτβ.) ① (για προϊόντα, εμπορεύματα κτλ.) φέρνω κτ σε μια χώρα από το εξωτερικό ≠ εξάγω: Συχνά ~ προϊόντα, ενώ τα παράγουμε και εδώ. ② κάνω κπ να γνωρίσει κτ για πρώτη φορά = μυώ, διδάσκω: Μας **εισήγαγε στην ποίηση**. ③ κάνω κτ πρώτος και ενεργώ ώστε να καθιερωθεί: **Εισήγαγε την κοντή φούστα στη χώρα μας**. ④ παθ. γίνομαι δεκτός σε νοσοκομείο, εκ-

παιδευτικό ή άλλο ίδρυμα. **εισαγωγή η. εισαγωγικός -ή -ό. εισαγωγικά** (επίρρ.). **εισαγωγικά τα:** ΓΛΩΣΣ το σημείο στίξης « ». **εισαγωγέας ο, η.**

εισβάλλω • πρτ. **εισέβαλλα, αόρ. εισέβαλα:** (αμτβ.) ① μπαίνω σε ξένο έδαφος ως εχθρός: **Εχθρικά στρατεύματα εισέβαλαν από τα βόρεια σύνορα**. ② μπαίνω βίαια και ορμητικά κάπου: **Η αστυνομία εισέβαλε στο κτίριο για να τους συλλάβει**. **εισβολή η. εισβολέας ο.**

εισηγούμαι: (μτβ.) παρουσιάζω πρόταση προς έγκριση στους αρμόδιους = προτείνω: **Θα εισηγηθώ την απόλυση του υπαίτιου**. **εισήγηση η. εισηγητής ο, -ήτρια η. εισηγητικός -ή -ό.**

εισιτήριο το: ① δελτίο που βεβαιώνει την καταβολή του απαιτούμενου ποσού για να επιτραπεί στον κάτοχο του η είσοδος σε συγκοινωνιακό μέσο, θέατρο κτλ.: **Εβγάλα ~ για τη συναυλία**. ② (μτφ.) οτιδήποτε εξασφαλίζει σε κπ την επιτυχία: **Η νίκη αυτή της Εθνικής ήταν το ~ για την πρόκριση**.

εισόδημα το: το σύνολο των εσόδων κάποιου: **Το ~ τους προέρχεται κυρίως από ενοίκια**. **εισοδηματικός -ή -ό. εισοδηματικά** (επίρρ.). **εισοδηματίας ο:** άτομο που δεν εργάζεται και ζει από τα εισοδήματά του.

είσοδος η: ≠ έξοδος. ① μετακίνηση κπ από έναν χώρο μέσα σε έναν άλλο, συνήθως κλειστό: **Απαγορεύεται η ~ σε όσους δεν έχουν εργασία**. ② το μέρος μέσα από το οποίο μπαίνουμε κάπου: **Η ~ του σπιτιού ήταν ανοιχτή**. ③ ένταξη σε οργανωμένο σύνολο: **η ~ της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση**.

εισπνέω -ομαι: (μτβ.) βάζω αέρα ή άλλα αέρια στους πνεύμονές μου ≠ εκπνέω: **Καθημερινά ~ πολλά κανσαέρια**. **εισπνοή η.**

εισπράττω -ομαι • αόρ. **εισέπραξα, παθ. αόρ. εισπράχθηκα:** (μτβ.) ① παίρνω από κπ οφειλόμενο ποσό ≠ πληρώνω, καταβάλλω: **Εισέπραξε την προκαταβολή**. ② (μτφ.) γίνομαι αποδέκτης: **Εισέπραξα τα συγχαρητήρια όλων για την εργασία μου**. **εισπράξη η. εισπρακτικός -ή -ό. εισπρακτικά** (επίρρ.). **εισπράκτορας ο.**

είτε (σύνδ.): (με επανάληψη) συνδέει δύο αντίθετες εναλλακτικές εκδοχές, κυρίως όταν θέλουμε να δείξουμε ότι τίποτα δεν επηρεάζει αυτό που αναφέρουμε = ή: ~ πλούσιος ~ φτωχός, **εγώ το ίδιο τον αγαπώ!** ~ του μίλησες ~ όχι, **τελικά αυτός έκανε αυτό που ήθελε**.

εκ- εξ- & έκ- έξ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την πρόθ. **έκ**) που δηλώνει ① απομάκρυνση, κίνηση προς τα έξω: **εκτοξείω**. ② έξω από τα όρια: **εκπρόθεσμος**. ③ μεταβολή:

ειρήνευση → ειρήνη
ειρηνευτικά → ειρήνη
ειρηνευτικός → ειρήνη
ειρηνεύω → ειρήνη
ειρήνη
ειρηνικά → ειρήνη
ειρηνικός → ειρήνη
ειρηνιστής → ειρήνη
ειρηνιστικός → ειρήνη
ειρηνίστρια → ειρήνη
ειρηνοποιός → -ποιώ
ειρμός
είρων → ειρωνεία
είρωνας → ειρωνεία
ειρωνεία
ειρωνεύομαι → ειρωνεία
ειρωνικά → ειρωνεία
ειρωνικός → ειρωνεία
εις → πρόθεση - Λόγιες προθέσεις
εισαγγελέας
εισαγγελία → εισαγγελέας
εισαγγελικά → εισαγγελέας
εισαγγελικός → εισαγγελέας
εισάγω
εισαγωγέας → εισάγω
εισαγωγή → εισάγω
εισαγωγικά → εισάγω
εισαγωγικός → εισάγω
εισβάλλω
εισβολέας → εισβάλλω
εισβολή → εισβάλλω
εισήγηση → εισηγούμαι
εισηγητής → εισηγούμαι
εισηγητικός → εισηγούμαι
εισηγήτρια → εισηγούμαι
εισηγούμαι
εισιτήριο
εισόδημα
εισοδηματίας → εισόδημα
εισοδηματικά → εισόδημα
εισοδηματικός → εισόδημα
είσοδος
εισπνέω
εισπνοή → εισπνέω
εισπρακτικά → εισπράττω
εισπρακτικός → εισπράττω
εισπράκτορας → εισπράττω
εισπράξη → εισπράττω
εισπράττω
είτε
είχα → έχω
εκ → πρόθεση - Λόγιες προθέσεις
εκ-
έκ- → εκ-
έκαστος → αντωνυμία
- Λόγιες αντωνυμίες

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Ε

εκβάλλω
εκθέτω

εκβάλλω
έκβαση
εκβιάζω
εκβιασμός → εκβιάζω
εκβιαστής → εκβιάζω
εκβιαστικά → εκβιάζω
εκβιαστικός → εκβιάζω
εκβιάστρια → εκβιάζω
εκβιομηχανίζω → εκ-
εκβιομηχανίωση → εκ-
εκβολές → εκβάλλω
εκδίδω
εκδίκηση → εκδικούμαι
εκδικητής → εκδικούμαι
εκδικητικά → εκδικούμαι
εκδικητικός → εκδικούμαι
εκδικητικότητα → εκδι-
κούμαι
εκδικήτρια → εκδικούμαι
εκδικιέμαι → εκδικούμαι
εκδικούμαι
εκδόθηκα → εκδίδω
έκδοση → εκδίδω
εκδότης → εκδίδω
εκδοτικά → εκδίδω
εκδοτικός → εκδίδω
εκδότρια → εκδίδω
εκδοχή
εκδρομέας → εκδρομή
εκδρομή
εκδρομικά → εκδρομή
εκδρομικός → εκδρομή
εκεί
εκείνος
έκθεμα → εκθέτω
έκθεση → εκθέτω
εκθετήριο → εκθέτω
εκθέτης¹ → εκθέτω
εκθέτης² → εκθέτω
έκθετος → εκθέτω
εκθέτρια → εκθέτω
εκθέτω

εκλαϊκεύω. 4 αντίθεση με το β' συνθ.: *έκτα-
κτος*. 5 έμφαση: *εξυβρίζω*.

εκβάλλω • πρτ. *εξέβαλλα*, αόρ. *εξέβαλα*: (αμτβ.,
για ποταμούς κτλ.) χύνω τα νερά μου: *Πολ-
λές πηγές εκβάλλουν στη λίμνη*. **εκβολές** οι:
το σημείο όπου εκβάλλουν ποτάμια κτλ.

έκβαση η: κατάληξη μιας διαδικασίας: *Η υπό-
θεση είχε αίτια ~*.

εκβιάζω -ομαι • αόρ. *εκβίασα* & *εξεβίασα*: (μτβ.)
1 προσπαθώ με απειλές και πιέσεις να υπο-
χρεώσω κπ να κάνει κτ που θέλω: *Μας ~ να
μην κάνουμε τίποτα*. 2 προσπαθώ να πετύ-
χω κτ με πειστικό ή ανάρμοστο τρόπο: *Εξε-
βίασε τη σύμφωνη γνώμη μου*. **εκβιασμός** ο.
εκβιαστής ο, **-άστρια** η. **εκβιαστικός -ή -ό**.
εκβιαστικά (επίρρ.).

εκδίδω -ομαι • πρτ. *εξέδιδα*, αόρ. *εξέδωσα*, παθ.
αόρ. *εκδόθηκα*: (μτβ.) 1 ενεργώ ώστε να γί-
νει έντυπο ένα κείμενο και να τεθεί σε κυ-
κλοφορία: *Εκδόθηκε το δεύτερο βιβλίο του*.
2 (για δημόσια υπηρεσία) συντάσσω (και πα-
ραδίδω ή γνωστοποιώ) επίσημο έγγραφο: *Ο
δήμος ~ τα πιστοποιητικά*. 3 (για χαρτονο-
μίσματα κτλ.) τυπώνω σε πολλά αριθμημένα
αντίτυπα και θέτω σε κυκλοφορία. 4 ΝΟΜ
παράδίδω καταζητούμενο στις αρχές άλλης
χώρας. **έκδοση** η. **εκδότης** ο, **-τρια** η. **εκδοτι-
κός -ή -ό**. **εκδοτικά** (επίρρ.).

εκδικούμαι & [προφ.] -ιέμαι: (μτβ.) ανταποδίδω σε
κπ το κακό που έκανε σε μένα ή σε άλλον. **εκδί-
κηση** η. **εκδικητής** ο, **εκδικήτρια** η. **εκδικητικός
-ή -ό**. **εκδικητικά** (επίρρ.). **εκδικητικότητα** η.

εκδοχή η: διαφορετικός τρόπος παρουσίασης
γεγονότος = άποψη, πλευρά: *Στο δικαστήριο
ακούστηκαν οι ~ των δύο αντιδίκων*.

εκδρομή η: σύντομη μετακίνηση σε άλλον τόπο
για λόγους αναψυχής. **εκδρομικός -ή -ό**. **εκ-
δρομικά** (επίρρ.). **εκδρομέας** ο.

Η λ. *εκδρομή* προέρχεται από το θέμα του ουσ.
δρόμος και συνδέεται ετυμολογικά με διάφορα
σύνθετα, όπως *διαδρομή*, *επιδρομή*, *παραδρομή*,
συνδρομή κτλ.

εκεί & [προφ.] κει (επίρρ.): 1 στον τόπο ή προς
την κατεύθυνση που δείχνω ≠ εδώ: *Το γρα-
φείο του είναι ~*. *Έφυγε από ~*. 2 στο
χρονικό σημείο που αναφέρω: *Κάπου ~ γύ-
ρω στις έξι έφυγε*. ~ **που**: τη στιγμή που: *Με
διέκοψες ~ δουλέυα*. 3 (ως επίθ.) αυτός που
ισχύει σε έναν άλλο χώρο, περιβάλλον κτλ. ≠
εδώ: *οι ~ συνθήκες*.

εκείνος -η -ο • εν. γεν. *εκείνου -ης -ου* & [προφ.]
εκεινού -ής -ού, πληθ. γεν. *εκείνων* & [προφ.]
εκεινών, αιτ. αρσ. *εκείνους* & [προφ.] *εκει-
νούς* & [προφ.] **κείνος -η -ο** (δεικτ.): 1 δη-
λώνει κπ ή κτ που είναι μακριά μας, τοπικά
ή χρονικά, ή που έχει ήδη αναφερθεί ≠ αυτός,
τούτος: *Αυτό είναι δικό μου κι ~ είναι δικό
σου*. ~ *εκεί το σπίτι*. 2 χρησιμοποιείται για
να εκφράσουμε έντονο θαυμασμό ή απο-
στροφή κτλ.: ~ *ήταν ήρωες!* 3 **αυτός &
αυτωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών**.

εκθέτω εκτίθεμαι & (σπάν.) -ομαι • αόρ. *εξέθε-
σα*, παθ. αόρ. *εκτέθηκα*, μππ *εκτεθειμένος*:
(μτβ.) 1 παρουσιάζω κτ κάπου για να το δουν
πολλοί: *Εκτίθενται έργα του Φασιανού στην
Πινακοθήκη*. 2 παρουσιάζω σε κπ (κατάστα-
ση, ιδέα κτλ.): ~ *τα γεγονότα όπως έγιναν*. 3
θέτω κπ ή κτ υπό την επίδραση ενός παράγο-
ντα (συνήθως με αρνητικές συνέπειες): *Το
φιλμ χάλασε, γιατί εκτέθηκε στο φως*. 4 γί-
νομαι αιτία να γίνει κπ αντικείμενο επικρίσε-
ων: *Η συμπεριφορά του μας ~*. 5 **θέτω. εκ-
θεση** η: 1 δημόσια παρουσίαση έργων, αντι-
κειμένων κτλ. και ο χώρος όπου εκτίθενται.
2 α. επίσημο έγγραφο όπου παρουσιάζονται
γεγονότα, κατάσταση κτλ. = αναφορά. β. γρα-
πτό κείμενο μαθητή σε ορισμένο θέμα, καθώς
και το σχετικό σχολικό μάθημα. 3 η πράξη
του *εκθέτω* με τη σημ. 3. **εκθέτης¹** ο, **-τρια** η:
πρόσωπο που συμμετέχει σε έκθεση (σημ. 1):
*Στην έκθεση συμμετείχαν πολλοί ~ από τον
χώρο του επίπλου*. **εκθέτης²** ο: ΜΑΘ σύμβολο
ή αριθμός που σημειώνεται πάνω και δεξιά
από άλλο σύμβολο ή αριθμό και δηλώνει τη
δύναμη στην οποία αυτό(ς) υψώνεται ≠ βάση.

**Σύνθετα με εκ-
έξω από τα όρια**
εκπρόθεσμα
μεταβολή
εκβιομηχανίζω
εκβιομηχανίωση
εκκενώνω
εκκένωση
εκσυγχρονίζω
εκσυγχρονισμός

εκσυγχρονιστής
εξειδίκευση
εξειδίκευω
εξημερώνω
εξημέρωση
εξισορρόπηση
εξισορροπητικά
εξισορροπητικός
εξισορροπώ
εξομάλυνση

εξομαλυντικά
εξομαλυντικός
εξομαλύνω
εξοπλίζω
εξοπλισμός
εξοπλιστικός
εξυγιάνω
εξυγίανση
εξυγιαντικά
εξυγιαντικός

έμφαση
εξαναγκάζω
εξαναγκασμός
εξαναγκαστικά
εξαναγκαστικός
εξοργίζω
εξοργιστικά
εξοργιστικός
εξύβριση

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

εκπέμπο
 εκπέμφθηκα → εκπέμπω
 εκπίπτω
 εκπληκτικά → εκπληξή
 εκπληκτικός → εκπληξή
 εκπληκτός → εκπληξή
 εκπληξή
 εκπληρώνω
 εκπλήρωση → εκπληρώνω
 εκπλήσσω → εκπληξή
 εκπλήττω → εκπληξή
 εκπνέω
 εκπνοή → εκπνέω
 εκπομπή → εκπέμπω
 εκπρόθεσμα → εκ-
 εκπρόθεσμος → εκ-
 εκπροσώπηση → εκπροσω-
 πώ
 εκπρόσωπος → εκπροσωπώ
 εκπροσωπώ
 εκπτώση → εκπίπτω
 εκπτωτικά → εκπίπτω
 εκπτωτικός → εκπίπτω
 εκπτώτος → εκπίπτω
 εκρήγνυμαι → εκρηξή
 εκρηκτικά → εκρηξή
 εκρηκτικό → εκρηξή
 εκρηκτικός → εκρηξή
 εκρηκτικότητα → εκρηξή
 εκρηξή
 εκσταση
 εκστασιάζομαι → εκσταση
 εκστατικά → εκσταση
 εκστατικός → εκσταση
 εκστρατεία
 εκστρατεύω → εκστρατεία
 εκσυγχρονίζω → εκ-
 εκσυγχρονισμός → εκ-
 εκσυγχρονιστής → εκ-
 εκτάθηκα → εκτείνω
 εκτακτα → εκτακτος
 εκτακτος
 εκτάκτως → εκτακτος
 εκταση
 εκτεθειμένος → εκθέτω
 εκτέθηκα → εκθέτω
 εκτείνω → εκταση

σωπο που διδάσκει σε σχολείο. **εκπαιδευτής** ο, **-εύτρια** η: πρόσωπο που εκπαιδεύει κπ κυρίως σε συγκεκριμένο αντικείμενο ή εκπαιδεύει ζώα: ~ *καταδύσεων*.

εκπέμπο -ομαι • αόρ. *εξέπεμψα*, παθ. αόρ. *εκπέμφθηκα*: (μτβ.) ❶ στέλνω κτ από μέσα μου προς τα έξω: *Τα κινητά τηλέφωνα ~ ακτινοβολία*. (και μτφ.) ~ *γοητεία*. = ακτινοβολώ. ❷ στέλνω ήχο ή/και εικόνα με ηλεκτρομαγνητικά κύματα: *Σε ποια συχνότητα ~ ο σταθμός αυτός*; **εκπομπή** η: ❶ το να εκπέμπει κπ κτ και αυτό που εκπέμπεται. ❷ πρόγραμμα που εκπέμπεται στο ραδιόφωνο ή την τηλεόραση: *ενημερωτική/ραδιοφωνική/τηλεοπτική ~*.

εκπίπτω • αόρ. *εξέπεσα*: (μτβ.) ❶ (για χρημ. ποσά) αφαιρούμαι από το τελικό ποσό: *Οι δαπάνες για ασφάλειες ~ από το φορολογητέο εισόδημα / του φορολογητέου εισοδήματος*. ❷

[επίσ.] (+ γεν.) χάνω επίσημη θέση ή αξίωμα: ~ *του βουλευτικού αξιώματος / από το ...* **εκπτώση** η: ❶ μείωση της τιμής πώλησης προϊόντος ή παροχής υπηρεσίας: *Μας έκανε ~ 10% στα εισιτήρια*. ❷ πληθ. περίοδος πώλησης προϊόντων με χαμηλές τιμές. ❸ [επίσ.] απώλεια επίσημης θέσης ή αξιώματος. **εκπτωτικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με την εκπτώση στη σημ. 1. **εκπτωτικά** (επίρρ.). **εκπτώτος -η -ο**: αυτός που έχασε επίσημη θέση ή αξίωμα.

εκπληξή η: έντονο συναίσθημα που νιώθουμε όταν γίνεται κτ που δεν το περιμένουμε, και (συνεκδ.) αυτό που το προκαλεί: *Ένωσα μεγάλη ~, όταν τον είδα ξαφνικά*. Στο πάρτι είχα πολλές **εκπλήξεις**. **εκπλήττω & εκπλήσσω -ομαι** • αόρ. *εξέπληξα*, παθ. αόρ. [επίσ.] *εξεπλήγη*: (μτβ.) προκαλώ εκπληξή σε κπ: *Μας εξέπληξε ευχάριστα με την επιτυχία του*. **εκπληκτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί εκπληξή ή κυρίως θαυμασμό: ~ *ηθοποιός*. **εκπληκτικά** (επίρρ.). **εκπληκτος -η -ο**: αυτός που νιώθει ή φανερώνει εκπληξή: *Κοιτούσαμε το παράξενο θέμα ~ / με μάτια ~*.

εκπληρώνω -ομαι: (μτβ.) πραγματοποιώ κτ ως το τέλος: ~ *υποσχέσεις/όνειρα*. **εκπλήρωση** η.

εκπνέω • αόρ. *εξέπνευσα*: (αμτβ.) ❶ βγάζω από τα πνευμόνια μου τον αέρα που έχω εισπνεύσει ≠ εισπνέω. ❷ (για πρόσ.) πεθαίνω: *Ο ασθενής εξέπνευσε*. ❸ (για χρονικό διάστημα) τελειώνω, λήγω: *Η προθεσμία εξέπνευσε*. **εκπνοή** η.

εκπροσωπώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ ή βρίσκομαι κάπου για λογαριασμό άλλου = αντιπροσωπεύω: *Τους εργαζόμενους εκπροσω-*

πησε ο πρόεδρος του συνδικάτου. ❷ εκφράζω θεωρία, ιδέα, άποψη κτλ.: *Στο συνέδριο του κόμματος εκπροσωπήθηκαν όλα τα ρεύματα*. **εκπροσώπηση** η. **εκπρόσωπος** ο, η.

εκρηξή η: ❶ βίαιο και συνήθως ηχηρό σκάσιμο (λόγω μεγάλης εσωτερικής πίεσης): ~ *ηφαιστείου/βόμβας*. ❷ απότομη εκδήλωση συναισθήματος ή βίαιης ενέργειας = ξέσπασμα: ~ *χαράς/δακρύων/φωτιάς*. **εκρήγνυμαι** • παθ. αόρ. *εξερράγη*: (αμτβ.) παθαίνω εκρηξή. **εκρηκτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που μπορεί να προκαλέσει εκρηξή: *Πυροδότησαν τον ~ μηχανισμό από μακριά*. *Η ατμόσφαιρα στο συνέδριο ήταν ~*. ❷ αυτός που έχει ή εκφράζει έντονα συναισθήματα, έχει συχνές εκρήξεις συναισθημάτων: ~ *χαρακτήρας, συνέχεια τσακώνεται με όλους!* **εκρηκτικά** (επίρρ.). **εκρηκτικό** το: εκρηκτική ύλη. **εκρηκτικότητα** η.

έκσταση η: ❶ πνευματική κατάσταση στην οποία κπ νιώθει ότι είναι έξω από τον εαυτό του και τον κόσμο των αισθήσεων: *Πήρε ναρκωτικά κι έπεσε σε ~*. ❷ έντονο συναίσθημα μεγάλης χαράς: *Ένωσε ~ στη σκέψη ότι θα έκανε τον γύρο του κόσμου*. **εκστασιάζομαι**: (αμτβ.) νιώθω έκσταση. **εκστατικός -ή -ό**: αυτός που νιώθει έκσταση με τη σημ. 2: *Έμεινε ~ μπροστά στο θαύμα*. **εκστατικά** (επίρρ.).

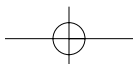

Η λ. *έκσταση* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *εξίστημι*, το οποίο δήλωνε την κατάσταση στην οποία κπ νομίζει ότι βρίσκεται «εκτός εαυτού», έξω από τον πραγματικό κόσμο.

εκστρατεία η: ❶ μετακίνηση στρατού εναντίον εχθρού: *οι εκστρατείες των Περσών κατά των Ελλήνων*. ❷ οργανωμένη σειρά ενεργειών, συνήθως ομαδική, για κπ σκοπό: *Κάνουν ~ κατά των ναρκωτικών*. **εκστρατεύω**: (αμτβ.) κάνω εκστρατεία κυρ. με τη σημ. 1.

έκτακτος -η -ο: ❶ αυτός που δεν είναι σύμφωνος με την τάξη, τον κανόνα ή το πρόγραμμα, που αποτελεί, δηλαδή, εξαίρεση: *Έβαλαν ~ δρομολόγια λόγω της αυξημένης κίνησης*. *Είχαμε ~ έξοδα λόγω του γάμου*. ❷ αυτός που κάνει κτ για ορισμένο χρόνο = προσωρινός ≠ τακτικός, μόνιμος: *Προσέλαβαν ~ υπαλλήλους για να εξυπηρετήσουν τον κόσμο*. ❸ αυτός που είναι πάρα πολύ καλός = εξαιρετικός, εξαίσιος, έξοχος: *Ήταν ~ γιορτή, περάσαμε καταπληκτικά!* **έκτακτα** (επίρρ. στη σημ. 3). **εκτάκτως** (επίρρ. στη σημ. 1).

έκταση η: ❶ α. ο χώρος που καταλαμβάνει κτ: *Η*

Ελλάδα έχει ~ 131.940 τετραγωνικά χιλιόμετρα. **β.** συνήθ. πληθ. ορισμένη επιφάνεια γης: Μεγάλες εκτάσεις δάσους καταστράφηκαν. **2** (μτφ.) το μέγεθος μιας κατάστασης: Πήρε μεγάλη ~ το θέμα, παρόλο που προσπάθησαν να το κρύψουν. **3** άπλωμα, τέντωμα: ~ χειρών.

εκτείνω -ομαι • αόρ. εξέτεινα, παθ. αόρ. εκτάθηκα: (μτβ.) **1** παθ. (για κομμάτια γης) έχω έκταση: Το χωριό ~ ως τους πρόποδες του βουνού. **2** [επίσ.] απλώνω, τεντώνω. **εκτεταμένος -η -ο** (μππ. ως επίθ.): αυτός που καταλαμβάνει ή έχει πάρεμ μεγάλη έκταση = εκτενής: ~ καταστροφή/έρευνα. **εκτεταμένα** (επίρρ.). **εκτενής -ής -ές** & **αγενής. εκτενώς** (επίρρ.).

εκτελώ -ούμαι • αόρ. εκτέλεσα & εξετέλεσα, παθ. αόρ. εκτελέστηκα & -θηκα, μππ. εκτελεσμένος: (μτβ.) **1** πραγματοποιού κτ: Εκτέλεσε πιστά το σχέδιο. **2** θανατώνω κτ (συνήθως ως ποινή για έγκλημα): Εκτέλεστηκε με απαγχονισμό. **3** μοуз ερμηνεύω μουσικό κομμάτι: Η ορχήστρα θα εκτελέσει έργα του Μπετόβεν. **εκτελεστικός -ή -ό**: **1** αυτός που εκτελεί εντολές, αποφάσεις κτλ. άλλου: Λειτουργεί ως ~ όργανο, ποτέ δεν παίρνει αποφάσεις ο ίδιος. **2** αυτός που αναφέρεται στην εκτέλεση με τη σημ. 2: ~ απόσπασμα. **εκτέλεση** η. **εκτελεστής** ο, -**έστρια** η.

εκτιμώ & -άω -ομαι: (μτβ.) **1** έχω καλή γνώμη για κτ ή κτ: ~ τη φιλία του/τους δασκάλους μου. **2** σχηματίζω γνώμη: ~ ότι σύντομα θα έχουμε εκλογές. = κρίνω. **3** προσδιορίζω την τιμή, αξία ενός πράγματος: Εκτίμησε τον πίνακα στα 3.000 ευρώ. **εκτίμηση** η. **εκτιμητής** ο, -**ήτρια** η: πρόσ. που εκτιμά κτ, κυρ. με τη σημ. 3.

εκτονώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ να χάσει την ένταση ή τη δύναμη που έχει: Προσπάθησε να εκτονώσει την ατμόσφαιρα μετά τον καβγά. **εκτόνωση** η.

εκτοξεύω -ομαι: (μτβ.) **1** α. στέλνω (πύραυλο κτλ.) στον αέρα ή στο διάστημα: Ο πύραυλος εκτοξεύθηκε με επιτυχία. **β.** ρίχνω κτ μακριά και με δύναμη: Πάνω στον καβγά εκτόξευσε εναντίον του ένα βάζο. **2** (μτφ.) εκφράζω εναντίον κτ κτ με επιθετικότητα: ~ απειλές/βρισιές. **3** (μτφ.) αυξάνω απότομα: Οι τιμές πολλών προϊόντων εκτοξεύθηκαν στα ύψη με το ευρώ. **εκτόξευση** η.

εκτός¹ (πρόθ.): δηλώνει **1** (+ γεν.) τον τόπο, μία κατάσταση κτλ. στην οποία δε βρίσκεται κτ ή κτ ≠ εντός: ~ γραφείου/της χώρας/κινδύνου. (& μτφ.) ~ θέματος/τόπου και χρόνου. ~ **εαυτού**: έξαλλος, πολύ θυμωμένος = έξω φρενών. **2** (+ από/γεν.) εξαίρεση προσώπου ή πράγματος: Όλοι με χαιρέτησαν ~ από εμένα. Έρχε-

ται κάθε μέρα ~ Κυριακής. **3** (+ από/γεν./που): προσθήκη προσώπου, πράγματος, κατάστασης κτλ.: Εκτός ~ εμάς ήταν άλλοι δύο. ~ που είναι πολύ μελετηρός, είναι και πολύ έξυπνος. **εκτός²** (επίρρ.): έξω από τον τόπο στον οποίο βρίσκεται συνήθως κτ ≠ εντός: Είναι ~, έχει εξωτερικές δουλειές σήμερα.

εκτυπώνω -ομαι: (μτβ.) αναπαράγω σε χαρτί κείμενο ή εικόνα με τη χρήση ειδικών μηχανών. **εκτυπωτής** ο: **1** ΤΕΧΝΟΛ μηχανήμα που συνδέεται με υπολογιστή και εκτυπώνει. **2** τεχνίτης ειδικός στην εκτύπωση. **εκτύπωση** η. **εκτυπωτικός -ή -ό**.

Η λ. **εκτυπώνω** χρησιμοποιείται κυρ. για την περίπτωση του υπολογιστή και του εκτυπωτή, ενώ η λ. **τυπώνω** προτιμάται για τις κλασικές τυπογραφικές μεθόδους και για φιλμ (τυπώνω βιβλία, εφημερίδα, φωτογραφίες κτλ.).

εκφράζω -ομαι: (μτβ.) **1** παρουσιάζω με λόγια, κινήσεις κτλ. αυτό που σκέφτομαι ή νιώθω: ~ ελεύθερα τη γνώμη μου. **2** παθ. μιλάω, λέω κτ: Εκφράζεται πολύ καλά και κατανοητά. **έκφραση** η: **1** α. η πράξη και το αποτέλεσμα του εκφράζω. **β.** ο τρόπος με τον οποίο εκφράζει κτ κτ. **2** η εικόνα του προσώπου κτ: Έχει χαρούμενη ~ στο πρόσωπό του. **3** ΓΛΩΣΣ συγκεκριμένο σύνολο λέξεων με ορισμένη σημασία η οποία δεν προκύπτει άμεσα από τις σημασίες των λέξεων που το αποτελούν: ιδιοματικές εκφράσεις. **εκφραστικός -ή -ό**: **1** αυτός που εκφράζει κτ: Χρησιμοποιεί όλα τα ~ μέσα που έχει, ακόμα και το σώμα του. **2** αυτός που μπορεί να εκφράζει κτ καλά: Έχει πολύ ~ πρόσωπο, αμέσως καταλαβαίνεις τι νιώθει. ≠ ανέκφρατος. **εκφραστικά** (επίρρ.). **εκφραστικότητα** η. **εκφραστής** ο: άτομο που εκφράζει κυρ. ιδέες, θεωρίες κτλ.

εκφωνώ -ούμαι: (μτβ.) διαβάζω κτ μεγάλωφωνα: Ποιος θα εκφωνήσει τον λόγο; **εκφώνηση** η. **εκφωνητής** ο, -**ήτρια** η: παρουσιαστής ειδήσεων στα ΜΜΕ.

έλαιο το: [επίσ.] λάδι.

Η λ. **έλαιο**, έναντι της λ. **λάδι**, χρησιμοποιείται κυρ. στον επιστημονικό λόγο, καθώς και ως α΄ συνθ. στα σύνθετα **ελαιόλαδο**, **ελαιόδεντρο**, **ελαιοπαραγωγός**, **ελαιοπαραγωγικός**, **ελαιοτριβείο** κτλ. Επίσης, ως β΄ συνθ. σε σύνθετα ουσ. χαρακτηρίζει: α. διάφορα είδη λαδιού τα οποία παράγονται από αυτό που εκφράζει το α΄ συνθ. (**αραβοσιτέλαιο**, **μουνουέλαιο**, **ηλιέλαιο** κτλ.) β. ουσίες που αποτελούν υγρά καύσιμα (**πετρέλαιο**, **ορυκτέλαιο** κτλ.).

εκτέλεση → εκτελώ
 εκτελεστής → εκτελώ
 εκτελεστικός → εκτελώ
 εκτελέστρια → εκτελώ
 εκτελώ
 εκτενής → έκταση
 εκτενώς → έκταση
 εκτεταμένα → έκταση
 εκτεταμένος → έκταση
 εκτίθεμαι → εκθέτω
 εκτίμηση → εκτιμώ
 εκτιμητής → εκτιμώ
 εκτιμητρια → εκτιμώ
 εκτιμώ
 εκτονώνω
 εκτόνωση → εκτονώνω
 εκτόξευση → εκτοξεύω
 εκτοξεύω
 εκτός¹
 εκτός² → εκτός¹
 εκτυπώνω
 εκτύπωση → εκτυπώνω
 εκτυπωτής → εκτυπώνω
 εκτυπωτικός → εκτυπώνω
 εκφράζω
 έκφραση → εκφράζω
 εκφραστής → εκφράζω
 εκφραστικά → εκφράζω
 εκφραστικός → εκφράζω
 εκφραστικότητα → εκφράζω
 εκφώνηση → εκφωνώ
 εκφωνητής → εκφωνώ
 εκφωνήτρια → εκφωνώ
 εκφωνώ
 ελ- → εν-
 έλ- → εν-
 έλα → έρχομαι
 έλαβα → λαμβάνω
 έλαθα → λανθάνω
 έλαιο → λάδι
 έλαιο
 ελαιόδεντρο → σχ. έλαιο
 ελαιόλαδο → σχ. έλαιο
 ελαιοπαραγωγικός → σχ. έλαιο
 ελαιοπαραγωγός → σχ. έλαιο
 ελαιοτριβείο → σχ. έλαιο
 έλαμπα → λάμπω

- ελαστικά → ελαστικός
- ελαστικό → ελαστικός
- ελαστικός → ελαστικός
- ελαστικότητα → ελαστικός
- ελάττωμα → ελάττωμα
- ελαττωματικά → ελάττωμα
- ελαττωματικός → ελάττωμα
- ελαττώνω → ελαττώνω
- ελάττωση → ελαττώνω
- ελαφρά → ελαφρός
- ελαφράδα → ελαφρός
- ελαφραίνω → ελαφρός
- ελαφριά → ελαφρός
- ελαφρός → ελαφρός
- ελαφρότητα → ελαφρός
- ελάφρινα → ελαφραίνω
- ελάφρινα → ελαφρώνω
- ελάφριση → ελαφρός
- ελαφριντικά → ελαφρός
- ελαφριντικό → ελαφρός
- ελαφριντικός → ελαφρός
- ελαφριντικός → ελαφρός
- ελαφρώνω → ελαφρός
- ελαφρός → ελαφρός
- ελάφρωμα → ελαφρός
- ελαφρώνω → ελαφρός
- ελαφρώς → ελαφρός
- ελάφρωσα → ελαφρώνω
- ελάφα → λαχαίνω
- ελάχιστα → ελάχιστος
- ελάχιστος → λίγος
- ελάχιστος → ελάχιστος
- ελεγκτής → ελεγχος
- ελεγκτικός → έλεγχος
- ελεγμένος → ελέγχω
- έλεγχω → έλεγχος
- ελεεινά → ελεεινός
- ελεεινός → ελεεινός

ελαστικός -ή -ό: ❶ α. (για στερεά) αυτός που μπορεί εύκολα να αλλάζει σχήμα και μέγεθος, όταν τον πιέζουν ή τον τραβούν, και μετά να ξαναγυρνά στο αρχικό του, όταν σταματά η πίεση: ~ επίδεσμος/τάπητας. β. αυτός που λυγίζει εύκολα, παίρνει εύκολα διάφορα σχήματα = ευλύγιστος: *Χάρη στη γυμναστική που κάνει, έχει φοβερά ~ σώμα.* ❷ (μτφ.) αυτός που προσαρμόζεται ή αλλάζει εύκολα: *Έχει ~ ωράριο, μπορεί να αργήσει κάποιες μέρες να πάει στο γραφείο.* ❸ (μτφ.) αυτός που είναι υποχωρητικός ή ήπιος ≠ αυστηρός: *Είναι υπερβολικά ~, δεν τιμωρεί κανένα παιδί ό,τι κι αν κάνει.* **ελαστικά** (επίρρ. στις σημ. 2 & 3). **ελαστικό** το: ❶ υλικό (φυσικό ή τεχνητό) που χρησιμοποιείται σε διάφορα πράγματα λόγω της ελαστικότητάς του = καουτσούκ. ❷ λάστιχο αυτοκινήτου. **ελαστικότητα** η.

Η λ. **ελαστικός** προέρχεται, μέσω της γαλλ. *élastique*, από την ΑΕ λ. *ελαστός* και αυτή από το *ελαίνω*.

ελάττωμα το: ❶ ατέλεια σωματική, ηθική ή πνευματική: *Το πρόσωπό της δεν έχει κανένα ~. Έχει το κακό ~ να λείει ψέματα.* = [οικ.] κουσούρι ≠ προτέρημα. ❷ ατέλεια στην κατασκευή: *Δε στρώνει καλά η φούστα, έχει ~.* **ελαττωματικός -ή -ό:** αυτός που έχει ελάττωμα. **ελαττωματικά** (επίρρ.).

ελαττώνω -ομαι (μτβ.) κάνω κτ μικρότερο ή λιγότερο = μειώνω ≠ αυξάνω: *Ελάττωσα τα γλυνά κι έχασα τρία κιλά.* **ελάττωση** η.

ελαφρός & ελαφρός -ιά & -ά -ύ & -ό ≠ βαρύν: ❶ αυτός που έχει μικρό βάρος: *Εύκολα κουβάλησε την ~ τσάντα.* ❷ αυτός που έχει μικρή ποσότητα, ένταση, δύναμη ή πάχος: ~ χαμόγελο = απαλός. ~ χειμώνας = ήπιος ≠ δριμύς. ~ άρωμα = απαλός. ~ ρούχα = λεπτός ≠ χοντρός. ❸ αυτός που δεν απαιτεί μεγάλη προσπάθεια και δεν προκαλεί κόπωση ή πόνο: *Κάνει μόνο ~ εργασίες, γιατί τον πονά η μέση του.* ❹ (για λογοτεχνικά, καλλιτεχνικά κτλ. έργα) αυτός που έχει ως σκοπό να διασκεδάσει το κοινό στο οποίο απευθύνεται, χωρίς απαιτήσεις ή προβληματισμούς: *Διάβασα κτ ~, για να με πάρει ο ύπνος.* ❺ (για τροφές) αυτός που χωνεύεται εύκολα: *Έφαγα μια ~ σαλάτα χωρίς σάλτσες.* **ελαφρά & ελαφριά** (επίρρ. με τις σημ. του επιθ.). **ελαφρώς** (επίρρ.): λίγο, κάπως: *Ήταν ~ ειρωνικός.* **ελαφραίνω** • αόρ. *ελάφρινα*: = ελαφρώνω ≠ βαραίνω α. (αμτβ.) γίνομαι ελα-

φρύτερος. β. (μτβ.) κάνω κτ (συνήθως βάρος, φορτίο κτλ.) ελαφρύτερο. **ελαφρώνω** • πρτ. & αόρ. *ελάφρινα* ≠ βαρύνω: α. (μτβ.) κάνω κτ λιγότερο βαρύ ή σοβαρό: *Θα ελαφρύνει τη θέση του κατηγορουμένου η μαρτυρία σου.* ≠ βαρύνω, επιβαρύνω. β. (αμτβ.) γίνομαι λιγότερο βαρύν ή σοβαρός: *Η ατμόσφαιρα ελάφρυνε με το ανέκδοτο.* **ελαφρώνω** • αόρ. *ελάφρωσα*: ❶ ≠ βαραίνω α. (μτβ.) κάνω κτ ελαφρύτερο. β. (αμτβ.) γίνομαι ελαφρύτερος. ❷ α. (μτβ.) απαλλάσσω κτ από το βάρος που έχει στην ψυχή: *Ο χρόνος ~ τον πόνο.* = ανακουφίζω. β. (αμτβ.) ανακουφίζομαι. **ελαφρότητα** η: ανεύθυνη ή ανέμελη στάση = επιπολαιότητα. **ελαφράδα** η: το να είναι κτ ή κτ ελαφρός(ς). **ελάφριση** η & **ελάφρωμα** το: το να ελαφρώνει κτ κτ ή κτ. **ελαφριντικός -ή -ό:** αυτός που ελαφρώνει. **ελαφριντικά & -ώς** (επίρρ.). **ελαφριντικό** το: στοιχείο που ελαφρώνει τη θέση κατηγορουμένου.

ελάχιστος -η -ο: πάρα πολύ μικρός ή λίγος: ~ άνθρωποι γνωρίζουν το μυστικό της. **ελάχιστα** (επίρρ.).

Η ΑΕ λ. *ελάχιστος* ήταν υπερθ. του *μικρός* και του *ολίγος* (σγγκρ. *ελάσσω*).

έλεγχος ο: ❶ εξέταση που γίνεται προκειμένου να βεβαιωθούμε ότι κτ είναι σωστό, αληθινό, ικανό κτλ.: *Έκανε ~ στη μηχανή, για να δει αν δουλεύει σωστά.* ❷ περιορισμός ενός φαινομένου ή κατάστασης στο επιθυμητό: *Η μετάδοση της γρίπης τέθηκε υπό ~.* ❸ κυριαρχία πάνω σε συναισθήματα, κατάσταση κτλ.: *Δεν έχει ~ του θυμού του.* ❹ χειρισμός προσώπου ή πράγματος κατά τρόπο ώστε να κάνει αυτό που θέλουμε εμείς: *Έχασε τον ~ του αυτοκινήτου. Δεν έχει ~ στους μαθητές.* ❺ επίσημο έγγραφο με την πρόοδο ενός μαθητή: *Πήρε τον ~ και είχε 10 σε όλα τα μαθήματα.* **ελέγγω -ομαι** • αόρ. *έλεγξα*, παθ. αόρ. *ελέγχθηκα*, μππ. *ελεγμένος*: (μτβ.) ❶ κάνω έλεγχο σε κτ: *Ο έφορος έλεγε τη δήλωσή.* ❷ έχω κτ υπό έλεγχο: ~ τα συναισθήματά μου/ μια περιοχή. **ελεγκτής** ο: υπάλληλος που κάνει έλεγχο. **ελεγκτικός -ή -ό.**

ελεεινός -ή -ό: ❶ αυτός που λόγω της κακίας του προκαλεί περιφρόνηση = άθλιος: *Η συμπεριφορά του ήταν ~, ούτε καν μας μίλησε!* ❷ αυτός που προκαλεί οίκτο, έλεος = αξιολύπητος: *Ζουν κάτω από ~ συνθήκες λόγω της φτώχειας τους.* **ελεεινά** (επίρρ.).

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Ε
έλεος
έλλειψη

Η λ. *ελεεινός* προέρχεται από το *έλεος* και αρχικά σήμαινε «αυτός που προκαλεί έλεος», αλλά στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε και με τη σημ. «άνθρωπος χαμηλής ποιότητας και ηθικής».

έλεος το: ❶ η αγάπη κπ προς αυτόν που έχει ανάγκη και η διάθεσή του να τον βοηθήσει = οίκτος, λύπη: *Δε δείχνει ~ για τους συνανθρώπους του. Τον χτυπούσαν χωρίς ~. ελεήμονας & [επίσ.] -ων -ων -ον:* αυτός που δείχνει έλεος = φιλεύσπλαχνος. **ελεημοσύνη** η: υλική βοήθεια σε αυτούς που έχουν ανάγκη.
ελεύθερος & [προφ.] λεύτερος -η -ο: ❶ αυτός που μπορεί να ενεργήσει όπως θέλει, χωρίς να τον καθοδηγεί, ελέγχει, περιορίζει ή υποχρεώνει κπ άλλος ή κτ: *Είσαι ~ να φύγεις όποτε θέλεις.* ❷ αυτός που γίνεται χωρίς περιορισμούς, εμπόδια ή πιέσεις: *Έχει ~ ωράριο στη δουλειά του, πάει ό,τι ώρα θέλει. Ο δρόμος είναι ~, περάστε!* ❸ αυτός που δεν είναι δεμένος ή περιορισμένος σε κπ χώρο: *Το σκυλί το έχουν ~ στον κήπο. Πλήρωσε την εγγύηση και αφέθηκε ~. ≠ φυλακισμένος.* ❹ αυτός που είναι διαθέσιμος, δε χρησιμοποιείται από άλλον ≠ κατειλημμένος: *Η θέση είναι ~.* ❺ αυτός που δεν απαγορεύεται: *Η στάθμευση είναι ~ στο σημείο αυτό.* ❻ αυτός που γίνεται χωρίς αντίτιμο = δωρεάν: *Η είσοδος στο θέατρο είναι ~.* ❼ αυτός που δεν είναι παντρεμένος ή δεσμευμένος: *Δεν είναι πια ~, αρραβωνιάστηκε.* **ελεύθερα** (επίρρ. στις σημ. 1, 2 & 5). **ελευθερία & [προφ.] λευτεριά** η: ❶ η κατάσταση όπου μπορεί κπ να ενεργήσει όπως θέλει, χωρίς εξαναγκασμούς, πιέσεις κτλ. ≠ ανελευθερία: *προσωπική ~ ~ λόγου/γνώμης.* ❷ η κατάσταση όπου κπ δεν είναι υπό τον έλεγχο, την κυριαρχία ή τον περιορισμό κπ άλλου ≠ σκλαβιά, δουλεία: *Ο ιδιοκτήτης του τού χάρισε την ~ του.* ❸ η κατάσταση όπου ένας λαός είναι ανεξάρτητος, δεν είναι υπό την κυριαρχία άλλου: *Πολλοί υπόδουλοι λαοί επαναστατούν για την ~ τους.* **καλή λευτεριά!:** ευχή σε έγκυο να γεννήσει καλά. **ελευθερώνω & [λαϊκ.] λευτερώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κάνω κπ ελεύθερο = απελευθερώνω. ❷ απαλλάσσω κπ ή κτ από υποχρεώσεις, εμπόδια, βάρη κτλ.: *Ελευθερώστε την είσοδο να περάσουμε!* **ελευθέρωση** η. **ελευθερωτής ο, -ώτρια** η.
ελιγμός ο: ❶ κίνηση που γίνεται προς το πλάι ενός εμποδίου, για να το παρακάμψουμε: *Ο οδηγός έκανε ελιγμούς, για να μην τρακάρει.* ❷ (μτφ.) πλάγιος τρόπος με τον οποίο προ-

σπαθεί κπ να πετύχει ή να αποφύγει κτ: *Έκανε ελιγμούς, για να πείσει τους συνομιλητές του.* **ελίσσομαι:** (αμτβ.) κάνω ελιγμούς.

ελκύνω -ομαι • πρτ. ειλκνα, αόρ. ειλκνυσα: (μτβ.)

❶ (για πρόσ. ή χαρακτηριστικά) αρέσω σε κπ = γοητεύω, έλκω: *Αυτός ο άντρας με ~ πολύ. Το χιούμορ του ~ πολύ κόσμο.* ❷ τραβώ (ενδιαφέρον, προσοχή κπ): *Τα ζωντανά χρώματα του πίνακα ~ το ενδιαφέρον του κοινού.* **ελκυστικός -ή -ό:** αυτός που έλκει. **ελκυστικά** (επίρρ.). **ελκυστικότητα** η.

έλκω -ομαι • μόνο ενστ. & πρτ. (ειλκα): (μτβ.) ❶

[επίσ.] φέρνω κτ προς το μέρος μου (και, εφόσον κινούμαι, το κάνω να κινηθεί μαζί μου) = τραβώ ≠ απωθώ: *Ο μαγνήτης ~ μεταλλικά αντικείμενα.* ❷ *έλκω* στη σημ. 1: *Δε με ~ πια τίποτα σε αυτόν.* **έλξη** η: ❶ φγς η δύναμη που έλκει κτ προς κτ άλλο. ❷ (μτφ.) η ιδιότητα κπ να έλκει κπ άλλο στη σημ. 2. **ελκτικός -ή -ό:** αυτός που μπορεί να έλκει ≠ ωστικός.

Τα ρ. *ελκύνω* και *έλκω* συνδέονται ετυμολογικά: το ρ. *έλκνυ* είναι μων. τύπος του ΑΕ ρ. *έλκω*, με πολλά παράγωγα (*ελκτικός, έλξη, ελκυστικός, ελκυστήρας* κτλ.) και σύνθετα (*προσελκύνω, ανελκυστήρας, ρυμουλκό* κτλ.). Το ρ. *ελκύνω* χρησιμοποιείται κυρ. με τη μτφ. σημ. του *τραβάω* (*γοητεύω*), ενώ το *έλκω* και με την κυριολεκτική.

έλλειμμα το: ποσό, κυρίως χρηματικό, που λείπει από αυτό που έπρεπε να υπάρχει ≠ πλεόνασμα: *Φέτος το ~ του κρατικού προϋπολογισμού είναι μεγάλο.* **ελλειμματικός -ή -ό:** αυτός που παρουσιάζει έλλειμμα. **ελλειμματικότητα** η.

έλλειψη η: ❶ α. το να λείπει κτ αναγκαίο ή σημαντικό = απουσία, ανεπάρκεια: *Υπάρχει ~ του εμβολίου.* β. πληθ. αυτό που δεν υπάρχει, που λείπει: *Το νέο μας σπίτι έχει ακόμα πολλές ελλείψεις.* ❷ ΓΕΩΜ καμπύλη γραμμής στην οποία το άθροισμα των αποστάσεων κάθε σημείου της από δύο σταθερά σημεία (εστίες) είναι πάντα ίδιο: *Η τροχιά της γης γύρω από τον ήλιο είναι ~.* **ελλιπής -ής -ές:** αυτός που του λείπει κτ = ατελής, ανεπαρκής ≠ πλήρης: *Η μόρφωσή του είναι ~, δεν έχει πάει ούτε γυμνάσιο.* & σχ. **αγενής. ελλιπώς** (επίρρ.). **ελλειπτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχήμα έλλειψης στη σημ. 2. ❷ αυτός που παρουσιάζει ελλείψεις. ~ **λόγος:** αυτός στον οποίο παραλείπει ο ομιλητής ό,τι θεωρεί περιττό. **ελλειπτικά** (επίρρ. στη σημ. 2). **ελλειπτικότητα** η: κυρ. στη σημ. 2.

ελεήμονας → έλεος
ελεημοσύνη → έλεος
ελεήμων → έλεος
έλεος
ελεύθερα → ελεύθερος
ελευθερία → ελεύθερος
ελεύθερος
ελευθερώνω → ελεύθερος
ελευθέρωση → ελεύθερος
ελευθερωτής → ελεύθερος
ελευθερώτρια → ελεύθερος
ελέχθην → λέγω
ελέω → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
ελήφθην → λαμβάνω
ελιγμός
ελίσσομαι → ελιγμός
ελκτικός → έλκω
ελκυστικά → ελκύνω
ελκυστικός → ελκύνω
ελκυστικότητα → ελκύνω
έλκω
έλλειμμα
ελλειμματικός → έλλειμμα
ελλειμματικότητα → έλλειμμα
μα
*ελλειπής → ελλιπής
ελλειπτικά → έλλειψη
ελλειπτικός → έλλειψη
ελλειπτικότητα → έλλειψη
ελλείπω → σχ. έλλειψη
ελλείψει → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
έλλειψη
ελλιπώς → έλλειψη
έλξη → έλκω

τα: *Με ~ αυτή η μουσική.* ④ δίνω σε κπ το κατάλληλο ερέθισμα ώστε να κάνει κτ (που κρίνεται θετικά): *Τι σας ενέπνευσε να εγκατασταθείτε στην πόλη μας; έμπνευση η:* ① κατάσταση που ωθεί σε καλλιτεχνική δημιουργία: *Μετά από τρία βιβλία, η ~ του στέρεψε πια.* ② ιδέα, σκέψη που έχει κπ ξαφνικά: *Είχα την ~ να πάμε βόλτα.* **εμπνευσμένος -η -ο** (μπτ. ως επίθ.): ① (για πρόσ.) αυτός που έχει πολλή έμπνευση, με τη σημ. 1: ~ *καλλιτέχνης.* ② (για έργα, ιδέες κτλ.) αυτός που έχει γίνει με έμπνευση και μπορεί να εμπνεύσει αντίστοιχα: *Τους εμπύχωσε με έναν ~ λόγο.* **εμπνευσμένα** (επίρρ.). **εμπνευστής ο, εμπνεύστρια η.**
εμπόδιο το: κτ που δεν επιτρέπει τη συνέχεια κίνησης, διαδικασίας, ενέργειας κτλ.: *Έβγαλαν το ~ από τη μέση του δρόμου και συνέχισαν. Δεν πρόκειται να σταθώ ~ στην επιτυχία του!* **μετ' εμποδίων:** με πολλές δυσκολίες. **εμποδίζω:** (μπτ.) ① γίνομαι εμπόδιο σε κτ: *Το δέντρο ~ το πέρασμα.* ② βάζω εμπόδια σε κπ ή κτ: *Ποιος σε ~ να έρθεις;*
εμπόριο το: αγορά και πώληση αγαθών με σκοπό το κέρδος. **έμπορος ο, η:** πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με το εμπόριο. **εμπορικός -ή -ό:** ① αυτός που είναι σχετικός με το εμπόριο ή τους εμπόρους. ② (για καλλιτεχνικά έργα) αυτός που έχει επιτυχία στο ευρύ κοινό, αλλά θεωρείται χαμηλής ποιότητας. **εμπορικά** (επίρρ.). **εμπορικό** το: εμπορικό κατάστημα ή πλοίο. **εμπορεύομαι:** (μπτ., & με παράλ. αντικ.) κάνω εμπόριο: ~ *ρούχα / ιδέες.*
εμπρησμός ο: σκόπιμη πρόκληση πυρκαγιάς: *Η φωτιά στο δάσος οφείλεται σε ~.* **εμπρηστικός -ή -ό:** ① αυτός που μπορεί να προκαλέσει εμπρησμό. ② (μπτ.) αυτός που διεγείρει εκρηκτικά συναισθήματα: *Οι ~ λόγοι των ομιλητών οδήγησαν σε επεισόδια.* **εμπρηστικά** (επίρρ.). **εμπρηστής ο.**
εμπρός & [προφ.] μπρος (επίρρ.): ① στην πλευρά που αντικρίζω, έχω απέναντί μου = μπροστά ≠ πίσω: *Προχωρώ ~ κι ακολουθήστε με!* *Από ~ έχει έναν ωραίο κήπο.* ② (+ σε) συγκριτικά με = μπροστά: ~ *σε αυτά που είδα, τα δικά σου λάθη δεν είναι τίποτα!* ③ για χρόνο που ξεκινά από κπ σημείο και μετά: *Από εδώ κι ~ θα προσέχω πολύ.* ④ **α.** (ως επίθ.) αυτός που βρίσκεται εμπρός = μπροστινός ≠ πίσω, πσιονός. **β. εμπρός τα • άκλ.:** το μπροστινό μέρος ≠ πίσω: *Προχωρώ προς τα ~.* ⑤ (επιφ.) απάντηση όταν σηκώνουμε τηλέφωνο που κα-

λεί: ~, *δε σας ακούω!* ⑥ (επιφ.) για να προτρέψουμε έντονα: ~, *δούλευε, μη χασομεράς!* **μπροστινός -ή -ό, μπροστινός ο, μπροστινή η.**
εμφανίζω -ομαι: (μπτ.) ① **α.** κάνω να φανεί κτ που δεν ήταν ορατό = παρουσιάζω, φανερώνω ≠ εξαφανίζω: *Ο μάγος εμφάνισε τον λαγό μέσα από το καπέλο του.* ② προβάλλω κπ ή κτ με μια υποτιθέμενη ιδιότητα = παρουσιάζω: *Οι εφημερίδες τον ~ νικητή.* ③ έχω ιδιότητα, χαρακτηριστικό κτλ. σε βαθμό που φαίνεται, που μπορούν να το δουν οι άλλοι = παρουσιάζω: ~ *συμπτώματα γρίπης, με πυρετό και βήχα.* ④ επεξεργάζομαι φιλμ με τρόπο που να φανεί πάνω σε αυτό η αρνητική εικόνα. ⑤ **παθ. α.** γίνομαι φανερός = φαινομαι, παρουσιάζομαι ≠ εξαφανίζομαι: *Ξαφνικά, εμφανίστηκε μπροστά τους ένα θηρίο.* **β.** παρουσιάζομαι μπροστά σε άλλους με κπ χαρακτηριστικό: *Ο πρόεδρος εμφανίστηκε συγκρατημένα αισιόδοξος.* **γ.** κάνω αισθητή την παρουσία μου κάπου: *Εμφανίστηκε ναυρίς στα ελληνικά γράμματα.* **εμφάνιση η:** ① το να εμφανίζει κπ κτ ή να εμφανίζεται, καθώς και ο τρόπος που γίνεται αυτό: *η πρώτη του ~ στην τηλεόραση. Έκανε εντυπωσιακή ~ στο πάρτι.* ② η εξωτερική εικόνα κπ: *Η ~ της είναι πολύ προσεγμένη.* **εμφανισιακός -ή -ό:** αυτός που είναι σχετικός με την εμφάνιση κυρ. στη σημ. 2. **εμφανισιακά & -ώς** (επίρρ.). **εμφανισιμια -η -ο:** αυτός που έχει καλή εμφάνιση.

έμφαση η: ① ιδιαίτερη σημασία, προσοχή που δίνεται σε κτ: *Έδωσαν ~ στα αποτελέσματα της έρευνας.* ② έντονος τρόπος με τον οποίο τονίζει ο ομιλητής τα λόγια του, για να φανεί ότι θεωρεί σημαντικό κπ σημείο: *Διάβασε με ~ τα συμπεράσματα.* **εμφατικός -ή -ό, εμφατικά & -ώς** (επίρρ.). **σχ. κατάφαση.**

εμφύλιος -α -ο: (για πόλεμο, έντονη σύγκρουση κτλ.) αυτός που γίνεται μεταξύ ανθρώπων του ίδιου συνόλου (έθνους, κράτους, οργάνωσης κτλ.): ~ *πόλεμος.* **Εμφύλιες διαμάχες** *σπαράζουν το κόμμα.* **εμφύλιος (& Εμφύλιος) ο:** 1στ η περίοδος του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα (1946 - 1949), μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο.

εν- εμ- εγ- ελ- ερ- & έν- έμ- έγ- έλ- έρ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την πρόθ. εν) που δηλώνει ① μέσα σε (τοπικά ή χρονικά): *εγκλωβίζω, εμπρόθεσμος.* ② ανάμεσα σε: *εμφύλιος.* ③ επάνω σε: *ενθρονίζω.* ④ ότι κτ γίνεται ή εμφανίζεται με τον τρόπο που εκφρά-

εμποδίζω → εμπόδιο
εμπόδιο
εμπορεύομαι → εμπόριο
εμπορικά → εμπόριο
εμπορικό → εμπόριο
εμπορικός → εμπόριο
εμπόριο
έμπορος → εμπόριο
έμπρακτα → εν-
έμπρακτος → εν-
εμπράκτως → εν-
εμπρησμός
εμπρηστής → εμπρησμός
εμπρηστικά → εμπρησμός
εμπρηστικός → εμπρησμός
εμπρόθεσμα → εν-
εμπρόθεσμος → εν-
εμπρός
εμφανής → εν-
εμφανίζω
εμφάνιση → εμφανίζω
εμφανισιακά → εμφανίζω
εμφανισιακός → εμφανίζω
εμφανισιακώς → εμφανίζω
εμφαντικά → έμφαση
εμφαντικός → έμφαση
εμφαντικώς → έμφαση
εμφανώς → εν-
έμφαση
εμφατικά → έμφαση
εμφατικός → έμφαση
εμφατικώς → έμφαση
εμφύλιος
εμφυλώνω → εν-
εμφύχωση → εν-
εν → πρόθεση - Λόγιες προ-
θέσεις
εν-
έν- → εν-
ένα → ένας¹

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- εναλλαγή → εναλλάσσω
- εναλλακτικά → εναλλάσσω
- εναλλακτικός → εναλλάσσω
- εναλλακτικώς → εναλλάσσω
- εναλλάξ → εναλλάσσω
- εναλλάσσω
- έναντι¹
- έναντι² → έναντι¹
- ενάντια → ενάντιος
- εναντίον¹ → ενάντιος
- εναντίον² → ενάντιος
- ενάντιος
- εναντιώνομαι → ενάντιος
- εναντίωση → ενάντιος
- έναρξη
- έναντι¹
- έναντι² → έναντι¹
- έναντι³ → έναντι¹

ζει το β΄ συνθ.: **έμπρακτος**. ❸ ότι κτ έχει αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: **ένοπλος**.

εναλλάσσω -ομαι: (μτβ.) αντικαθιστώ κτ ή κτ με άλλο(ν) διαδοχικά: *Οι παγετώδεις περιόδους εναλλάσσονταν με θερμότερες περιόδους.*

εναλλακτικός -ή -ό: ❶ αυτός που μπορεί να εναλλάσσεται με κτ ή κτ άλλο, ή να το αντικαταστήσει: *Δεν υπάρχει ~ λύση.* ❷ αυτός που είναι διαφορετικός από τα καθιερωμένα ή τα συνηθισμένα: *Του αρέσει η ~ μουσική.* **εναλλακτικά & -ώς** (επίρρ.): αντί για κτ άλλο, ως εναλλαγή προς κτ: ~, *αν δεν μπορείτε τώρα, βρισκόμαστε αύριο.* **εναλλάξ** (επίρρ.): διαδοχικά, ο ένας μετά τον άλλο, εκ περιτροπής: *Οι δύο υπάλληλοι εργάζονται ~.* **εναλλαγή** η.

έναντι¹ (πρόθ.): [επίσ.] (+ γεν.) δηλώνει ❶ τόπο, σημείο το οποίο βρίσκεται απέναντι από κτ άλλο = απέναντι, αντίκρυ: *Το σπίτι του βρίσκεται ~ της τράπεζας.* ❷ αξία πράγματος σε συναλλαγή: *Το σπίτι πωλείται ~ 300.000 ευρώ.* ❸ σύγκριση προσώπου ή πράγματος με κτ ή κτ άλλο: *Είναι καλύτερος ~ των συμμαθητών του.* **έναντι²** (επίρρ.): αντί ή ως μέρος ορισμένου ποσού: *Έδωσα στον μαραγκό 50 ευρώ ~.*

ενάντιος -α -ο: ❶ αυτός που αντιτίθεται σε κτ ή κτ = αντίθετος: *Είναι ~ σε κάθε αλλαγή.* ❷ αυτός που διαφέρει απόλυτα από κτ ή κτ άλλο, κυρ. στη φρ. **μέχρις αποδείξεως του εναντίου**: μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο: *Ο κατηγορούμενος θεωρείται αθώος ~.* **ενάντια** (επίρρ.): (+ σε) αντίθετα προς κτ ή κτ: *Ο υπόδουλος λαός ξεσηκώθηκε ~ στους κατακτητές.* **εναντίον¹** (πρόθ.): (+ γεν.) δηλώνει αντίθεση, εναντίωση, έχθρα απέναντι σε κτ ή κτ = κατά: *Είναι μόνος του ~ όλων. Παίζει ~ του Ολυμπιακού.* **εναντίον²** (επίρρ.): αρνητικά, εχθρικά: *Ψήφισε ~.* **εναντιώνομαι**: (αμτβ.) είμαι ενάντιος σε κτ ή κτ = αντιτίθεμαι. **εναντίωση** η.

έναρξη η: ❶ αρχή πράξης, γεγονόςτος, κατάστασης κτλ.: *Ήταν εξαιρετική η τελετή ~ των Ολυμπιακών Αγώνων.* ❷ το χρονικό σημείο

κατά το οποίο αρχίζει μια δραστηριότητα, κατάσταση κτλ. ≠ λήξη: *Οι αλλαγές στην εκπαίδευση θα εφαρμοστούν με την ~ του νέου σχολικού έτους.*

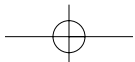

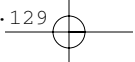
Από το ΑΕ ρ. **έναρχομαι** (< έν + αρχομαι «αρχίζω»).

ένας¹ μία & μια ένα (αντων. αόρ.) • θηλ. γεν. & [λαϊκ.] **μιανής**: δηλώνει ❶ αόριστα κτ ή κτ που δεν κατονομάζεται = κάποιος: *Πήρε ~ τηλέφωνο και σε ζήτησε. Έχω ~ δουλειά να κάνω. ~ κι ~:* για να αναφερθούμε σε κτ ή κτ με θαυμασμό, ειρωνικά, θετικά ή αρνητικά, ανάλογα με τον τόνο της φωνής μας: *~ ήταν οι καλεσμένοι του, όλος ο καλός κόσμος!* ❷ (με τη λ. **άλλος**) **α.** το πρώτο από δύο ή περισσότερα πρόσωπα, των οποίων η ενέργεια έχει αμοιβαία επίδραση: *Αγαπάνε ο ~ τον άλλο.* **β.** το πρώτο από δύο ή περισσότερα μέρη ενός συνόλου που χαρακτηρίζονται από διαφορετικές ενέργειες, καταστάσεις κτλ.: *Ο ~ έφυγε γι' Αμερική κι ο άλλος για Γερμανία.* **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.** **ένας² μία & μια ένα** (άρθρο αόρ.)

• θηλ. γεν. & [λαϊκ.] **μιανής**: ❶ δηλώνει αόριστα κτ ή κτ: *Μιλούσε με ~ γυναίκα. ~ λεπτό, παρακαλώ!* ❷ (ειδικ.) χρησιμοποιείται **α.** (σε επιφωνημ. προτ.) για να τονίσουμε την αρνητική σημασία της λ. που ακολουθεί: *Έκανε ~ ζέστη απίστευτη!* **β.** για να τονίσουμε την ιδιότητα του ουσιαστικού που ακολουθεί: *Πώς να παρατήρει ~ μάνα το παιδί της; ~ Θεός το ξέρει!* **γ.** σε αρνητ. προτ. με έμφαση: *~ τηλέφωνο δεν πήρες! (κανένα). ~ φορά δεν ήρθε να μας δει! (ποτέ).* **ένας³ μία & μια ένα** (αριθμ. επίθ.): αυτός που εκφράζει την έννοια της μονάδας και συμβολίζεται με τον αριθμό 1: *Ξέρει να μετράει από το ~ μέχρι το δέκα. Πήρε ~ κιλό μπανάνες και δύο κιλά μήλα. **μια και καλήμια κι έξω:** με μία μόνο ενέργεια (για να δοθεί τέλος σε κτ): *Προσπάθησε να λύσει την παρεξήγηση ~.* **δεν έχω μία:** δεν έχω καθόλου χρήματα. **ένα και το αυτό:** ακριβώς το ίδιο.*

Σύνθετα με εν - μέσα σε	επάνω σε	εγκυρότητα	κτ έχει αυτό που εκφράζει το β΄ συνθετικό
έγκαιρα	εγκόσμια	έμπρακτα	εγγράμματος
έγκαιρος	εγκόσμιος	εμπράκτως	έγγορδο
εγκαίρως	με τον τρόπο	εμφανής	έγχρωμα
εγχώριος	εγκάρδια	εμφανώς	έγχρωμος
εμπρόθεσμα	εγκάρδιος	εμπυχώνω	ένδοξα
	εγκαρδιότητα	εμπύχωση	ένδοξος
ανάμεσα σε	εγκαρδιώνω	ενθάρρυνση	ένδοξος
ενσωματώνω	εγκαρδιώση	ενθαρρυντικά	
ενσωμάτωση	εγκαρδιωτικός	ενθαρρύνω	
	έγκυρος		

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Γενικά στα ελληνικά η χρήση του αόρ. άρθρου είναι πιο περιορισμένη από ό,τι σε άλλες γλώσσες και γι' αυτό καλό είναι να αποφεύγεται η υπερβολική χρήση του.

Το αόρ. άρθρο δεν έχει πληθ.: όταν θέλουμε να αναφερθούμε με αοριστία σε πολλά πράγματα, πρόσωπα κτλ., χρησιμοποιούμε το ουσ. στον πληθ. χωρίς άρθρο. (Εφεραν φαγητά και ποτά.)

ενδείκνυμαι • μππ. ενδεδειγμένος: (αμτβ.) είμαι ο καταλληλότερος για κτ ή κτ ≠ αντενδείκνυμαι: Η μόνη θεραπεία που ενδείκνυται είναι η διακοπή του καπνίσματος.

ένδειξη η: ❶ κάθε στοιχείο που επιβεβαιώνει ότι κτ είναι πιθανό να έχει ή να μην έχει συμβεί ≠ αντένδειξη: Υπάρχουν πολλές ενδείξεις για την ενοχή τους. σε ~ διαμαρτυρίας/φιλίας/καλής θελήσεως κτλ.: για να δείξουμε διαμαρτυρία, φιλία κτλ. ❷ το αποτέλεσμα της μέτρησης από ένα όργανο-μετρητή, μια συσκευή κτλ.: Οι ενδείξεις του μετρητή νερού είναι λανθασμένες. **ενδεικτικός -ή -ό**: αυτός που παρέχει ενδείξεις για κτ: Η στείρα άρνησή του είναι ~ του δύστροπου χαρακτήρα του. **ενδεικτικά** (επίρρ.). **ενδεικτικό** το: σχολικό έγγραφο με το οποίο πιστοποιείται ότι ο μαθητής προάγεται στην επόμενη τάξη.

ενδέχεται • μόνο ενστ.: απρόσ. είναι πιθανό, είναι δυνατόν, δεν αποκλείεται να συμβεί κτ: Αν ακρωθεί η εκδρομή, ~ να αντιδράσουν οι μαθητές. **ενδεχόμενος -η -ο**: αυτός που ενδέχεται να συμβεί. **ενδεχόμενο** το.

ενδιαφέρω -ομαι: (μτβ.) ❶ έχω μεγάλη σημασία για κτ: Με ~ πολύ η γνώμη σας. ❷ παθ. δείχνω ιδιαίτερη φροντίδα για κτ ή κτ: Ενδιαφέρονται για την ειρήνη. **ενδιαφέρει**: απρόσ. έχει ενδιαφέρον, αξίζει: ~ να καταλάβουμε πώς έγινε αυτό. **ενδιαφέρων -ουσα -ον**: κτ ή κτ που προσελκύει την προσοχή κάποιου: Στην ομιλία του έθιξε ένα πολύ ~ κοινωνικό ζήτημα. σε **ενδιαφερόσα**: έγκυος. **ενδιαφέρον** το: ❶ η με μεγάλη φροντίδα ενασχόληση με κτ ή κτ: Έδειξε ιδιαίτερο ~ για την υγεία μου. ❷ αντικείμενο ενασχόλησης: Το ποδόσφαιρο δεν περιλαμβάνεται στα ενδιαφέροντά της. ❸ το να προκαλεί κτ ή κτ την προσοχή: Όσα λες έχουν ~.

ενδοιασμός ο: δισταγμός, επιφυλακτικότητα για τη λήψη μιας απόφασης: Είχε πολλούς ενδοιασμούς για τη συμμετοχή της εταιρείας στον διαγωνισμό. **ενδοιαστικός -ή -ό**: γλωσσ. αυτός που εκφράζει ενδοιασμό, φόβο για εν-

δεχόμενο δυσάρεστο γεγονός: ~ σύνδεσμος / δευτερεύουσα ~ πρόταση.

ενέδρα η: ❶ το να παραμονεύει κανείς να πιάσει κπ ή κτ: Η αστυνομία είχε στήσει ~ στους εμπόρους ναρκωτικών. ❷ ομάδα ανθρώπων που παραμονεύουν και το σημείο όπου παραμονεύουν: Έπεσε σε ~ της αστυνομίας. **ενεδρεύω** (αμτβ): στήνω ενέδρα. σφ. **ίζημα**.

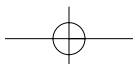
ενεργώ: ❶ (αμτβ.) δρω, κάνω προσπάθεια για να επιτύχω κτ: Ο βουλευτής έχει ενεργήσει για να ενισχυθεί ο σύλλογος. ❷ (αμτβ., για φάρμακο, ουσία κτλ.) φέρνω αποτέλεσμα: Το χάπι ~ μετά από δύο ώρες. ❸ [επίσ.] (μτβ.) κάνω, διεξάγω: Ο εισαγγελέας ενεργεί έρευνα για τα κηλώματα αυτά. = διενεργώ. **ενέργεια** η: ❶ πράξη, δράση, προσπάθεια που αποσκοπεί σε ένα αποτέλεσμα: Η παραβίαση του ελληνικού εναέριου χώρου θεωρήθηκε εχθρική ~. ❷ φυσ η ιδιότητα υλικού σώματος να παράγει έργο: αιολική ~. ❸ η δράση μιας ουσίας (π.χ. φαρμάκου). ❹ ζω-ντάνια, έντονη δραστηριότητα: Είναι άτομο με φοβερή ~, δεν μπορεί να κάτσει ούτε λεπτό. **ενεργειακός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στις μορφές ενέργειας που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή: Το φυσικό αέριο μπορεί να γίνει η κύρια ~ πηγή της χώρας. **ενεργειακά** (επίρρ.). **ενεργητικός -ή -ό**: αυτός που ενεργεί = δραστήριος. **ενεργητικά** (επίρρ.). **ενεργητικότητα** η = ζωντάνια, ενέργεια (σημ. 4). **ενεργός -ός & [προφ.] -ή -ό**: αυτός που ενεργεί ≠ ανενεργός, παθητικός: ~ πολίτης. ~ **ηφαίστειο**: ΓΕΩΛ αυτό από το οποίο εκλύονται ατμοί και αέρια, που μπορεί να εκραγεί. **ενεργά & -ώς** (επίρρ.).

ενεργούμαι: αδειάζω το έντερό μου από άχρηστες στερεές ουσίες κατά τη διαδικασία της πέψης = [κακόσ.] χέζω, [επίσ.] αφοδεύω: Έχω τρεις μέρες να ενεργηθώ.

ενήμερος -η -ο: αυτός που είναι καλά πληροφορημένος ≠ ανενήμερος: Να με κρατάς ~ για ό,τι συμβεί. **ενήμερότητα** η: το να είναι κτ ενήμερος. **ενημερώνω -ομαι**: (μτβ.) καθιστώ κτ ενήμερο, παρέχω πληροφόρηση σε κτ: Θα σας ενημερώσω αμέσως για το ατύχημα. **ενήμερωση** η. **ενημερωτικός -ή -ό. ενημερωτικά** (επίρρ.).

ενθουσιασμός ο: το συναίσθημα της ευχαρίστησης, χαράς κτλ. που εκδηλώνεται με τρόπο έντονο: Δεν έκρυβε τον ~ του για την εκλογή του. **ενθουσιάζω -ομαι**: (μτβ.) προκαλώ ενθουσιασμό: Η πρόκριση της ομάδας ενθουσίασε τους φιλάθλους. **ενθουσιώδης -ης -ες**: αυτός που είναι γεμάτος ενθουσιασμό: Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας προκάλεσε εν-

ενδεδειγμένος → ενδείκνυμαι
 ενδείκνυμαι
 ενδεικτικά → ένδειξη
 ενδεικτικό → ένδειξη
 ενδεικτικός → ένδειξη
 ένδειξη
 ενδέχεται
 ενδεχόμενο → ενδέχεται
 ενδεχόμενος → ενδέχεται
 ενδιαφέρει → ενδιαφέρω
 ενδιαφέρον → ενδιαφέρω
 ενδιαφέρω
 ενδιαφέρων → ενδιαφέρω
 ενδοιασμός
 ενδοιαστικός → ενδοιασμός
 ένδοξα → εν-
 ένδοξος → εν-
 ενδόξως → εν-
 ενέδρα
 ενεδρεύω → ενέδρα
 ένεκα → πρόθεση - Λόγιες
 προθέσεις
 ένεκεν → πρόθεση - Λόγιες
 προθέσεις
 ενεπλάκη → εμπλέκω
 ενεπλέξα → εμπλέκω
 ενέπνευσα → εμπνέω
 ενεργά → ενεργώ
 ενέργεια → ενεργώ
 ενεργειακά → ενεργώ
 ενεργειακός → ενεργώ
 ενεργητικά → ενεργώ
 ενεργητικό → ενεργώ
 ενεργητικός → ενεργώ
 ενεργητικότητα → ενεργώ
 ενεργοποιώ → -ποιώ
 ενεργός → ενεργώ
 ενεργούμαι → ενεργώ
 ενεργώ
 ενεργώς → ενεργώ
 ενέτεινα → εντείνω
 ένευσα → νεύω
 ενήμερος
 ενήμεροτητα → ενήμερος
 ενημερώνω → ενημέρω
 ενημέρωση → ενημέρω
 ενημερωτικά → ενημέρω
 ενημερωτικός → ενημέρω
 ενθαρρύνω → εν-
 ενθαρρυντικά → εν-
 ενθαρρυντικός → εν-
 ενθαρρύνω → εν-
 ενθουσιάζω → ενθουσιασμός
 ενθουσιασμός
 ενθουσιώδης → ενθουσιασμός
 ενθουσιώδως → ενθουσιασμός
 ενθρονίζω → εν-

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Ε
ενιαίος
ενοχλώ

- ενιαία → ενιαίος
- ενιαίος
- ενιαίως → ενιαίος
- ενίσταμαι
- ενίσχυση → ενισχύω
- ενισχυτής → ενισχύω
- ενισχυτικά → ενισχύω
- ενισχυτικός → ενισχύω
- ενισχύω
- ενοείται → έννοια¹
- έννοια¹
- έννοια²
- ενωώ → έννοια¹
- ενοικιάζω
- ενοικίαση → ενοικιάζω
- ενοικιαστής → ενοικιάζω
- ενοικιάστρια → ενοικιάζω
- ενοίκιο → ενοικιάζω
- ένοπλος → εν-
- ενοποιώ → -ποιώ
- ένορκος
- ένορκως → ένορκος
- ενότητα

θουσιώδεις ζητωκραυγές. **σχ. αγενής. εν-θουσιωδώς** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *ένθουσιάζω* «βρίσκομαι σε έκσταση», το οποίο προέρχεται από τον συνηρ. τ. *ένθους* του επιθ. *ένθεος*, σύνθετο από τα *έν + θεός*.

ενιαίος -α -ο: αυτός που αποτελεί μια ενότητα, ένα οργανωμένο σύνολο: *Θα τηρήσουν ~ στάση. ενιαία & ενιαίως* (επίρρ.).

ενίσταμαι (αμτβ.) • μόνο ενστ.: [επίσ.] προβάλλω αντίρρηση = αντιτίθεμαι, εναντιώνομαι. **ένσταση** η: αντίρρηση σε άποψη ή απόφαση: *Θα υποβάλω ~ κατά της απόφασης του Συμβουλίου.*

Κλίση ρημάτων σε -ίσταμαι: Ενστ. -ίσταμαι, -ίστασαι, -ίσταται, -ιστάμεθα, -ίστασθε, -ίστανται. Πρτ. συνήθ. στο γ' πρσ. -ίστατο, -ίσταντο.

ενισχύω -ομαι: (μτβ.) ❶ *κάνω* κπ ή κτ πιο δυνατό, πιο μεγάλο = [επίσ.] ενδυναμώνω ≠ εξασθενίζω: *Η χώρα μας θα ενισχύσει την άμυνά της.* ❷ *δίνω βοήθεια:* ~ τον αγώνα της *Unicef.* **ενίσχυση** η: ❶ *το να κάνει κανείς* κπ ή κτ πιο δυνατό ή *το να γίνεται* κπ ή κτ πιο δυνατό(ς): *Είναι απαραίτητη η ~ της προσπάθειάς σας. Αναμένεται ~ των ανέμων.* ❷ *βοήθεια:* *Ο Δήμος πρόσφερε οικονομική ~ στον σύλλογο γονέων.* **ενισχυτής** ο: συσκευή που ενισχύει τάση ηλεκτρικού ρεύματος ή ηλεκτρομαγνητικό σήμα. **ενισχυτικός -ή -ό. ενισχυτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *ένισχύω*, σύνθετο από τα *έν + ισχύς* «δύναμη».

έννοια¹ η: ❶ νοητική κατασκευή, ιδέα που σχηματίζεται στον νου για τα ουσιώδη γνωρίσματα ενός πραγματικού ή μη αντικειμένου: *η ~ του κόσμου/της αλήθειας.* ❷ σημασία, νόημα: *Ποιος έχει καταλάβει την ~ της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;* **εγνωώ -ούμαι:** (μτβ.) ❶ *έχω* στον νου μου κτ: *Δεν κατάλαβα τι εννοείς με τη φράση αυτή.* ❷ *καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι:* *Δε σας εννόησα, μπορείτε να το εξηγήσετε;* **ενοείται:** απρόσ. είναι αυτονόητο, προφανές: ~ *ότι όσα συζητήσαμε δεν είναι δημοσιεύσιμα.*

Από το ΑΕ ρ. *έννοῶ*, σύνθετο από τα *έν + νοῶ* (από το νοῦς). **σχ. έννοια².**

έννοια² & [λαϊκ.] **έγνοια** η: φροντίδα: *Δεν έχει ~ και σκοτούρες. Λείπει σε ταξίδι κι έχω την ~ της.* **νοιάζομαι & [λαϊκ.] γνοιάζομαι:** ❶ (αμτβ.) *έχω* την έγνοια, ανησυχώ για κπ ή κτ = ενδιαφέρομαι: *Δυστυχώς, δε ~ για τίποτα.* ❷ (μτβ.) φροντίζω κπ, *κάνω* ό,τι χρειάζεται, για να είναι καλά: *Εσύ έχεις τους γονείς σου που σε ~. νοιάζει* • *αόρ. ένοιαξε:* ❶ *τριτοπρ. (μτβ.) κτ μου προκαλεί ενδιαφέρον ή έγνοια, ανησυχία = ενδιαφέρει, απασχολεί, μέλει:* *Δε με ~ ο μικρός βαθμός που πήρα, αλλά το γεγονός ότι κάνω επιπόλαια λάθη.* ❷ *απρόσ. κτ μου προκαλεί ενδιαφέρον ή έγνοια:* *Καθόλου δε με ~ που έφυγες/αν θα φύγεις!*

Οι δύο λ. προφέρονται διαφορετικά: η *έννοια¹* προφέρεται ως τρισύλλαβο (έν-νοι-α), ενώ η *έννοια²* με συνίτηση ως δισύλλαβο (έν-νοια).

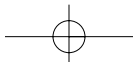
ενοικιάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ *παραχωρώ* σε κπ τη χρήση ιδιόκτητου χώρου ή πράγματος για ορισμένο χρόνο έναντι καθορισμένου ποσού, *νοικιάζω:* *Έχω ενοικιάσει το διαμέρισμα σε δύο φοιτητές.* ❷ *χρησιμοποιώ* έναν χώρο ή πράγμα για ορισμένο χρόνο πληρώνοντας *ενοίκιο.* **ενοικίαση** η. **ενοικιαστής** ο, **ενοικιάστρια** η: πρόσωπο που νοικιάζει χώρο ή πράγμα από άλλον = [οικ.] *νοικάρης, νοικάρισσα.* **ενοίκιο** το: το ποσό που πληρώνεται για την ενοικίαση. **σχ. νοίκι.**

Από το ΑΕ σύνθετο *ένοικος* (< *έν + οἶκος*).

ένορκος ο, η: πολίτης που επιλέγεται με κλήρο και συμμετέχει, μαζί με τακτικούς δικαστές, στη σύνθεση ορκωτού δικαστηρίου: *Με την αγόρευση του προσάπθησε να συγκινήσει τους ένορκους.* **ένορκος -η -ο:** αυτός που επικυρώνεται με όρκο: *Με κάλεσαν να δώσω ~ κατάθεση για την κλοπή.* **ένορκος** (επίρρ.).

ενότητα η: ❶ η ιδιότητα μιας ομάδας προσώπων ή πραγμάτων να παρουσιάζονται ως ενιαίο, αδιαίρετο σύνολο: *Η ~ του λαού είναι απαραίτητη.* ❷ *αυτοτελές τμήμα βιβλίου ή χειμένου:* *Θα εξεταστείτε στην έκτη ~ του βιβλίου.*

ενοχλώ -ούμαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) προκαλώ σε κπ δυσφορία, στενοχώρια, ταραχή κτλ.: *Τον ενόχλησε η αυστηρή κριτική τους. Με ~ η φασαρία της διπλανής τάξης. Όσα υποστηρίζω φαίνεται ότι ενοχλούν.* **ενόχληση** η: πράξη ή κατάσταση που προκαλεί δυσφορία, στενοχώρια: *Μας συγχωρείτε για την ~! Εφα-*

για κάτι σουβλάκια και είχα ενοχλήσεις στο στομάχι όλο το βράδυ. **ενοχλητικός -ή -ό. ενοχλητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **ενοχλώ**, σύνθετο από τα *έν* + *όχλω* (<όχλος).

ένοχος -η -ο: ≠ αθώος ❶ ΝΟΜ αυτός που έχει διαπράξει ποινικό αδίκημα: *Κρίθηκε ~ για δωροδοκία.* ❷ αυτός που έχει διαπράξει ηθικά κατακριτέα πράξη και (συνεκδ.) αυτός που φανερώνει ενοχή: *Αισθάνεται ~, γιατί δεν τη στήριξε στις δύσκολες στιγμές που πέρασε. ~ συνείδηση.* **ένοχα** (επίρρ.). **ενοχή** η: ❶ η ευθύνη για πράξη που είναι ηθικά κατακριτέα ή τιμωρείται από τον νόμο ≠ αθωότητα: Στο δικαστήριο *παράδεχτηκε την ~ του.* ❷ δυσάρεστο συναίσθημα που νιώθει όποιος έχει κάνει κτ κακό = τύψεις: *Είχε ενοχές που τον εγκατέλειψε.* **ενοχοποιώ -ούμαι** (μτβ.). **ενοχοποίηση η. ενοχοποιητικός -ή -ό.**

ένστικτο το: ❶ ΨΥΧ έμφυτη παρόρμηση προς ορισμένες συμπεριφορές (επιβίωση, διαίωξη του είδους), η οποία δεν κατευθύνεται από τη λογική: ~ *αυτοσυντήρησης.* ❷ (μτφ.) διαίωξη: *Το μητρικό ~ την οδήγησε στην εύρεση της αληθινής της κόρης.* **ένστικτώδης -ης -ες:** αυτός που γίνεται από ένστικτο: ~ *αντίδραση.* & σχ. **αγενής. ένστικτωδώς** (επίρρ.). **εντάξει** (επίρρ.): ❶ σε καλή ή σωστή κατάσταση = καλά: *Πώς είσαι; Όλα ~;* ❷ για να δηλωθεί αλλαγή θέματος, συμφωνία ή υποχώρηση: ~, *θα πάμε όπου θέλεις.* ❸ [προφ.] (ως επίθ.) αυτός που είναι αποδεκτός, σωστός ή καλός: *Είναι πολύ ~ τύπος.*

ένταση η: ❶ άυξηση, ενδυνάμωση ή ενίσχυση μιας ενέργειας: *Αποφασίστηκε η ~ των περιπολιών στα χερσαία σύνορα των δύο χωρών.* ❷ βαθμός της δύναμης ή της ισχύος μιας ενέργειας: *Οι χιονοπτώσεις συνεχίζονται με αμείωτη ~.* ❸ (μτφ.) όξυνση στις σχέσεις: *Δημιουργήθηκε ~ στη Βουλή μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης.* ❹ νευρική κατάσταση, εκνευρισμός: *Η ~ και η κούραση φεύγουν μόλις γυρίζω σπίτι.* **εντείνω -ομαι** • προτ. & αόρ. *εντείνω, παθ. αόρ. εντάθηκα:* (μτβ.) ❶ δυναμώνω, ενισχύω την ένταση: ~ *τις προσπάθειές μου να κερδίσω στον διαγωνισμό.* ❷ παθ. (μτφ.) γίνομαι πιο οξύς: *Εντάθηκαν οι σχέσεις ΗΠΑ και Ιράν τις τελευταίες μέρες.* **έντονος -η -ο:** αυτός που έχει ένταση: ~ *συναίσθημα/συζήτηση.* **έντονα & εντόνως** (επίρρ.).

εντατικός -ή -ό: αυτός που γίνεται με πολλή προσπάθεια και ένταση: *Χρειάζεται ~ διάβασμα για να περάσεις σ' αυτή τη σχολή.* **εντατικά** (επίρρ.). **εντατική** η: Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.), ειδικό τμήμα νοσοκομείου όπου νοσηλεύονται ασθενείς σε κρίσιμη κατάσταση.

εντάσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ ή κτ μέσα σε ευρύτερο σύνολο = ενσωματώνω: *Η απόφαση αυτή εντάσσεται στα σχέδια της κυβέρνησης για αναβάθμιση της εκπαίδευσης.* ❷ παθ. προσχωρώ, οργανώνομαι: *Εντάχθηκε στο κόμμα.* **ένταξη** η.

έντιμος -η -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από πίστη σε ηθικές αρχές, τιμιότητα, αξιοπρέπεια κτλ.: ~ *πολιτικός/στάση/δίκη.* **έντιμα & εντίμως** (επίρρ.). **εντιμότητα** η.

Από το ΑΕ **έντιμος** «τιμημένος», σύνθετο από τα *έν* + *-τιμος* (< τιμή).

εντολή η: ❶ διαταγή, παραγγελία: *Η ~ του Διευθυντή είναι να μη φύγει κανένας.* ❷ ΠΛΗΡΟΦ οδηγία που δίνεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, για να εκτελέσει συγκεκριμένη λειτουργία: *Η αποθήκευση του κειμένου γίνεται με μια απλή εντολή.*

εντοπίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ βρίσκω τη θέση όπου βρίσκεται κτ ή κτ: *Το σκάφος του Λιμενικού εντόπισε το πλοίο με τους λαθρομετανάστες.* ❷ περιορίζω κτ σε ορισμένο τόπο, επικεντρώνω: *Οι έρευνες εντοπίστηκαν στον χώρο των οργανωμένων οπαδών.* **εντοπισμός** ο.

Από τα ΑΕ *έν* + *τόπος*.

εντός¹ (πρόθ.): [επίσ.] (+ γεν.) ≠ εκτός: δηλώνει ❶ τόπο, κατάσταση κτλ. μέσα στα όρια της οποίας βρίσκεται κτ ή κτ: ~ *περιοχής/των ορίων ταχύτητας.* ❷ το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πρόκειται να συμβεί ή να πραγματοποιηθεί (= ολοκληρωθεί) κτ: *Πρέπει να παραδώσετε την εργασία ~ της εβδομάδας.*

εντός² (επίρρ.): [επίσ.] μέσα στα όρια ενός τόπου ≠ εκτός: *Δεν είναι ~ τώρα, ξανατηλεφωνήστε αργότερα!* **έντυπος -η -ο:** αυτός που είναι τυπωμένος σε χαρτί: *Να συμπληρώσετε αυτή την ~ αίτηση.* **έντυπο** το: περιοδικό, εφημερίδα, φυλλάδιο με τυπωμένο κείμενο ή εικόνα: *διαφημιστικό/ενημερωτικό ~.*

εντύπωση η: ❶ συναίσθημα ή σκέψη που προ-

ένοχα → ένοχος
ενοχή → ένοχος
ενοχλήση → ενοχλώ
ενοχλητικά → ενοχλώ
ενοχλητικός → ενοχλώ
ενοχλώ
ενοχοποίηση → ένοχος
ενοχοποιητικός → ένοχος
ενοχοποιός → -ποιώ
ενοχοποιώ → ένοχος
ενοχοποιώ → -ποιώ
ένοχος
ένταση → ενίσταμαι
ένστικτο
ένστικτώδης → ένστικτο
ένστικτωδώς → ένστικτο
ενσωματώνω → ενσωματώω
ένταξη → εντάσσω
ένταση
έντασσω
έντατικά → ένταση
έντατική → ένταση
έντατικοποιώ → -ποιώ
έντατικός → ένταση
εντείνω → ένταση
έντιμα → έντιμος
έντιμος
έντιμότητα → έντιμος
έντιμως → έντιμος
εντολή
έντονα → ένταση
έντονος → ένταση
εντόνως → ένταση
εντοπίζω
εντοπισμός → εντοπίζω
εντός¹
εντός² → εντός¹
έντυπο → έντυπος
έντυπος
έντύπωση
έντυπωσιάζω → εντύπωση
έντυπωσιακά → εντύπωση
έντυπωσιακός → εντύπωση
έντυπωσιασμός → εντύπωση

το(ν) συμπεριλαμβάνω σ' ένα σύνολο: Από τη νέα νομοθετική ρύθμιση εξαιρούνται όσοι μετανάστες ήλθαν από τη Ρωσία. ❷ ΓΛΩΣΣ ΠΑΘ. αποκλίνω από τον κανόνα της Γραμματικής: Όλα τα ρήματα που τελειώνουν σε -ίζω γράφονται με ι - εξαιρούνται τα δανείζω, δακρύζω κτλ. **εξαιρέση** η: ❶ η διάκριση, ο αποκλεισμός (προσώπου ή πράγματος) από το σύνολο στο οποίο ανήκει: Ο καθηγητής μάς αντιμετωπίζει όλους δίκαια, δεν κάνει εξαιρέσεις. ❷ παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα.

εξάιρω -ομαι • αόρ. εξήρα, παθ. αόρ. εξάρθηκα & [επίσ.] εξήρθην: [επίσ.] (μτβ.) επαινώ, εγκωμιάζω: Εξήρα το θάρρος του νέου. **έξαρωση** η: ❶ το να επαινείται, να εγκωμιάζεται κάτι: ~ του αγωνιστικού πνεύματος των φοιτητών του Πολυτεχνείου στην ομιλία του Διευθυντή για τη 17η Νοεμβρίου. ❷ (πνευματική και ψυχική) κορύφωση, ανάταση ≠ ύφεση: Στην παραέλαση υπήρχε διάχυτο κλίμα εθνικής έξαρσης. ❸ πολύ μεγάλη αύξηση της έντασης, έντονη κλιμάκωση μιας κατάστασης: ~ της εγκληματικότητας στις μεγαλουπόλεις.

εξάισιος -α -ο: αυτός που προκαλεί τον θαυμασμό, που είναι πολύ ωραίος: Είδαμε μία ~ παράσταση. **εξάισια** (επίρρ.).

Από το ΑΕ **εξάισιος**, σύνθετο από τα **έξ + αΐσιος**.

εξακολουθώ: ❶ (μτβ.) συνεχίζω να κάνω κτ χωρίς διακοπή = συνεχίζω: Θα εξακολουθήσεις να πηγαίνεις στη δουλειά, ενώ δε σε πληρώνουν. ❷ (αμτβ.) διαρκώ, παρατείνομαι χρονικά: Η κακοκαιρία θα εξακολουθήσει όλη την εβδομάδα. **εξακολούθηση** η: συνέχιση, παράταση. **κατ' εξακολούθηση/ιν**: συνεχώς, αδιάκοπα: Έχει τιμωρηθεί κατ' εξακολούθησιν για υβριστική συμπεριφορά. **εξακολουθητικός -ή -ό. εξακολουθητικά** (επίρρ.).

εξακριβώνω -ομαι: (μτβ.) διαπιστώνω την ακρίβεια πράγματος, γεγονότος κτλ. μετά από λεπτομερή έρευνα: Προσπαθεί να εξακριβώσει αν αληθεύει η είδηση της παραίτησης του υπουργού. **εξακριβωση** η: ακριβής διαπίστωση: Η αστυνομία τον οδήγησε στο Τμήμα για ~ στοιχείων.

Από το ΑΕ ρ. **εξακριβώ**, σύνθετο από τα **έξ + ἀκριβόω -ῶ (< ἀκριβής)**.

εξαλείφω -ομαι: (μτβ.) εξαφανίζω κτ, κατα-

στρέφω ολοσχερώς: Υποσχέθηκε να εξαλείψει την εγκληματικότητα. **εξάλειψη** η.

έξαλλος -η -ο: ❶ αυτός που δεν μπορεί να συγκρατήσει τον εαυτό του λόγω έντονου συναισθήματος, και (συνεκδ.) η σχετική συμπεριφορά: Μόλις άκουσε τις κατηγορίες εναντίον του, έγινε ~. Οι φιλάθλοι ξέσπασαν σε έξαλλους πανηγυρισμούς. ❷ αυτός που υπερβαίνει τα επιτρεπτά όρια, που προκαλεί: Ενόχλησε ορισμένους το ~ ντύσιμό της. **έξαλλα** (επίρρ.). **εξαλλοσύνη** η.

εξάνθημα το: ΙΑΤΡ δερματική αλλοίωση (με σπυράκια, κηλίδες κτλ.) που προκαλείται από αλλεργία ή ως σύμπτωμα ορισμένων ασθενειών. **εξανθηματικός -ή -ό**.

εξανίσταμαι: [επίσ.] (αμτβ.) θυμώνω και εκφράζω έντονα την αγανάκτησή μου: Όταν ακούει να κατηγορούν άδικα τη νεολαία, εξανίσταται. **σχ. ενίσταμαι**.

εξαντλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ μεγάλη σωματική ή ψυχική αποδυνάμωση: Ο οργανισμός του είναι πολύ εξαντλημένος από την ίωση. ❷ καταναλώνω μέχρι τέλους: Τα εισιτήρια του τελικού έχουν εξαντληθεί. **Εξαντλήθηκε η υπομονή μου, όλοι για τιμωρία στον Γυμνασιάρχη!** ❸ πραγματεύομαι ένα θέμα λεπτομερώς: Αφού το εξαντλήσαμε το ζήτημα, γιατί το ξανασυζητάς; **εξάντληση** η: ❶ σωματική ή ψυχική εξουθένωση κάποιου: Ένωθε ~ από την πολυήμερη περιπλάνηση. ❷ α. κατανόηση μέχρι τέλους: Η ~ των αποθεμάτων σε λαχανικά οφείλεται στην κακοκαιρία. ~ του νέου μυθιστορήματος του γνωστού Ιταλού συγγραφέα. β. χρήση, άσκηση στον υπέρτατο βαθμό: ~ των οριών επιείκειας. ❸ πλήρης διερεύνηση: η ~ ενός θέματος. **εξαντλητικός -ή -ό. εξαντλητικά** (επίρρ.).

εξαπατώ -ώμαι: (μτβ.) ξεγελώ κτ, στήνω απάτη σε βάρος κάποιου: Ο πολιτικός αυτός προσπαθεί να εξαπατήσει τον λαό με ψεύτικες υποσχέσεις. **εξαπάτηση** η: η προσπάθεια να εξαπατήσει κάποιον = ξεγέλασμα, κοροϊδία.

εξαπλώνω -ομαι: ❶ παθ. καλύπτω όλο και μεγαλύτερη γεωγραφική έκταση, επεκτείνομαι: Η κακή φήμη της εταιρείας εξαπλώθηκε πολύ γρήγορα στην αγορά. ❷ (μτβ.) κάνω κτ γνωστό σε ευρύτερο κοινό, διαδίδω: Η χρήση του Διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς εξαπλώθηκε ταχύτατα σ' όλο τον πλανήτη. **εξάπλωση** η: επέκταση, διάδοση: η ~ της αθλητικής βίας. η ~ μιας πολιτικής ιδεολογίας.

εξάισια → εξάισιος
εξάισιος
εξαιτίας → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
εξακολούθηση → εξακολουθώ
εξακολουθητικά → εξακολουθώ
εξακολουθητικός → εξακολουθώ
εξακριβωση → εξακριβώνω
εξάλειψη → εξαλείφω
εξάλλο → έξαλλος
εξάλλο → έξαλλος
εξαλλοσύνη → εξαλλοσύνη
εξαναγκάζω → εκ-εξαναγκασμός → εκ-εξαναγκαστικός → εκ-εξάνθημα
εξανίσταμαι
εξάντληση → εξαντλώ
εξαντλητικά → εξαντλώ
εξαντλητικός → εξαντλώ
εξαπάτηση → εξαπατώ
εξαπλώνω
εξάπλωση → εξαπλώνω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- εξάπτω
- εξαργυρώνω
- εξαργύρωση → εξαργυρώνω
- εξαορθρώνω
- εξαορθρωση → εξαορθρώνω
- εξάρση → εξαίρω
- εξάρτημα → εξαρτώ
- εξαορτημένος → εξαρτώ
- εξάρτηση → εξαρτώ
- εξαορτιέμαι → εξαρτώ
- εξαρτώ
- εξαορτώμαι → εξαρτώ
- εξασθένηση → εξασθενώ
- εξασθενώ
- εξάσκηση → εξασκώ
- εξασκώ
- εξασφαλίζω
- εξασφάλιση → εξασφαλίζω
- εξατμίζω → εξατμίζω
- εξάτμιση
- εξάτμιση

Από το ελνστ. ρ. *εξαπλῶ*, σύνθετο από τα *εξ + ἀπλῶ* (< ἀπλοῦς).

εξάπτω -ομαι: (μτβ.) ❶ διεγείρω, ανάβω: *Η προκλητική δήλωση του προέδρου ~ τον φανατισμό των οπαδών της ομάδας.* ❷ παθ. θυμώνω, νευριάζω εύκολα: *Μην εξάπτεσαι, θα πάθεις τίποτα!* **εξάψη** η: ❶ έντονη διέγερση (συναισθημάτων, παθών): ❷ ΙΑΤΡ αύξηση της θερμοκρασίας, κυρίως κοκκίνισμα στο πρόσωπο, που οφείλεται σε πρόβλημα στην κυκλοφορία του αίματος.

Από το ελνστ. ρ. *εξάπτω* «αναφλέγω».

εξαργυρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ μετατρέπω σε χρήματα την αξία ενός τίτλου: *Πού θα εξαργυρώσω το λαχείο;* ❷ [μειωτ.] αποκομίζω υλικά οφέλη ως αντάλλαγμα της προσφοράς μου: *Προσπαθεί να εξαργυρώσει με ανώτερες διευθυντικές θέσεις τη συμμετοχή του στην εξέγερση του Πολυτεχνείου.* **εξαργύρωση** η.

Από το ΑΕ ρ. *εξαργυρώω -ῶ*, σύνθετο από τα *εξ + ἄργυρῶ* (< ἄργυροῦς).

εξαορθρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ΙΑΤΡ προκαλώ τη μετατόπιση οστού από την άρθρωσή του = βγάζω: *Με τον ὄμο εξαορθρωμένο, αποχώρησε από το παιχνίδι.* ❷ (μτφ.) πετυχαίνω τη διάλυση μιας ομάδας (συνήθως εγκληματικής): *Η αστυνομία εξαορθρωσε σπείρα κακοποιών.* **εξάορθρωση** η.

Από το ΑΕ ρ. *εξαορθρώω & -έω -ῶ*, σύνθετο από τα *εξ + ἄρθρῶ* (< ἄρθρον).

εξαρτώ -ιέμαι & -ώμαι • μπτ. *εξαορτημένος:* (μτβ.) ❶ βασίζω κτ σε ορισμένους παράγοντες: *~ την επιτυχία της διδασκαλίας από τη συμμετοχή της τάξης.* ❷ παθ. στηρίζομαι σε, συνδέομαι με: *Οι αλλαγές στην εκπαίδευση θα εξαορτηθούν από τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας.* ❸ παθ. τριτοπρ. είναι ενδεχόμενο, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις: *-Θα μας συνοδεύσεις στον χορό; -Εξαρτάται από το ποιος ἄλλος θα είναι μαζί σας.* ❹ παθ. βρίσκομαι υπό την εξουσία κάποιου άλλου: *Οι χώρες του τρίτου κόσμου εξαρτώνται οικονομικά και πολιτικά από τις ισχυρές χώρες.* ❺ μπτ. α. αυτός που έχει εθιστεί στα ναρκωτικά: *κέντρο περίθαλψης εξαορτημένων*

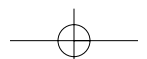
ατόμων. **β. εξαορτημένη πρόταση:** ΓΛΩΣΣ δευτερεύουσα πρόταση. **εξάρτηση** η: ❶ η στενή σχέση μεταξύ δύο φαινομένων κτλ.: *η ~ της επαγγελματικής επιτυχίας από την οικογενειακή συμπαράσταση.* ❷ η σχέση υποταγής ή άμεσης επιρροής από κπ: *Είναι εμφανής η οικονομική της ~ απ' αυτόν.* ❸ εθισμός: *~ από παραισθησιογόνες ουσίες.* **εξάρτημα** το: το καθένα από τα μέρη που ανήκει σε ορισμένο μηχάνημα, μηχανισμό κτλ. και συμβάλλει στη λειτουργία του: *τα εξάρτηματα του ραδιοφώνου.*

εξασθενώ • αόρ. *εξασθένησα*, μπτ. *εξασθενημένος:* (αμτβ.) χάνω τις δυνάμεις μου, μειώνεται η έντασή μου: *εξασθενημένος οργανισμός.* *Οι άνεμοι εξασθενούν.* **εξασθένηση** η: μείωση δύναμης, ισχύος ή έντασης: *Προβλέπεται ~ των ανέμων αύριο.* *Ένα από τα συμπτώματα της ασθένειας αυτής είναι η ~ του οργανισμού.* = αδυναμία.

εξασκώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ βοηθώ κπ να γίνει ικανός, εκπαιδεύω για μια ορισμένη δραστηριότητα: *Στο πρόγραμμα αυτό θα εξασκηθώ στη χρήση των πολυμέσων.* ❷ εφαρμόζω κτ που έμαθα θεωρητικά στην πράξη: *Σπούδασε κτηνιατρική, αλλά δεν έχει εξασκήσει το επάγγελμα του κτηνιάτρου μέχρι σήμερα.* **εξάσκηση** η: ❶ άσκηση ορισμένης δραστηριότητας με σκοπό τη βελτίωση: *Η καθημερινή ~ στη χρήση της Ιταλικής είναι απαραίτητη, αν θέλεις να πας για σπουδές στην Ιταλία.* ❷ εφαρμογή θεωρητικών γνώσεων στην πράξη: *πρακτική ~.*

εξασφαλίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ πετυχαίνω να αποκτήσω ή πραγματοποιήσω κτ ενεργώντας κατάλληλα: *Κατάφερε να εξασφαλίσει μία θέση στο Δημόσιο.* *Η ομάδα μας εξασφάλισε την πρόκριση.* ❷ κάνω τις απαραίτητες ενέργειες ώστε κπ να έχει ασφάλεια (κυρίως οικονομική): *Με τη διαθήκη του εξασφάλισε τα παιδιά του.* ❸ παθ. προφυλάσσω τον εαυτό μου από μελλοντικό κίνδυνο: *Πρόσεξε την εγγύηση του μηχανήματος για καλό και για κακό!* **εξασφάλιση** η: το να εξασφαλίζει κπ κτ ή κπ: *επαγγελματική ~.* *Στάθηκαν ώρες στην ουρά για την ~ των εισιτηρίων.*

εξάτμιση η: ❶ φυσικό φαινόμενο κατά το οποίο ένα υγρό μετατρέπεται σε αέριο. ❷ ΜΗΧΑΝ σωλήνας από τον οποίο εκπέμπονται τα καυσαέρια οχήματος: *εξατμίσεις των αυτοκινήτων.* **εξατμίζω -ομαι:** ❶ (μτβ.) προκαλώ εξάτμιση ενός υγρού: *Η μεγάλη ζέστη του καλο-*

καιριού ~ το νερό από τα ανοιχτά δοχεία. ❷ παθ. (αμτβ.) μετατρέπομαι από υγρό σε αέριο: Η βενζίνη εξατμίστηκε. ❸ παθ. (μτφ.) εξαφανίζομαι, χάνομαι: Η επιθυμία τους να ζήσουν στη φύση εξατμίστηκε.

Από το ΑΕ ρ. εξατμίζω, σύνθετο από τα έξ + ατμίζω (< ατμός).

εξαφανίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω κπ ή κτ να μη φαίνεται ή να μην υπάρχει: Εξαφάνισε τα γλυκά, για να μην τα φάμε. Οι ενέργειες του ανθρώπου κατά της φύσης έχουν εξαφανίσει πολλά είδη ζώων. ❷ παθ. δεν είναι γνωστό πού βρισκόμαι: Εξαφανίστηκαν πολύτιμα έγγραφα από το γραφείο του υπουργού. ❸ καταστρέφω ολοσχερώς: Μια πυρηνική έκρηξη μπορεί να εξαφανίσει μία ολόκληρη χώρα. **εξαφάνιση** η: το να μη φαίνεται κπ ή κτ, να έχει χαθεί ή να μην υπάρχει πια: Η ~ του παιδιού δηλώθηκε στην αστυνομία. Πολλά είδη πουλιών, τα οποία απειλούνται με ~, θα μπορούσαν να σωθούν.

εξέγερση η: βίαιη, ομαδική κινητοποίηση εναντίον οποιασδήποτε εξουσίας: η ~ των φοιτητών του Πολυτεχνείου κατά της δικτατορίας. **εξεγείρω -ομαι:** (μτβ.) συνήθ. παθ. παραινώνω σε αντίδραση ή επανάσταση = ξεσηκώνω: Οι ιθαγενείς εξεγέρθηκαν κατά των αποικιοκρατών.

εξέδρα η: ❶ κατασκευή επίπεδη και υπερυψωμένη, με σκοπό να βλέπουν ή να φαίνονται καλύτερα όσοι ανεβαίνουν πάνω της: η ~ των επισήμων. ❷ σειρές καθισμάτων στα οποία κάθονται θεατές, κυρίως σε γήπεδα, και (συνεκδ.) το σύνολο των θεατών αυτών των σειρών: Έχει πολύ κόσμο, είναι γεμάτες οι εξέδρες. Όλη η ~ σηκώθηκε όρθια πανηγυρίζοντας το γκολ.

Από το ΑΕ εξέδρα «ταράτσα σκεπαστή με καθίσματα» (< έξ + έδρα).

εξελίσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ συνήθ. παθ. μεταβάλλω κτ σταδιακά: Η ελληνική γλώσσα εξελίσσεται συνεχώς. ❷ παθ. προοδεύω, βελτιώνομαι, αναπτύσσομαι: Εξελίχθηκε σε σπουδαίο επιστήμονα. Το εργοστάσιο εκσυγχρονίστηκε με μηχανήματα εξελιγμένης τεχνολογίας. **εξέλιξη** η. **εξελικτικός -ή -ό. εξελικτικά** (επίρρ.). **εξελίξιμος -η -ο.**

εξερευνώ -ώμαι: (μτβ.) ❶ ερευνώ κπ (άγνωστο)

τόπο για να τον γνωρίσω: Εξερεύνησε τη χώρα και έφτιαξε τους πρώτους χάρτες. Το παιδί προσπαθεί να εξερευνήσει και να ανακαλύψει τον κόσμο. ❷ (μτφ.) ερευνώ κτ με προσοχή για να ανακαλύψω όλες τις πτυχές του: Στο έργο του προσπαθεί να εξερευνήσει την ανθρώπινη ψυχή. **εξερεύνηση** η: ❶ έρευνα σε άγνωστο τόπο: Δύο διαστημόπλοια θα διατεθούν για την ~ του Άρη. ❷ προσεκτική μελέτη θέματος ή αντικειμένου: Ασχολείται με την ~ των σύγχρονων δρόμων της επικοινωνίας.

εξερευνητής ο, -ήτρια η. εξερευνητικός -ή -ό. εξετάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ μελετώ κτ προσεκτικά για να καταλήξω σε συμπεράσματα: Ο εισαγγελέας εξέτασε όλα τα στοιχεία που του παρέδωσε η αστυνομία. ❷ ελέγχω τις γνώσεις κπ: Άρχισε να ~ τους μαθητές. ❸ ελέγχω την κατάσταση της υγείας κπ: Σε εξέτασε ο γιατρός; **εξέταση** η. **εξεταστής ο, -άστρια η. εξεταστικός -ή -ό. εξεταστικά** (επίρρ.).

εξευμενίζω -ομαι: (μτβ.) μειώνω την οργή κπ = καταπραΰνω: Πρόσφεραν θυσία στην Ήρα, για να την εξευμενίσουν. **εξευμενισμός ο. εξευμενιστικός -ή -ό. εξευμενιστικά** (επίρρ.). **εξεύρεση** η: [επίρρ.] εύρεση κπ πράγματος μετά από επίμονη και κοπιαστική προσπάθεια: Γίνονται προσπάθειες για την ~ λύσης στο Κυπριακό.

εξευτελίζω -ομαι: (μτβ.) προσβάλλω πολύ κπ, τον ταπεινώνω = [οικ.] ξεφτιλίζω: Του μίλησε άσχημα, τον εξευτέλισε μπροστά στον κόσμο. Η ομάδα εξευτελίστηκε με τέτοια ήττα. **εξευτελισμός ο. εξευτελιστικός -ή -ό. εξευτελιστικά** (επίρρ.).

Από το ελνστ. εξευτελίζω, σύνθετο από τα έξ + ευτελίζω (< ευτέλης). λ. ξεφτιλίζω.

εξηγή -ούμαι: (μτβ.) ❶ αναλύω κτ έτσι, ώστε να το καταλάβει κπ: Μας το εξήγησε με λόγια απλά και κατανοητά. Μας εξηγούσε για ποιο λόγο δεν μπορούμε να μπούμε. ❷ ερμηνεύω κτ: Είναι δύσκολο να εξηγήσει κανείς την αλλαγή στη συμπεριφορά του. ❸ (& παθ.) ξεκαθαρίζω τη στάση μου, δικαιολογούμαι: Έχω εξηγηθεί μαζί του και δε θα υπάρξει καμία παρεξήγηση. **εξήγηση** η.

Από το ΑΕ ρ. εξηγοῦμαι, σύνθετο από τα έξ + ἡγοῦμαι, που συνδύαζε τις σημ. «είμαι αρχηγός» και «ερμηνεύω» («δείχνω τον δρόμο»).

εξαφανίζω
εξαφάνιση → εξαφανίζω
εξαψη → εξαπτω
εξεβίασα → εκβιάζω
εξεγείρω → εξέγερση
εξέγερση
εξέδιδα → εκδίδω
εξέδρα
εξέδωσα → εκδίδω
εξέθεσα → εκθέτω
εξειδίκευση → εκξειδικεύω → εκξελέγην → εκλέγω
εξέλεξα → εκλέγω
εξελικτικά → εξελίσσω
εξελικτικός → εξελίσσω
εξέλιξη → εκελίσσω
εξελίξιμος → εξελίσσω
εξελίσσω
εξέπεμψα → εκπέμπω
εξέπεσα → εκπίπτω
εξεπλόγη → εκπλήττω
εξέπληξα → εκπλήττω
εξέπνευσα → εκπνέω
εξερευνήση → εξερευνώ
εξερευνητής → εξερευνώ
εξερευνητικός → εξερευνώ
εξερευνητήρια → εξερευνώ
εξερευνώ
εξεροράγη → εκορήγνυμαι
εξετάζω
εξέταση → εξετάζω
εξεταστής → εξετάζω
εξεταστικά → εξετάζω
εξεταστικός → εξετάζω
εξετάστρια → εξετάζω
εξέτεινα → εκτείνω
εξέτελεσα → εκτελώ
εξευμενίζω
εξευμενισμός → εξευμενίζω
εξευμενιστικά → εξευμενίζω
εξευμενιστικός → εξευμενίζω
εξεύρεση
εξευτελίζω
εξευτελισμός → εξευτελίζω
εξευτελιστικά → εξευτελίζω
εξευτελιστικός → εξευτελίζω
έξη → σχ. έχω
εξήγα → εξάγω
εξήγαγα → εξάγω
εξήγγελα → εξαγγέλλω
εξήγηση → εξηγώ
εξηγώ
εξημερώνω → εκξημέρωση → εκεξήρα → εξαίρω
εξήρθην → εξαίρω

Ε

εξής
εξιμολογώ

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

εξής¹
εξής² → εξής¹
εξήχθην → εξήγω
εξιλαστήριος → εξιλεώνω
εξιλέωση → εξιλεώνω
εξισορρόπηση → εκ-
εξισορροπητικά → εκ-
εξισορροπητικός → εκ-
εξισορροπώ → εκ-
εξίσου
εξισώνω
εξίσωση → εξισώνω
εξιτήριο
εξιχνιάζω
εξιχνίαση → εξιχνιάζω
έξοδο
έξοδος
εξοικειώνω
εξοικείωση → εξοικειώνω
εξοικονόμηση → εξοικονομώ
εξοικονομώ
εξολοθρέωση → εξολοθρεύω
εξολοθρευτής → εξολοθρεύω
εξολοθρεύω
εξομάλυνση → εκ-
εξομαλυντικά → εκ-
εξομαλυντικός → εκ-
εξομαλύνω → εκ-
εξιμολόγηση → εξιμολογώ
εξιμολογητήριο → εξιμολογώ
εξιμολογητής → εξιμολογώ
εξιμολογητικά → εξιμολογώ
εξιμολογητικός → εξιμολογώ
εξιμολογήτρια → εξιμολογώ
εξιμολογός → εξιμολογώ
εξιμολογώ

εξής¹ (επίρρ.): στις εκφρ. **ως ~**: με τον παρακάτω τρόπο, έτσι: *Θα συνεχίσουμε ως εξής...*

στο ~: στη συνέχεια, από δω και μπρος, στο μέλλον: *Από εδώ και ~ δε δίνονται διευκρινίσεις στους εξεταζόμενους.* **εξής²** (επίθ.) • **άκλ.**: αυτός που παρουσιάζεται στη συνέχεια = ακόλουθος: *Θα μου αγοράσεις τα ~ προϊόντα. (& ως ουσ.) Σου εφιστώ την προσοχή στο εξής...* **σχ. άνω.**

εξιλεώνω -ομαι: (μτβ.) **1** μειώνω την οργή κπ (κυρίως θεότητας) προς το πρόσωπό μου, εξευμενίζω. **2** παθ. μου δίνεται συγχώρεση για κάποια ενέργεια ή συμπεριφορά μου: *Χάρισε την περιουσία του στους φτωχούς, για να εξιλεωθεί για τις αδικίες που έκανε.* **εξιλέωση** η: εξευμενισμός, συγχώρεση για συγκεκριμένη ενέργεια ή συμπεριφορά. **εξιλαστήριος -α -ο**: συνήθ. στην έκφρ. **~ θύμα**: αυτός που σκόπιμα ενοχοποιείται και τιμωρείται για κτ, ενώ δε λογοδοτούν οι πραγματικοί υπεύθυνοι = αποδιοπομπαίος τράγος.

εξίσου (επίρρ.): **1** στον ίδιο βαθμό με τους άλλους: *Και οι δύο παίκτες είναι ~ καλοί στην επίθεση.* **2** σε ίση ποσότητα, σε ίσα μέρη: *Θα μοιραστούμε ~ τα κέρδη.*

εξισώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ ή κτ ίσο με κπ ή κτ άλλο: *Μην ~ την προσφορά τη δική μας με εκείνη των πολιτικών μας αντιπάλων.* **εξίσωση** η: **1** το να εξισώνει κανείς κπ ή κτ με κπ ή κτ άλλο. **2** μαθ ισότητα η οποία περιλαμβάνει μεταβλητές και επαληθεύεται για συγκεκριμένες τιμές τους: *~ πρώτου/δευτέρου βαθμού.*

εξιτήριο το: έγγραφο νοσοκομείου που παίρνει υποχρεωτικά ο ασθενής όταν φεύγει από αυτό ≠ εισιτήριο.

εξιχνιάζω -ομαι: (μτβ.) ανακαλύπτω την αλήθεια, τα αίτια, τη λύση σε μια σκοτεινή υπόθεση: *Η αστυνομία προσπαθεί να εξιχνιάσει αυτό το φρικτό έγκλημα.* **εξιχνίαση** η.

Από το ελνστ. ρ. *εξιχνιάζω*, σύνθετο από τα *έξ + ἵχνος*.

έξοδο το: συνήθ. πληθ. το χρηματικό ποσό που ξοδεύει κπ πληρώνοντας αγαθά, υπηρεσίες κτλ. ≠ έσοδο: *Ο γιος μου σπουδάζει, γι' αυτό έχω πολλά ~.*

έξοδος η: ≠ είσοδος **1** το να βγει κπ έξω από κπ κλειστό χώρο ή τόπο: *Μετά την ~ του από το κοινοβούλιο, ο πρωθυπουργός δεν έκανε δηλώσεις. Του απαγορεύτηκε η ~ από τη χώρα.*

η Έξοδος του Μεσολογγίου. **2** το σημείο από όπου βγαίνει κπ από κλειστό χώρο ή ορισμένο τόπο: *Η σήραγγα αυτή έχει ~ στα χίλια μέτρα. Ιδιαίτερα ανξημένη είναι η κίνηση στις εξόδους της πόλης.* **3** **α.** το να βγει κπ από το σπίτι του για να ψυχαγωγηθεί: *Απόψε έχου-
με ~, θα πάμε σ' έναν χορό.* **β.** μαζική φυγή από μεγάλο αστικό κέντρο: *Η μεγάλη ~ του Πάσχα συνεχίζεται.* **4** απομάκρυνση από μια αρνητική κατάσταση: *Τα μέτρα αυτά μπορούν να οδηγήσουν την εκπαίδευση στην ~ από την κρίση.* **5** ΦΙΛΟΛ το τελευταίο τμήμα της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας, όπου ο χορός αποχωρεί από τη σκηνή.

Από το ΑΕ *έξοδος*, σύνθετο από τα *έξ + όδος* «δρομος».

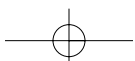
εξοικειώνω -ομαι: (μτβ.) **1** κάνω κπ οικείο, φιλικό με κπ άλλο ή με κτ: *Το βιβλίο επιχειρεί, με παραδείγματα και εικόνες, να εξοικειώσει τα παιδιά με την τέχνη.* **2** παθ. συνηθίζω σε κτ, μαθαίνω: *Οι περισσότεροι Έλληνες δεν είναι ακόμα εξοικειωμένοι με την τεχνολογία.* **εξοικείωση** η.

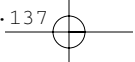
εξοικονομώ -ούμαι: (μτβ.) **1** κάνω οικονομία σε κτ που είναι απαραίτητο, δε σπαταλώ: *Προσπαθεί να εξοικονομήσει χρήματα, για να βοηθήσει τους γονείς του. Με τα νέα πληροφοριακά συστήματα οι εταιρείες εξοικονομούν χρόνο και χρήμα.* **2** καταφέρνω να εξασφαλίσω κάτι: *Όταν ήμουν φοιτητής, δούλευα για να εξοικονομώ κάποια χρήματα.* **εξοικονόμηση** η.

εξολοθρεύω -ομαι: (μτβ.) εξοντώνω, καταστρέφω ολοκληρωτικά: *Τα νέα όπλα μπορούν να εξολοθρεύσουν ολόκληρη χώρα.* **εξολοθρέωση** η. **εξολοθρευτής** ο, **-εύτρια** η. **εξολοθρευτικός -ή -ό.**

Από το ελνστ. ρ. *εξολοθρεύω*, σύνθετο από τα *έξ + ὄλεθρος* (από το ΑΕ ρ. ὄλλυμι «καταστρέφω»).

εξιμολογώ -ούμαι & [λαϊκ.] ξομολογώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) **1** ΕΚΚΛ **α.** (για κληρικό) ακούω τα αμαρτήματα ενός πιστού κατά τη διάρκεια του μυστηρίου της εξιμολόγησης: *Να πας στον παπά να σε εξιμολογήσει.* **β.** παθ. (για χριστιανό) λέω τα αμαρτήματά μου σε κληρικό για να ζητήσω συγχώρεση: *Πριν κοινωνήσεις, πρέπει να εξιμολογηθείς.* **2** παθ. αποκαλύπτω σε κπ ένα μυστικό, τις σκέψεις μου

κτλ.: Της εξομολογήθηκε ότι αυτός είχε διαπράξει τον φόνο. **εξομολόγηση** η: ❶ ΕΚΚΑ ένα από τα μυστήρια της εκκλησίας. ❷ το να εξομολογείται (σημ. 2), καθώς και αυτό που εξομολογείται κπ: Έκπληκτη άκουγε την ερωτική του ~. **εξομολογητικός -ή -ό. εξομολογητικά** (επίρρ.). **εξομολόγος** ο: ΕΚΚΑ κληρικός που εξομολογεί. **-ητήριο** το: ΕΚΚΑ χώρος όπου γίνεται η εξομολόγηση. **εξομολογητής** ο, **-ήτρια** η: ❶ μόνο αρσ. = εξομολόγος. ❷ πρόσωπο στο οποίο εξομολογείται (σημ. 2) κπ κτ.

εξοντώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ σκοτώνω, αφανίζω: Από τους βομβαρδισμούς εξοντώθηκαν χιλιάδες άμαχοι. ❷ προκαλώ πολύ μεγάλη κόπωση, φθορά: Εργάζονται κάτω από συνθήκες που τους εξοντώνουν. **εξόντωση** η. **εξοντωτικός -ή -ό. εξοντωτικά** (επίρρ.).

εξορία η: ❶ ποινή απομάκρυνσης από τον τόπο διαμονής κπ σε άλλη περιοχή ή χώρα, και (συνεκδ.) το μέρος αυτό: Οι Αθηναίοι τιμωρούσαν με ~ όσους πίστευαν ότι έβλαψαν την πόλη. ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός απομακρυσμένου τόπου, στον οποίο κπ είναι υποχρεωμένος να ζει: Ο πρώτος μου διορισμός ήταν σ' ένα χωριό στην άλλη άκρη της χώρας, πραγματική ~! **εξορίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ τιμωρώ κπ με εξορία. ❷ (μτφ., για πργ.) απομακρύνω ή καταργώ: Θα εξορίσουμε τα αρχαία ελληνικά από την εκπαίδευσή μας; **εξόριστος -η -ο.**

εξουδετερώω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ αδρανή, τον εκμηδενίζω, τον αποδυναμώνω: Με μια τελική επίθεση ο στρατός μας εξουδετέρωσε τις εχθρικές δυνάμεις. **εξουδετέρωση** η.

εξουθενώνω -ομαι: (μτβ.) κουράζω κπ πολύ, τον εξαντλώ: Επιστρέφει εξουθενωμένος από την πολλή δουλειά. **εξουθένωση** η. **εξουθενωτικός -ή -ό. εξουθενωτικά** (επίρρ.).

εξουσία η: ❶ η δυνατότητα ή η δύναμη κπ να επιβάλλει τη θέληση ή τις αποφάσεις του σε άλλους: Έχει την ~ να εμποδίσει αυτό το δημοσίευμα. ❷ η εξουσία του κράτους, όπως καθορίζεται από το σύνταγμα και τους νόμους, η πολιτική εξουσία και (συνεκδ.) αυτοί που την κατέχουν: Η ~ του πρωθυπουργού δεν είναι ανεξέλεγκτη. **εξουσιάζω -ομαι:** (μτβ. & με παράλ αντικ.) ασκώ εξουσία σε κπ ή κτ: Προσωπικά ~ μόνο τον εαυτό μου και κανέναν άλλο. **εξουσιαστικός -ή -ό. εξουσιαστικά** (επίρρ.). **εξουσιαστής** ο, **-άστρια** η.

εξουσιοδοτώ -ούμαι: (μτβ.) δίνω το δικαίωμα σε κπ να ενεργήσει για μένα ή να με εκπροσωπήσει: Τον εξουσιοδότησα να παραλάβει την

επιστολή από το Ταχυδρομείο. **εξουσιοδότηση:** το να εξουσιοδοτείται κπ να ενεργήσει ή να εκπροσωπήσει άλλο πρόσωπο, καθώς και το σχετικό έγγραφο.

εξοφλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αποπληρώνω χρέος: ~ ένα δάνειο. Σήμερα εξόφλησα το δάνειο που είχα πάρει πριν από πέντε χρόνια. ❷ (μτφ.) ανταποδίδω χάρη, ηθικό χρέος. **εξόφληση** η. **εξοφλητικός -ή -ό. εξοφλητέος -α -ο.**

εξοχή η: ❶ περιοχή που βρίσκεται έξω από τις πόλεις, στην ύπαιθρο, και προσφέρεται για αναψυχή: Θα πάμε λίγες μέρες στην ~ να ξεκουραστούμε. ❷ τμήμα γραμμής ή επιφάνειας που προεξέχει ≠ εσοχή. **κατ' εξοχήν & κατεξοχήν:** κυρίως, περισσότερο από κάθε άλλο. **εξοχικός -ή -ό:** αυτός που βρίσκεται ή γίνεται στην εξοχή: Πωλούνται ~ κατοικίες. **εξοχικό** το: σπίτι στην εξοχή.

εξοχος -η -ο: αυτός που είναι πολύ καλός ή πολύ ωραίος: Πρόκειται για ~ εργασία σχετικά με τον ρατσισμό. **έξοχα** (επίρρ.): Περάσαμε ~! **εξόχως** (επίρρ.): [επίσ.] πάρα πολύ: Οι πληροφορίες του ήταν ~ διαφωτιστικές.

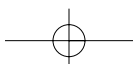
Από το ΑΕ **έξοχος** (< **έξέχω**).

εξυπηρετώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προσφέρω τις υπηρεσίες μου σε κπ: Υπήρχε ένας υπάλληλος για να εξυπηρετήσει εκατό ανθρώπους! ❷ καλύπτω την ανάγκη κπ, βοηθώ: Ο νέος αυτοκινητόδρομος θα εξυπηρετήσει όλη την πόλη. **εξυπηρέτηση** η. **εξυπηρετικός -ή -ό. εξυπηρετικά** (επίρρ.). **εξυπηρετητής** ο: ΠΛΗΡΟΦ μονάδα παροχής υπηρεσιών σε δίκτυο υπολογιστών.

έξυπνος -η -ο: ❶ α. αυτός που έχει την ικανότητα να καταλαβαίνει ή να μαθαίνει αμέσως και σε βάθος ≠ κουτός, χαζός, βλάκας: Είναι ~, θα πετύχει στη ζωή του. β. [ειρων.] αυτός που παριστάνει τον έξυπνο: Αφήσαμε το φαγητό να ζεσταθεί, και ήρθε ο ~ και μας το έφαγε! ❷ αυτός που φανερώνει πνευματική ικανότητα, εξυπνάδα: ~ ερώτηση/κίνηση/σχέδιο/βλέμμα. **έξυπνα** (επίρρ.). **εξυπνάδα** η: ❶ ιδιότητα του έξυπνου, ικανότητα αντίληψης, κατανόησης και κρίσης = ευφυΐα ≠ βλακεία. ❷ [ειρων.] ανοησία που παρουσιάζεται ως κτ έξυπνο.

έξω (επίρρ.): ≠ μέσα ❶ εκτός ορισμένου χώρου: Τα παιδιά παίζουν ~ στον κήπο. ~ **καρδιά:** (για πρόσ.) ευχάριστος, διασκεδαστικός. ~ **φρενών:** (για πρόσ.) εξοργισμένος, πολύ θυμωμένος. ❷ εκτός σπιτιού ή εκτός των συνό-

εξοντώνω
εξόντωση → εξοντώνω
εξοντωτικά → εξοντώνω
εξοντωτικός → εξοντώνω
εξοπλίζω → εκ-
εξοπλισμός → εκ-
εξοπλιστικός → εκ-
εξοργίζω → εκ- &
σχ. οργίζομαι
εξοργιστικά → εκ-
εξοργιστικός → εκ-
εξορία
εξορίζω → εξορία
εξόριστος → εξορία
εξόρυξη → σχ. ορυκτό
εξουδετερώω
εξουδετέρωση → εξουδετε-
ρώνω
εξουθενώνω
εξουθενώση → εξουθενώνω
εξουθενωτικά → εξουθενώνω
εξουθενωτικός → εξουθενώνω
εξουσία
εξουσιάζω → εξουσία
εξουσιαστής → εξουσία
εξουσιαστικά → εξουσία
εξουσιαστικός → εξουσία
εξουσιαστρια → εξουσία
εξουσιοδότηση → εξουσιο-
δοτώ
εξουσιοδοτώ
εξόφληση → εξοφλώ
εξοφλητέος → εξοφλώ
εξοφλητικός → εξοφλώ
εξοφλώ
έξοχα → έξοχος
εξοχή
εξοχικό → εξοχή
εξοχικός → εξοχή
έξοχος
έξοχος → έξοχος
εξυβρίζω → εκ-
εξύβριση → εκ-
εξυγιάινω → εκ-
εξυγίανση → εκ-
εξυγίαντικά → εκ-
εξυγίαντικός → εκ-
εξυπρέτηση → εξυπηρετώ
εξυπηρετητής → εξυπηρετώ
εξυπηρετικά → εξυπηρετώ
εξυπηρετικός → εξυπηρετώ
εξυπηρετώ
έξυπνα → έξυπνος
έξυπνάδα → έξυπνος
έξυπνος
έξω

- εξω-
- εξώ- → εξω-
- εξώγαμος → εξω-
- εξωγενής → εξω-
- εξωγήινος → εξω-
- εξωγλωσσικός → εξω-
- εξωδικαστικός → εξω-
- εξώθηση → εξωθώ
- εξωθώ
- εξωκειμενικός → εξω-
- εξωκοινοβουλευτικός → εξω-
- εξωκομματικός → εξω-
- εξωμήτριος → εξω-
- εξωνοσοκομειακός → εξω-
- εξώση
- εξωσχολικός → εξω-
- εξωσωματικός → εξω-
- εξωτερικά → εξωτερικός
- εξωτερίκευση → εξωτερικός
- εξωτεριεύω → εξωτερικός
- εξωτερικό → εξωτερικός
- εξωτερικός
- εξωτικά → εξωτικός
- εξωτικός
- εξωφρενικά → εξωφρενικός
- εξωφρενικός
- εορτάζω → εορτή
- εορτασμός → εορτή
- εορταστικά → εορτή
- εορταστικός → εορτή
- εορτή
- εορτινός → εορτή
- επ- → επι-
- έπ- → επι-
- επαγγέλλομαι → επάγγελμα
- επάγγελμα
- επαγγελματίας → επάγγελμα
- επαγγελματικά → επάγγελμα
- επαγγελματικός → επάγγελμα
- επαγγελματισμός → επάγγελμα
- επαινετικά → επαινών
- επαινετικός → επαινών
- έπαινος → επαινών
- επαινών
- επαίρομαι → έπαρση
- επαίτια → επαίτης
- επαίτης
- επαιτώ → επαίτης
- επαλείφω → επί-
- επάλειψη → επί-
- επαλήθευση → επί-
- επαλήθευω → επί-
- επαλίξη

ρων μιας χώρας: *Είχαμε καιρό να βγούμε ~ με τους φίλους μας. Σπούδασε ~.* = στο εξω-τερικό. ④ (+ από) εκτός ορισμένου χώρου ή ορισμένης κατάστασης: *Βγήκα ~ από το δωμάτιο τρέχοντας. Όλα αυτά είναι ~ από κάθε λογική* = πέρα.

εξω- & εξώ-: ως α' συνθ. δηλώνει ① αυτόν που δεν ανήκει σε αυτό που σημαίνει το β' συνθ.: *εξωγλωσσικός, εξωκειμενικός, εξωκοινοβουλευτικός, εξωκομματικός, εξωνοσοκομειακός, εξωσχολικός.* ② αυτόν που προέρχεται από αλλού: *εξωγήινος, εξωγενής.* ③ αυτόν που προκύπτει ή συμβαίνει έξω από αυτό που δηλώνει το β' συνθ.: *εξώγαμος, εξωδικαστικός, εξωμήτριος, εξωσωματικός.*

εξωθώ -ούμαι: (μτφ., μτβ.) πιέζω έντονα κπ να κάνει κτ, κυρ. αρνητικό: *Με τη στάση του τον εξώθησε σε παραίτηση. εξώθηση η.*

έξωση η: ① η με δικαστική απόφαση εκδίωξη ενοικιαστή από τον χώρο που νοικιάζει. ② απομάκρυνση από τον θρόνο = εκθρόνιση: *η ~ του Πατριάρχη από την Κωνσταντινούπολη.*

Οι λ. *έξωση* και *εξώστης* έχουν κοινή ρίζα από το ΑΕ ρ. *εξωθώ*.

εξώστης ο: ① μπαλκόνι: *Χαιρέτησε τους ψηφοφόρους από τον ~ του δημαρχείου.* ② προεξοχή ορόφου ή ημιορόφου μέσα σε αίθουσα θεάτρου ή κινηματογράφου, και (συνεκδ.) το σύνολο των θεατών που κάθονται σε αυτή: *Θα δούμε το έργο από τον ~. Όρθιος ο ~ χειροκροτούσε.* ∞ σχ. **έξωση.**

εξωτερικός -ή -ό: ≠ εσωτερικός ① αυτός που βρίσκεται προς τα έξω ή έξω από έναν χώρο ή από κτ άλλο: *η ~ πλευρά του τοίχου.* ② αυτός που αφορά τις σχέσεις ενός συνόλου με τον κόσμο που βρίσκεται έξω από αυτό: *Η ~ πολιτική της Ελλάδας είναι ξεκάθαρη. εξωτερικά* (επίρρ.). **εξωτερικό** το: οι ξένες χώρες. **εξωτεριεύω -ομαι:** (μτβ.) φανερώνω στους άλλους ό,τι νιώθω ή σκέφτομαι: *Στην κουβέντα μας εξωτερίκευσε συναισθήματα που κρατούσε χρόνια κρυμμένα. εξωτερίκευση η.*

εξωτικός -ή -ό: ① αυτός που είναι ή προέρχεται από μακρινή, συνήθως τροπική χώρα: *Θα ζητήσω έναν χυμό από ~ φρούτα.* ② αυτός που έχει κάποια εξωτικά χαρακτηριστικά: ~ χορός/ομορφιά. **εξωτικά** (επίρρ.).

εξωφρενικός -ή -ό: αυτός που είναι τελείως παρόλογος: *Μας ζήτησε μια ~ τιμή. εξωφρενικά* (επίρρ.).

εορτή: [επίσ.] γιορτή: *Θα παρελάσουμε στην εθνική ~. εορτάζω -ομαι:* [επίσ.] (μτβ. & με παράλ. αντικ.) γιορτάζω. **εορταστικός -ή -ό. εορταστικά** (επίρρ.). **εορτασμός ο:** εορταστικές εκδηλώσεις, συνήθως δημόσιου χαρακτήρα: *ο ~ του ΟΧΙ. εορτινός -ή -ό. ∞ **γιορτή.***

επάγγελμα το: κάθε εργασία που ασκεί κπ, για να εξασφαλίζει τα απαραίτητα για την επιβίωση: *Η άσκηση του επαγγέλματος πρέπει να γίνεται με σωστά κριτήρια. επαγγελματίας ο, η:* αυτός που ασκεί ένα επάγγελμα με ευθύνη και συνέπεια ≠ ερασιτέχνης. **επαγγελματικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον επαγγελματία ή το επάγγελμα: *Δε γίνεται σωστός ~ προσανατολισμός στο σχολείο. επαγγελματικά* (επίρρ.). **επαγγέλλομαι:** (μτβ.) έχω ως επάγγελμα: *Τι επαγγέλεστε; επαγγελματισμός ο:* συνέπεια και μεθοδικότητα στην άσκηση του επαγγέλματος ≠ ερασιτεχνισμός.

επαινών -ούμαι: (μτβ.) λέω καλά λόγια για κπ ή κτ = επιδοκιμάζω, εγκωμιάζω ≠ επικρίνω: *Ο Διευθυντής τον επαινέσε δημόσια για την ειλικρίνειά του. έπαινος ο:* ① = επιδοκιμασία, εγκώμιο ≠ ψόγος. ② επίσημο έγγραφο με το οποίο επιβραβεύεται συγκεκριμένη συμπεριφορά, επίδοση, έργο κτλ. = βραβείο, αριστεία: *Δόθηκαν οι ~ στους μαθητές που αρίστευσαν. επαινετικός -ή -ό:* αυτός που εκφράζει έπαινο: ~ λόγια. **επαινετικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *επαινών*, σύνθετο από τα *επί + αίνω* (<αίνω «εξιμνητικός λόγος»). Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *αίνιγμα, υπαινίσσομαι, υπαινιγμός* κτλ.

επαίτης ο: [επίσ.] πρόσωπο που ζητά ελεημοσύνη από άλλους = ζητιάνος. **επαίτια η:** [επίσ.] ζητιανιά: *Η φτώχεια τον εξώθησε στην ~. επαίτώ* • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ. & μτβ.) ζητιανεύω.

επαλίξη η: *συνήθ. πληθ.* ① καθεμία από τις οδοντωτές προεξοχές που υπάρχουν στην κορυφή ενός τείχους, από τις οποίες πολέμουσαν οι αμυνόμενοι στρατιώτες. ② (μτφ.) θέση για αγώνα και επιφυλακή: *Χρόνια τώρα παραμένει στις επάλξεις για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.*

επαναλαμβάνω -ομαι • αόρ. *επανέλαβα*, παθ. αόρ. *επαναλήφθηκα*, μππ. *επανειλημμένος:* (μτβ.) ① λέω ή κάνω κτ παραπάνω από μία φορά = ξαναλέω, ξανακάνω: *Μπορείς να*

επαναλάβεις την ερώτηση; Το λάθος που κάνατε είναι σοβαρό, φροντίστε να μην επαναληφθεί! ❷ (για μάθημα) διαβάζω κτ πάλι για να το μάθω. Να επαναλάβεις πολλές φορές τους κανόνες για να τους μάθεις! **επανεπιλημμένα & -ως** (επίρρ.): πολλές φορές; Του έχω ~ τονίζει ότι δεν πρέπει να αργεί. **επανάληψη η, επαναληπτικός -ή -ό**: αυτός που επαναλαμβάνεται. **επαναληπτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **επαναλαμβάνω**, σύνθετο από τα **ἐπί** + **ἀνά** + **λαμβάνω**.

επαναστατώ: (αμτβ.) ❶ εξεγίρομαι εναντίον της πολιτικής ή άλλης εξουσίας ή μιας κατάστασης: Τον Μάη του 1968 οι νέοι στη Γαλλία επαναστάτησαν ενάντια στην κοινωνική αδικία και ανισότητα. ❷ (μτφ.) αγανακτώ, εναντιώνομαι σε μια άσχημη ή παράλογη κατάσταση: Επαναστάτησε μπροστά στην αδικία που έγινε στην κόρη του. **επανάσταση η**: ❶ εξέγερση λαού με σκοπό την αλλαγή του πολιτικού ή κοινωνικού καθεστώτος: Η Γαλλική ~ έθεσε τις βάσεις της σύγχρονης δημοκρατίας. ❷ (μτφ.) πολύ μεγάλη αλλαγή ή καινοτομία σε βασικό τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας ή σκέψης: Η αποικιοδοκίωση του DNA είναι πραγματική ~ για τη Γενετική. ❸ (μτφ.) αντίδραση σε κτ που θεωρείται καταπιεστικό ή παράλογο: Μόλις κατάλαβε ότι οι γονείς του θα αντιδρούσαν, κήρυξε ~. **επαναστάτης ο, -τρια η**: ❶ αυτός που συμμετέχει ή υποστηρίζει μια επανάσταση. ❷ αυτός που έχει επιφέρει μεγάλες καινοτομίες σε έναν τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. ❸ αυτός που έχει ανυπότακτη στάση και αμφισβητεί συνεχώς. **επαναστατικός -ή -ό, επαναστατικά** (επίρρ.).

επαναφέρω -ομαι: (μτβ.) ξαναφέρνω κτ ή κτ σε μια προηγούμενη κατάσταση: Μετά από χρόνια δικτατορίας, ο λαός ~ τη Δημοκρατία στη χώρα. Μετά από λίγη ώρα, επανέφερε το ζήτημα της αμοιβής τους. **επαναφορά η**.

επανορθώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) διορθώνω τη ζημιά που προκάλεσα σε κτ: Μην ανησυχείτε, θα αγοράσω το ανταλλακτικό και θα επανορθώσω τη ζημιά! ❷ (μτβ. & αμτβ.) διορθώνω λάθος, παράλειψη κτλ.: Κατάλαβε ότι μας στενοχώρησε και προσπάθησε να επανορθώσει ζητώντας συγγνώμη. **επανορθωση η, επανορθωτικός -ή -ό, επανορθωτικά** (επίρρ.).

επάνω & πάνω & [προφ.] απάνω (επίρρ.): ❶ σε

σημείο που βρίσκεται ψηλά ή ψηλότερα από κάπου, κτ ή κτ ≠ κάτω: Ανέβασέ το ~. (& ως επίθ.) Βρίσκεται στο ~ συρτάρι. ~ **κάτω**: α. για κίνηση: Περπατούσε νευρικά ~ στο δωμάτιο. β. περίπου: ~ εκατό άτομα ήρθαν στην πορεία. ❷ (μτφ.) πιο σημαντικό: ~ απ' όλα βάζει την καριέρα του. ❸ (+ πρόθ./επίρρ.) στην επιφάνεια, στο τέρμα ή στην κατεύθυνση ≠ κάτω: Άφησέ το ~ στο γραφείο! Θα το βρεις ~ ~ στο συρτάρι. Δύσκολα θα ανέβω ως εκεί ~! Όρμηξαν κατά ~/~ στην πόρτα. ❹ ~ **από**: σε μεγαλύτερο βαθμό, ποσότητα κτλ. από: Παρουσιάζονται ~ τριάντα εκθέματα. ❺ ~ **σε**: συχνά αντικαθιστά την πρόθ. σε: Δεν έχω τίποτα να προσθέσω ~ στο ζήτημα αυτό. ❻ ~ **σε/που**: δηλώνει κτ που γίνεται την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο: ~ που έφευγα, έβγαλαν την τούρτα. Ήρθε ~ στην ώρα.

επαρκής -ής -ές: αυτός που είναι αρκετός, που ικανοποιεί πλήρως μία ανάγκη ≠ ανεπαρκής: Αθώωθηκε, αφού τα στοιχεία δεν ήταν επαρκή για να καταδικαστεί. ⚡ σχ. **αγενής, επαρκώς** (επίρρ.). **επαρκώ**: (αμτβ.) είμαι αρκετός, φθάνω, έχω την ικανότητα: Τα αποθέματα τροφίμων δεν ~. **επάρκεια η**.

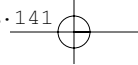
επαρση η: ❶ υπερβολική υπερηφάνεια, αλαζονεία, υπεροψία: Η ~ αυτού του πολιτικού ενοχλεί τον λαό. ❷ ανύψωση σημαίας ≠ υποστολή: Η γιορτή ξεκίνησε με ~ της σημαίας. **επαίρομαι** • μπτ. **επηρμένος**: (αμτβ.) συμπεριφέρομαι με έπαρση, αλαζονεία: **Επαίρεται διαρκώς για τις επιτυχίες του.**

Από ΑΕ ρ. **επαίρω**, σύνθετο από τα **ἐπί** + **αἴρω**.

επαρχία η: ❶ διοικητική περιφέρεια νομού ή κράτους: Ο νομός Αρκαδίας έχει τέσσερις ~. ❷ περιοχές ενός κράτους, εκτός από την πρωτεύουσα και τα μεγάλα αστικά κέντρα: Η ζωή στην ~ είναι πιο ήρεμη από την ζωή στην πόλη. **επαρχιώτης ο, -ισσα η**: ❶ πρόσωπο που κατοικεί ή κατάγεται από την επαρχία. ❷ πρόσωπο με νοοτροπία περιορισμένη σε στενά τοπικά πλαίσια. **επαρχιακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την επαρχία: Ζει σε ~ πόλη.

επαφή η: ❶ κατάσταση κατά την οποία δύο αντικείμενα ή σώματα αγγίζουν το ένα το άλλο: Αν φέρετε σε ~ τα καλώδια, θα πάθετε ηλεκτροπληξία. ❷ (μτφ.) επικοινωνία, συνάντηση: Είχαμε τηλεφωνική ~. Είχαμε μόνο ακουστική ~, δεν μπορούσα να τον δω. ❸ πληθ.

επαναλαμβάνω
επαναληπτικά → επαναλαμβάνω
επανάληπτικός → επαναλαμβάνω
επανάληψη → επαναλαμβάνω
επανάσταση → επαναστατώ
επαναστάτης → επαναστατώ
επαναστατικά → επαναστατώ
επαναστατικό → επαναστατώ
επανάστατικός → επαναστατώ
επανάστατρια → επαναστατώ
επανάστατο επαναφέρω
επαναφορά → επαναφέρω
επανεπιλημμένα → επαναλαμβάνω
επανεπιλημένος → επαναλαμβάνω
επανεπιλημένος → επαναλαμβάνω
επανορθώνω
επανορθωση → επανορθώνω
επανορθωτικά → επανορθώνω
επανορθωτικός → επανορθώνω
επάνω
επάγουρος → επί-επαγωγώνω → επί-επάρκεια → επαρκής
επαρκώς → επαρκής
επαρκώς → επαρκής
επαρση
επαρχιακός → επαρχία
επαρχιώτης → επαρχία
επαρχιώτισσα → επαρχία
επαυξάνω → επί-επαύξηση → επί-επαφή

επέτειος η: ημέρα που συμπληρώνεται ένα ή περισσότερα χρόνια από ένα σημαντικό γεγονός: *Σήμερα έχουν την εικοστή ~ του γάμου τους. επετειακός -ή -ό.*

επιηρέαζω -ομαι: (μτβ.) συντελώ στη διαμόρφωση πράγματος, κατάστασης, ενέργειας κτλ. ή επιδρώ στις σκέψεις, ενέργειες, συμπεριφορά κτλ. κπ = επιδρώ: *Η καταστροφή του περιβάλλοντος ~ το κλίμα. ~ θετικά τους μαθητές του. επηρεασμός ο. σ. σχ. επίδραση.*

επήρεια η: κυρ. στην έκφρ. **υπό την ~**: όσο επιδρά κπ ή κτ: *Τρακάρισε οδηγώντας ~ αλκοόλ. σ. σχ. επίδραση.*

επί: (πρόθ.) εισάγει τον αριθμό με τον οποίο πολλαπλασιάζουμε κπ άλλο: *Πέντε ~ δύο ισούται με δέκα. σ. πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων. επί* το: λεκτική απόδοση για το σύμβολο του πολλαπλασιασμού.

επι- επ- εφ- & επί- έπ- έφ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την πρόθ. *έπι*) που δηλώνει κυρίως επιρροηματικές σχέσεις, μερικές από τις οποίες αναφέρονται ενδεικτικά: ❶ τόπο: *επάνω από /σε: επιπλέω. ❷ χρόνο: για κτ που έρχεται ή υπάρχει ύστερα από αυτό που δηλώνεται από το β΄ συνθ.: επίλογος. ❸ ποσό (έμφραση): επιβεβαιώνω. ❹ σκοπό ή αιτία: για κπ ή κτ που προκαλεί αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: επιζήμιος. ❺ εναντίωση: επίθεση.*

επιβαίνω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) βρισκομαι πάνω σε μεταφορικό μέσο. **επιβάτης ο, -ίδα & -τρια & [λαϊκ.] -ισσα** η: πρόσωπο (εκτός από τον οδηγό και τα μέλη του πληρώματος) που επιβαίνει σε μεταφορικό μέσο. **επιβατικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τους επιβάτες. **επιβατηγός -ός -ό**: (για οχήματα) αυτός που μεταφέρει επιβάτες. **επιβατηγό** το.

επιβάλλω -ομαι • αόρ. *επέβαλα*, παθ. αόρ. *επιβλήθηκα*, μππ. *επιβεβλημένος*: (μτβ.) ❶ υποχρεώνω κπ να δεχτεί κτ, συνήθως χρησιμοποιώντας το κύρος, την εξουσία μου ή βία:

Θέλει πάντα να ~ τη γνώμη του. Ο δικαστής επέβαλε χρηματικό πρόστιμο. ❷ κάνω κτ αναγκαίο: Η αρωστιά του ~ άμεση νοσηλεία. ❸ παθ. ασκώ έλεγχο σε κπ, εξουσιάζω: Καταφέρνει να επιβάλλεται στους μαθητές με τον ήρεμο τρόπο του. επιβάλλεται: απρσ. πρέπει να: ~ να τιμωρηθεί ο ένοχος. σ. σχ. βάλλω.

επιβεβλημένος -η -ο (μππ. ως επίθ.): αυτός που πρέπει να γίνει. **επιβολή** η: ❶ το να επιβάλλει κπ κτ: ~ φόρων. ❷ η ιδιότητα αυτού που επιβάλλεται στη σημ. 3: *Έχει φοβερή ~ στην οικογένειά του. επιβλητικός -ή -ό*: αυτός που προκαλεί έντονη εντύπωση, θαυμασμό: *ένα κτίριο ψηλό και ~. επιβλητικά* (επίρρ.). **επιβλητικότητα** η.

επιβιβάζω -ομαι: (μτβ.) ανεβάζω κπ σε μεταφορικό μέσο ≠ αποβιβάζω. **επιβίβαση** η.

επιβιώνω: (αμτβ.) ❶ α. συνεχίζω να είμαι ζωντανός μετά από σοβαρό ατύχημα, αρωστία κτλ. = επιζώ: *Μόνο ένας επιβίωσε από το τραγικό δυστύχημα. β. (μτφ.) καταφέρνω να ζω μέσα σε δύσκολες συνθήκες: Μόλις που ~ με τόσο μικρή σύνταξη που παίρνει! ❷ (μτφ.) εξακολουθώ να υπάρχω ή να λειτουργώ μέσα σε δύσκολες συνθήκες ή μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα = επιζώ: *Λίγες επιχειρήσεις κατάφεραν να επιβιώσουν μετά την οικονομική κρίση. επιβίωση* η.*

επιβλέπω • αόρ. *επέβλεψα*: (μτβ.) παρακολουθώ και ελέγχο αν κπ συμπεριφέρεται σωστά ή αν κτ γίνεται σωστά: *Κάποιος πρέπει να ~ τις εργασίες. επιβλεψη* η. **επιβλέπων -ουσα -ον**: αυτός που επιβλέπει.

επίγειος -α -ο: ❶ αυτός που βρίσκεται ή γίνεται στη γη, στην ξηρά: ~ *δυνάμεις πυρόσβεσης. ❷* αυτός που σχετίζεται με τον αισθητό κόσμο ≠ ουράνιος, επουράνιος: ~ *παράδεισος.*

Από τα ΑΕ *επί* + *γαῖα* «γη». Από την ίδια ρίζα προέρχονται τα *έργειος, υπέργειος, υπόγειος* κτλ.

επέστησα → εφιστώ
επετέθη → επιτίθειμαι
επετειακός → επέτειος
επέτειος
επετεύχθη → επιτυγχάνω
επέτυχα → επιτυγχάνω
επηρεάζω
επηρεασμός → επηρεάζω
επήρεια
επιηρέαζω → επιηρέαζω
επί
επι-
επί- → επι-
επί τόπου → επιτόπου
επιβαίνω
επιβάλλεται → επιβάλλω
επιβάλλω
επιβαρύνω → επι-
επιβαρυντικά → επί-
επιβαρυντικός → επί-
επιβαρύνω → επί-
επιβατηγό → επιβαίνω
επιβατηγός → επιβαίνω
επιβάτης → επιβαίνω
επιβάτιδα → επιβαίνω
επιβατικός → επιβαίνω
επιβάτισσα → επιβαίνω
επιβάτρια → επιβαίνω
επιβεβαιώνω → επί-
επιβεβαίωση → επί-
επιβεβαιωτικά → επί-
επιβεβαιωτικός → επί-
επιβεβλημένος → επιβάλλω
επιβιβάζω
επιβίβαση → επιβιβάζω
επιβιώνω
επιβίωση → επιβιώνω
επιβλέπω
επιβλέπων → επιβλέπω
επιβλέψη → επιβλέπω
επιβλητικά → επιβάλλω
επιβλητικός → επιβάλλω
επιβλητικότητα → επιβάλλω
επιβολή → επιβάλλω
επιβραδύνω → επί-
επιβραδυντικά → επί-
επιβραδυντικός → επί-
επιβραδύνω → επί-
επίγειος

Σύνθετα με το επί-

τόπο

επαλείφω
επάλειψη
επάργυρος
επαργυρώνω
επικάλυπτο
επικάλυψη
επίστροψη
επιτραπέζιος
επιχρυσώνω
επιχρυσώση
έφιππος

χρόνο
επίλογος

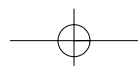
επιτακικά
επαλήθευση
επαλήθεω
επαυξάνω
επαύξηση
επιβάρυνση
επιβαρυντικά
επιβαρυντικός

επιβαρύνω
επιβεβαίωση
επιβεβαιωτικά
επιβεβαιωτικός
επιβραδύνω
επιβραδυντικά
επιβραδυντικός
επιβραδύνω
επιζήτω
επίλυση
επιλύω
επιστρατεύω

επιστρατεύω
επιτάχυνση
επιταχύνω

σκοπό ή αιτία
επιζήμιος

εχθρική διάθεση
εφόρμηση
εφορμώ

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- επίγνωση
- επιγραφή
- επιδεικνύω
- επιδεικτικά → επιδεικνύω
- επιδεικτικός → επιδεικνύω
- επιδεινώνω
- επιδείνωση → επιδεινώνω
- επίδειξη → επιδεικνύω
- επιδέξια → επιδεξιότητα
- επιδέξιος → επιδεξιότητα
- επιδερμίδα
- επιδερμικά → επιδερμίδα
- επιδερμικός → επιδερμίδα
- επιδημία
- επιδημικός → επιδημία
- επιδίδω
- επιδιώκω
- επιδιώξη → επιδιώκω
- επιδοκιμάζω
- επιδοκιμαστικά → επιδοκιμάζω
- επιδοκιμαστικός → επιδοκιμάζω
- επίδομα → επιδοτώ
- επίδοξος
- επίδοση → επιδίδω
- επιδότηση → επιδοτώ
- επιδότη
- επιδότηση
- επιδρομή
- επιδρομέας → επιδρομή
- επιδρομή
- επιδρώ → επιδροση
- επιείκεια
- επιεικής → επιείκεια
- επιεικώς → επιείκεια
- επιζήμιος → επιζήμιος
- επιζήσιος → επιζήμιος
- επιζήσιος → επιζήμιος
- επιζήσιος → επιζήμιος
- επιζών → επιζώ

επίγνωση η: βαθιά, συνειδητή γνώση για κτ: *Βαδίζει σωστά, με βαθιά ~ της ιστορίας και των ευθυνών του.*

επιγραφή η: ❶ σύντομο κείμενο που έχει γραφτεί πάνω σε σκληρό υλικό: *Βρέθηκαν πολλές αρχαιοελληνικές ~ στις ανασκαφές.* ❷ σύντομο κείμενο που γράφεται σε πινακίδα ως τίτλος: *διαφημιστική ~.*

επιδεικνύω -ομαι: (μτβ.) ❶ προβάλλω κτ με υπερβολή, για να προκαλέσω εντύπωση: *~ τα πλούτη μου.* ❷ [επίσ.] δείχνω σε κτ κτ: *~ την ταυτότητά μου στον αστυνομικό. ~ τα προϊόντα τους στους υποψήφιους πελάτες. Η χώρα επέδειξε όλη την καλή της θέληση στις διαπραγματεύσεις.* ❸ παθ. προβάλλω με υπερβολή τον εαυτό μου για να προκαλέσω εντύπωση. **επίδειξη** η. **επιδεικτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που γίνεται για επίδειξη ❷ (για πρσ.) αυτός που επιδεικνύεται. **επιδεικτικά** (επίρρ.).

επιδεινώνω -ομαι: *συνήθ. παθ.* (μτβ.) κάνω κτ χειρότερο = χειροτερεύω ≠ βελτιώνω, καλυτερεύω: *Ο καιρός επιδεινώθηκε. επιδεινωση* η.

επιδεξιότητα η: η ικανότητα να κάνει κτ κτ με τον κατάλληλο τρόπο: *Έδειξε φοβερή ~ στον χειρισμό του ξίφους. Με ~ ξεπέρασε τη δύσκολη στιγμή στη συζήτηση. επιδέξιος -α -ο. επιδέξια (επίρρ.).*

επιδερμίδα η: ΑΝΑΤ το επιφανειακό στρώμα του δέρματος του ανθρώπου και των ζώων, και κυρίως η εξωτερική επιφάνεια. **επιδερμικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την επιδερμίδα. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι επιφανειακός, που δε γίνεται σε βάθος: *Έκαναν έναν ~ έλεγχο, μόνο για τα μάτια του κόσμου. επιδερμικά* (επίρρ.).

επιδημία η: ❶ γρήγορη διάδοση μολυσματικής ασθένειας σε πολλούς ανθρώπους σε μια περιοχή: *~ γρίπης.* ❷ (μτφ.) γρήγορη αύξηση ή εκτεταμένη εμφάνιση δυσάρεστου φαινομένου: *~ ληστειών. επιδημικός -ή -ό.*

επιδίδω -ομαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] δίνω κτ σε κτ, κυρίως έγγραφο: *~ κλήση.* ❷ παθ. ασχολούμαι συστηματικά με κτ: *~ σε χειμερινά σπορ.*

επίδοση η: ❶ α. ο βαθμός επιτυχίας κτ σε έναν τομέα, το πόσο καλά κάνει κτ κτ: *Έχει πολύ καλές ~ στα αθλήματα. β. καλή απόδοση, επιτυχία σε κτ: Έχει ~ στη μουσική.* ❷ παράδοση επίσημου εγγράφου σε κτ: *~ της κλήσης στον παραβάτη.*

επιδιώκω -ομαι: (μτβ.) προσπαθώ έντονα να αποκτήσω ή να πετύχω κτ = επιζητώ: *~ να λά-*

ρω προαγωγή. ~ τον εύκολο πλούτο. επιδίωξη η.

επιδοκιμάζω -ομαι: (μτβ.) συμφωνώ με κτ ή κπ, κρίνω ότι είναι σωστό(ς) ≠ αποδοκιμάζω: *Δεν ~ τις ενέργειες αυτές και αποχωρώ. επιδοκιμασία* η. **επιδοκιμαστικός -ή -ό. επιδοκιμαστικά** (επίρρ.).

επίδοξος -η -ο: αυτός που επιδιώκει να γίνει κτ ή να κάνει κτ: *~ πρωθυπουργός/ληστής.*

επιδότη -ούμαι: (μτβ.) παρέχω οικονομική ενίσχυση σε κτ ως κίνητρο για να κάνει κτ ή δίνω οικονομικό βοήθημα σε αυτούς που το έχουν ανάγκη: *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ~ τους παραγωγούς για κάθε στρέμμα που καλλιεργούν. Το κράτος ~ τους ανέργους. επιδότηση* η: το να επιδοτεί κανείς κτ και το ποσό της επιδότησης. **επίδομα** το: ❶ πρόσθετη αμοιβή που δίνεται βάσει νόμου: *~ τέχνου/διακοπών.* ❷ οικονομικό βοήθημα σε αυτούς που έχουν ανάγκη: *~ ανεργίας.*

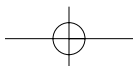
επίδραση η: ενέργεια που ασκεί κτ ή κτ πάνω σε κτ ή κτ άλλο, με αποτέλεσμα να συντελεί στη διαμόρφωσή του = επιρροή: *Ασκεί μεγάλη ~ στους συνεργάτες του, πείθοντάς τους ακόμα και για απίθανα πράγματα. επιδρώ* • αόρ. *επέδρασα:* (αμτβ.) ασκώ επίδραση σε κτ ή κτ = επηρεάζω.

Οι λ. *επιρραάζω, επήρεια, επιδρώ και επιρροή*, καθώς και τα παράγωγά τους, έχουν παρόμοια σημ. Από αυτές, η πιο γενική έννοια είναι αυτή της *επίδρασης*, που αναφέρεται στην ενέργεια με την οποία κτ ή κτ διαμορφώνει κτ ή κτ άλλο· η λ. *επιρροή* αναφέρεται κυρ. στη δύναμη, στην ικανότητα που έχει κτ να διαμορφώνει αλλαγές ή τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς, ενώ η λ. *επήρεια* στην αρνητική επιρροή κυρίως χημικών ουσιών (π.χ. ναρκωτικών, αλκοόλ, φαρμάκων). Τέλος, η λ. *επιρραάζω* χρησιμοποιείται επίσης με γενική ισχύ, για να δηλώσει τον τρόπο που κτ ή κτ επιδρά πάνω σε κτ ή κτ άλλο.

επιδρομή η: ❶ στρατιωτική επίθεση σε ξένη χώρα: *αεροπορική ~. επιδρομές των βαρβαρικών φυλών.* ❷ (μτφ.) πολυπληθής καταστροφική επίθεση: *~ ακριδών. επιδρομέας* ο, η. ⚡ σχ. **εκδρομή.**

επιείκεια η: το να μην είναι κανείς αυστηρός κατά την κρίση προσώπου, πράξης, συμπεριφοράς ή κατά την αντιμετώπιση σφαλμάτων ή αδικημάτων ≠ αυστηρότητα: *Το δικαστήριο έδειξε ~ και τον άφησε ελεύθερο. επιεικής -ής -ές.* ⚡ σχ. **αγενής. επιεικώς** (επίρρ.).

επιζώ: (αμτβ.) συνεχίζω να ζω μετά από ατύχημα, ασθένεια κτλ. = επιβιώνω: *Κανένας από τους επιβάτες του μοιραίου αεροσκάφους δεν επέζησε. επιζήσας & επιζών* ο: αυτός που επέζησε.

επιθετο το: ❶ οικογενειακό όνομα = επώνυμο: *Συμπληρώστε όνομα και ~!* ❷ ΓΛΩΣΣ λέξη που προσδίδει στα ουσιαστικά ιδιότητα ή χαρακτηριστικό. **επιθετικός¹ -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στο επίθετο με τη σημ. 2. **επιθετικά¹** (επίρρ., στη σημ. 2).

επιθεωρώ -ούμαι: (μτβ.) ελέγχω με προσοχή το έργο ή τη λειτουργία υπηρεσίας, κυρίως επίσημα: *Επιθεώρησε τον χώρο και τον βρήκε ακατάλληλο. επιθεώρηση* η: ❶ α. προσεκτικός έλεγχος, συνήθως επίσημος. β. υπηρεσία αρμόδια να διενεργεί επίσημους ελέγχους. ❷ περιοδικό, συνήθως ειδικού τύπου: *πολιτική / φιλολογική ~*. ❸ θεατρικό είδος που συνδυάζει μουσική και κείμενα σατιρικά για την επικαιρότητα. **επιθεωρητής** ο, **-ήτρια** η: υπάλληλος αρμόδιος να διενεργεί επιθεώρηση: *αστυνομικός ~*.

επιθυμία η: έντονο συναίσθημα που νιώθει κτ όταν θέλει κτ: *Έχω μια έντονη ~ να φύγω ταξίδι. Εξέφρασε την ~ να βρεθεί ειρηνική λύση. επιθυμώ & [λαϊκ.] (κυρ. στη σημ. 2) πεθυμώ: (μτβ.) ❶ ζητώ κι εύχομαι να γίνει, να αποκτήσω ή να κάνω κτ = θέλω: *~ φήμη και πλούτη. ~ να φύγετε αμέσως!* ❷ νιώθω έντονα την απουσία ή την έλλειψη κτ: *Σε επιθυμήσαμε τόσο καιρό που έλειψες!* **επιθυμητός -ή -ό:** αυτός που θέλουμε ή επιθυμούμε ≠ ανεπιθύμητος.*

Το ΑΕ ρ. *επιθυμώ* είναι σύνθετο από τα *επί + θυμός* («ψυχή, καρδιά») και σημαίνει «θέλω από την καρδιά μου».

επίκαιρος -η -ο: ❶ αυτός που συμβαίνει ή γίνεται στον κατάλληλο χρόνο ≠ άκαιρος: *Παρακολούθησα μια ~ συζήτηση για τη χρήση αναβολικών στον αθλητισμό.* ❷ αυτός που είναι σχετικός με το παρόν ≠ ανεπίκαιρος: *Το θέμα του εθνικισμού είναι πάντα ~ και μας αφορά όλους.* **επίκαιρα** τα: δελτίο ειδήσεων για τα γεγονότα της επικαιρότητας. **επικαιρότητα** η: ❶ γεγονότα που απασχολούν σε συγκεκριμένο χρόνο την κοινή γνώμη: *διεθνής ~*. ❷ η ιδιότητα του επίκαιρου.

Η λ. *επίκαιρα* χρησιμοποιείται κυρίως για δελτία ειδήσεων παλαιότερων εποχών, όπως αυτά που προβάλλονταν στον κινηματογράφο στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, πριν από την προβολή της ταινίας, και παρουσίαζαν την επικαιρότητα, κατά κανόνα με εικόνες. Σήμερα χρησιμοποιούμε τις λ. *νέα* και *ειδήσεις*.

επικάλυπτο -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω, σκεπάζω κτ με κτ άλλο: *Η φωνή του επικάλυπτε τις φωνές όλων των άλλων.* ❷ *συνήθ. παθ.* συμπίπτω με κτ άλλο σε κπ σημεία: *Τα κείμενα είναι παρόμοια, επικάλυπτονται σε μεγάλο μέρος τους.* **επικάλυψη** η: ❶ σκέπασμα, κάλυψη πράγματος με κτ άλλο. ❷ αυτό το οποίο χρησιμοποιείται για να καλυφθεί κτ: *λαχταριστή ~ σοκολάτας.* ❸ μερική ταύτιση πραγμάτων.

επίκειται • μόνο ενστ.: *τριτοπρόσ.* (αμτβ.) πρόκειται να συμβεί κτ, είναι αναμενόμενο = αναμένεται: *Επίκειται μεγάλες ανατιμήσεις.* **επικείμενος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): αυτός που πρόκειται να συμβεί = αναμενόμενος.

επίκεντρο το: ❶ ΓΕΩΛ ~ *του σεισμού:* το σημείο στο οποίο εντοπίζεται η εστία σεισμικής δόνησης. ❷ το πιο σημαντικό σημείο = κέντρο: *Επιδιώκει να βρισκεται στο ~ της προσοχής.*

επικερδής -ής -ές: αυτός που δίνει ή αφρίζει κέρδος = κερδοφόρος ≠ επιζήμιος, ζημιολόγος: *~ επιχείρηση.* ❧ *αγενής, επικερδώς* (επίρρ.).

επικεφαλής (επίρρ.): σε θέση υπευθύνου η αρχηγού: *Τον έβαλαν ~ της ομάδας.* **επικεφαλής** ο, η • *άκλ.:* πρόσωπο που έχει την ευθύνη ή αρχηγία συνόλου, ομάδας κτλ.: *Οι ~ της ομάδας είχαν και την ευθύνη.*

επικεφαλίδα η: φράση που γράφεται πάνω από κείμενο ή ενότητα κειμένου και χρησιμεύει ως ονομασία του = τίτλος.

επικηρύσσω -ομαι: (μτβ.) ορίζω χρηματική αμοιβή για τη σύλληψη καταζητούμενου: *Ο κακοποιός επικηρύχθηκε για 300.000 ευρώ.* **επικήρυξη** η: υπόσχεση αμοιβής για τη σύλληψη καταζητούμενου και (συνεκδ.) η αμοιβή αυτή.

επικίνδυνος -η -ο: αυτός που κρύβει κινδύνους ή που μπορεί να προκαλέσει κακό: *Το τροχαίο έγινε σε μία ~ στροφή της Εθνικής. Προσέχετε, ο άνθρωπος αυτός είναι ~! ≠ ακίνδυνος.* **επικίνδυνα** (επίρρ.).

επικλινής -ής -ές: αυτός που έχει κλίση ≠ ίσιος, επίπεδος: *Το έδαφος στο σημείο αυτό είναι επικλινές.* ❧ *σχ. αγενής, επικλινώς* (επίρρ.).

επικοινωνώ: (αμτβ.) ❶ έρχομαι σε επαφή με κτ, έχω σχέσεις μαζί του: *Επικοινωνούμε πολύ*

επίθεση → επιτίθεται
 επιθετικά¹ → επίθετο
 επιθετικός² → επιτίθεται
 επιθετικός¹ → επίθετο
 επιθετικός² → επιτίθεται
 επιθετικότητα → επιτίθεται
 επίθετο
 επιθεώρηση → επιθεωρώ
 επιθεωρητής → επιθεωρώ
 επιθεωρήτρια → επιθεωρώ
 επιθεωρώ
 επιθυμητός → επιθυμία
 επιθυμία
 επιθυμώ → επιθυμία
 επικά → έπος
 επίκαιρα → επίκαιρος
 επίκαιρος
 επικαιρότητα → επίκαιρος
 επικάλυπτο → επί-
 επικάλυψη → επί-
 επικάλυψη → επικάλυπτο
 επικείμενος → επί-
 επίκειται
 επίκεντρο
 επικερδής → επικερδής
 επικεφαλής
 επικεφαλίδα
 επικηρύξη → επικηρύσσω
 επικηρύσσω
 επικίνδυνα → επικίνδυνος
 επικίνδυνος
 επικλινής
 επικλινής → επικλινής
 επικοινωνία → επικοινωνώ
 επικοινωνιακά → επικοινωνώ
 επικοινωνω
 επικοινωνώ

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- επικός → έπος
- επικράτεια → επικρατώ
- επικράτηση → επικρατώ
- επικρατώ
- επικρίνω
- επικρίση → επικρίνω
- επικριτικά → επικρίνω
- επικριτικός → επικρίνω
- επίκτητος
- επικυρώνω
- επικύρωση → επικυρώνω
- επιλέγω
- επιλεκτικά → επιλέγω
- επιλεκτικός → επιλέγω
- επιλεκτός → επιλέγω
- επιλέξιμος → επιλέγω
- επιλήψιμος
- επιλογή → επιλέγω
- επίλογος
- επίλυση → επί-
- επίλυω → επί-
- επίμαχος
- επιμέλεια → επιμελής
- επιμελής
- επιμελητήριο → επιμελής
- επιμελητής → επιμελής
- επιμελήτρια → επιμελής
- επιμελούμαι → επιμελής
- επιμελώς → επιμελής
- επιμένω
- επίμονος → επιμένω
- επίμονη → επιμένω
- επίμονος → επιμένω
- επιμόνος → επιμένω
- επιμόνως → επιμένω
- επινοήση → επινωώ
- επινοητικά → επινωώ
- επινοητικός → επινωώ

συχνά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. ❷ κατανοώ, καταλαβαίνω κπ: Έχουμε τόσες διαφορές, που δεν μπορούμε πια να επικοινωνήσουμε μεταξύ μας. ❸ (μτφ.) συνδέομαι με κπ: Οι δύο λίμνες ~ υτογειώς και ενώνονται σε ένα σημείο. **επικοινωνία** η, **επικοινωνιακός -ή -ό**, **επικοινωνιακά** (επίρρ.).

επικρατώ: (μτβ.) ❶ βγαίνω νικητής σε αγώνισμα ή αναμέτρηση, υπερισχύω έναντι κπ: Στις εκλογές επικράτησαν με άνεση οι Δημοκρατικοί. ❷ έχω την υπεροχή σε μία κατάσταση: Ευτυχώς, επικράτησε η λογική! ❸ (για κατάσταση) γενικεύομαι: Στην αγορά επικρατούσε έντονη ανησυχία. **επικράτηση** η, **επικράτεια** η: εδαφική έκταση, πολιτικά οργανωμένη, η οποία βρίσκεται κάτω από ενιαία εξουσία. **Βουλευτής Επικρατείας**: βουλευτής που εκλέγεται σε όλη τη χώρα και όχι σε κπ εκλογική περιφέρεια. **Συμβούλιο Επικρατείας**: ανώτατο δικαστήριο για διοικητικές διαφορές.

επικρίνω -ομαι: (μτβ.) σχολιάζω, κρίνω αρνητικά κπ ή κτ = αποδοκιμάζω ≠ επιδοκιμάζω: Επέκριναν την άστοχη ομιλία του. **επικρίση** η, **επικριτικός -ή -ό**, **επικριτικά** (επίρρ.).

επίκτητος -η -ο: αυτός που αποκτάται στη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου ≠ κληρονομικός: Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ~ - δεν τα είχε εκ γενετής.

επικυρώνω -ομαι: (μτβ.) επιβεβαιώνω την εγκυρότητα ή γνησιότητα με επίσημο τρόπο: Οι ρυθμίσεις επικυρώθηκαν από τα αρμόδια όργανα του κράτους. Χρειάζεται επικυρωμένο αντίγραφο από την αστυνομία **επικύρωση** η.

επιλέγω -ομαι • αόρ. επέλεξα, παθ. αόρ. επιλέχθηκα & [επίσ.] επελέγη, απαρ. επιλεχθεί & επιλεγεί, μπλ. επιλεγμένος: (μτβ.) ❶ διαλέγω με συγκεκριμένα κριτήρια κπ ή κτ από ένα σύνολο = [οικ.] διαλέγω: Επιλέχθηκαν 100 άτομα από σύνολο 700 υποψηφίων. ❷ δείχνω προτίμηση σε κτ, επιθυμώ περισσότερο: Επέλεξα να ζω στην εξοχή, γιατί η πόλη με κουράζει. **επιλογή** η, **επιλεκτικός -ή -ό**: αυτός που επιλέγει ή γίνεται με επιλογή. **επιλεκτικά** (επίρρ.). **επιλεκτός -η -ο**: αυτός που έχει επιλεγεί βάσει αυστηρών κριτηρίων = εκλεκτός: **επιλεκτες στρατιωτικές ομάδες**. **επιλέξιμος -η -ο**: αυτός που πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις και μπορεί να επιλεγεί.

επιλήψιμος -η -ο: αυτός τον οποίο μπορεί κπ να κατηγορήσει ή που δίνει αφορμές για επί-

κριση = μεμπτός ≠ άμεμπτος: Στιγμάτιζε τις επιλήψιμες ενέργειες των κυβερνώντων.

επίλογος ο: ❶ η τελευταία ενότητα με την οποία κλείνει ένα κείμενο, μία ομιλία κτλ. ❷ (μτφ.) το αποτέλεσμα ενέργειας ή γεγονότος: Ο ~ του οικογενειακού δράματος γράφτηκε με το άγριο έγκλημα.

Από το ΑΕ **επίλογος** «συμπέρασμα, κατακλείδα ρητορικού λόγου».

επίμαχος -η -ο: αυτός που αποτελεί αντικείμενο διαφωνίας ή αμφισβήτησης: **Μας διάβασε το ~ τμήμα που εξόργισε τόσο κόσμο**.

επιμελής -ής -ές: αυτός που κάνει κτ με ιδιαίτερη φροντίδα και προσοχή ≠ αμελής: **Είναι μαθητής ~ και μελετηρός**. **σχ. αγενής, επιμελώς** (επίρρ.). **επιμέλεια** η: ❶ ιδιαίτερη φροντίδα για κτ ≠ αμέλεια: **Μελετούσε με ζήλο και ~**. ❷ η φροντίδα για την τελική παρουσίαση ενός έργου: **Ανέλαβε την ~ της έκδοσης του βιβλίου**. ❸ **νομ** η με δικαστική απόφαση ανάληψη της ευθύνης για ανήλικο ή άτομο που χρειάζεται βοήθεια: **Το δικαστήριο δίνει συνήθως την ~ των παιδιών στη μητέρα**. **επιμελούμαι**: (μτβ.) ασχολούμαι με κτ φροντίζοντας για όλες τις σχετικές λεπτομέρειες: **Τη μουσική επιμελήθηκε ο ίδιος παραγωγός**. **επιμελητής** ο, **-ήτρια** η: ❶ πρόσωπο που φροντίζει για κτ ή έχει την ευθύνη κτ πράγματος: **ο ~ της τάξης**. ❷ βαθμός υπαλλήλου: **δικαστικός ~/- Α' (σε Νοσοκομείο)**. **επιμελητήριο** το: κλαδική οργάνωση επαγγελματιών διαφόρων ειδικοτήτων, που φροντίζει για την προώθηση των θεμάτων των μελών του: **Τεχνικό/Επαγγελματικό/Εμπορικό/Βιομηχανικό ~**.

επιμένω: (αμτβ. & μτβ.) ❶ μένω σταθερός σε μια άποψη ή ιδέα: **Επέμενε στην άποψη του και δε μας άκουγε**. ~ **ότι έτσι έγιναν τα πράγματα**. ❷ (μτφ.) παραμένω, δεν υποχωρώ: **Η βροχή επέμενε και δεν έλεγε με τίποτα να σταματήσει**. **επιμονή** η, **επίμονος -η -ο**: ❶ αυτός που μένει σταθερός στις θέσεις του: **Είναι ~, δεν του αλλάξεις απόψεις**. ❷ (μτφ.) αυτός που δε σταματά, που συνεχίζει με την ίδια ένταση: **Μας κοιτούσε με ένα βλέμμα ~ και διερευνητικό**. **επίμονα & επιμόνος** (επίρρ.).

επιμέρους (επίθ.) • άκλ.: αυτός που αναφέρεται σε μέρος ή τμήμα ενός συνόλου: **Μιλήσαμε για το γενικό σχέδιο, ενώ τα ~ στοιχεία του δε μας απασχόλησαν**.

επινοώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ δημιουργώ με τη φαντασία μου: *Επινοούσε διάφορες ιστορίες και σκαρφιζόταν ένα σωρό ψέματα για να γλιτώσει.* ❷ ανακαλύπτω κτ νέο: *Ο άνθρωπος επινόησε τρόπους για να δαμάσει τη φύση.* **επινοήση η.** **επινοητικός ή -ό.** **επινοητικά** (επίρρ.). **επιούσιος ο:** το καθημερινό ψωμί και κατ' επέκταση τα εντελώς απαραίτητα για τη διαβίωση: *Δουλεύει σκληρά για τον ~.* **επίπεδος -η -ο:** ❶ αυτός που έχει ομαλή επιφάνεια, χωρίς διακυμάνσεις ύψους = ομαλός ≠ ανώμαλος: ~ *έκταση.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει διακυμάνσεις: *Η παράσταση ήταν ~, χωρίς εξάρσεις.* **επίπεδα** (επίρρ., στη σημ. 2). **επίπεδο το:** ❶ ΓΕΩΜ επιφάνεια της οποίας όλα τα σημεία μπορούν να ενωθούν ανά δύο σχηματίζοντας ευθείες γραμμές οι οποίες βρίσκονται εξ ολοκλήρου στην επιφάνεια αυτή. ❷ επιφάνεια η οποία είναι παράλληλη με τον ορίζοντα: *Το σπίτι είναι χτισμένο σε δύο ~.* ❸ (μτφ.) βαθμίδα πνευματικής και πολιτιστικής προόδου: *υψηλό/χαμηλό διανοητικό ~.* **άνθρωπος/συζήτηση επιπέδου:** για κπ ή κτ που βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. ❹ (μτφ.) ποιότητα, βαθμός μετρήσιμης έντασης φαινομένου: *Παρέχουμε υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.* *Η τηλεθέαση κυμάνθηκε σε ιδιαίτερα υψηλά ~.* ❺ (μτφ.) τομέας της ανθρώπινης γνώσης ή δραστηριότητας: *Οι συνομιλίες θα γίνουν σε ~ αρχηγών κρατών.*

Η λ. *επίπεδο* προέρχεται από το ΑΕ *επίπεδος* (έπι + πέδον «έδαφος»). Η ίδια ρίζα απαντά και σε άλλες λέξεις, όπως *πεδίο, πεδιάδα*, αλλά και στα σύνθετα *γήπεδο, δάπεδο* κτλ.

επιπλέον (επίρρ.): ❶ επιπρόσθετα, επίσης: ~, *θα ήθελα να σας πω...* ❷ (ως επίθ.) αυτός που προστίθεται σε ένα σύνολο όμοιων με αυτόν πραγμάτων, προσώπων κτλ. = πρόσθετος: *Το ~ κόστος καλύπτεται από επιχορηγήσεις.* **επιπλήττω -ομαι:** [επίσ.] (μτβ.) κάνω σε κπ παρήρρηση σε ανστηρό ύψος: *Τον επέπληξε για την άναρμοστη συμπεριφορά του.* **επιπλήξη η.** **επιπόλαιος -η -ο:** ❶ αυτός που ενεργεί χωρίς να σκέφτεται και να κρίνει = απερισκεπτός: *Δεν μπορείς να την εμπιστευτείς, είναι ~.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη βάθους και εύρους σκέψης: ~ *απόφαση/πράξη.* ❸ (μτφ.) επιφανειακός, αυτός που δεν είναι πολύ σοβαρός: *Γλίτωσε με κάποια ~ τραύματα στα πόδια.* **επιπόλαια** (επίρρ.). **επιπολαιότητα η.**

επίπνοος -η -ο: αυτός που απαιτεί πολύ κόπο ή μόχθο = κουραστικός: *Κατέβαλε ~ προσπάθεια για να πετύχει τον στόχο του.* **επίπνοα** (επίρρ.). **επίπτωση η:** αυτό που έρχεται ως συνέπεια πράξης ή ενέργειας και είναι συνήθως αρνητικό: *Οι επιπτώσεις από την αλόγιστη χρήση της τεχνολογίας στη φύση είναι πλέον φανερές.* **επιρρεπής -ής -ές:** [επίσ.] αυτός που έχει την τάση να παρασύρεται σε αρνητικές καταστάσεις: *Είναι ~ στις κακές συνήθειες.* ❧ *σχ. αγενής.* **επίρρημα το:** ΓΛΩΣΣ άκλιτη λέξη που προσδιορίζει κυρίως ρήμα (ή επίθετο ή άλλο επίρρημα) και φανερώνει τρόπο, χρόνο, τόπο, ποσότητα κτλ. **επιρρηματικός -ή -ό:** ΓΛΩΣΣ αυτός που έχει σχέση με το επίρρημα ή λειτουργεί ως επίρρημα: ~ *σχέση/σημασία/προσδιορισμός.* **επιρρηματικά** (επίρρ.). **επιρρίπτω -ομαι:** [επίσ.] (μτβ.) αποδίδω κανείς κακό σε κπ: *Του επέρριψαν την ευθύνη για την αποτυχία.* **επιρροή η:** ❶ το να επηρεάζει κανείς κπ ή κτ = επίδραση, επήρεια: *Έχει ισχύ και ασκεί ~ στην κυβέρνηση.* ❷ η ικανότητα κπ να επηρεάζει άλλα πρόσωπα: *Είναι άνθρωπος με ~.* ❧ *σχ. επίδραση.* **επισημαίνω -ομαι:** (μτβ.) τονίζω με έκφραση κτ, υποδεικνύω: *Σας ~ ότι αυτό που προτείνετε είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί.* **Επισημάναμε τα βασικά προβλήματα του σχεδίου.** **επισήμανση η.**

επίσημος -η -ο: ❶ αυτός που προέρχεται από δημόσια αρχή και την εκπροσωπεί ή την εκφράζει: ~ *πηγές αναφέρουν ότι ο κρατικός μηχανισμός λειτούργησε σωστά.* ❷ αυτός που έχει καθιερωθεί και αναγνωρίζεται από όλους: ~ *γλώσσα/θρησκεία/χορηγός των αγώνων.* ❸ αυτός που γίνεται με όλους τους τύπους ή διεξάγεται με ειδικό τελετουργικό: ~ *δεξίωση.* *Κατά την ~ υποδοχή του προέδρου εκφωνήθηκαν λόγοι.* ❹ αυτός που αρμόζει σε επίσημη περίπτωση: ~ *ένδυμα είναι απαραίτητο.* **επίσημα & επισήμως** (επίρρ.). **επίσημος ο:** *συνήθ. πληθ.* αυτός που εκπροσωπεί το κράτος ή δημόσια αρχή: *Ο υπουργός καθόταν στην εξέδρα των επισήμων.* **επισημότητα η.** **επίσης** (επίρρ.): ❶ επιπλέον, ακόμα: ~, *στην ομιλία του τόνισε το ενδιαφέρον της κυβέρνησης.* ❷ (ως απάντηση ή ανταπόδοση σε ευχή) το ίδιο, με τον ίδιο τρόπο: *Καλό βράδυ! ~!*

Από την ΑΕ φρ. *ἐπ' ἴσης* (μοίρας) «στην ίδια μοίρα».

επινοώ
επιούσιος
επίπεδα → επίπεδος
επίπεδο → επίπεδος
επίπεδος
επιπλέον
επιπλέω → επι-
επιπλήξη → επιπλήττω
επιπλήττω
επιπλοποιός → -ποιώ
επιπόλαια → επιπόλαιος
επιπόλαιος
επιπολαιότητα → επιπόλαιος
επίπνοα → επίπνοος
επίπνοος
επιπτώση
επιρρεπής
επίρρημα
επιρρηματικά → επίρρημα
επιρρηματικός → επίρρημα
επιρρίπτω
επιρροή
επίσημα → επίσημος
επισημαίνω
επισημαίνω → -ποιώ
επίσημος
επισημότητα → επίσημος
επισημώς → επίσημος
επίσης
επισκέπτης
επισκέπτομαι → επισκέπτης
επισκέπτρια → επισκέπτης
επισκευάζω
επισκευαστικά →
επισκευάζω
επισκευαστικός →
επισκευάζω
επισκευή → επισκευάζω

ντά και επιβλέπω κπ ή κτ, έτσι ώστε να ενεργεί ή να λειτουργεί όπως πρέπει = επιβλέπω: Στο διαγώνισμα μας επιτηρούσε ο καθηγητής για να μην αντιγράψουμε. **επιτήρηση** η. **επιτηρητής** ο, **-ήτρια** η.

επιτίθεμαι • αόρ. *επιτέθηκα* & [επίσ.] *επετέθηκα*. (αμτβ.) ❶ α. κινούμαι εναντίον κπ, συνήθως με ορμή, ασκώντας βία εναντίον του: *Του επιτέθηκαν ληστές και τον χτύπησαν.* ❷ (μτφ.) εκφράζω κριτική ή κατηγορίες για κπ ή κτ: *Ο δημοσιογράφος επιτέθηκε στον καλεσμένο της εκπομπής με έντονες κατηγορίες.* ❸ ΣΤΡΑΤ κινούμαι εχθρικά εναντίον στρατού, περιοχής κτλ. ❹ ΑΘΛ εφορμώ για να πετύχω νίκη: *Σειρά των παικτών του Άρη να επιτεθούν.* ✎ **θέτω. επίθεση** η: ≠ άμυνα. ❶ το να επιτίθεται κανείς σε κπ ή κτ: *η ~ του στρατού στη γειτονική χώρα. Δέχτηκα φραστική ~ από τον ομιλητή.* ❷ ΑΘΛ η κίνηση παικτών προς την αντίπαλη περιοχή για να πετύχουν θετικό αποτέλεσμα, η αντίστοιχη τακτική και το σύνολο των παικτών που την πραγματοποιούν: *Η ομάδα δεν είχε καλή ~ σήμερα. επιθετικός² -ή -ό:* ❶ αυτός που έχει σχέση με την επίθεση. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει την τάση να επιτίθεται. **επιθετικά²** (επίρρ.). **επιθετικός** ο: παίκτης της επίθεσης. **επιθετικότητα** η.

επιτόπου & **επί τόπου** (επίρρ.): στο ίδιο σημείο: *Του αφαίρεσαν το δίπλωμα ~, επειδή οδηγούσε μεθυσμένος. επιτόπιος -α -ο:* ~ έρρευνα.

επιτρέπω -ομαι = αφήνω ≠ απαγορεύω (μτβ.) ❶ παρέχω σε κπ το δικαίωμα ή την άδεια να κάνει κτ: *Οι γονείς της δεν της ~ να βγαίνει μόνη.* ❷ αφήνω κτ να υπάσχει ή να συμβαίνει: *Στην παιδική χαρά δεν ~ σκυλιά. επιτρέπτος -ή -ό.*

επιτροπή η: ❶ ομάδα ατόμων με εξουσία ή αρμοδιότητα να επιτελέσει ορισμένο έργο: ~ αξιολόγησης/κρίσης. ❷ ειδικό διοικητικό όργανο: *Ευρωπαϊκή ~.*

επιτυγχάνω -ομαι • αόρ. *επέτυχα*, παθ. αόρ. *επιτεύχθηκα* & [επίσ.] *επετεύχθηκα*, μπλ. *επιτυχημένος*: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) [επίσ.] καταφέρνω να πραγματοποιήσω αυτό στο οποίο στόχενα: *Ο στόχος μας επιτεύχθηκε με πολλή δουλειά και προσπάθεια.* ✎ **πετυχαίνω. επιτυχής -ής -ές:** αυτός που στέφεται από επιτυχία. ✎ σχ. **αγενης. επιτυχός** (επίρρ.). **επιτυχία** η: ❶ θετικό αποτέλεσμα προσπαθειών: *Οι προσπάθειές του στέφθηκαν από ~.* ❷ έργο ή δημιουργημα που έχει στεφθεί από επιτυχία με τη σημ. 1: *Αυτή η ταινία ήταν η με-*

γάλη ~ της χρονιάς. επίτευγμα το = κατόρθωμα: σημαντικό έργο: *τεχνολογικό ~. επίτευξη* η: το να πετυχαίνει κπ κτ.

επιφάνεια η: ❶ το ανώτερο επίπεδο ή η εξωτερική πλευρά αντικειμένου: *η ~ της γης/της θάλασσας/του εδάφους.* ❷ ΓΕΩΜ σύνολο σημείων που ορίζουν πλευρά στερεού σώματος: *κοίλη/κυρτή/επίπεδη ~.* ❸ (μτφ.) α. ό,τι συνιστά την εξωτερική εικόνα πράγματος: *Αν φύγεις από την ~ και δεις το βάθος των πραγμάτων, θα καταλάβεις την ουσία τους.* β. το σύνολο των οικονομικών δυνατοτήτων κπ: *οικονομική ~. επιφανειακός -ή -ό:* ❶ αυτός που βρίσκεται στην επιφάνεια σώματος ή αντικειμένου: ~ *τραύμα.* ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται πρόχειρα, χωρίς διεξοδική μελέτη: ~ *έλεγχος/γνώση. επιφανειακά* (επίρρ.).

επιφανής -ής -ές: αυτός που είναι γνωστός σε όλους και καταξιωμένος για το έργο του: ~ *συγγραφέας/πολιτικός.* ✎ σχ. **αγενης.**

επιφυλάσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ προετοιμάζω κτ για κπ κρατώντας το κρυφό: *Ποτέ δεν ξέρεις τι μας ~ το μέλλον. Θεομή υποδοχή επιφυλάχθηκε στον πρόεδρο.* ❷ παθ. αναβάλλω ενέργεια για το μέλλον, όταν οι συνθήκες θα είναι πιο κατάλληλες: *Επιφυλάσσομαι να απαντήσω αργότερα. επιφύλαξη* η: διαταγμός ή αμφιβολία για κπ ή κτ: *Δεν είμαι απόλυτα βέβαιος, έχω επιφυλάξεις. επιφυλακτικός -ή -ό. επιφυλακτικά* (επίρρ.).

επιφώνημα το: ΓΛΩΣΣ φθόγγος ή λέξη που εκφράζει έντονο αίσθημα ή συναίσθημα. **επιφωνηματικός -ή -ό. επιφωνηματικά** (επίρρ.).

επιχείρημα το: συλλογισμός που χρησιμοποιείται για να στηρίξουμε ή να αντικρούσουμε κτ: *Προσπαθούσε με λογικά επιχειρήματα να μας πείσει.*

επιχειρώ -ομαι: (μτβ.) προσπαθώ να πετύχω κτ: *Άγνωστοι επιχειρήσαν να ληστέψουν την τράπεζα. επιχείρηση* η: ❶ σύνολο συντονισμένων ενεργειών για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου, που είναι πολύπλοκος ή ενέχει κινδύνους: *στρατιωτική ~. ~ διάσωσης των εγκλωβισμένων.* ❷ οικονομική δραστηριότητα με στόχο το κέρδος, καθώς και ο οργανισμός μέσω του οποίου πραγματοποιείται: *Ασχολείται με την οικογενειακή ~. Δημόσια ~ Ηλεκτρισμού. επιχειρησιακός -ή -ό:* αυτός που σχετίζεται με την επιχείρηση. **επιχειρηματίας** ο, η: πρόσωπο που είναι ιδιοκτήτης επιχείρησης (σημ. 2). **επιχειρηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την επιχείρη-

επιτίθεμαι
επιτόπιος → επιτόπου
επιτόπου
επιτροπέζιος → επί-
επιτροπέτος → επιτρέπω
επιτρέπω
επιτροπή
επιτυγχάνω
επιτυχημένος → επιτυγχάνω
επιτυχής → επιτυγχάνω
επιτυχία → επιτυγχάνω
επιτυχώς → επιτυγχάνω
επιφάνεια
επιφανειακά → επιφάνεια
επιφανειακός → επιφάνεια
επιφανής
επιφυλακτικά → επιφυλάσσω
επιφυλακτικός → επιφυλάσσω
επιφύλαξη → επιφυλάσσω
επιφυλάσσω
επιφώνημα
επιφωνηματικά → επιφώνημα
επιφωνηματικός → επιφώνημα
επιχείρημα
επιχειρηματίας → επιχειρώ
επιχειρηματικά → επιχειρώ
επιχειρηματικός → επιχειρώ
επιχείρηση → επιχειρώ
επιχειρησιακός → επιχειρώ
επιχειρώ
επιχρυσώνω → επί-
επιχρυσωση → επί-
έπλευσα → πλέω
επλήγην → πλήττω²
έπληξα → πλήττω¹
έπληξα → πλήττω²
έπνευσα → πνέω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- επομένη → επόμενος
- επόμενος
- επομένως → επόμενος
- εποπτεία → εποπτεύω
- εποπτεύω
- επόπτης → εποπτεύω
- εποπτικός → εποπτεύω
- επόπτρια → εποπτεύω
- έτος
- επουσιώδης
- επουσιώδης
- εποχή
- εποχιακά → εποχή
- εποχιακός → εποχή
- εποχικά → εποχή
- εποχικός → εποχή
- επράξα → πράττω
- έπρεπε → πρέπει
- επώδυνα → επώδυνος
- επώδυνος
- επωνυμία → επώνυμο
- επώνυμο
- επώνυμος → επώνυμο
- επωνύμιος → επώνυμο
- ερ- → εν-
- έρ- → εν-
- ερασιτέχνης
- ερασιτεχνικά → ερασιτέχνης
- ερασιτεχνικός →
- ερασιτέχνης
- ερασιτέχνισσα →
- ερασιτέχνης
- έραφα → ράβω
- εργάζομαι
- εργαζόμενος → εργάζομαι
- εργαλείο
- εργασία → εργάζομαι
- εργασιακός → εργάζομαι
- εργάσιμη → εργάζομαι
- εργάσιμος → εργάζομαι
- εργαστηριακά → εργαστήριο
- εργαστηριακός → εργαστήριο
- εργαστήριο
- εργάτης → εργάζομαι
- εργατικά → εργάζομαι
- εργατικός → εργάζομαι
- εργάτρια → εργάζομαι

ση (σημ. 2). ❷ αυτός που έχει ικανότητες για επιχειρήσεις (σημ. 2): ~ μυαλό. **επιχειρηματικά** (επίρρ.).

επόμενος -η -ο: αυτός που ακολουθεί κπ ή κτ άλλο ≠ προηγούμενος: *Να περάσει ο ~ ασθενής. είναι επόμενος:* είναι αναμενόμενο, συμβαίνει ως φυσική συνέπεια των προηγούμενων: *Ήταν ~ να αντιδράσει έτσι μετά τον καβγά τους. επομένη η:* επόμενη ημέρα ≠ προηγούμενη. **επομένως** (σύνδ.): συνδέει πρόταση που δηλώνει το συμπέρασμα, τη λογική συνέπεια γεγονότος, ενέργειας κτλ. = άρα, συνεπώς: *Βρέχει, ~ δε θα πάμε βόλτα σήμερα.*

εποπτεύω -ομαι: (μτβ.) έχω τον συνολικό έλεγχο και την επίβλεψη πράγματος ή έργου: *Το Υπουργείο ~ το έργο. εποπτεία η. επόπτης ο, -τρια η. εποπτικός -ή -ό.*

έπος το: ❶ ΛΟΓΟΤ λογοτεχνικό είδος σε έμμετρο λόγο, που περιγράφει θρυλικές πράξεις μυθικών ηρώων: *Ομηρικά έπη/ του Γκιλγκαμές.* ❷ πολεμικά γεγονότα στη διάρκεια των οποίων σημειώθηκαν πράξεις ηρωισμού και μεγαλείου: *το ~ του '40. επικός -ή -ό. επικά* (επίρρ.).

επουσιώδης -ης -ες: αυτός που δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικός = δευτερεύων ≠ ουσιώδης, σημαντικός: *Ας αφήσουμε θέματα ~ και ας δούμε τα σημαντικά!* ✍️ *σχ. αγενής. επουσιωδώς* (επίρρ.).

εποχή η: ❶ υποδιαίρεση του ηλιακού έτους: *Οι τέσσερις ~ του χρόνου.* ❷ ιστορική περίοδος συγκεκριμένης διάρκειας: *η ~ του Μεσοπολέμου.* ❸ χρονική περίοδος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *Στην ~ μας η τεχνολογική πρόοδος είναι αλματώδης. εποχικός & εποχιακός -ή -ό. εποχικά & εποχιακά* (επίρρ.).

Σημδ. από το γαλλ. *époque*, το οποίο προέρχεται από το ελνστ. *εποχή* «σημείο όπου φαίνεται να σταματάει ένα άστρο κατά το απόγειό του, χρονική περίοδος».

επώδυνος -η -ο: αυτός που προκαλεί πόνο, σωματικό ή ψυχικό: *Ο αποχωρισμός τους ήταν ιδιαίτερα ~. επώδυνα* (επίρρ.).

επώνυμο το: οικογενειακό όνομα ανθρώπων = επίθετο: *Δήλωσε όνομα και ~. επώνυμος -η -ο:* ❶ αυτός που είναι ευρύτερα γνωστός, δημοφιλής = διάσημος, γνωστός: *Στην εκδήλωση παρέστησαν πολλοί ανώνυμοι και ~ θυμαστές του.* ❷ αυτός που γίνεται ονομαστικά, με το όνομα κπ ≠ ανώνυμος: *~ καταγγελία. επωνύμιος* (επίρρ., σημ. 2) ≠ ανω-

νύμως. **επωνυμία η:** ❶ πρόσθετη ονομασία προσώπου ή πράγματος, δηλωτική ιδιότητάς του: *γνωστός και με την ~ ο Μέθυσος.* ❷ διακριτικό όνομα οργανισμού, σωματείου κτλ.: *~ εταιρείας.*

ερασιτέχνης ο, η & [προφ.] -ισσα η: πρόσωπο που ασχολείται με κτ συστηματικά, χωρίς να είναι το επάγγελμά του: *Είναι ~ ψαράς. ερασιτεχνικός -ή -ό. ερασιτεχνικά* (επίρρ.).

εργάζομαι: (αμτβ.) ❶ ασχολούμαι με κτ συστηματικά και με στόχο την εξασφάλιση χρημάτων, ασκώ επάγγελμα = δουλεύω: *~ στο υπουργείο.* ❷ ασχολούμαι συστηματικά και με όλες τις δυνάμεις μου για την επίτευξη στόχου = πασχίζω: *Σε όλη του τη ζωή εργάστηκε για την ελευθερία και την ισότητα. εργαζόμενος -ο -η:* πρόσωπο που εργάζεται, ασκεί κπ επάγγελμα: *Απεργούν οι ~ στο Δημόσιο. εργασία η:* ❶ επαγγελματική ασχολία με στόχο την εξασφάλιση χρημάτων: *γραφείο ευρέσεως ~. ❷ συνήθ. πληθ. δραστηριότητα για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου: Άρχισαν οι ~ για την αναστήλωση του μνημείου. ❸ μελέτη συγκεκριμένου αντικειμένου που ανατίθεται σε μαθητές: σπουδαστική/πτυχιακή ~. εργασιακός -ή -ό:* αυτός που σχετίζεται με την εργασία: *~ χώρος/συνθήκες. εργασιμος -η -ο:* αυτός που διατίθεται για εργασία: *~ μέρες. εργασιμη η:* εργάσιμη ημέρα ≠ αργία. **εργατικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με τον εργαζόμενο ή τον εργάτη: *~ ατύχημα/κίνημα/δίκαιο/νομοθεσία.* ❷ αυτός που εργάζεται με προθυμία και χωρίς να τεμπελιάζει ≠ τεμπέλης. **εργατικά** (επίρρ., στη σημ. 2). **εργάτης ο, -τρια η:** ❶ πρόσωπο που εργάζεται χειρωνακτικά. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που ασχολείται συστηματικά με κτ για την επίτευξη στόχου: *Υπήρξε ταπεινός ~ του πνεύματος. ❸ μόνο το θηλ. μέλισσα που συλλέγει γύρη. ✍️ *σχ. έργο.**

εργαλείο το: ❶ αντικείμενο που διευκολύνει χειρωνακτική εργασία: *Έβγαλε από τα ~ του ένα κατσαβίδι.* ❷ α. (μτφ.) οτιδήποτε μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητο στην εργασία κπ: *Το βιβλίο αυτό αποτελεί απαραίτητο ~ για τον δάσκαλο. β. οτιδήποτε μπορεί να χρησιμοποιήσει κπ για να επιτελέσει συγκεκριμένο έργο: *Οι αγώνες θα χρησιμοποιηθούν ως ~ οικονομικής ανάπτυξης. ✍️ *σχ. έργο.***

εργαστήριο το: ❶ χώρος, ειδικά εξοπλισμένος, για την εκτέλεση επαγγελματικών εργασιών ή επιστημονικών πειραμάτων και μετρήσεων: *~ ζαχαροπλαστικής. πυρηνικό/αιματολογικό ~.*

② τμήμα ή υποσύνολο ερευνητικού οργανισμού που ασχολείται με την προώθηση της έρευνας σε συγκεκριμένο τομέα. **εργαστηριακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με το (επιστημονικό) εργαστήριο: ~ έλεγχος. **εργαστηριακά** (επίρρ.). **σχ. έργο**.

έργο το: ① ανθρώπινη δραστηριότητα, πνευματική ή χειρωνακτική, και το αποτέλεσμα της: ~ του ιδρύματος είναι η διάδοση του πολιτισμού. Η αντιπολίτευση επέκρινε σκληρά το κυβερνητικό ~. ② α. (ειδικότ.) το σύνολο των εργασιών για την κατασκευή δρόμων, κτιρίων κτλ: Προσοχή, έργα στο μήκος της οδού! β. υποδομή που προκύπτει από τη σημ. 2α: Το ~ ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε στους πολίτες. ~ κοινής ωφελείας. ③ α. δημιουργία με καλλιτεχνική αξία: Στα ~ του συγκαταλέγονται ποιήματα και μυθιστορήματα. β. (ειδικ.) κινηματογραφική ταινία ή θεατρική παράσταση: Αυτό το ~ παίζεται καιρό στις αίθουσες.

Οι λ. *εργάζομαι, εργαλείο, εργαστήριο, εργολάβος*, προέρχονται από το ουσ. *έργο*, το οποίο ανάγεται στο ΑΕ *ἔργον*. Από το ουσ. *έργο* προέρχονται πολλά σύνθετα (και τα δικά τους παράγωγα): *εργογραφία, εργοδηγός, εργοδότης, εργολήπτης, εργονομία, εργοστάσιο, εργοτάξιο, εργόχειρο, καινούριος* κτλ.

εργοδότης ο, -τρια η: πρόσωπο που απασχολεί εργαζομένους σε οργανισμό, εταιρεία κτλ. = [οικ.] αφεντικό. **σχ. έργο**.

εργολάβος ο: ① επαγγελματίας στον οποίο ανατίθεται η εκτέλεση συγκεκριμένων έργων, συνήθως κατασκευαστικών: ~ οικοδομών/τεχνικών έργων. ② είδος γλυκού με αμύγδαλο. **σχ. έργο**.

εργοστάσιο το: κτίριο με ειδικές εγκαταστάσεις για την παραγωγή βιομηχανικών προϊόντων, και (συνεκδ.) η διοίκηση του εργοστασίου. **εργοστασιακός -ή -ό. εργοστασιάρχης ο, η & [προφ.] -ισσα η**: ιδιοκτήτης εργοστασίου. **σχ. έργο**.

ερεθίζω -ομαι: (μτβ.) ① προκαλώ κοκκινίλα ή φλεγμονή σε όργανο ή μέρος του σώματος: Ο καπνός μου ~ τα μάτια. ② κάνω κπ να θυμώσει = εξοργίζω, εξάπτω ≠ ηρεμώ: Ο άγριος τόνος της φωνής του με ερέθισε κι άρχισα να φωνάζω. ③ προκαλώ έντονο προβληματισμό ή συναίσθημα, διεγείρω τις αισθήσεις κπ = εξάπτω: Το έργο ερέθισε τη φαντασία του κοινού. ④ προκαλώ κπ ερωτικά. **ερέθισμα** το: ①

α. εξωτερικό αίτιο που διεγείρει και προκαλεί τη λειτουργία αισθητηρίου οργάνου: οπτικό/ακουστικό ~ β. (μτφ.) οτιδήποτε προκαλεί ψυχική ή πνευματική δραστηριότητα ή εγρήγορση: Η παράσταση αποτελεί το ~ για τη σκέψη του θεατή. ② κοκκινίλα ή φλεγμονή σε όργανο ή μέρος του σώματος: Απαιτείται απομάκρυνση από την πηγή του ερεθίσματος. **ερεθισμός ο. ερεθιστικός -ή -ό. ερεθιστικά** (επίρρ.).

ερείπιο το: ① κτίριο το οποίο έχει καταστραφεί ή έχει υποστεί σοβαρές ζημιές. ② (μτφ.) σε κακή κατάσταση ή κουρασμένος: Δεν μπορώ άλλο, είμαι ~ από την κόρυση. **ερείπωνω -ομαι** (μτβ.). **ερείπωση η**.

ερευνώ -όμαι: (μτβ.) ① ψάχνω με προσοχή για κτ: Αστυνομικοί ~ την περιοχή για την αποκάλυψη στοιχείων. ② μελετώ με προσοχή κτ: Ερευνώνται όλα τα πιθανά αίτια της έκρηξης. **έρευνα η**: ① το σύνολο των ενεργειών για την αποκάλυψη στοιχείων. ② συστηματική μελέτη για την προώθηση της επιστημονικής γνώσης: Ασχολείται με την ~ στον τομέα της βιοτεχνολογίας. **ερευνητής ο, -ήτρια η**: επιστήμονας που ασχολείται με την έρευνα. **ερευνητικός -ή -ό. ερευνητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *ἔρευνῶ* «αναζητώ, εξετάζω». Το σύνθ. *διερευνῶ* σημαίνει «εξετάζω» κτ λεπτομερώς και προσεκτικά, *ερευνῶ* ή *μελετώ* σε βάθος όλες τις πτυχές ενός ζητήματος.

ερήμην (επίρρ.): χωρίς να παρευρίσκεται ο ενδιαφερόμενος ή (γενικ.) χωρίς να γνωρίζει: Καταδικάστηκε ~. Η απόφαση πάθηκε ~ του. **έρημος -η -ο**: ① (για τόπο) αυτός που δεν κατοικείται, είναι χωρίς ανθρώπους = ερημικός: *Ναυαγοί σε ένα ~ νησί*. ② (για πρόσ.) αυτός που ζει μόνος του, κυρ. στην έκφρ. **μόνος κι ~**: εντελώς μόνος: *Ζει ~. ερημόνωνο -ομαι*: ① (αμτβ.) γίνομαι έρημος, αδειάζω από κατοίκους: *Τον χειμώνα τα νησιά ~*. ② (μτβ.) κάνω έναν τόπο έρημο, καταστρέφω: *Συμμορίες λήστευαν και ερήμωναν τα χωριά*. **ερημιά η**: ερημικό μέρος. **ερημικός -ή -ό. ερημικά** (επίρρ.). **έρημος η**: αχανής, αμμώδης έκταση γης χωρίς νερό και βλάστηση: ~ Σαχάρα/Καλαχάρι.

ερμηνεία η: ① ανάλυση και απόδοση του νοήματος κειμένου, έννοιας κτλ. = εξήγηση: Το άρθρο αυτό του Συντάγματος επιδέχεται πολλές ερμηνείες. ② τρόπος απόδοσης καλλιτεχνικού έργου: *αξέπεραστη ~ ενός τραγουδιού*.

έργο
εργοδότης
εργοδότης
εργολάβος
εργοστασιακός → εργοστάσιο
εργοστασιάρχης → εργοστάσιο
εργοστασιάρχισσα → εργοστάσιο
ερεθίζω
ερεθίσμα → ερεθίζω
ερεθισμός → ερεθίζω
ερεθιστικά → ερεθίζω
ερεθιστικός → ερεθίζω
ερείπιο
ερείπωνω → ερείπιο
ερείπωση → ερείπιο
έρευνα → ερευνώ
ερευνητής → ερευνώ
ερευνητικά → ερευνώ
ερευνητικός → ερευνώ
ερευνητρια → ερευνώ
ερευνώ
ερήμην
ερημιά → έρημος
ερημικά → έρημος
ερημικός → έρημος
έρημος
ερημώνω → έρημος
έριξα → ρίχνω

Ε

έρπω
εστία

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Το ρ. *έρχομαι*, με προέλευση από το ΑΕ ρ. *έρχομαι*, απαντά σύνθετο με προθέσεις σε ρήματα όπως: *ανέρχομαι, αντεπεξέρχομαι, απέρχομαι, διέρχομαι, παρέρχομαι* κτλ.

ερμηνεία
ερμηνευτής → ερμηνεία
ερμηνευτικά → ερμηνεία
ερμηνευτικός → ερμηνεία
ερμηνεύτρια → ερμηνεία
ερμηνεύω → ερμηνεία
εραπετό → έρωπα
έρπω
έρρευσα → ρέω
ερευθρός
έρχομαι
ερχομός → έρχομαι
έρωτας
ερωτεύομαι → έρωτας
ερώτημα → ερωτώ
ερωτηματικά → ερωτώ
ερωτηματικό → ερωτώ
ερωτηματικός → ερωτώ
ερώτηση → ερωτώ
ερωτικά → έρωτας
ερωτικός → έρωτας
ερωτώ
εσάς → εσύ
εσείς → εσύ
εσένα → εσύ
έσοδο
εσοχή
εστία
εστιάζω → εστία
εστιακός → εστία
εστίαση → εστία

Η ~ της στον ρόλο της Αντιγόνης ήταν υπέροχη. ❶ μεταφορά λέξης, φράσης ή κειμένου σε άλλη γλώσσα, που συχνά συνοδεύεται από σχόλια: *απόδοση και ~ αγγλικών όρων στην ελληνική. ερμηνεύω -ομαι:* (μτβ.) ❶ δίνω εξήγηση = εξηγώ. ❷ αποδίδω καλλιτεχνικό έργο. **ερμηνευτικός -ή -ό. ερμηνευτικά** (επίρρ.). **ερμηνευτής ο, -εύτρια η.**

έρπω • μόνο ενστ.: (αμτβ.) προχωρώ με το σώμα στο έδαφος = σέρνομαι: *Τα φίδια ~. ερπετό* το: ζώο που ανήκει στη συνομοταξία των ζώων που κινούνται έρποντας.

ερυθρός -ά & -ή -ό: [επίσ.] αυτός που έχει κόκκινο χρώμα: ~ *αιμοσφαιρία. Ερυθρός Σταυρός / Ερυθρά Ημισέληνος:* διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις για προσφορά βοήθειας σε όσους έχουν πληγεί από καταστροφή.

έρχομαι • αόρ. *ήρθα & ήλθα*, προστ. *έλα, ελάτε:* (αμτβ.) ❶ **α.** κατευθύνομαι σε κπ σημείο ή μέρος προερχόμενος από αλλού: *Την ώρα που εμείς φεύγαμε, ο Γιάννης ερχόταν. ~ στη ζωή/στον κόσμο:* γεννιέμαι: *Η κόρη μας ήρθε στη ζωή χθες. β.* για γεγονός, φαινόμενο κτλ. που πρόκειται να γίνει, να συμβεί: ~ *βροχή/μπόρα/πόλεμος.* ❷ **α.** φτάνω σε κπ τόπο = καταφθάνω, φθάνω: *Το τρένο ~ στις 10. β.* (μτφ.) φτάνω σε μια κατάσταση: *Όταν έρθεις στην ηλικία μου, τότε θα καταλάβεις. γ.* (μτφ.) καταλήγω κάπου: *Έλα στο θέμα και μη μακροηορεύεις.* ❸ γυρίζω εκεί από όπου ξεκίνησα, επιστρέφω: *Φεύγω, αλλά δε θα αργήσω να ~.* ❹ προσέρχομαι, εμφανίζομαι, παίρνω μέρος κάπου: *Δεν ήρθε στο πάρτι, γιατί ήταν άρρωστος. ❺ έχω ως τόπο προέλευσης ή ως αφετηρία: Από πού μας ήρθε ο νέος καθηγητής; ❻* (μτφ.) ακολουθώ σε σειρά, είμαι ο επόμενος: *Θα σας δούμε την Τρίτη που μας έρχεται / την ερχόμενη Τρίτη. ❼ καταλαμβάνω θέση στο πλαίσιο συναγωνισμού: ~ πρώτος / δεύτερος / τελευταίος. ❽* (μτφ., + τ. γεν. της προσωπ. αντων.) **α.** αρχίζει να μου συμβαίνει κτ, αρχίζω να αισθάνομαι κτ: *Μου ~ ζαλάδα / μετός. β.* απρόσ. έχω τη διάθεση, επιθυμώ να κάνω κτ: *Μου ~ να τον δείρω. γ.* (για ρούχο) εφαρμόζω: *Πάχυνα και η φούστα μου ~ στενή. δ.* φτάνω: *Το νερό τής ερχόταν ως τη μέση της γάμπας. ❾* (μτφ., + σε και ουσ.) δηλώνει ό,τι το ομόρριζο με το ουσ. ρήμα: ~ *σε σύγκρουση με κπ:* συγκρούομαι. ~ *σε ευθυμία / στο κέφι:* ευθυμώ. ~ *στα λογικά μου/στα συγκαλά μου:* λογιζέομαι. ~ *σε συμφωνία με κπ:* συμφωνώ. **ερχομός** ο.

έρωτας ο: ❶ έντονο συναίσθημα προς κπ που συνοδεύεται και από σεξουαλική επιθυμία: *Αυτό που νιώθω για τη Μαρία είναι βαθύς ~.* ❷ (μτφ.) υπερβολική αγάπη για κτ: *Έχει ~ για τη δημοσιογραφία. ❸ σεξουαλική πράξη: Γνώρισε τον ~ πολύ μικρή. κάνω ~ (με κπ):* συνευρίσκομαι ερωτικά. ❹ αυτός που είναι αντικείμενο της ερωτικής επιθυμίας: *Ο Γιώργος ήταν ο μεγάλος ~ της ζωής της. ερωτικός -ή -ό. ερωτικά* (επίρρ.). **ερωτεύομαι:** (μτβ. και με παρθέλ. αντικ.) νιώθω το συναίσθημα του έρωτα.

ερωτώ -ώμαι [επίσ.] & **ρωτώ & -άω -ιέμαι:** (μτβ.) ζητώ να μάθω κτ: *Σας ~, κύριοι, εσείς τί θα κάνατε στη θέση μου; Με ρώτησε τι ώρα είναι. ερώτηση η:* το να ρωτά κπ κτ και (συνεκδ.) αυτό που ρωτάει. **ερώτημα** το: αυτό που ρωτάει κπ. **ρώτημα** το: [προφ., σπάν.] ερώτημα, κυρ. στην έκφρ. **θέλει και ~;** για να δείξουμε ότι μας ρωτούν κτ αυτονόητο: - *Θες παγωτό; - Βεβαίως, ~; ερωτηματικός -ή -ό. ερωτηματικά* (επίρρ.). **ερωτηματικό** το: το σημείο στίξης που συνοδεύει ερώτηση.

έσοδο το: *συνήθ. πληθ.* χρηματικό ποσό το οποίο λαμβάνει κπ από την εργασία του ή άλλες νόμιμες πηγές ≠ έξοδο.

εσοχή η: τμήμα επιφάνειας που βρίσκεται πιο μέσα από τη γραμμή που ορίζει το περιγράμμα του ≠ εξοχή, προεξοχή: *Ράφια για βιβλία τοποθετήθηκαν στην ~ του τοίχου.*

εστία η: ❶ τόπος ή χώρος μόνιμης διαμονής: *οικογενειακή/συζυγική/πατριική ~.* ❷ (μτφ.) σημείο όπου συμβαίνει ή ξεσπά κτ: ~ *φωτός/θερμότητας/μόλυνσης/πολέμου/φωτιάς. ❸ α.* [επίσ.] το τζάκι. **β.** τμήμα συσκευής στο οποίο γίνεται η καύση ή αναπτύσσεται θερμοκρασία: ~ *ηλεκτρικής κουζίνας. ❹* φως σημείο συγκέντρωσης των ακτίνων φωτεινής δέσμης: *η ~ του φακού/του κατόπτρου. ❺* ΓΕΩΛ σημείο κάτω από την επιφάνεια της γης από το οποίο ξεκινά σεισμός: *Η ~ του σεισμού εντοπίστηκε δυτικά της Αθήνας. ❻* ΑΘΛ τμήμα γηπέδου που ορίζεται από τα δοκάρια και τα δίχτυα και όπου πρέπει να μπει η μπάλα, για να σημειωθεί γκολ. **εστιάζω -ομαι:** ❶ (αμτβ.) **α.** φως συγκεντρώνω με τα κατάλληλα οπτικά ή ηλεκτρομαγνητικά μέσα δέσμη φωτός ή ροή σωματιδίων σε συγκεκριμένο σημείο: *Ο*

φακός ~ για τη λήψη φωτογραφίας. **β.** (μτφ.) δίνω σημασία σε κπ ή έμφαση σε κπ ή κτ: *Η ομιλία του εστιάζεται σε δύο σημεία.* ② (μτβ.) επικεντρώνω την προσοχή μου σε κτ: *Αν εστιάζεις την προσοχή σου σε αυτά που διαβάζεις, τότε ίσως καταλάβεις!* **εστιακός -ή -ό. εστίαση η.**

Από την ΑΕ *έστια* «τζάκι, σπίτι, βωμός».

εσύ & συ (αντων.) • εν. γεν. (ε)σένα & σου, αιτ. (ε)σένα & σε, κλητ. (ε)σύ, πληθ. ον. & κλητ. εσείς, γεν. & αιτ. εσάς & σας: χρησιμοποιείται από τον ομιλητή για να ① (προσωπ., β' προσ.) **α.** αναφερθεί στον συνομιλητή του: ~ να φήγεις, και γρήγορα μάλιστα! Ποιος σας είπε να μπείτε; **β.** πληθ. απευθυνθεί στον συνομιλητή του με ευγένεια ή σεβασμό: *Ο γιατρός θα σας δεχτεί σε λίγο.* ② **αυτός & σε.** ② (οι αδύν. τ. της γεν. ως κτητ. αντων.) αναφερθεί στον συνομιλητή του ως ιδιοκτήτη πράγματος ή πρόσωπο που σχετίζεται με κπ: *Μάζεψε τα πράγματά σου!* ③ **δικός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

έσχατος -η -ο: αυτός που έρχεται ή συμβαίνει στο τέλος ή πρόσφατα = τελευταίος. **η εσχάτη των ποινών:** η θανατική ποινή. **εσχάτως** (επίρρ.): πρόσφατα, τελευταίως.

εσωτερικός -ή -ό: ① αυτός που βρίσκεται ή αναφέρεται σε κλειστό χώρο: ~ χώρος/διακόσμηση. ② αυτός που εντοπίζεται ή προέρχεται από περιοχή εντός των συνόρων μιας χώρας: ~ μετανάστευση. ③ αυτός που προέρχεται από ή αναφέρεται στην ψυχή του ανθρώπου: *άνθρωπος με πλούσιο ~ κόσμο.* ④ αυτός που είναι έγκλειστος σε χώρο: ~ οικιακή βοηθός/μαθητής ~ σε σχολείο. **εσωτερικό το:** η περιοχή που ορίζεται από τα σύνορα μιας χώρας ≠ εξωτερικό: *πήγεις εσωτερικού.* **εσωτερικεύω -ομαι** (μτβ.).

εταιρεία η: ① επιχείρηση με συγκεκριμένη νομική μορφή και οργανωτική δομή που δραστηριοποιείται με στόχο το οικονομικό κέρδος: *Δουλεύει στην ~ του πατέρα του.* ② οργάνωση κοινής ωφελείας με συγκεκριμένο στόχο: ~ προστασίας ζώων. **εταιρός ο, η. εταιρικός -ή -ό.**

Από το ΑΕ *εταιρεία*. Συχνά απαντά και η γραφή *εταιρία*.

ετερώνυμος -η -ο: ① φγς αυτός που έχει διαφο-

ρετικό ηλεκτρικό φορτίο ≠ ομώνυμος: ~ πόλοι μπαταρίας. ② **ΜΑΘ ~ κλάσματα** ≠ ομώνυμα κλάσματα: με διαφορετικό παρονομαστή.

Από τα ΑΕ *έτερο-* + *-ώνυμος* (< *δνυμα* αιολικός τ. του *δνομα*).

έτοιμος -η -ο: ① αυτός που με τις κατάλληλες ενέργειες έχει γίνει ικανός για άμεση χρήση ή για κπ σκοπό: *Ήταν ~ κι έφυγαν αμέσως. Το φαγητό ήταν ~ και σερβιρισμένο.* ② αυτός που βρίσκεται σε κατάσταση λίγο πριν γίνει κτ: ~ ήταν να λιποθυμήσει! ③ (για ρούχα, έπιπλα κτλ.) αυτός που κατασκευάζεται μαζικά με βάση συγκεκριμένα μέτρα και όχι με παραγγελία: *βιοτεχνία ετοιμών ενδυμάτων.* ④ αυτός που είναι αποφασισμένος να κάνει κτ: ~ είναι για καβγά! **ετοιμότητα η:** ① κατάσταση στην οποία κπ είναι έτοιμος: *Ο στρατός βρίσκεται σε πολεμική ~.* ② η ικανότητα κπ να δίνει γρήγορες και έξυπνες απαντήσεις: *Απαντά με μεγάλη ~ στα σχόλια των δημοσιογράφων.* **ετοιμάζω -ομαι:** (μτβ.) ① ενεργώ ώστε κπ ή κτ να είναι έτοιμος: ~ τα παιδιά για ύπνο. ② κάνω ό,τι χρειάζεται για να γίνει κτ = οργανώνω, σχεδιάζω: ~ τη γιορτή της εταιρείας. ③ παθ. (για πρόσ.) (ενεργώ ώστε να) είμαι έτοιμος με τη σημ. 2: *Ετοιμαζόταν να το σκάσει όταν τον έπιασαν.* **ετοιμασία η:** το να ετοιμάζει κπ κτ.

έτος το: = χρόνος ① **α.** χρονική περίοδος διάρκειας 365 (366 στα δίσεκτα) ημερών: *Ο πληθωρισμός αυξήθηκε κατά 5% σε διάστημα τριών ετών.* **β.** η χρονική περίοδος ενός έτους για τον προσδιορισμό της ηλικίας: *Έχει έναν γιο τριών ετών.* ② **α.** η περίοδος ενός έτους, από την 1η Ιανουαρίου έως την 31η Δεκεμβρίου: *ημερολογιακό ~.* **β.** το έτος όπως καθορίζεται από ορισμένο σύστημα χρονολογίας: *το έτος 1968 μ.Χ.* ③ χρονική περίοδος συγκεκριμένων εργασιών: *σχολικό ~.* ④ **ΑΣΤΡΟΝ** η χρονική περίοδος που αντιστοιχεί στην περιφορά ενός σώματος γύρω από ένα άλλο: *ηλιακό/σεληνιακό έτος.* **ετήσιος -α -ο:** ① αυτός που γίνεται μία φορά κάθε χρόνο: ~ συνάντηση του συλλόγου. ② αυτός που διαρκεί ή αντιστοιχεί σε έναν χρόνο: ~ θητεία/έσοδα. **ετησίως** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *έτος*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *επέτειος*, *(ε)φέτος*, *επετηρίδα*, καθώς επίσης και τα παραγωγικά επιθήματα *-ετής* (*τρι-ετής*, *δεκα-ετής* κτλ.) και *-ετία* (*δι-ετία*, *δεκα-ετία* κτλ.).

εσύ
εσφαλμένα → σφάλμα
εσφαλμένος → σφάλμα
έσχατος
εσχάτως → έσχατος
εσωτερικεύω → εσωτερικός
εσωτερικό → εσωτερικός
εσωτερικός
εταιρεία
*εταιρία → εταιρεία
εταιρικός → εταιρεία
εταιρία
εταιρός → εταιρεία
έτερος → αντωνυμία - Λόγους αντωνυμίες
ετερώνυμος
-ετής → σχ. έτος
ετήσιος → έτος
ετησίως → έτος
-ετία → σχ. έτος
έτημα → τέμνω
ετοιμάζω → έτοιμος
ετοιμασία → έτοιμος
έτοιμος
ετοιμότητα → έτοιμος
έτος
ετούτος → τούτος
ετρέπη → τρέπω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- έτσι
- ευεξία
- έτσι
- έτυχα → τυγχάνω
- έτυχα → τυχαίω
- ευ-
- εύ- → ευ-
- ευαγγελικός → ευαγγέλιο
- ευαγγέλιο
- ευαγγελιστής → ευαγγέλιο
- ευαισθησία → ευαίσθητος
- ευαίσθητος
- ευαίσθητοποιώ → -ποιώ
- ευαίσθητος
- ευάλωτος
- ευγένεια → ευγενής
- ευγενής
- ευγενικά → ευγενής
- ευγενικός → ευγενής
- ευγενώς → ευγενής
- ευγνωμόνας → ευγνωμοσύνη
- ευγνωμονώ → ευγνωμοσύνη
- ευγνωμοσύνη
- ευγνωμών → ευγνωμοσύνη
- ευδοκίμηση → ευδοκιμώ
- ευδοκιμώ
- ευέλκτα → ευ-
- ευέλκτος → ευ-
- ευελιξία → ευ-
- ευεξία

έτσι (επίρρ.): ❶ με αυτόν τον τρόπο ≠ αλλιώς, αλλιώςίτικα, διαφορετικά: ~ γίνεται το φαγητό, όπως σας έδειξα. ❷ χωρίς λόγο: ~ το έκανε, για πλάκα. ❸ τόσο: Γιατί φωνάζεις ~; ❹ (ως σύνδ.) σε αφηγήσεις, συνδέει με τα προηγούμενα: Κι ~, φύγανε μαζί. ❺ σε επιφ. χρήση: ~ μπράβο, να σε χαρώ! (επιδοκιμασία).

ευ- & εύ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης ❶ στη θέση του ευκολο- ≠ δυσ-: ευκίνητος «αυτός που μπορεί να κινηθεί με ευκολία». ❷ που προσδίδει στο β' συνθ. κπ θετική ιδιότητα: εύθυμος, ευτυχώ. ❸ που δηλώνει ότι η σύνθετη λέξη έχει αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: ευσταθής «αυτός που έχει ευστάθεια, που είναι σταθερός».

ευαγγέλιο το & [λαϊκ.] **βαγγέλιο** το: ❶ ΕΚΚΛ Α. καθένα από τα τέσσερα πρώτα βιβλία της Καινής Διαθήκης που αναφέρονται στον βίο και τη διδασκαλία του Χριστού. β. η διδασκαλία του Χριστού. ❷ (μτφ.) α. αρχή ή θεωρία που κρίνεται αλάνθαστη και ακολουθείται πιστά: Ο λόγος του είναι ~ για μένα. β. βιβλίο με τις βασικές αρχές μιας θεωρίας: Το «Κεφάλαιο» είναι το ~ του κομμουνισμού. **ευαγγελιστής** ο: ΕΚΚΛ ❶ συγγραφέας του Ευαγγελίου στη σημ. 1α. ❷ χριστιανός διαμαρτυρόμενος, που δέχεται μόνο τα Ευαγγέλια ως σημείο αναφοράς της πίστης του. **ευαγγελικός -ή -ό:** αυτός που περιέχεται ή προέρχεται από τα Ευαγγέλια. **ευαγγελικός** ο, **-ή** η: ευαγγελιστής με τη σημ. 2.

ευαίσθητος -η -ο: ❶ αυτός που αισθάνεται έντονα κπ (ερέθισμα, κατάσταση) και επηρεάζεται από αυτό: Έχει ~ ούλα, συνέχεια ματώνουν. ~ στο κρύο/στη ζέστη. ❷ (για πρόσ.) α. αυτός που αναστατώνεται ή συγκινείται εύκολα: Είναι πολύ ~, κλαίει εύκολα. β. αυτός που γνωρίζει και δείχνει ενδιαφέρον για πρόβλημα, δυσάρεστη κατάσταση κτλ.: Είναι ιδιαίτερα ~ σε θέματα ρατσισμού. ❸ (για καταστάσεις κτλ.) αυτός που απαιτεί προσεκτικό χειρισμό: πολιτικά ~ θέμα. **ευαισθησία** η. **ευάλωτος -η -ο:** αυτός που εύκολα παθαίνει κπ

κακό ή επηρεάζεται αρνητικά: Ένας εξασθενημένος οργανισμός είναι ~ σε αρρώστιες.

Από τα ΑΕ *εὐ* + *άλωτος* (< *άλισκομαι* «συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι»).

ευγενής ο, η: πρόσωπο που ανήκει στην ανώτερη κοινωνική τάξη και συνήθως έχει τίτλο: Οι ευγενείς αντέδρασαν στην απώλεια των προνομίων τους. **ευγενής -ής -ές:** ❶ α. αυτός που έχει σχέση με τον ευγενή: Είναι ευγενούς καταγωγής. β. (μτφ., για πράγματα) αυτός που έχει ανώτερη ποιότητα από τα όμοιά του: ευγενή μέταλλα/αέρια. ❷ [επίσ.] αυτός που είναι σύμφωνος με ή ακολουθεί τους κανόνες της καλής κοινωνικής συμπεριφοράς ≠ αγενής: ~ χειρονομία. Ήταν ευγενέστατη, μιλούσε με γλυκύτητα. ❸ αυτός που είναι ηθικά, πνευματικά ανώτερος: ~ συναίσθηματα. ~ σχ. **αγενής, ευγενώς** (επίρρ. στις σημ. 2 και 3). **ευγενικός -ή -ό:** ευγενής στις σημ. 2 & 3. **ευγενικά** (επίρρ.). **ευγένεια** η: ❶ η σωστή κοινωνική συμπεριφορά ≠ αγένεια: Μας φέροθηκαν με μεγάλη ~. ❷ ηθική ή πνευματική ανωτερότητα: Τον χαρακτηρίζει ~ ψυχής. ❸ τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον ευγενή: τίτλος ευγενείας.

ευγνωμοσύνη η: η διάθεση κπ να ευχαριστήσει κπ άλλο για κτ καλό που του έχει κάνει ≠ αγνωμοσύνη, αχαριστία: Σας χρωστάω αιώνια ~! **ευγνωμονώ** • μόνο ενστ. & πρτ.: (μτβ.) νιώθω ή εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου σε κπ: Σας ~ για το καλό που μου κάνατε! **ευγνώμων & -ονας -ων -ον.**

ευδοκιμώ: (αμτβ.) ❶ (για φυτά) βρίσκω τις κατάλληλες συνθήκες για να αναπτυχθώ: Εδώ ~ οι ελιές. ❷ (για ενέργειες) έχω επιτυχές αποτέλεσμα: Δεν ευδοκίμησαν οι ενέργειες που έκανε για μετάθεση. ❸ παρουσιάζω ανάπτυξη, πρόοδο: ~ η εταιρεία. **ευδοκίμηση** η.

ευεξία η: πολύ καλή κατάσταση της υγείας που δημιουργεί ανάλογη ψυχική διάθεση: Νιώθει ~ μετά τη γυμναστική.

Σύνθετα με ευ- εύκολα

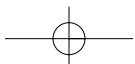
ευέλκτα	ευπάθεια
ευέλκτος	ευπαθής
ευελιξία	εύφλεκτος
εύθικτος	εύχρηστος
ευθιξία	
ευνόητος	

θετική ιδιότητα

εύστοχα	ευσυνειδησία
ευστοχία	ευσυνείδητα
εύστοχος	ευσυνείδητος
ευστοχώ	
εύστοφα	
ευστροφία	
εύτροφος	

έχει αυτό που εκφράζει το β' συνθ.

ευσέβεια
ευσεβής
ευσεβώς

ευεργέτης ο, -ίδα & [επίσ.] -ις & [λαϊκ.] -ισσα

η: αυτός που βοήθησε κπ, κυρίως οικονομικά, ή συνεισέφερε σε έργο κοινωνικής ωφελείας: *Είναι ο ιδρυτής και ~ του σχολείου μας.* **ευεργεσία** η: καλή πράξη που κάνει κπ για να βοηθήσει κπ άλλο = φιλανθρωπία. **ευεργετώ -ούμαι**: (μτβ.) ❶ κάνω ευεργεσία. ❷ ωφελώ κπ ή κτ: *Ευεργετήθηκαν πολλοί από αυτόν τον νόμο.* **ευεργετικός -ή -ό**: αυτός που ωφελεί κπ ή κτ = ωφέλιμος ≠ βλαπτικός. **ευεργετικά** (επίρρ.). **ευεργέτημα** το: η ωφέλεια που προέρχεται από κτ: *τα ευεργέτηματα του νόμου.*

ευημερία η: άνετος τρόπος ζωής χάρη στην καλή οικονομική κατάσταση κπ: *Εργάζεται σκληρά για την ~ των δικών του.* **ευημερώ** • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.) είμαι σε κατάσταση ευημερίας.

ευθανασία η: πρόκληση ανώδυνου θανάτου σε ανίκανο άρρωστο ή ετοιμοθάνατο, συνήθως μετά από απαίτησή του ή με τη σύμφωνη γνώμη του.

εύθυμος -η -ο: αυτός που νιώθει ή προκαλεί χαρά: ~ *άνθρωπος/ιστορία.* **εύθυμα** (επίρρ.). **ευθυμία** η. **ευθυμώ**: (μτβ & αμτβ.) νιώθω ή προκαλώ σε κπ χαρά.

Από τα ΑΕ *εὐ + θυμός* «καρδιά».

ευθύνη η: ❶ η υποχρέωση κπ να κάνει κτ και να λογοδοτήσει για αυτό: *Ανέλαβε την ~ της διοργάνωσης.* ❷ η αναγνώριση κπ ότι προξένησε ζημιά σε κπ ή κτ.: *Αρνήθηκε κάθε ~ για το ατύχημα.* **ευθύνομαι** • μόνο στον ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) έχω την ευθύνη για κτ.

ευθύς -εία -ύ • γεν. αρσ. & ουδ. -έος, πληθ. αρσ. -είς, ουδ. -έα: ❶ αυτός που δεν έχει καμπύλες ή γωνίες, που συνεχίζει στην ίδια κατεύθυνση = ίσιος: *Μετά τη στροφή συνέχιζε ένας ~ δρόμος. Τραβούσε ~ γραμμές με τον χάρακα.* ❷ αυτός που εκφράζεται ή διατυπώνεται χωρίς περιστροφές: *Είναι έντιμος, ειλικρινής και ~ στις κρίσεις του. Έκανε ~ κριτική στην κυβέρνηση.* ❸ ΓΛΩΣΣ **ευθεία ερώτηση**: ερώτηση με ερωτηματικό στο τέλος. **ευθεία** η: α. ευθεία γραμμή ≠ καμπύλη, τεθλασμένη: *Με τον χάρακα τράβηξε μια ~.* β. ευθύς δρόμος: *Στο τέλος της μεγάλης ~ θα βρείτε το σπίτι.* **τελική** ~: τελική φάση: *Μπήκαμε στην ~ για τις εκλογές.* **ευθεία** (επίρρ. στη σημ. 1α): *Θα χωρήσετε ~ και στο πρώτο στενό θα στρίψετε.* **ευθέως** (επίρρ.) χωρίς περιστροφές: *Μας εξήγησε ~ τι συμβαίνει.* **ευθύς** (επίρρ.) χωρίς

να χαθεί χρόνος = αμέσως: *Έφυγε ~ μετά το τέλος της γιορτής.*

ευκαιρία η: ❶ κατάσταση κατάλληλη να κάνει κπ κτ που επιθυμεί: *Δεν του δόθηκε η ~ να σπουδάσει.* **επί τη ~/επ' ~/με την ~**: παίρνοντας ως ευκαιρία κτ. ❷ προσφορά εμπορεύματος σε χαμηλή τιμή, καθώς και το εμπόρευμα αυτό: *Αγόρασα ένα παλτό σε τιμή ευκαιρίας. Το σπiti αυτό ήταν μεγάλη ~.* **ευκαιριακός -ή -ό**: αυτός που γίνεται όταν βρεθεί η ευκαιρία = περιστασιακός, προσωρινός ≠ μόνιμος. **ευκαιριακά** (επίρρ.). **ευκαιρώ**: ❶ (αμτβ.) έχω ελεύθερο χρόνο. ❷ (μτβ.) έχω την ευκαιρία να κάνω κτ: *Δεν ~ ούτε τηλέφωνο να πάρω!* **εύκαιρος -η -ο**: = διαθέσιμος. ❶ αυτός που ευκαιρεί να κάνει κτ ≠ απασχολημένος: *Δεν είναι ~, μιλάει με πελάτες.* ❷ αυτός που είναι διαθέσιμος και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κπ: *Δε βρήκε ~ τηλέφωνο και πήρε από το κινητό.*

ευκατάστατος -η -ο: αυτός που βρίσκεται σε πολύ καλή οικονομική κατάσταση = εύπορος, πλούσιος ≠ άπορος, φτωχός.

εύκολος -η -ο: ≠ δύσκολος ❶ α. αυτός που γίνεται χωρίς κόπο ή πολλή προσπάθεια: *Το μάξιμα της ελιάς δεν είναι ~ δουλειά. Δεν ήταν ~ να τον πείσουμε.* β. αυτός που εξελίσσεται χωρίς δυσκολίες ≠ δύσκολος: *Μέχρι τώρα ήταν τυχερός και είχε μια ~ ζωή.* γ. [μειωτ.] αυτός που θεωρείται ότι δεν έχει αξία, επειδή είναι εύκολος με τη σημ. 1α: *Επαναπαύτηκε στις ~ λύσεις.* ❷ αυτός που δε δημιουργεί προβλήματα, δυσκολίες ή που ικανοποιείται εύκολα = βολικός, καλόβολος: *Είναι ~ στο φαγητό, τρώει τα πάντα.* **εύκολα & ευκόλως** (επίρρ.). **ευκολία** η: ❶ ≠ δυσκολία α. η ιδιότητα του εύκολου στη σημ. 1α. β. η ικανότητα να κάνει κπ κτ χωρίς κόπο = ευχέρεια: *Δείχνει φοβερή ~ στην κατανόηση του προβλήματος.* ❷ α. κτ που γίνεται για να βοηθήσει κπ = διευκόλυνση, εξυπηρέτηση: *Τα κινητά τηλέφωνα είναι μεγάλη ~.* β. πληθ. τα μέσα που κάνουν ευκολότερη τη ζωή μας: *Ξενοδοχείο που παρέχει όλες τις ευκολίες.* **ευκολύνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κτ (πιο) εύκολο = διευκολύνω ≠ δυσκολεύω. ❷ βοηθώ κπ, κυρίως οικονομικά: *Μας ευκόλυνε πολύ με το δάνειο που μας έδωσε.* ❸ παθ. έχω τη δυνατότητα να κάνω κτ (κυρ. για υποχρεώσεις): *Δεν ευκολύνομαι τώρα να σας δω.*

ευλάβεια η: έκφραση συναίσθημάτων λατρείας και σεβασμού προς το θείο ή κτ που θεωρείται ιερό: *Προσκύνησε με ~ τις εικόνες των αγίων.*

ευεργεσία → ευεργέτης
ευεργέτημα → ευεργέτης
ευεργέτης
ευεργέτιδα → ευεργέτης
ευεργετικά → ευεργέτης
ευεργετικός → ευεργέτης
ευεργέτις → ευεργέτης
ευεργέτισσα → ευεργέτης
ευεργετώ → ευεργέτης
ευημερία
ευημερώ → ευημερία
ευθανασία
ευθεία → ευθύς
ευθέως → ευθύς
ευθίκτος → ευ-
ευθιξία → ευ-
εύθυμα → εύθυμος
ευθυμία → εύθυμος
εύθυμος
ευθυμώ → εύθυμος
ευθύνη
ευθύνομαι → ευθύνη
ευθύς
ευκαιρία
ευκαιριακά → ευκαιρία
ευκαιριακός → ευκαιρία
εύκαιρος → ευκαιρία
ευκαιρώ → ευκαιρία
ευκατάστατος
ευκή → ευχή
ευκίνητος → ευ-
εύκολα → εύκολος
ευκολία → εύκολος
εύκολος
ευκολύνω → εύκολος
ευκόλως → εύκολος
ευλάβεια
ευλαβής → ευλάβεια
ευλαβικά → ευλάβεια
ευλαβικός → ευλάβεια
ευλαβικώς → ευλάβεια
ευλαβός → ευλάβεια

Ε

ευλογία
εύφορος

Α·Β·Γ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

εύλογα → εύλογος
 ευλογία → ευλογία
 ευλογημένος → ευλογία
 ευλόγηση → ευλογία
 ευλογητός → ευλογία
 ευλογία
 εύλογος
 ευλόγω → ευλογία
 ευλόγως → εύλογος
 ευνόητος → ευ-
 εύνοια → ευνού
 ευνούϊκά → ευνού
 ευνούϊκός → ευνού
 ευνουόμενος → ευνού
 ευνού
 ευπάθεια → ευ-
 ευπαθής → ευ-
 εύπορος → σχ. πόρος
 ευπρέπεια → ευπρεπής
 ευπρεπής
 ευπρεπίζω → ευπρεπής
 ευπρεπισμός → ευπρεπής
 ευπρεπώς → ευπρεπής
 εύρεση → ευρίσκω
 ευρέως → ευρύς
 εύρημα → ευρίσκω
 ευρηματικά → ευρίσκω
 ευρηματικός → ευρίσκω
 ευρηματικότητα → ευρίσκω
 ευρίσκω
 εύρος → ευρύς
 εύρυθμος → ευ-
 ευρύς
 ευρύτητα → ευρύς
 ευρώ
 ευσέβεια → ευ-
 ευσεβής → ευ-
 ευσεβώς → ευ-
 ευσταθής → ευ-
 εύστοχα → ευ-
 ευστοχία → ευ-
 εύστοχος → ευ-
 ευστοχώ → ευ-
 εύστορα → ευ-
 ευστροφία → ευ-
 εύστροφος → ευ-
 ευσυνειδησία → ευ-
 ευσυνειδητά → ευ-
 ευσυνειδητός → ευ-
 ευτέλεια → ευτελής
 ευτελής
 ευτελίζω → ευτελής
 ευτελισμός → ευτελής
 ευτύχημα → ευτυχία
 ευτυχής → ευτυχία
 ευτυχία
 ευτυχισμένα → ευτυχία
 ευτυχισμένος → ευτυχία
 ευτυχώ → ευτυχία
 ευτυχώς → ευτυχία
 εύφλεκτος → ευ-
 ευφορία → εύφορος
 εύφορος

ευλαβής -ής -ές: αυτός που εκφράζει ευλάβεια = ευσεβής. *σχ. αγενής. ευλαβώς* (επίρρ.).

ευλαβικός -ή -ό: αυτός που εκφράζει ή γίνεται με ευλάβεια. *ευλαβικά & -ώς* (επίρρ.).

ευλογία η & [λαϊκ.] βλογία η: ΙΑΤΡ βαριά λοιμώδης, επιδημική νόσος που εκδηλώνεται με εξανθήματα στο σώμα, που αφήνουν σημάδια.

ευλογία η: ① ευχή, κυρίως ιερέα, ηλικιωμένων ή γονέων: *με τις ευλογίες κπ.* με τη σύμφωνη γνώμη. ② (μτφ.) καθετί καλό για το οποίο νιώθουμε ευγνωμοσύνη. **ευλογώ -ούμαι & ευλογάω -ιέμαι & [λαϊκ.] βλογάω -ιέμαι:** (μτβ.) ① ΕΚΚΛ Α. (για τον Θεό) δίνω τη θεία χάρη: *Ο Θεός να σε ευλογεί!* (ως ευχή). Β. (για ιερείς) καθαγιάζω με θρησκευτική τελετή: *Ο ιερέας ευλόγησε τον γάμο.* ② εκφράζω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη σε κπ ή για κτ = *δοξάζω, τιμώ: ~ τη στιγμή που μας είδες! ευλογητός -ή -ό:* αυτός που αξίζει να τον ευλογεί κπ: ~ ο Θεός. **ευλόγηση η.**

εύλογος -η -ο: αυτός του οποίου είναι εύκολο να καταλάβεις τον λόγο ύπαρξης = δικαιολογημένος, λογικός: *Η ρευστότητα της οικονομίας δημιουργεί εύλογες ανησυχίες. εύλογα & [επίσ.] ευλόγως* (επίρρ.).

ευνού -ούμαι: ① εκφράζω την προτίμησή μου για κπ ή κτ υποστηρίζοντάς το(ν) έναντι άλλων: *Τους ευνόησε η διαιτησία και κέρδισαν τον αγώνα.* ② δημιουργώ τις κατάλληλες συνθήκες: *Η οικονομία της χώρας ~ τις ιδιωτικές επενδύσεις. εύνοια η:* διάθεση υποστήριξης που δείχνει κπ, κυρίως ισχυρός, για κπ άλλο ≠ *δυσμένεια. ευνούϊκός -ή -ό. ευνούϊκά* (επίρρ.). **ευνουόμενος -η -ο.**

ευπρεπής -ής -ές: = αξιοπρεπής ① αυτός που είναι σύμφωνος με τα κοινωνικά πρότυπα ≠ απρεπής: *Δεν είναι ευπρεπές να μιλάς απότομα.* ② αυτός που έχει γίνει με σχετική επιμέλεια και είναι ικανοποιητικού επιπέδου: *Έκανε μια ~ παρουσία. σχ. αγενής. ευπρεπώς* (επίρρ.). **ευπρέπεια η. ευπρεπίζω -ομαι** (μτβ.). **ευπρεπισμός ο.**

ευρίσκω -ομαι: [επίσ.] = βρίσκω. **εύρεση η:** [επίσ.] το να βρίσκει κπ κτ: *γραφείο ευρέσεως εργασίας. εύρημα το:* ① οτιδήποτε βρίσκει κπ μετά από έρευνα ή τυχαία: *Τα αρχαιολογικά ευρήματα ήρθαν στο φως με τις ανασκαφές.* ② οτιδήποτε επινοεί κπ: *Πρόκειται για διαφημιστικό ~. ευρηματικός -ή -ό:* = επινοητικός ① αυτός που έχει την ικανότητα να επινοεί: ~ *σκηνοθέτης.* ② αυτός που χαρα-

κτηρίζεται από επινοητικότητα και πρωτοτυπία: ~ *λύση. ευρηματικά* (επίρρ.) **ευρηματικότητα η.**

ευρύς -εία -ύ • γεν. αρσ. & ουδ. -έος, πληθ. αρσ. -είς, ουδ. -έα: ① αυτός που έχει μεγάλο πλάτος ή έκταση: ~ *στέγνο. Η ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου.* ② (μτφ.) αυτός που έχει μεγάλη διάδοση ή αφορά σε πολλά στοιχεία: *Με τον τίτλο αυτό καλύπτει ένα ~ φάσμα δραστηριοτήτων. ευρέως* (επίρρ., κυρ. στη σημ. 2). **ευρύτητα η:** κυρ. στη σημ. 2. **εύρος το:** ① το πλάτος. ② (μτφ.) η έκταση.

ευρώ το • άκλ.: κοινό νόμισμα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν κοινή νομισματική πολιτική.

ευτελής -ής -ές: ① Α. αυτός που είναι κατώτερος σε αξία ή χαμηλής ποιότητας: ~ *ποσό. = μικρός. Χρησιμοποίησε ευτελή υλικά για να μειώσει το κόστος.* ② (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη αξιοπρέπειας, μικρότητα: *Χρησιμοποιεί ~ μέσα για να πετύχει τους σκοπούς του. σχ. αγενής. ευτέλεια η. ευτελίζω -ομαι:* [επίσ.] (μτβ.) κάνω κτ ευτελές. **ευτελισμός ο.**

ευτυχία η: ① βαθιά χαρά και ικανοποίηση: *Η ~ τους ολοκληρώθηκε με τη γέννηση του παιδιού τους.* ② καλή τύχη, θετική κατάληξη ≠ *ατυχία: Είχε την ~ να διδαχθεί από καλούς δασκάλους. ευτυχής -ής -ές:* ① αυτός που νιώθει ευτυχία: *Είμαι ~ που σας γνωρίζω.* ② αυτός που προκαλεί ευτυχία ≠ *ατυχής: το ~ γεγονός (συνήθως γάμος ή γέννηση παιδιού). Γνωρίστηκαν από μια ~ συγκυρία. σχ. αγενής. ευτυχώς* (επίρρ.): για να εκφράσει ο ομιλητής βαθιά χαρά και ικανοποίηση για κτ καλό: ~, *μας βοήθησε πολύ η τύχη! ευτυχώ:* ① *κυρ. αόφ. Α. (μτβ.) έχω την τύχη να: Ευτύχησε να τους δει παντρεμένους πριν πεθάνει. Β. (αμτβ.) πετυχαίνω σε κτ ≠ ατυχώ: Δεν ευτύχησε στην επιλογή του συζύγου της.* ② (αμτβ.) νιώθω ευτυχία ≠ *δυστυχώ. ευτυχισμένος -η -ο:* αυτός που νιώθει, που εκφράζει ή χαρακτηρίζεται από ευτυχία: ~ *χαμόγελο/στιγμές. ευτυχισμένα* (επίρρ.). **ευτύχημα το:** ευτυχές γεγονός, που φέρνει καλή τύχη, θετική κατάληξη: *Ήταν ~ που βρέθηκε εκεί κάποιος και τον βοήθησε.*

εύφορος -η -ο: αυτός που (μπορεί να) παράγει πολλούς καρπούς = γόνιμος: ~ *κοιλάδα/χώμα. ευφορία η:* ① η ιδιότητα του εύφορου. ② συναίσθημα έντονης ψυχικής ευχαρίστησης: *Η ανακοίνωση προκάλεσε ~ στο κοινό.*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Προσοχή στη διαφορετική σημασία και γραφή των ομόηχων *εύφορος* - *έφορος* και *ευφορία* - *εφορία*!

ευφυής -ής -ές: = έξυπνος ❶ αυτός που μπορεί να αντιλαμβάνεται, να σκέφτεται και να κρίνει πολύ γρήγορα και σωστά. ❷ αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στον ευφυή: ~ βλέμμα/σχέδιο. *σχ. αγενής. ευφώς* (επίρρ.). *ευφύια* η: ❶ α. η ιδιότητα του ευφούς. β. η νοητική ικανότητα ενός ατόμου: *χαμηλός / υψηλός βαθμός ευφύιας*. ❷ πρόσωπο ευφές στη σημ. 1 = διάνοια: *Είναι ~ στα μαθηματικά*.

Από τα ΑΕ *εὐ + φυής* (< *φύομαι* «αναπτύσσομαι, ανθίζω»).

ευχαριστώ & [λαϊκ.] ψχαριστώ -ιέμαι: (μτβ.) ❶ α. *ενεργ.* εκφράζω σε κπ την ευγνωμοσύνη μου: *Σας ~ για τη βοήθειά σας*. β. (ως επιφ.) τυπική έκφραση ευγένειας ή ευγνωμοσύνης που χρησιμοποιείται ως απάντηση στο ενδιαφέρον, τη φιλοφρόνηση κτλ. κπ. ❷ α. προκαλώ σε κάποιον χαρά και ικανοποίηση ≠ δυσαρεστώ: *Πολύ με ευχαρίστησε η επίσκεψή σας!* β. παθ. αντλώ χαρά και ικανοποίηση από κτ ή κπ = απολαμβάνω: *Ευχαριστήθηκα φαγητό σήμερα!* **ευχαρίστηση** η: συναίσθημα χαράς και ικανοποίησης ≠ δυσαρέσκεια. **ευχαριστία** η: ❶ *συνήθ. πληθ.* έκφραση ευγνωμοσύνης: *Δεχτείτε τις ευχαριστίες μας*. ❷ ΕΚΚΛ **Θεία** ~: το μυστήριο της μεταβολής του άρτου και του οίνου σε σώμα και αίμα του Χριστού. **ευχάριστος -η -ο** ≠ δυσάρεστος. **ευχάριστα** (επίρρ.) ≠ δυσάρεστα: *Περάσαμε πολύ ~ στο πάρτι*. **ευχαρίστως:** (επίρρ.) με ευχαρίστηση, κυρ. ως θετική απάντηση σε πρόσκληση: ~ *να σας βοηθήσω*. **ευχαριστήριος -α -ο:** αυτός που εκφράζει ευχαριστία.

ευχέρεια η: ❶ η δυνατότητα ή η ικανότητα κπ να κάνει κτ εύκολα = ευκολία ≠ δυσχέρεια, δυσκολία: ~ λόγου = ευγλωττία. **διακριτική** ~: η δυνατότητα που δίνεται σε κπ να αποφασίσει για κτ. ❷ το να διαθέτει κπ κτ: *Δεν έχει ~ χρόνου*.

ευχή & [λαϊκ.] ευκή η: ❶ α. έκφραση έντονης επιθυμίας ή ελπίδας κπ να γίνει κτ καλό ≠ κατάρα: *Η ~ της να μπει στο πανεπιστήμιο έπιασε*. β. τυποποιημένη έκφραση που απευθύνεται σε κπ άλλο για υγεία, ευημερία κ.λπ.: *Πολλές ευχές για τον καινούριο χρόνο!* ❷ ΕΚΚΛ παράκληση προς τον Θεό για την προστασία κπ. **εύχομαι:** (μτβ.) εκφράζω την ευχή να γί-

νει κτ θετικό ≠ καταριέμαι: ~ *να μην ξαναγίνουν πόλεμοι. Σας ~ υγεία κι ευτυχία!*

ευωδιά η & ευωδία η: ευχάριστη μυρωδιά ≠ δυσοσμία: η ~ *των λουλουδιών*. **ευωδιάζω** (αμτβ.). **ευωδιαστός -ή -ό.**

εφάπαξ: ❶ (επίρρ.) μόνο μία φορά, σε μία δόση: *Έδωσαν το ποσό σε δόσεις και όχι ~*. ❷ (ως επίθ.): *Απαιτείται η ~ καταβολή του ποσού*. **εφάπαξ** το • *άκλ.:* χρηματικό ποσό που δίνεται σε δημόσιο υπάλληλο που συντάξιοδοτείται.

Από τα *εφ' (< επί) + άπαξ* «μία φορά».

εφάπτομαι • μόνο ενστ.: (μτβ.) ακουμπώ σε κπ σημείο μιας επιφάνειας: *Η ευθεία ~ του κύκλου. Το σπίτι μας ~ με μια πολυκατοικία στα δυτικά*. **εφαπτομένη** η: μαθ ευθεία που εφάπτεται ενός κύκλου ή μίας καμπύλης, χωρίς όμως να τον / την τέμνει.

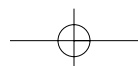
εφαρμόζω -ομαι: ❶ α. (μτβ.) βάζω κτ πάνω σε κτ άλλο, ώστε να ταιριάζουν απόλυτα: *Δεν εφαρμόσεes καλά το καπάκι στο δοχείο*. β. (αμτβ.) ταιριάζω, προσαρμόζομαι καλά σε κάτι: *Δεν ~ τα παράθυρα και μπαίνει αέρας*. ❷ (μτβ.) χρησιμοποιώ, κάνω πράξη (ιδέα, θεωρία, σύστημα κτλ.): *Στο σχολείο μας ~ οι πιο σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές*. **εφαρμογή** η. **εφαρμοστός -ή -ό:** αυτός που εφαρμόζει (σημ. 1). **εφαρμοστά** (επίρρ.). **εφαρμόσιμος -η-ο.**

έφεση η: ❶ ΝΟΜ αίτηση με την οποία ζητείται η επανεξέταση υπόθεσης από ανώτερο δικαστήριο: *Έκανε/άσκησε ~ κατά της δικαστικής απόφασης*. ❷ τάση κπ προς κτ = κλίση: *Έχει ~ στα γράμματα*. **εφετείο** το: δευτεροβάθμιο δικαστήριο που εκδικάζει εφέσεις, καθώς και το κτίριο όπου στεγάζεται. **εφέτης** ο, η: δικαστικός λειτουργός, μέλος του εφετείου.

Από το ΑΕ ρ. *εφήμι* (σύνθετο από τα *επί + ἴμι*), με αρχική σημ. «παροτρύνω». Ήδη όμως από την αρχαιότητα πήρε τη σημ. «αναφέρω κπ στο δικαστήριο».

εφευρίσχω-ομαι • *αόρ. εφεύρα & [επίσ.] εφήυρα: ❶ φτιάχνω ή σκέφτομαι κτ νέο: *Ο Γουτεμβέργιος εφήυρε την τυπογραφία*. ❷ σκέφτομαι τρόπους, δικαιολογίες κτ., κυρίως για να πετύχω κτ = επινοώ, μηχανεύομαι: *Εφήυρε μια απίστευτη ιστορία, προκειμένου να μην έρθει*. **εφεύρεση** η. **εφευρέτης** ο, -τρια η. **εφευρετικός -ή -ό:** αυτός που έχει την ικανότητα να εφευρίσκει, κυρ. με τη σημ. 2. **εφευρετικότητα** η.*

ευφυής
ευφύια → ευφυής
ευφώς → ευφυής
ευχάριστα → ευχαριστώ
ευχαριστήριος → ευχαριστώ
ευχαρίστηση → ευχαριστώ
ευχαριστία → ευχαριστώ
ευχάριστος → ευχαριστώ
ευχαριστώ → ευχαριστώ
ευχέρεια
ευχή
εύχομαι → ευχή
εύχρηστος → ευ-
ευωδιά
ευωδία → ευωδιά
ευωδιάζω → ευωδιά
ευωδιαστός → ευωδιά
εφ- → επι-
εφ- → επι-
εφαγα → τρώγω
εφάπαξ
εφάπτομαι
εφαπτομένη → εφάπτομαι
εφαρμογή → εφαρμόζω
εφαρμόζω
εφαρμόσιμος → εφαρμόζω
εφαρμοστά → εφαρμόζω
εφαρμοστός → εφαρμόζω
έφερα → φέρονω
έφεση
εφετείο → έφεση
εφέτης → έφεση
εφεύρα → εφευρίσχω
εφεύρεση → εφευρίσχω
εφευρέτης → εφευρίσχω
εφευρετικός → εφευρίσχω
εφευρετικότητα → εφευρίσχω
εφευρέτρια → εφευρίσχω
εφευρίσχω
εφηβεία

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

έφηβη → εφηβεία
 εφηβικά → εφηβεία
 εφηβικός → εφηβεία
 έφηβος → εφηβεία
 εφήμερα → εφήμερος
 εφημερεύω
 εφημερεύων → εφημερεύω
 εφημερία → εφημερεύω
 εφημερίδα
 εφήμερος
 εφηύρα → εφευρίσκω
 εφθάσην → φθείρω
 έφτασα → φθάνω
 εφιάλτης
 εφιαλτικά → εφιάλτης
 εφιαλτικός → εφιάλτης
 εφικτός
 εφίππος → επί-
 εφιστώ
 εφοδιάζω → εφόδιο
 εφοδιασμός → εφόδιο
 εφόδιο
 έφοδος
 εφορεία
 *εφορειακός → εφοριακός
 εφορία
 εφοριακός → εφορία
 εφόρμηση → επί-
 εφορμώ → επί-
 έφορος¹ → εφορεία
 έφορος² → εφορία
 εφριξα → φριττώ
 έφταιγα → φταίω
 έφτασα → φθάνω
 έφτυγα → φεύγω
 εχεμύθεια → εχεμύθος
 εχεμύθος
 έχθρα → εχθρός
 εχθρεύομαι → εχθρός
 εχθρικά → εχθρός
 εχθρικός → εχθρός
 εχθρικός → εχθρός
 εχθρικός → εχθρός
 εχθρότητα → εχθρός
 έχτρα → εχθρός
 εχτροός → εχθρός
 έχω
 έψαλα → ψάλλω
 έως → ως!
 έως ότου → ωστόσο

εφηβεία η: περίοδος της ζωής του ανθρώπου, μεταξύ της παιδικής ηλικίας και της ωριμότητας (συνήθως μεταξύ 12ου και 18ου έτους). **έφηβος** ο, **έφηβη** η, **εφηβικός -ή -ό**, **εφηβικά** (επίρρ.).
εφημερεύω: (αμτβ.) προσφέρω υπηρεσίες ως γιατρός ή ως νοσοκομείο ολόκληρο το εικοσιτετράωρο. **εφημερία** η: ❶ υπηρεσία γιατρού ή νοσηλεύτη, ή λειτουργία νοσοκομείου πέρα από το κανονικό ωράριο. ❷ επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας του σχολείου. ❸ εκκλ χρόνος υπηρεσίας ιερέα σε ναό. **εφημερεύων -ουσα -ον**.
εφημερίδα η: έντυπο, συνήθως ημερησιο ή εβδομαδιαίο, με ειδήσεις της επικαιρότητας και άλλη ενημερωτική ύλη.
εφήμερος -η -ο: αυτός που δε διαρκεί πολύ = παροδικός, προσωρινός, πρόσκαιρος ≠ μόνιμος: η ~ *λάμψη ενός τραγουδιστή*. **εφήμερα** (επίρρ.).
εφιάλτης ο: ❶ άσχημο όνειρο που προκαλεί φόβο και αγωνία. ❷ (μτφ.) δυσάρεστη κατάσταση που προκαλεί φόβο και αγωνία: ο ~ των *εξετάσεων*. **εφιαλτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί φόβο, που μοιάζει με εφιάλη. **εφιαλτικά** (επίρρ.).
εφικτός -ή -ό: αυτός που μπορεί να γίνει = δυνατός, πραγματοποιήσιμος ≠ ανέφικτος: *Αν δε βάλεις εφικτούς στόχους, μπορεί να απογοητείς αν αποτύχεις*.
εφιστώ • αόρ. *επέστησα*: (μτβ.) μόνο στην εκφρ. ~ *την προσοχή κπ σε κτ*: τραβώ την προσοχή κπ σε κτ.
εφόδιο το: *συνήθ. πληθ. υλικό ή πνευματικό μέσο που απαιτείται για να πετύχει κπ κτ: Δεν είχαν αρκετά ~ για το ταξίδι. Το σχολείο μάς δίνει τα απαραίτητα ~ για τη ζωή*. **εφοδιάζω -ομαι**: (μτβ.) δίνω σε κπ ό,τι είναι απαραίτητο ή αναγκαίο για συγκεκριμένο σκοπό = παρέχω, προμηθεύω: *Οι οδηγοί εφοδιάζονται με το ειδικό σήμα. Το σχολείο μάς εφοδιάζει με τα κατάλληλα προσόντα*. **εφοδιασμός** ο.
εφόδος η: ❶ ΣΤΡΑΤ Ξαφνική επίθεση = εφόρμηση: *Κατέλαβαν τον λόφο με ~*. ❷ Ξαφνικός έλεγχος από κπ αρμόδιο: *Ο προϊστάμενος κάνει συχνά εφόδους για να δει αν δουλεύουν*.
εφορεία η: υπηρεσία που εποπτεύει άλλες υπηρεσίες, και (συνεκδ.) το κτίριο και οι άνθρωποι που εργάζονται σε αυτή: ~ *Αρχαιοτήτων*. **έφορος**¹ ο, η: υπάλληλος της εφορείας. *σχ. εύφορος*.
εφορία η: κρατική υπηρεσία έλέγχου και είσπραξης φόρων, και (συνεκδ.) το κτίριο και οι ερ-

γαζόμενοι σε αυτή. **εφοριακός -ή -ό**, **εφοριακός** ο, η: υπάλληλος στην εφορία. **έφορος**² ο, η: προϊστάμενος της εφορίας. *σχ. εύφορος*.

Προσοχή στη διαφορετική γραφή των *εφορεία* και *εφορία*: το *εφορεία* παράγεται από το ρ. *εφορεύω* και το *εφορία* από το *έφορος*.

εχεμύθος -η -ο: αυτός που δε λέει τα μυστικά που του εμπιστεύονται. **εχεμύθεια** η.

Η λ. *εχεμύθεια* είναι νεότερος αναλογικός σχηματισμός κατά τα ουσ. σε -εια (*ευγενής - ευγένεια*). Από το *εχεμύθος* θα έπρεπε κανονικά να προέλθει το ουσ. *εχεμυθία*.

εχθρός & [λαϊκ.] εχτροός ο: ❶ πρόσωπο που νιώθει μίσος για κπ και θέλει να του κάνει κακό ≠ φίλος: *Δεν έχει εχθρούς, γιατί είναι καλός άνθρωπος*. ❷ έντονα αντίθετος σε κπ ≠ οπαδός, υποστηρικτής, φίλος: ~ *του καπνίσματος*. ❸ (μτφ.) κπ ή κτ που βλάπτει κπ ή κτ άλλο: *Το τσιγάρο είναι ~ της υγείας*. ❹ πολεμικός αντίπαλος: *Ο ~ μπήκε στην πόλη*. **έχθρα** & [λαϊκ.] **έχτρα** η: αίσθημα ή κατάσταση μίσους για κπ ή κτ ≠ φιλία: ~ *τους χωρίζει από παλιά*. **εχθρεύομαι** • μόνο ενστ. & πρτ.: (μτβ.) νιώθω έχθρα για κπ ή κτ. **εχθρικός -ή -ό**, **εχθρικά & -ώς** (επίρρ.). **εχθρότητα** η: έχθρα. **έχω** • πρτ. & αόρ. *είχα*: (μτβ.) ❶ μου ανήκει κτ. ❷ φέρνω ή κρατώ κτ μαζί ή πάνω μου: *Δεν ~ πορτοφόλι*. ❸ περιλαμβάνω ή αποτελούμαι από κτ: *Η ώρα ~ εξήντα λεπτά*. ❹ νιώθω αίσθημα, συναίσθημα ή είμαι σε κπ ψυχική κατάσταση: ~ *μεγάλη χαρά που παντρεύει τον γιο της*. ❺ συνδέομαι με κάποιον με σχέση συγγενική, φιλική κτλ.: *Τον ~ φίλο*. ❻ με χαρκτηρίζει ένα γνώρισμα, μια ιδιότητα, μόνιμη ή προσωρινή: ~ *γαλάζια μάτια / ταλέντο / ιλαρά*. ❼ (+ *σαν/για*) θεωρώ: *Τον ~ σαν πατέρα*. ❽ (+ *να*) πρέπει: ~ *να πλύνω τα πιάτα πριν βγω έξω*.

Το *έχω* είναι βασικό ρ. της ΝΕ, και χρησιμοποιείται τόσο στην παραγωγή (*έξη «συνήθεια», ακάθεκτος, άσχετος, σχέση*) όσο και στη σύνθεση (*ανέχομαι - ανοχή, αντέχω - αντοχή, αντιπαροχή, διακατέχω, παρέχω - παροχή, προσέχω - προσοχή, συνοχή, υπερέχω - υπεροχή, ανέχεια, εχεμύθεια, ηνίοχος, αξιωματούχος, περιπτερούχος, πολιούχος, πτυχιούχος, συνταξιούχος κτλ.*).

Ζάλη η: πρόσκαιρο αίσθημα απώλειας της ισορροπίας. **ζαλίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ α. προκαλώ ζάλη σε κπ. β. παθ. νιώθω ζάλη. ❷ (μτφ.) κάνω κπ να μη σκέφτεται καθαρά: *Μας ζάλισες πια με την γκρίνια σου!* **ζαλάδα** η. **ζαλιστικός -ή -ό.**

ζάρα η: μικρή πτυχή σε ύφασμα ή στο δέρμα: *Τα ρούχα ήταν γεμάτα ζάρες.* = ζαρωματιά. *Γέρασε κι ο λαϊμός της γέμισε ζάρες.* = ρυτίδα.

ζαρώνω: ❶ α. (αμτβ.) αποκτώ ζάρες. β. (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να αποκτήσει ζάρες. ❷ (αμτβ.) μαζεύω το σώμα μου ώστε να πιάνει μικρό χώρο: *Ζάρωσε για να μην κρυώνει.* ❸ παθ. (για άνηθ.) τσαλακώνω τα ρούχα μου: *Μην κάθεσαι έτσι, θα ζαρωθείς.* ❹ (για ύφασμα) αποκτώ ζάρες. **ζάρωμα** το. **ζαρωματιά** η: ζάρα.

ζάρι το: ❶ μικρός κύβος με 1 ως 6 κουνιές σε κάθε πλευρά που χρησιμοποιείται σε τυχερά παιχνίδια. ❷ πληθ. τυχερό παιχνίδι που παίζεται με ζάρια. **ζαριά** η: το ριζίμο δύο ζαριών μαζί και ο συνδυασμός των αριθμών που φέρουν.

ζάχαρη η: ουσία σε κρυσταλλική μορφή που προσθέτουμε σε τρόφιμα ή ποτά για να τα γλυκάνουμε. **ζαχαρώνω:** ❶ (αμτβ., για γλυκά κτλ.) παθαίνει κρυστάλλωση το ζάχαρο που περιέχω, γίνεται σαν ζάχαρη. ❷ (μτφ., μτβ.) θέλω κτ πάρα πολύ: ~ *ένα τσιπάκι.* **ζαχάρωμα** το. **ζαχαρένιος -α -ο.**

ζάχαρο (συχνότερο στη σημ. 1) & **σάχαρο** το (στις σημ. 1α & 2): ❶ α. η περιεκτικότητα του αίματος σε γλυκίδια: *Μετράω το ~.* β. [οικ.] ασθένεια που χαρακτηρίζεται από την παρουσία αυξημένης ποσότητας ζαχάρου στο αίμα = διαβήτη. ❷ χημ *συνήθ.* πληθ. οργανική ένωση που περιέχει άνθρακα, υδρογόνο και οξυγόνο = υδατάνθρακας.

ζενιθ το • *αγγλ.:* ≠ *ναδίρ* ❶ (μτφ.) το ανώτατο σημείο στο οποίο μπορεί να φτάσει κπ ή κτ: *Έφτασε στο ~ της επιτυχίας.* ❷ *ΑΣΤΡΟΝ* το νοητό σημείο του ουρανού που βρίσκεται ακριβώς πάνω από τον παρατηρητή.

ζεστός -ή -ό: ❶ α. αυτός που έχει υψηλή θερμοκρασία ≠ κρύος: *Είναι ~, έχει πυρετό.* β. αυτός που κρατάει κπ ή κτ ζεστό: *Φόρεσε ~ ρούχα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δείχνει φιλικά συναισθήματα: *Είναι πολύ ~ και φιλόξενος άνθρωπος.* **ζεστά** (επίρρ., κυρ. στη σημ. 2). **ζεστό** το: ρόφημα που πίνεται ζεστό. **ζεσταίνω -ομαι:** ❶ α. (μτβ.) κάνω κτ ζεστό. β. (αμτβ., για τον καιρό) γίνομαι ζεστός. ❷ παθ. α. νιώθω ζέστη ≠ κρυώνω: *Ζεστάθηκε κι έβγαλε το μπουφάν του.* β. *ΑΘΛ* κάνω ασκήσεις για να ζεστάνω τους μύς

μου πριν από την κανονική άθληση = προθερμαίνομαι. ❸ (μτφ., μτβ.) α. δημιουργώ ευχάριστη ατμόσφαιρα: *Η ατμόσφαιρα ζεστάθηκε με τη μουσική.* β. κάνω κτ πιο ενδιαφέρον ή προκαλώ το ενδιαφέρον σε κπ: *Το γκολ ζέστανε τον κόσμο.* **ζέστη** & [προφ.] **ζέστα** η: θερμοκρασία υψηλότερη από το κανονικό. **ζέσταμα** το. **ζεστασιά** η: ❶ ευχάριστη ζέστη. ❷ (μτφ.) ευχάριστο αίσθημα άνεσης, φιλίας, στοργής κτλ.

Η λ. *χλιαρός* χρησιμοποιείται για μέτρια ζέστη, η λ. *καυτός* για πολλή ζέστη, ενώ η λ. *θερμός* είναι συνώνυμη της λ. *ζεστός*.

ζευγάρι το: = [επίσ.] ζεύγος ❶ δύο όμοια ή ταιριαστά αντικείμενα που χρησιμοποιούνται μαζί ή ένα αντικείμενο που αποτελείται από δύο όμοια ή ταιριαστά μέρη: ~ *παπούτσια / γυαλιά.* ❷ δύο πρόσωπα που συνδέονται με κπ σχέση (συνήθως σχέση γάμου ή ερωτική σχέση): *Οι δύο ηθοποιοί, που είναι ~ στη ζωή, εμφανίζονται ως ~ και στη νέα τους ταινία.* *Το ~ του τελικού δεν έχει ξανασυναντηθεί σε προηγούμενη αναμέτρηση.* **ζευγαρώνω:** ❶ α. (μτβ.) φέρνω σε επαφή ζώα αντίθετου φύλου με στόχο την αναπαραγωγή. β. (αμτβ., για πρόσ.) βρίσκω το ερωτικό μου ταίρι. γ. (αμτβ., για ζώα) αναπαράγομαι: *Τα περισσότερα ζώα ~ την άνοιξη.* **ζευγάριμα** το. **ζεύγος** το.

Οι λέξεις *ζευγάρι* και *ζεύγος* έχουν την ίδια σημ., αλλά το *ζεύγος* χρησιμοποιείται κυρ. όταν αναφερόμαστε σε συγκεκριμένους ανθρώπους (το βασιλικό ~, το ~ Παπαδάκη) ή στον επιστημονικό λόγο (~ *χρωματοσωμάτων*).

ζεύξη η: σύνδεση δύο σημείων: *Η ~ Ρίου-Αντιορίου διευκόλυνε την κυκλοφορία.*

ζήλια η: ❶ α. συναισθήμα πίκρας και επιθυμίας για κπ που κπ άλλος έχει: *Βλέπει με ~ τις επιτυχίες των άλλων.* β. συναισθήμα πίκρας που νιώθει κπ όταν νομίζει ότι ο/η ερωτικός του σύντροφος τον απατά. ❷ *συνήθ.* πληθ. συμπεριφορά ή πράξη που δείχνει ζήλια. **ζηλεύω:** (μτβ. & αμτβ.) νιώθω ζήλια. **ζηλιάρης -α -ικο:** αυτός που έχει την τάση να ζηλεύει. **ζηλιάρικα** (επίρρ.).

Η *ζήλια* δηλώνει κυρ. αρνητικά συναισθήματα. Η λ. *φθόνος* χρησιμοποιείται για τη δήλωση έντονης ζήλιας με τη συνοδεία κακίας.

ζήλος ο: μεγάλος ενθουσιασμός κατά την εκτέ-

- ζαλάδα → ζάλη
- ζάλη
- ζαλίζω → ζάλη
- ζαλιστικός → ζάλη
- ζάρα
- ζάρι
- ζαριά → ζάρι
- ζάρωμα → ζάρα
- ζαρωματιά → ζάρα
- ζαρώνω → ζάρα
- ζαχαρένιος → ζάχαρη
- ζάχαρη
- ζάχαρο
- ζαχαροπλάστης → σχ. πλάθω
- ζαχάρωμα → ζάχαρη
- ζαχαρώνω → ζάχαρη
- ζενιθ
- ζεστά → ζεστός
- ζέστα → ζεστός
- ζεσταίνω → ζεστός
- ζέσταμα → ζεστός
- ζεστασιά → ζεστός
- ζέστη → ζεστός
- ζεστό → ζεστός
- ζεστός
- ζευγάρι
- ζευγάριμα → ζευγάρι
- ζευγαρώνω → ζευγάρι
- ζεύγος → ζευγάρι
- ζεύξη
- *ζήλεια → ζήλια
- ζηλεύω → ζήλια
- ζήλια
- ζηλιάρης → ζήλια
- ζηλιάρικα → ζήλια
- ζήλος

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- ζημία
- ζημία → ζημιά
- ζημιάρης → ζημιά
- ζημιώνω → ζημιά
- ζήτημα
- ζήτηση → ζητώ
- ζητιάνοι → ζητιανεύω
- ζητιανεύω
- ζητιανιά → ζητιανεύω
- ζητιάνος → ζητιανεύω
- ζητούμενο → ζητώ
- ζητώ
- ζήτω
- ζόρι
- ζορίζω → ζόρι
- ζόρικα → ζόρι
- ζόρικος → ζόρι
- ζυγαριά
- ζυγίζω → ζυγαριά
- ζύγιση → ζυγαριά
- ζυγίσμα → ζυγαριά
- ζυγός¹ → ζυγαριά
- ζυγός²
- ζυμάρι → ζύμη
- ζύμη
- ζύμωμα → ζύμη
- ζυμώνω → ζύμη
- ζύμωση → ζύμη

λεση έργου ή δραστηριότητας: Διαβάξει με πολύ ~.

Ζημιά η & [επίσ., κυρ. στις σημ. 2 και 3] **ζημιά** η: ❶ ολική ή μερική καταστροφή αντικειμένου: *Το χαλάζι προκάλεσε πολλές ~. Έπαθε ~ πολλών εκατομμυρίων.* ❷ κακό (υλικό ή ηθικό) που παθαίνει κπ ή κτ: *Το σκάνδαλο προκάλεσε ~ στην αξιοπιστία του.* ❸ ΟΙΚΟΝ το να βγάζει μια επιχείρηση λιγότερα χρήματα από αυτά που ξοδεύει ≠ κέρδος: *Φέτος παρουσίασε ~ η εταιρεία του.* **Ζημιώνω -ομαι:** (μτβ.) προκαλώ ζημιά σε κπ, κυρίως οικονομική. **ζημιάρης -α -ικο:** αυτός που προκαλεί συχνά ζημιές.

ζήτημα το: ❶ θέμα, υπόθεση: *Το ~ της ανεργίας απασχολεί την κυβέρνηση. Είναι ~ γούστου.* ❷ ό,τι προκαλεί δυσκολία ή διαφωνία = θέμα, πρόβλημα: *Δεν προέκυψε ~, αφού συμφώνησαν στα βασικά.*

Ζητιανεύω: ❶ (μτβ., & με παράλ. αντικ.) ζητώ χρήματα ή τροφή για να ζήσω = [επίσ.] επαιτώ: *Από τότε που έχασε τη δουλειά του, ζει ζητιανεύοντας.* ❷ (μτβ.) ζητώ κτ με παρακλητικό τρόπο, σαν ζητιάνος: *~ λίγη βοήθεια.* **Ζητιάνος ο, -α η:** πρόσωπο που ζητιανεύει με τη σημ. 1 = διακονιάρης, [επίσ.] επαιτής. **Ζητιανιά** η: [επίσ.] επαιτεία.

Ζητώ & -άω -ιέμαι & -ούμαι: ❶ (μτβ.) προσπαθώ να βρω κτ ή κπ = ψάχνω, [οικ.] γυρεύω: *Τον ~ από το πρωί. ~ μια γυναίκα να με βοηθά.* ❷ **α.** (μτβ.) εκφράζω την επιθυμία να μου δοθεί κτ ή να κάνει κπ κτ = [οικ.] γυρεύω: *~ βοήθεια/να με βοηθήσουν.* **β.** (αμτβ.) εκφράζω συνεχώς επιθυμία για κτ: *Όλο ζητάει, αλλά κανείς πια δεν του δίνει τίποτα.* ❸ (μτβ.) ενεργώ έτσι, ώστε να πετύχω, να αποκτήσω ή να συμβεί κτ που θέλω = επιζητώ: *Ζητά τη δόξα και τον πλούτο.* **ζήτηση** η: ❶ ΟΙΚΟΝ το ενδιαφέρον των αγοραστών να αποκτήσουν αγαθό ή υπηρεσία: *Η ~ για το προϊόν αυτό είναι περιορισμένη.* ❷ το να ζητάει κπ κτ, κυρ. στην έκφρ. **σε πρώτη ~:** αμέσως μόλις ζητηθεί. **ζητούμενο** το: αυτό που επιδιώκουμε, θέλουμε να πετύχουμε = σκοπός, στόχος: *Το ~ δεν είναι η νίκη, αλλά η συμμετοχή. Το ~ είναι να βρεθεί ο φταίχτης.*

ζήτηω: (επιφ.) για να δηλώσει υποστήριξη ή ενθουσιασμό: *~ η Ελλάδα!* **ζήτηω** το • άκλ.: εκδήλωση υποστήριξης ή ενθουσιασμού με δυνατές κραυγές «ζήτηω»: *Να λείπουν τα ~!*

Από το γ' πρόσ. προστ. εν. του ΑΕ ρ. ζήω-ω.

ζόρι το: [προφ.] ❶ πίεση που ασκείται σε κπ για να κάνει κτ. ❷ κατάσταση πολύ δύσκολη, που απαιτεί μεγάλη προσπάθεια: *Όταν άρχισε το μεγάλο ~, τα παράτησε.* **με το ~:** **α.** με τη βία, με μεγάλη πίεση, καταναγκαστικά: *~ τον πήγαν στο νοσοκομείο.* **β.** με μεγάλη δυσκολία: *Νύσταζε πολύ, ~ κρατούσε τα μάτια της ανοιχτά.* **ζορίζω -ομαι:** ❶ (μτβ.) ασκώ μεγάλη πίεση σε κπ ή κτ: *Μη με ~ να σου απαντήσω. Ζόρισε την πόρτα, γιατί δεν έκλεινε καλά.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι δυσκολότερος, αυξάνει η πίεση: *Ζόρισαν τα πράγματα - πρέπει να διαβάζουμε περισσότερο για τις εξετάσεις.* ❸ παθ. **α.** καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια: *Ζορίστηκα με το διάβασμα.* **β.** περνάω δύσκολες καταστάσεις: *~ οικονομικά.* **ζόρικος -η & [προφ.] -ια -ο:** ❶ (για καταστάσεις, ενέργειες κτλ.) αυτός που παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία (σημ. 2). ❷ (για πρόσ.) αυτός που συμπεριφέρεται επιθετικά προσπαθώντας να επιβληθεί στους άλλους: *Είναι ~ παιδί, δεν ακούει κανέναν.* **ζόρικα** (επίρρ.).

ζυγαριά η: όργανο μέτρησης του βάρους: *Ζύγισε τα φρούτα στη ~.* **ζυγός ο:** ❶ όργανο μέτρησης του βάρους = ζυγαριά. ❷ **Ζυγός ο:** **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός του βορείου ημισφαιρίου. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το έβδομο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου και κάθε άτομο που ανήκει σε αυτό. ❸ εξάρτημα άροτρου ή άμαξας στο οποίο ζεύονται τα ζώα. ❹ (μτφ.) κατάσταση καταπίεσης, εξάρτησης: *Οι λαοί επαναστατούν ενάντια στο ~ του δυνάστη.* **τους ζυγούς λύσατε:** ως παράγγελμα, για να διαλυθεί η σειρά. **ζυγίζω -ομαι:** ❶ (αμτβ.) έχω ορισμένο βάρος: *~ εξήντα κιλά.* ❷ (μτβ.) μετρώ το βάρος ενός πράγματος βάζοντάς το στη ζυγαριά: *Ο μανάβης ζύγισε τα φρούτα.* ❸ (μτφ., μτβ.) συγκρίνω τις διάφορες πλευρές ενός θέματος για να αποφασίσω για κτ = σταθμίζω: *Πριν αποφασίσεις, ζύγισε τα υπέρ και τα κατά!* ❹ παθ. μετρώ το βάρος μου. **ζύγιση** η. **ζύγισμα** το.

ζύμη η: ❶ μαλακό και εύπλαστο μείγμα από αλεύρι και άλλα υλικά για την παρασκευή ψωμιού, φύλλου, γλυκού κτλ. ❷ χημ μάζα από ζαχαρομύκητες που προκαλεί αλκοολική ζύμωση. **ζυμώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) πιέζω τη ζύμη σε πολλά σημεία, για να τη μαλακώσω και να την πλάσω. ❷ παθ. (αμτβ.) διαμορφώνομαι με την επίδραση κπ πράγματος: *Ζυμώθηκε με την παραδοσιακή μουσική.* **ζύμωμα** το. **ζύμωση** η: ❶ συνήθ. πληθ. ενέργειες ή διαδικασίες που, αν και συνήθως δε φαίνο-

νται, προετοιμάζουν ένα γεγονός ή κατάσταση: *Γίνονται έντονες ζυμώσεις για να φύγει από την ομάδα.* ② χημ η μετατροπή οργανικών ενώσεων εξαιτίας μικροοργανισμών: *αλκοολική ~. ζυμάρι* το: ζύμη (σημ. 1).

ζω: ① (αμτβ.) είμαι ζωντανός: *Έζησε πολλά χρόνια. να ζήσεις/να ζήσετε/να σου ζήσει:* ευχή σε γιορτές, γάμους, γέννες. ② (αμτβ.) περνάω τη ζωή μου κάπου ή με κπ = μένω, κατοικώ: *~ στο χωριό/με τους γονείς του.* ③ (αμτβ. και μτβ. με το ουσ. ζωή) ζω με συγκεκριμένο τρόπο: *~ φτωχικά. ~ σπάταλη ζωή.* ④ (μτβ., για έμφυχα αντικ.) εξασφαλίζω σε κπ ό,τι χρειάζεται για να ζήσει = συντηρώ: *~ τέσσερα παιδιά με τον μισθό της.* ⑤ (μτβ., για καταστάσεις, γεγονότα κτλ.) αποκτώ άμεσα την εμπειρία: *Έζησε τον πόλεμο από κοντά.* ⑥ (μτβ., για καταστάσεις, αισθήματα κτλ.) νιώθω κτ σαν να με αφορά προσωπικά = βιώνω: *~ τον ρόλο της.* **ζωή** η: ① **α.** το σύνολο των ιδιοτήτων και λειτουργιών (γέννηση, ανάπτυξη, μεταβολισμός, αναπαραγωγή κτλ.) που εμφανίζουν οι άνθρωποι, τα ζώα και τα φυτά: *Υπάρχει ~ στον Άρη;* **β.** η ιδιότητα του ανθρώπου, του ζώου ή του φυτού από τη γέννηση ως τον θάνατό του: *Θυσίασε τη ~ του.* ② το χρονικό διάστημα που υπάρχει κπ ή κτ: *Ο μέσος όρος ζωής έχει αυξηθεί. η ~ ενός μηχανήματος.* ③ ο τρόπος με τον οποίο ζει κπ: *ήσυχη ~.* ④ το σύνολο των δραστηριοτήτων από μόνον ή ομάδας: *πνευματική ~ της χώρας.* ⑤ (μτφ.) **α.** ενεργητικότητα, διάθεση για συνεχή κίνηση και δραστηριότητα = ζωντάνια: *παιδί γεμάτο ~ και όρεξη για παιχνίδι. β.* κίνηση, δραστηριότητα: *Το χωριό ερήμωσε, δεν έχει πια ~. ζωντανός -ή -ό:* ① **α.** αυτός που έχει (ακόμα) ζωή: *~ οργανισμός.* ② αυτός που έχει ενεργητικότητα, διάθεση για ζωή και δραστηριότητα = ζωηρός. ③ (για καταστάσεις, δραστηριότητες κτλ.) αυτός που εξακολουθεί να υπάρχει ή να λειτουργεί: *Προσπαθεί να κρατήσει ζωντανά τα έθιμα του τόπου του.* ④ (για περιγραφές, εικόνες κτλ.) αυτός που προκαλεί εντύπωση = ζωηρός: *~ χρώματα (ανοιχτά και χαρούμενα). ~ περιγραφή (παραστατική και λεπτομερής).* ⑤ (για εκπομπές, εκδηλώσεις κτλ.) αυτός που αναμεταδίδεται τη στιγμή που γίνεται. **ζωντανά** (επίρρ.). **ζωντανό** το: [οικ.] ζώο. **ζωντάνια** η: ① διάθεση για ζωή και δραστηριότητα. ② ζωντανή και παραστατική απόδοση. **ζωντανεύω:** ① (αμτβ.) **α.** επανέρχομαι στη ζωή = ανασταίνομαι. **β.** επανακτώ τις χαμένες μου δυνάμεις = αναζωογονούμαι:

Ζωντάνευσε με τις βιταμίνες που πήρε. γ. (για καταστάσεις κτλ.) αρχίζω πάλι να υπάρχω: *~ τα έθιμα.* ② (μτβ.) **α.** (για καταστάσεις κτλ.) κάνω κτ να λειτουργήσει ή να υπάρξει πάλι. **β.** προσδίδω ζωντάνια, ζωή σε κτ ή κπ = αναζωογονώ: *Το κρασί ζωντάνευσε το κέφι της παρέας. ζωικός¹ -ή -ό:* αυτός που έχει σχέση με τη ζωή: *~ λειτουργίες.*

ζωγραφίζω -ομαι: ① **α.** (μτβ.) δημιουργώ την εικόνα πράγματος, προσώπου, γεγονότος κτλ. με γραμμές και χρώματα. **β.** (αμτβ.) είμαι ζωγράφος. ② (μτφ., μτβ.) δίνω την εικόνα κπ πράγματος, γεγονότος κτλ. με λόγια: *Στα τραγούδια του ζωγράφιζε εικόνες και συναισθήματα. ζωγραφική* η: η τέχνη της παραγωγής εικόνων με γραμμές και χρώματα. **ζωγράφος** ο, η: ο καλλιτέχνης που ασχολείται με τη ζωγραφική. **ζωγραφικός -ή -ό. ζωγραφιά** η. **ζώδιο** το: ① ΑΣΤΡΟΝ καθένας από τους 12 αστερισμούς από τους οποίους διέρχεται ο Ήλιος. ② ΑΣΤΡΟΛ καθεμία από τις 12 υποδιαιρέσεις του ζωδιακού κύκλου. **ζωδιακός -ή -ό.**

ζωηρός -ή -ό: ① αυτός που έχει κτ σε μεγάλο βαθμό **α.** (για ψυχικές καταστάσεις) με ψυχική ένταση = έντονος: *Διατηρούσε ~ τις αναμνήσεις του από το χωριό. β.* (για ήχους, φως) που προκαλεί εντύπωση: *Έβαψε το σπίτι της με ~ χρώματα (ανοιχτά και χαρούμενα). γ.* (για κίνηση) γρήγορος, με ένταση: *Χόρευαν στον ήχο της ~ μουσικής.* ② (για πρόσω.) αυτός που είναι σε διαρκή κίνηση και δραστηριότητα: *~ και ανήσυχο πνεύμα. ~ παιδί* (συνήθ. με την επιπλέον έννοια ότι δεν υπακούει). **ζωηρά** (επίρρ.). **ζωηρέυω:** ① (μτβ.) κάνω κτ ή κπ (πιο) ζωηρό. ② (αμτβ.) γίνομαι (πιο) ζωηρός. **ζωηράδα** η.

ζώνη η: ① ταινία από δέρμα, ύφασμα κτλ. που βάζουμε γύρω από τη μέση μας: *~ ασφαλείας* (για να δένονται οι επιβάτες στο κάθισμά τους στο αυτοκίνητο και στο αεροπλάνο). *Πήρε τη μαύρη ~ στο καράτε* (δίνεται ως έπαθλο σε αγωνίσματα πάλης και δηλώνει το επίπεδο του αθλητή). ② οριοθετημένη περιοχή, συνήθως μακρόστενη, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *ορεινή/παράκτια ζώνη.* ③ παρόαξη προσώπων που σχηματίζεται μπροστά ή γύρω από κτ για να το προστατέψει: *Οι επιθετικοί πέρασαν την αμυντική ~. ζώνω -ομαι:* (μτβ.) ① **α.** κρεμάω κτ στη ζώνη μου: *Έζωσε το πιστόλι του. β.* σφίγγω κτ γύρω από κτ ή κπ: *Έζωσε τη σέλα στο άλογο.* ② βρίσκομαι ή κινούμαι γύρω από κτ = περιβάλλω: *Οι φλό-*

ζω
ζωγραφιά → ζωγραφίζω
ζωγραφίζω
ζωγραφική → ζωγραφίζω
ζωγραφικός → ζωγραφίζω
ζωγράφος → ζωγραφίζω
ζωδιακός → ζώδιο
ζώδιο
ζωή → ζω
ζωή → ζω
ζωηρά → ζωηρός
ζωηράδα → ζωηρός
ζωηρέυω → ζωηρός
ζωηρός
ζωικός¹ → ζω
ζωικός² → ζώο
ζώνη
ζωντανά → ζω
ζωντανεύω → ζω
ζωντάνια → ζω
ζωντανό → ζω
ζωντανός → ζω
ζώνω → ζώνη

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ζώο
ζωτικός
ζωτικότητα → ζωτικός
ζωώδης → ζώο

γες *έξωσαν το κτίριο*. ❸ (μτφ.) νιώθω έντονα ένα συναίσθημα: *Τον ζώνουν οι τύψεις τώρα*.
ζώο το: ❶ έμβιο ον που, σε αντιδιαστολή προς τα φυτά, έχει αισθήσεις και μπορεί να κινείται. ❷ **α.** σε αντιδιαστολή προς τον άνθρωπο, όλα τα άλλα έμβια όντα: *άγρια ~ β.* [μειωτ.] χαρακτηρισμός προσώπου που θεωρούμε ανόητο ή του οποίου η συμπεριφορά φαίνεται δυσάρεστη και αηδιαστική: *Το ~! Έπεσε και κοιμήθηκε!* **ζωικός² -ή -ό:** αυτός που

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

σχετίζεται με τα ζώα: *προϊόντα ~ προέλευσης. ζωώδης -ης -ες:* αυτός που ταιριάζει σε ζώα και όχι σε ανθρώπους: *~ ένστικτα.* ❸ σχ. **αγενής.**

ζωτικός -ή -ό: ❶ (μτφ.) αυτός που είναι απαραίτητος ή πολύ σημαντικός για κτ: *Πρόοδος έχει σημειωθεί σε ~ τομείς της οικονομίας.* ❷ αυτός που είναι απαραίτητος για να διατηρηθεί ζωντανός ένας οργανισμός: *~ όργανα* (καρδιά, πνεύμονες, σπινάκι κτλ.). **ζωτικότητα** η.

η → ο
ή
ηγεμόνας
ηγεμονία → ηγεμόνας
ηγεμονικά → ηγεμόνας
ηγεμονικός → ηγεμόνας
ηγεμών → ηγεμόνας
ηγεσία → ηγούμαι
ηγέτης → ηγούμαι
ηγέτιδα → ηγούμαι
ηγετικά → ηγούμαι
ηγετικός → ηγούμαι
ηγέτις → ηγούμαι
ηγούμαι
ηγουμένη → ηγούμενος
ηγούμενος
ηδη
ηδονή
ηδονίζομαι → ηδονή
ηδονικά → ηδονή
ηδονικός → ηδονή
ηδονισμός → ηδονή
ηδονιστής → ηδονή
ηδονιστικά → ηδονή
ηδονιστικός → ηδονή
ηδονίστρια → ηδονή
ήθελα → θέλω

Η (σύνδ.): ❶ συνδέει εναλλακτικές εκδοχές: *~ όμορφη θα είναι ~ άσχημη, όχι και τα δύο!* = είτε. *Θα πιεις καφέ, τσάι ~ χαμομήλι;* ❷ χρησιμοποιείται ως προειδοποίηση ή απειλή, σε περίπτωση που δε γίνει αυτό που εκφράζει η συνδεδεμένη πρόταση: *Έλα τώρα εδώ ~ θα φύγω!* = διαφορετικά, αλλιώς, ειδάλλως.

Όταν οι εναλλακτικές εκδοχές είναι περισσότερες από δύο, ο σύνδ. ή μπαίνει πριν από την τελευταία: *Δε θυμάμαι αν ήταν ψηλός, κοντός ~ μέτριος.* Μπορεί να μπει, όμως, και πριν από κάθε λέξη, για έμφαση: *~ φτωχός ~ πλούσιος.*

γιακού αγώνα. ηγεσία η: άσκηση ανώτατης εξουσίας και (συνεκδ.) αυτοί που την ασκούν: *Του ανατέθηκε η ~ του στρατού. Η ~ της αστυνομίας ανακοίνωσε νέες συλλήψεις. ηγέτης ο, -ίδα & [επίσ.] ηγέτις* η: πρόσωπο που ασκεί την ηγεσία. **ηγετικός -ή -ό. ηγετικά** (επίρρ.).

Από το ρ. *ηγούμαι* παράγονται τα *ηγεμόνας, άγμα* κτλ. και πολλά σύνθετα, όπως *αφηγούμαι, περιηγούμαι, εξηγούμαι, προηγούμαι, εισηγούμαι.*

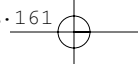
ηγεμόνας & [επίσ.] ηγεμών ο: ❶ ανώτατος άρχοντας, συνήθως σε απολυταρχικά καθεστώτα. ❷ ανώτατος διοικητής της ηγεμονίας με τη σημ. 2. **ηγεμονία** η: ❶ επιβολή της ισχύος ή κυριαρχία ομάδας ή κράτους πάνω σε άλλους: *η ~ των ΗΠΑ.* ❷ ιστ χώρα ή περιοχή που βρίσκεται υπό την κυριαρχία άλλης με κτ δυνατότητα αυτοδιάθεσης και διοικείται από ηγεμόνα (σημ. 2), και (συνεκδ.) το αξίωμα του ηγεμόνα: *οι παραδουνάβιες ηγεμονίες. ηγεμονικός -ή -ό:* αυτός που ταιριάζει σε ηγεμόνα ή που χαρακτηρίζεται από μεγαλοπρέπεια, επιβλητικότητα κτλ.: *~ συμπεριφορά / δώρα. ηγεμονικά* (επίρρ.).

ηγούμαι: (μτβ.) ασκώ τον έλεγχο ομάδας, διαδικασίας, προσπάθειας κτλ.: *Ηγείται τον απερ-*

ηγούμενος ο, ηγουμένη η: πρόσωπο που είναι επικεφαλής σε μοναστήρι (ανδρικό και γυναικείο, αντίστοιχα).

ήδη (επίρρ.): για να δηλώσουμε ❶ ότι κτ έχει ή είχε γίνει πριν από το γεγονός που αναφέρουμε: *Είχε ~ φύγει, όταν πήγα να τον πάρω.* ❷ ότι κτ έχει γίνει πριν από τη στιγμή που μιλάμε: *Έχω ~ γράψει τα μαθήματά μου.* ❸ τη χρονική στιγμή στην οποία έγινε ή ξεκίνησε κτ (με έμφαση): *~ από τότε είχαν αρχίσει τα προβλήματα.*

ηδονή η: έντονη απόλαυση, κυρίως σωματική: *η ~ της σάρκας. ηδονικός -ή -ό. ηδονικά* (επίρρ.). **ηδονίζομαι** (αμτβ.) νιώθω ηδονή. **ηδονισμός ο:** φιλοσοφική θεωρία που θεωρεί ότι η ηδονή είναι το ανώτατο αγαθό και απόλυτος σκοπός της ζωής. **ηδονιστικός -ή -ό. ηδονιστικά** (επίρρ.). **ηδονιστής ο, -ίστρια** η.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Από το ΑΕ ρ. *ἥδομαι* «ευχαριστιέμαι». Ως συνώνυμες χρησιμοποιούνται οι λ. *ευχαρίστηση* «κατάσταση ευδιαθεσίας», *ικανοποίηση* «συγκρατημένη ευχαρίστηση», *τέρψη* «μεγάλη ευχαρίστηση» και *ἀπόλαυση* «παραιτεταμένη και έντονη ευχαρίστηση».

ηθική η: ❶ σύνολο αντιλήψεων και αρχών για το καλό και το κακό, οι οποίες καθορίζουν τη συμπεριφορά ενός προσώπου ή μιας ομάδας: *Η επαγγελματική μου ~ δε μου επιτρέπει να σας το αποκαλύψω.* η ~ της μεσοαστικής τάξης. ❷ συμπεριφορά, ενέργειες κτλ. σύμφωνες με τις αρχές της ηθικής με τη σημ. 1. ❸ η ποιότητα του χαρακτήρα κπ = ήθος: *άνθρωπος υπόπτου ηθικής.* ❹ α. φιλος κλάδος που μελετά τη διάκριση καλού και κακού. β. διδασκαλία σχετικά με την ηθική: *σωκρατική/χριστιανική ~.* **ηθικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σέβεται και ακολουθεί τις αρχές της ηθικής με τη σημ. 1 ≠ ανήθικος: *~ άνθρωπος και με αρχές.* ❷ αυτός που είναι σχετικός με τις αρχές της ηθικής με τη σημ. 1: *Η ανθρώπινη κλωνοποίηση θέτει τεράστια ~ διλήμματα.* ❸ αυτός που είναι σχετικός με τον εσωτερικό, ψυχικό κόσμο κπ ≠ υλικός: *Η εργασία πρέπει να προσφέρει υλική και ~ ικανοποίηση.* **ηθικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.). **ηθικό** το: ψυχική διάθεση, δύναμη κπ να αντιμετωπίσει δύσκολες καταστάσεις: *Αναπτεράσθηκε το ~ του μετά τις τελευταίες του επιτυχίες.* **ακαίιο/υψηλό ~.** **ήθος** το: ❶ ιδιότητες του χαρακτήρα κπ, σύμφωνες προς αυτό που θεωρείται καλό ή σωστό: *Κανείς δεν αμφισβητεί το ~ και την εντιμότητά του.* ❷ ποιότητα του χαρακτήρα κπ, ανεξάρτητα από το ηθικά σωστό: *Η κοινωνία διαμορφώνει το ~ των νέων.* ❸ το σύνολο των αντιλήψεων και αρχών που καθορίζουν τη συμπεριφορά κπ με βάση αυτό που θεωρείται καλό και σωστό από μια κοινωνία, και η αντίστοιχη συμπεριφορά = ηθική: *Διαμορφώθηκε νέο πολιτικό ~.* ❹ πλθ. παραδοσιακοί κανόνες κοινωνικής διαβίωσης, συνήθειες: *~ και έθιμα.* **ηθικότητα** η: η ιδιότητα του ηθικού. *~ σχ. έθιμο.*

Οι λ. *ηθική* και *ήθος* έχουν κοινή ρίζα - το επίθ. *ηθικός* προέρχεται από το ΑΕ ουσ. *ἥθος*. Ωστόσο, η λ. *ήθος* χρησιμοποιείται κυρίως για τον χαρακτήρα και το σύστημα αξιών ενός ανθρώπου, ανεξάρτητα από τις κοινωνικά αποδεκτές ηθικές αρχές που ορίζουν τι είναι καλό, σωστό και αποδεκτό. Η λ. *ηθική* χρησιμοποιείται κυρίως για το σύστημα των κοινωνικά αποδεκτών ηθικών αρχών.

ηθοποιός ο, η: ❶ πρόσωπο που παίζει κπ ρόλο σε θεατρικό, κινηματογραφικό κτλ. έργο. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που υποκρίνεται: *Τι ~ που είσαι, κλαις ψεύτικα, και θες να σε πιστέψω!* **ηθοποιία** η: ❶ η τέχνη και το επάγγελμα του ηθοποιού = υποκριτική: *Τελευταία ασχολείται με την ~.* ❷ ερμηνεία ενός ρόλου = υποκριτική: *Δίνει ρεσιτάλ ηθοποιίας στο έργο αυτό.* ❸ (μτφ.) υποκριτική συμπεριφορά.

Από τα ΑΕ *ἥθος* + *ποιῶ*, με αρχική σημασία «διαπλάθω χαρακτήρα». Σταδιακά έλαβε τη σημ. «αναπαριστάνω χαρακτήρα» κι αντικατέστησε την ΑΕ λ. *ὑποκριτής*.

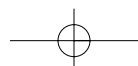
ηλεκτρισμός ο: μορφή ενέργειας που οφείλεται στην κίνηση ηλεκτρονίων και χρησιμοποιείται για την παραγωγή φωτός, θερμοότητας καθώς και τη λειτουργία μηχανών. **ηλεκτρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με τον ηλεκτρισμό: *~ ρεύμα/ενέργεια.* ❷ αυτός που λειτουργεί με ηλεκτρισμό: *~ κουζίνα.* **ηλεκτρικό** το: ηλεκτρικό ρεύμα που χρησιμοποιείται ως πηγή ενέργειας: *Πλήρωσα τον λογαριασμό του ~.* **ηλεκτρίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ φορτίζω κτ με ηλεκτρισμό ή διοχετεύω ηλεκτρισμό σε κτ. ❷ (μτφ.) δημιουργώ ένταση σε κπ ή κτ: *Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη, όλοι ήταν έτοιμοι για καβγά.* **ηλέκτριση** η.

ηλεκτρούλυση η: χημ χημική μεταβολή, κυρίως διάσπαση, που παθαίνει ηλεκτρολύτης, όταν τον διαπερνά ηλεκτρικό ρεύμα. **ηλεκτρολύτης** ο: χημ χημική ένωση που διασπάται όταν περνά από αυτήν ηλεκτρικό ρεύμα. **ηλεκτρολυτικός -ή -ό.**

ηλεκτρομαγνήτης ο: φγς μαγνήτης που λειτουργεί με ηλεκτρικό ρεύμα. **ηλεκτρομαγνητισμός** ο: κλάδος της φυσικής που μελετά την αλληλεπίδραση ηλεκτρικών και μαγνητικών πεδίων. **ηλεκτρομαγνητικός -ή -ό.**

ηλεκτρονική η: κλάδος της φυσικής και της τεχνολογίας που μελετά τη συμπεριφορά και τις ιδιότητες των ηλεκτρονίων και τις σχετικές εφαρμογές τους. **ηλεκτρονικός¹ -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την ηλεκτρονική ή λειτουργεί με βάση τις σχετικές αρχές: *~ συσκευή/υπολογιστής.* ❷ αυτός που παράγεται ή λειτουργεί με ηλεκτρονικά μέσα (κυρίως με ηλεκτρονικό υπολογιστή): *~ εμπόριο/ταχυδρομείο/μουσική.* **ηλεκτρονικά** (επίρρ., κυρ. στη σημ. 2). **ηλεκτρονικός** ο, η: ❶ επιστήμονας που ασχολείται με την ηλεκτρονική. ❷ τε-

ηθικά → ηθική
ηθική
ηθικό → ηθική
ηθικός → ηθική
ηθικότητα → ηθική
ηθικώς → ηθική
ηθοποιία → ηθοποιός
ηθοποιός → -ποιώ
ηθοποιός
ήθος → ηθική
ήλεγξα → ελέγχω
ηλεκτρίζω → ηλεκτρισμός
ηλεκτρικό → ηλεκτρισμός
ηλεκτρικός → ηλεκτρισμός
ηλέκτριση → ηλεκτρισμός
ηλεκτρισμός
ηλεκτρολύση
ηλεκτρολύτης → ηλεκτρολύση
ηλεκτρολυτικός → ηλεκτρολύση
ηλεκτρομαγνήτης
ηλεκτρομαγνητικός → ηλεκτρομαγνήτης
ηλεκτρομαγνητισμός → ηλεκτρομαγνήτης
ηλεκτρονικά → ηλεκτρονική
ηλεκτρονική
ηλεκτρονική
ηλεκτρονικός → ηλεκτρονική
ηλεκτρονικός¹ → ηλεκτρονική

- ηλεκτρονικός? → ηλεκτρόνιο
- ηλεκτρόνιο
- ηλεκτροπληξία
- ήλθα → έρχομαι
- ηλιακός → ήλιος
- ηλίαση → ήλιος
- ηλιέλαιο → σχ. έλαιο
- ηλίθια → ηλίθιος
- ηλίθιος
- ηλιθιότητα → ηλίθιος
- ηλιθιόδης → ηλίθιος
- ηλιθιωδώς → ηλίθιος
- ηλιθώς → ηλίθιος
- ηλικία
- ηλικιακά → ηλικία
- ηλικιακός → ηλικία
- ηλικιωμένος → ηλικία
- ήλιος
- ήλιος
- ήλιπια → ελιπίω
- ήμαρτον → αμαρτάνω
- ήμερα
- ήμερα → ήμερος
- ημερεύω → ήμερος
- ημερήσιος → ημέρα
- ημερησίως → ημέρα
- ημερολογιακά → ημερολόγιο
- ημερολογιακός → ημερολόγιο
- ημερολογιακός → ημερολόγιο
- ημερολόγιο
- ημερομηνία
- ήμερος
- ημερώνω → ήμερος
- ημι-
- ημί- → ημι-
- ημιάγριος → ημι-
- ημιανάπαυση → ημι-
- ημιανάταση → ημι-
- ημιαξόνιο → ημι-
- ημιαπασχόληση → ημι-
- ημιαργία → ημι-
- ημιαυτόματος → ημι-
- ημιαυτόνομος → ημι-
- ημιγλυκος → ημι-
- ημιγυμνος → ημι-
- ημιέκταση → ημι-
- ημιεπίσημος → ημι-

χνικός που ασχολείται με την κατασκευή και επισκευή ηλεκτρονικών συσκευών.

ηλεκτρόνιο το: ΦΥΣ αρνητικά φορτισμένο σωματίδιο που κινείται σε τροχιά γύρω από τον πυρήνα του ατόμου. **ηλεκτρονικός² -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τα ηλεκτρόνια.

ηλεκτροπληξία η: έντονος κλονισμός, συχνά θανατηφόρος, που παθαίνει ζωντανός οργανισμός όταν τον διαπεράσει ηλεκτρικό ρεύμα: *Έπιασε ένα γυμνό καλώδιο κι έπαθε ~.*

ηλίθιος -α -ο: = ανόητος, χαζός ≠ έξυπνος ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη εξυπνάδας: *Είναι ~, τίποτα δεν καταλαβαίνει!* ❷ αυτός που ταιριάζει σε ηλίθιο ή τον χαρακτηρίζει: *~ χαμόγελο/ιδέα. ηλίθια & [επίσ.] ηλιθώς (επίρρ.). ηλιθιότητα* η: ❶ η ιδιότητα του ηλίθιου. ❷ ηλίθια πράξη ή λόγος: *Έχω κάνει πολλές ~ στη ζωή μου και μετανιώνω γι' αυτές. ηλιθιόδης -ης -ες*: αυτός που εκφράζει ηλιθιότητα. *σχ. αγενής. ηλιθιωδώς (επίρρ.).*

ηλικία η: ❶ χρόνος που υπολογίζεται από την γέννηση κπ ή από το ξεκίνημα της ύπαρξής του: *Σε ~ δέκα ετών έφυγε στην Αμερική.* ❷ συγκεκριμένη περίοδος στη ζωή κπ: *βρεφική / παιδική ~. ηλικιωμένος -η -ο*: αυτός που έχει μεγάλη ηλικία. **ηλικιακός -ή -ό. ηλικιακά (επίρρ.).**

ήλιος ο • γεν. & [λόγ.] **ήλιου**: ❶ **ΑΣΤΡΟΝ Α.** (& **Ήλιος**): αστέρας που αποτελεί το κέντρο του ηλιακού μας συστήματος. **β.** κάθε αστέρας που αποτελεί κέντρο ενός ηλιακού συστήματος. ❷ το φως και η ζέση που εκπέμπει ο ήλιος με τη σημ. 1α: *Βγήκε στον ~ για να ξεσταθεί.* ❸ φυτό με κίτρινα λουλούδια που μοιάζουν με μεγάλες μαργαρίτες = **ηλιανθος.** **ηλιακός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σχετικός με τον ήλιο στις σημ. 1, 2: *~ φως.* ❷ αυτός που λειτουργεί με ενέργεια που προέρχεται από τον ήλιο: *~ θερμοσίφωνα. ηλίαση* η: ΙΑΤΡ πάθηση που οφείλεται στην υπερβολική έκθεση στον ήλιο.

ήλος ο: [επίσ.] καρφί, κνρ. στην έκφρ. **θέτω τον δάκτυλον εις τον τύπον των ήλων**: (μτφ.) ασχολούμαι με το σημείο, το θέμα όπου πραγματικά υπάρχει πρόβλημα.

Η λ. *ήλος* χρησιμοποιείται συχνά ως β' συνθ. σε ρήματα σύνθετα (*καθηλώνω, προσηλώνω, ξηλώνω* κτλ.) και τα παράγωγά τους (*αποκαθήλωση, προσήλωση, ξήλωμα* κτλ.).

ημέρα & μέρα η: ❶ χρονικό διάστημα διάρκειας 24 ωρών, που αντιστοιχεί σε μία πλήρη περιστροφή της γης γύρω από τον άξονά της: *Η εβδομάδα έχει επτά ~.* ❷ χρονικό διάστημα από την ανατολή ως τη δύση του ήλιου ≠ **νύχτα**: *Οι ~ είναι πολύ ζεστές, ενώ τη νύχτα κάνει κρύο. ημερήσιος -α -ο*: ❶ αυτός που γίνεται στη διάρκεια της ημέρας με τη σημ. 2 ≠ **νυχτερινός**: *~ δρομολόγιο.* ❷ αυτός που γίνεται ή παράγεται κάθε μέρα ή μία φορά την ημέρα = **καθημερινός**: *~ εφημερίδα.* ❸ αυτός που διαρκεί μία ημέρα: *~ εκδρομή.* ❹ αυτός που αφορά συγκεκριμένη ημέρα: *~ διάταξη. ημερησίως (επίρρ.):* στη διάρκεια της ημέρας ή κάθε μέρα: *Διαβάξει δύο ώρες ~.*

ημερολόγιο το: ❶ σύστημα μέτρησης του χρόνου, κατά το οποίο ο χρόνος διαιρείται σε έτη, μήνες, εβδομάδες και ημέρες: *ηλιακό/σεληνιακό/Γρηγοριανό/Ιουλιανό ~.* ❷ γραφική παράσταση (πίνακας συνήθως), που δείχνει με τη σειρά τις ημέρες του έτους, και το αντίστοιχο βιβλίο ή κατασκευή: *~ τοίχου/γραφείου.* ❸ καταγραφή, συνήθως καθημερινή, των γεγονότων που συνέβησαν, των σκέψεων ενός ατόμου, και (συνεχδ.) το βιβλίο όπου καταγράφονται: *Κρατάω ~. ημερολογιακός -ή -ό*: αυτός που είναι σχετικός με το ημερολόγιο, κνρ. στη σημ. 1: *~ έτος/εγγραφή. ημερολογιακά & -ώς (επίρρ.).*

ημερομηνία η: προσδιορισμός σημείου στον χρόνο με αναφορά στην ημέρα, τον μήνα και το έτος: *~ γέννησης 29 Νοεμβρίου 1955.*

ήμερος -η -ο: ≠ **άγριος** ❶ (για ζώα) αυτός που έχει εξημερωθεί και δεν επιτίθεται στον άνθρωπο: *~ σκύλος.* ❷ (για φυτά) αυτός που καλλιεργείται και δε φυτρώνει μόνος του: *~ ελιά / κρόκος ο ~.* ❸ (μτφ.) αυτός που έχει ήπιο και ήρεμο χαρακτήρα και συμπεριφορά: *Είναι ένας λαός ~, αγαθός και ειρηνικός.* ❹ (μτφ.) αυτός που προκαλεί ψυχική ηρεμία: *ένα τοπίο άλλοτε άγριο κι επιβλητικό, άλλοτε ~ και ευχάριστο. ήμερα (επίρρ.). ημερεύω (μτβ. & αμτβ.). ημερώνω -ομαι (μτβ. & αμτβ.).*

ημι- & ημί-: [επίσ.] πρόθημα που σημαίνει ❶ το ένα από τα δύο ίσα μέρη του αντικειμένου ή της έννοιας που εκφράζει το β' συνθ.: *ημικύκλιο, ημισέληνος.* ❷ ότι η σύνθετη λέξη έχει σε μικρό βαθμό ή μερικώς τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του β' συνθ.: *ημίφως, ημιάγριος.* ❸ κατά το ήμισυ, με ή κατά τη μία πλευρά: *ημικρανία, ημιπληγία.*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Προέρχεται από το ΑΕ ήμι- (από το επίθ. ήμισυς).

ημιθανής -ής -ές: [επίσ.] αυτός που είναι σχεδόν πεθαμένος = μισοπεθαμένος: *Οι πολιτικοί κρατούμενοι μεταφέρονταν στο νοσοκομείο ημιθανείς από την πολυήμερη απεργία πείνας.* ❧ *σχ. αγενής.*

ημίθεος ο: μύθος πρόσωπο που έχει γεννηθεί από έναν θνητό και έναν θεό.

ημικύκλιο το: ❶ ΓΕΩΜ το καθένα από τα δύο ίσα τμήματα του κύκλου, στα οποία τον χωρίζει μία διάμετρος του. ❷ οτιδήποτε έχει το σχήμα μισού κύκλου: *Οι θεατές κάθονταν γύρω του σε ένα ~ και παρακολουθούσαν.* **ημικυκλικός -ή -ό, ημικυκλικά** (επίρρ.).

ημιμαθής -ής -ές: αυτός που έχει ελλιπή μόρφωση και γνώση: *Οι πραγματικά λαμπροί νέοι χάνονται μέσα στο πλήθος των ημιμαθών ή αμαθών.* ❧ *σχ. αγενής, ημιμαθώς* (επίρρ.). **ημιμάθεια** η.

ημισέληνος η: [επίσ.] ❶ η σελήνη, όταν έχει σχήμα δρεπανιού = μισοφέγγαρο ≠ πανσέληνος ❷ (μτφ.) η τουρκική σημαία, που απεικονίζει ημισέληνο: *Στο κοντάρι κυμάτιζε η ~.* **Ερυθρά ~:** μουσουλμανική ανθρωπιστική οργάνωση, ανάλογη του Ερυθρού Σταυρού.

ήμισυς ημίσεια ήμισυ • αοσ. *ημίσεος, ήμισυ, ημίσεις, ημίσεων*, θηλ. *ημισείας, ημίσεις, ημισειών*, ουδ. *ημίσεος, ημίσεια & ημίση, ημίσεων*. [επίσ.] αυτός που δεν είναι ολόκληρος ή αυτός που αναφέρεται σε ένα από τα δύο ίσα τμήματα στα οποία χωρίζεται κτ = μισός ≠ ολόκληρος: *Το έργο χρονολογείται στο δεύτερο ~ του 5ου π.Χ. αιώνα. εξ ημισείας:* από μισό: *Την περιουσία κληρονόμησαν τα δύο αδέρφια ~. το έτερον ήμισυ:* ο/η σύζυγος.

Προσοχή στην ορθογραφία του β΄ συνθετικού! Με -η- γράφονται τα *ενάμιση* (ο) και *μιάμιση* (η), αλλά όλα τα άλλα με -ι (ενάμισι (το), δνόμισι, τρεισήμισι, πεντέμισι).

ηνίο το: ❶ εξάρτημα που προσαρμόζεται στο κεφάλι ζώου που χρησιμοποιείται για να μεταφέρει φορτία ή να τραβά οχήματα, για να το συγκρατεί ή να το κατευθύνει = γκέμι, χαλινάρι. ❷ *πληθ.* (μτφ.) έλεγχος, ηγετική θέση: *Μετά τις εκλογές, ανέλαβε τα ηνία του κράτους.*

ηνίοχος ο: οδηγός άρματος στην αρχαιότητα: *ο ~ των Δελφών.*

Από το ΑΕ ουσ. *ηνίοχος* (< *ηνιον* + *έχω*) «αυτός που κρατά τα ηνία».

ήπαρ το • γεν. *ήπατος*, πληθ. *ήπατα*: ΙΑΤΡ αδένας του σώματος από τον οποίο εκκρίνεται η χολή = [οικ.] συνκώτι: *κίρρωση του ήπατος. μου κόπηκαν τα ήπατα:* τρώμαξα πολύ. **ηπατικός -ή -ό, ηπατίτιδα** η: ΙΑΤΡ ασθένεια του ήπατος. ❧ *σχ. ωτίτιδα.*

Από το ΑΕ ουσ. *ήπαρ*.

ήπειρος η: μεγάλη σε έκταση γεωγραφική περιοχή της γης, η οποία συνήθως ορίζεται από έναν ή περισσότερους ωκεανούς. **Γηραιά ~:** η Ευρώπη, **Μαύρη ~:** η Αφρική. **ηπειρωτικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε περιοχή που βρίσκεται μακριά από τη θάλασσα: ~ *Ελλάδα/περιοχή/κλίμα. ηπειρωτικά* (επίρρ.).

ήπιος -α -ο: ❶ αυτός που τον χαρακτηρίζει πραότητα, ηρεμία: *Ο Γιάννης, ~ χαρακτήρας, ποτέ δεν καβγαδίζει.* ❷ αυτός που δεν είναι έντονος ή οξύς: ~ *κλίμα. δρόμος ήπιας κυκλοφορίας.* ❸ (για καιρικά φαινόμενα) όχι έντονος: *Το κλίμα είναι εύκρατο, με ~ χειμώνα. ήπια* (επίρρ.). **ηπιότητα** η.

ήρεμος -η -ο: ❶ **α.** αυτός που δεν ταράζεται εύκολα: *Είναι πάντοτε ~ κι αυτό τον βοηθά στις δυσκολίες.* = γαλήνιος. **β.** (μτφ.) αυτός που δεν είναι ταραγμένος: *Η θάλασσα ήταν ~, χωρίς κύματα.* ❷ αυτός που δεν έχει εντάσεις ή διακυμάνσεις: *Μαζί πέρασαν μια ~ ζωή.* ❸ αυτός που προκαλεί συναίσθημα ψυχικής γα-

ημιθανής
ημίθεος
ημικρανία → ημι-
ημικυκλικά → ημικύκλιο
ημικυκλικός → ημικύκλιο
ημικύκλιο
ημιμάθεια → ημιμαθής
ημιμαθής → ημι-
ημιμαθής
ημιμαθώς → ημιμαθής
ημίμετρο → ημι-
ημιπληγία → ημι-
ημιπολύτιμος → ημι-
ημίσεια → ήμισυς
ημισέληνος
ημιστίχιο → ημι-
ήμισυ → ήμισυς
ήμισυς
ημισφαιρικός → ημι-
ημισφαίριο → ημι-
ημιτελής → ημι-
ημιυπόγειο → ημι-
ημίφωνο → ημι-
ημίφωρος → ημι-
ημίχρονο → ημι-
ημίωρο → ημι-
ημίωρος → ημι-
ηνίο
ηνίοχος
ηνωμένος → ενώνω
ήξερα → ξέρω
ήπαρ
ηπατικός → ήπαρ
ηπατίτιδα → ήπαρ
ήπειρος
ηπειρωτικά → ήπειρος
ηπειρωτικός → ήπειρος
ήπια → ήπιος
ήπιος
ηπιότητα → ήπιος
ήρα → αίρω
ήρεμα → ήρεμος
ηρεμία → ήρεμος
ηρεμιστικά → ήρεμος
ηρεμιστικό → ήρεμος
ηρεμιστικός → ήρεμος
ήρεμος
ηρεμώ → ήρεμος
ήρθα → έρχομαι
ήρθην → αίρω

Σύνθετα με ημι-

το ένα από τα δύο μέρη

ημιαξόνιο
ημιστίχιο
ημισφαιρικός
ημισφαίριο
ημίχρονο
ημίωρο
ημίωρος

σε μικρό βαθμό/μερικώς /σχεδόν

ημιαυτόματος
ημιαυτόνομος
ημίγλυκος
ημίγλυμος
ημιεπίσημος
ημιμαθής

ημίμετρο
ημιπολύτιμος
ημιτελής
ημιυπόγειο
ημίφωνο

κατά το ήμισυ /από τη μια πλευρά

ημιανάπαυση
ημιανάταση
ημιαπασχόληση
ημιαργία
ημιέκταση

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ήρωας
ηχώ

- ήρωας
- ηρωίδα → ήρωας
- ηρωικά → ήρωας
- ηρωικός → ήρωας
- ηρωικώς → ήρωας
- ηρωίνη
- ηρωισμός → ήρωας
- ήσυχια → ήσυχος
- ησυχάζω → ήσυχος
- ησυχία → ήσυχος
- ήσυχος
- ησύχως → ήσυχος
- ήττα
- ηττώμαι → ήττα
- ηττημένος → αυξάνω
- ηφαιστειακός → ηφαιστειο
- ηφαιστειο
- ηχητικά → ήχος
- ηχητικός → ήχος
- ήχος
- ηχώ → ήχος
- ηχώ

λήνης: ~ μουσική. **ήρεμα** (επίρρ.). **ηρεμό:** ❶ (αμτβ.) ανακτώ τη νηφαλιότητα ή την ψυχραιμία μου: *Τον άφησα να ηρεμήσει, γιατί δεν μπορούσε να συζητήσει με τόσα νεύρα.* ❷ (μτφ., αμτβ.) δεν κινούμαι, μένω ακίνητος: *Τα νερά ηρέμησαν και τίποτε δεν τάραζε την επιφάνεια της θάλασσας.* ❸ (μτβ.) κατενύαζω κπ: *Προσπαθήσαμε να τον ηρεμήσουμε, γιατί είχε πολλά νεύρα.* ❹ (μτβ.) δημιουργώ σε κπ συναίσθημα ψυχικής γαλήνης: *Αυτή η μουσική με ~.* **ηρεμία** η. **ηρεμιστικός -ή -ό, ηρεμιστικά** (επίρρ.). **ηρεμιστικό** το: φάρμακο που ηρεμεί.

ήρωας ο, **ηρωίδα** η: ❶ πρόσωπο που διακρίνεται για πράξεις γενναιότητας ή ηθικού μεγαλείου, έως και αυτοθυσίας: *εθνικός ~.* ❷ αυτός που επιδεικνύει ανταρσία: *Οι μητέρες που μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους είναι ηρωίδες.* ❸ βασικός χαρακτήρας μυθολογίας, θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου κτλ.: *Το έργο είχε ~ ένα παιδί.* **ηρωικός -ή -ό, ηρωικά & -ώς** (επίρρ.). **ηρωισμός** ο: συμπεριφορά ή πράξη που ταιριάζει σε ήρωα.

ηρωίνη η: ναρκωτική ουσία, παράγωγο της μορφίνης.

Η λ. *ηρωίνη* προέρχεται από το γερμανικό *Heroin* (από το ΑΕ *ήρωας*), που ήταν το εμπορικό όνομα φαρμακευτικού προϊόντος που παρασκευαζόταν στη Γερμανία κατά τα τέλη του 19ου αιώνα.

ήσυχος -η -ο: ❶ αυτός που δεν κάνει φασαρία ή δεν ενοχλεί ≠ άτακτος, ζωηρός: *Είναι ~ παιδί, ποτέ δε μας δυσκόλεψε.* ❷ αυτός που βρίσκεται σε ηρεμία ή αυτός που δεν έχει φασαρία: *Πάμε σε μία ~ γωνιά να τα πούμε; ήσυχια & [επίσ.] ησύχως* (επίρρ.). **ησυχία** η: κατάσταση απόλυτης ηρεμίας ή σιωπής. **ησυχάζω:** ❶ (αμτβ.) παύω να κάνω φασαρία: *Τι θα γίνει, θα ησυχάσετε καμιά φορά;* ❷ (αμτβ.) ηρεμώ: *Γύρισε το παιδί στο σπίτι και ησυχάσα!* ❸ (μτβ.) ηρεμώ κπ: *Κοίτα να την ησυχάσεις, κλαίει από το πρωί!*

ήττα η: αποτυχία, αρνητικό αποτέλεσμα σε πόλεμο, αγώνα ή διαγωνισμό ≠ νίκη. **ηττώμαι** • αόρ. *ηττήθηκα*, μπλ. *ηττημένος*: (αμτβ.) υφίσταμαι ήττα = χάνω ≠ νικώ: *Η Γερμανία ηττήθηκε στον πόλεμο από τους συμμάχους.*

ηφαιστειο το: λόφος ή βουνό που εμπερικλείει ρήγμα του στερεού φλοιού της γης, από το οποίο μερικές φορές εκτοξεύονται με εκρήξεις πυρακτωμένα υλικά (στερεά, υγρά και αέρια): *ενεργό/σβηστό ~.* **ηφαιστειακός -ή -ό.**

Η λ. *ηφαιστειο* προέρχεται από το όνομα *Ήφαιστος* με την προσθήκη της παραγωγικής κατάληξης *-ειον* (τόπος όπου δρα ο Ήφαιστος) και είναι μτφρδ. για να αποδώσει τα *volcano/vulcano* κτλ. που προέρχονται από το λατ. όνομα του Ήφαιστου *Volcanus* ή *Vulcanus*. Το ΑΕ *Ήφαιστειον* σήμαινε «ναός του Ήφαιστου».

ήχος ο: ❶ οτιδήποτε μπορεί να γίνει αντιληπτό με την ακοή: *Ακούστηκε ένας περιέργος ~.* **β.** η ένταση του ήχου: *Δυνάμωσε λίγο τον ~ ν' ακούω!* ❷ φυσ κύμα με συγκεκριμένη συχνότητα και πλάτος, το οποίο, όταν μεταδίδεται μέσω ελαστικού υλικού, ερεθίζει την αίσθηση της ακοής: *η ταχύτητα του ~.* **ηχώ** • αόρ. *ήχησα*: (αμτβ.) ❶ παράγω ήχο: *Ηχούν καμπάνες.* ❷ ακούγομαι: *Οι λέξεις ηχούσαν περιέργα στα αυτιά μου.* **ηχητικός -ή -ό, ηχητικά** (επίρρ.).

Η λ. *ήχος* προέρχεται από το ΑΕ *ήχος*, το οποίο ανάγεται σε αρχαϊότερο τ. *ήχη* (με ίδια σημασία).

ηχώ η • *ηχούς*: επανάληψη ήχου που οφείλεται σε ανάκλαση των ηχητικών κυμάτων, όταν προσκρούσουν σε εμπόδιο που βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη από δεκαεφτά μέτρα = αντίλαλος.

Θα & (πριν από α) **Θ'** (μόρ.): ❶ χρησιμοποιείται στον σχηματισμό των μελλοντικών χρόνων: ~ γράφω/γράψω/έχω γράψει. ❷ εκφράζει πιθανότητα ή ενδεχόμενο: *Για να μην έχει έρθει ακόμα, ~ έχασε το τρένο! Μάλλον ~ έχει βγει, αφού δε σηκώνει το τηλέφωνο!* ❸ (+ ρ. σε πρτ. ή υπερσ.) δηλώνει το απραγματοποίητο στο παρελθόν: ~ αποτύγχανα χωρίς τη βοήθειά σου. *Αν δε με είχες πάρει τηλέφωνο, ~ είχα φύγει.* ❹ (+ ρ. σε πρτ.) αποδίδει ευγενικά παράκληση, αίτηση κτλ.: ~ μπορούσες να με βοηθήσεις; ~ ήθελα... **θα** το: υπόσχεση ή εξαγγελία που συνήθως δεν πραγματοποιείται: *τα ~ των πολιτικών.*

Από το ελνστ. *θέλω ίνα* + υποτ. (περιφραστική απόδοση του μέλλοντα).

θάβω -ομαι: (μτβ.) ❶ τοποθετώ νεκρό σώμα μέσα στη γη ή κηδεύω: *Θα τον θάψουν στο χωριό του.* ❷ χώνω κτ βαθιά στη γη: *Πού θα θαφτούν τόσα σκουπίδια;* ❸ κρύβω κτ βαθιά, καλά: *θαμμένος θησαυρός.* ❹ (μτφ.) αποκρύπτω, δεν αφήνω να γίνει γνωστό: *Έθαψαν το σκάνδαλο.* ❺ σκεπάζω εντελώς, πλάκωνω: *Χιλιάδες θάφτηκαν στα ερείπια των Δίδυμων Πύργων.* ❻ [οικ.] κατακρίνω, κουνισμπολεύω: *Πάλι με θάβετε; θάψιμο το.*

Από το ΑΕ ρ. *θάπτω*, από το οποίο προέρχονται και τα *τάφος, ταφικός, ενταφιασμός.*

θάλασσα η: ❶ έκταση από αλμυρό νερό που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας της γης: *φουρτουνασμένη~.* ❷ το νερό της θάλασσας: *Η ~ έφτασε μέχρι τα σπίτια. τα έκανα ~:* τα μέγερδεψα ή απέτευχα = θαλασσώνω. **θαλασσινός -ή -ό**: αυτός που συνδέεται με τη θάλασσα: ~ αέρας. **θαλασσινός** ο: ❶ αυτός που κατοικεί ή κατάγεται από παραθαλάσσια περιοχή ή νησί. ≠ στεριανός. ❷ αυτός που το επάγγελμά του σχετίζεται με τη θάλασσα (π.χ. ψαράς ή ναυτικός): *Περιγράφει τις περιπέτειες των θαλασσινών. θαλασσινά* τα: ό,τι φαγώσιμο, εκτός από τα ψάρια, προέρχεται από τη θάλασσα. **θαλάσσιος -α -ο**: [επίσ.]: ~ *συγκοινωνίες/ελέφαντας.*

θαμπός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι καθαρός, λαμπερός = θολός: *Δε βλέπω, το φως είναι ~.* ❷ αυτός που οι λεπτομέρειές του δε φαίνονται καθαρά: *Δε σε ξεχωρίζω, γιατί η φωτογραφία είναι ~.* **θαμπά** (επίρρ.). **θαμπάδα** η: έλλειψη διαύγειας. **θαμπώνω -ομαι**: ❶ (αμτβ.)

γίνομαι θαμπός, χάνω τη διαύγειά μου: *Θάμπωσαν τα τζάμια του αυτοκινήτου από την υγρασία.* ❷ (μτβ.) μειώνω την όραση κπ ή τη διαύγεια σε κτ: *Τον θάμπωσε ο ήλιος. Τα χνώτα μας θάμπωσαν το τζάμι.* ❸ (μτφ., μτβ.) προκαλώ θαυμασμό ή σύγχυση: *Τον θάμπωσε η ομορφιά του τοπίου.*

θάνατος ο: ❶ η οριστική διακοπή των ζωτικών λειτουργιών ενός οργανισμού, το τέλος της ζωής ≠ γέννηση: ~ *από τροχαίο ατύχημα.* ❷ (μτφ.) εξάλειψη, καταστροφή: *Το προαξικόπημα έφερε τον ~ της δημοκρατίας. θανάσιμος -η -ο: ❶ αυτός που επιφέρει θάνατο: ~ *ατύχημα.* ❷ (μτφ.) πολύ σοβαρός, ασυγχώρητος: ~ *κίνδυνος/εχθρός. ~ αμάρτημα*: ασυγχώρητο αμάρτημα. **θανάσιμα** (επίρρ.). **θανατηφόρος -α -ο**: αυτός που προκαλεί θάνατο: ~ *ταίμπημα. θανατικός -ή -ό. θανατικό* το: [οικ.] θανατηφόρα επιδημία ή πολλοί θάνατοι μαζί: *Έπεσε ~ στο χωριό. θανατώνω -ομαι* (μτβ.) σκοτώνω, φονεύω: *Ο αρχηγός των ανταρτών θανατώθηκε αμέσως. θανάτωση* η.*

θάρος το: ❶ απουσία φόβου = τόλμη ≠ δειλία: *Έδειξε ~ στις δύσκολες στιγμές.* ❷ οικειότητα με κπ λόγω στενής σχέσης: *Έχω το ~ να του ζητήσω αυτή τη χάρη. θαρραλέος -α -ο & θαρρετός -ή -ό: (για πρόσ. ή ενέργεια) αυτός που χαρακτηρίζεται από θάρρος = τολμηρός, γενναίος: ~ *στρατηγός/πρωτοβουλία. θαρραλέα & θαρρετά* (επίρρ.).*

θαρώ: [οικ.] (μτβ.) νομίζω, πιστεύω: ~ *πως μας χρωστάς μία εξήγηση.*

θαύμα το: ❶ κάθε υπερφυσικό φαινόμενο, που δεν ερμηνεύεται με τη λογική και αποδίδεται σε θεϊκή επέμβαση: *Η εικόνα της Παναγίας έκανε το ~ της και ο παράλυτος περπάτησε.* ❷ γεγονός (συνήθως θετικό) που συμβαίνει ξαφνικά, ανέλπιστα: *Γλίτωσε την εγχείρηση από ~.* ❸ αξιόλογο επίτευγμα που γεννά τον θαυμασμό: *Πρόκειται για ένα ~ της σύγχρονης τεχνολογίας.*

θαυμάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ νιώθω ή παρατηρώ κπ ή κτ με θαυμασμό: ~ *την ομορφιά της φύσης.* ❷ εκπλήσσομαι, απορώ: ~ *το μέγεθος της ανοησίας του. θαυμασμός* ο: εκτίμηση και σεβασμός απέναντι σε κπ ή κτ: *Νιώθω ~ για τα έργα των προγόνων μου. θαυμάσιος -α -ο: αυτός που προκαλεί τον θαυμασμό = αξιοθαύματος, υπέροχος: ~ *άνθρωπος / ταξίδι. θαυμάσια* (επίρρ.). **θαυμαστός -ή -ό**: αξιοθαύματος: *τα ~ επιτεύγματα της ιατρικής. θαυμαστής ο, **-άστρια** η: πρόσωπο που θαυμάζει κπ ή κτ.**

Θ' → θα
θα
θάβω
θάλασσα
θαλασσινά → θάλασσα
θαλασσινός → θάλασσα
θαλάσσιος → θάλασσα
θαμπά → θαμπός
θαμπάδα → θαμπός
θαμπός
θαμπώνω → θαμπός
θανάσιμα → θάνατος
θανάσιμος → θάνατος
θανατηφόρος → θάνατος
θανατικό → θάνατος
θανατικός → θάνατος
θάνατος
θανατώνω → θάνατος
θανάτωση → θάνατος
θαρραλέα → θάρρος
θαρραλέος → θάρρος
θαρρετά → θάρρος
θαρρετός → θάρρος
θάρος
θαύμα
θαυμάζω
θαυμάσιος → θαυμάζω
θαυμασμός → θαυμάζω
θαυμαστής → θαυμάζω
θαυμαστός → θαυμάζω
θαυμάστρια → θαυμάζω
θαυμαστοίος → ποιώ
θάψιμο → θάβω

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- θεά → θεός
- θέα
- θέαμα
- θεαματικά → θέαμα
- θεαματικός → θέαμα
- θεαματικότητα → θέαμα
- θέαση → σχ. θέα
- θεατής → θέαμα
- θεατρικά → θέατρο
- θεατρικός → θέατρο
- θεατρικότητα → θέατρο
- θεατρίνα → θέατρο
- θεατρίνος → θέατρο
- θέατρο
- θεία → θεός
- θεικός → θείο
- θείο
- θείος
- θέλημα → θέλω
- θεληματικός → θέλω
- θέληση → θέλω
- θέλω
- θέμα
- θεματικά → θέμα
- θεματική → θέμα
- θεματικός → θέμα
- θεματολογία → θέμα
- θεματολόγιο → θέμα
- θεμελιακά → θεμέλιο
- θεμελιακός → θεμέλιο
- θεμέλιο
- θεμελιώδης → θεμέλιο
- θεμελιώνω → θεμέλιο
- θεμελίωση → θεμέλιο
- θεμελιωτής → θεμέλιο
- θεμελιώτρια → θεμέλιο
- θεμιτά → θεμιτός
- θεμιτός

θέα η: ❶ ό,τι μπορεί να δει κανείς από ένα σημείο, συνήθως από ψηλά ή μακριά: *Το σπίτι έχει ~ στη θάλασσα.* ❷ το να αντικρίσει κανείς κπ ή κτ: *Στη ~ του αστυνομικού τράπηκε σε φυγή.*

Από το ΑΕ ρ. *θεάομαι* - ᾶμαι, από το οποίο προέρχονται και τα *θεός, θέαμα, θέαση, θεωρία.*

θέαμα το: ❶ εικόνα που βλέπει μπροστά του κπ: *Το ~ παιδιών που παίζουν με γεμίζει χαρά.* ❷ ό,τι παρουσιάζεται στο θέατρο, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο κτλ. για ψυχαγωγία. **γίνομαι ~**: ρεζιλεύομαι δημόσια λόγω της συμπεριφοράς μου. **θεαματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που προσφέρει εντυπωσιακό θέαμα: *Το ποδόσφαιρο είναι ~ άθλημα.* ❷ εντυπωσιακός: ~ άνοδος των τιμών. ✎ σχ. **θέα. θεαματικά** (επίρρ.). **θεαματικότητα** η: ❶ το εντυπωσιακό θέαμα που προσφέρει κπ. ❷ το ποσοστό ανθρώπων που παρακολουθούν ένα τηλεοπτικό κυρίως θέαμα: *εκπομπή με μεγάλη ~.* **θεατής** ο: ❶ πρόσωπο που παρακολουθεί ένα θέαμα με τη σημ. 2: *Οι ~ αποθέωσαν τους ηθοποιούς στο τέλος της παράστασης.* ❷ πρόσωπο που παρακολουθεί κτ να συμβαίνει = μάγστρας: *Έγιναν ~ ενός αιματηρού επεισοδίου.*

θέατρο το: ❶ η τέχνη της παράστασης στη σκηνή μιας δραματοποιημένης υπόθεσης. ❷ α. **θεατρική παράσταση**: *Πήγατε κανένα ~ τελευταία;* β. κείμενο που προορίζεται για **θεατρική παράσταση**. ❸ κτίριο, αίθουσα ειδική για **θεατρικές παραστάσεις**. ❹ οι θεατές μιας **θεατρικής παράστασης**: *Το ~ όρθιο χειροκροτούσε τη μεγάλη ηθοποιό.* ❺ (μτφ.) ο χώρος στον οποίο συμβαίνει ένα σημαντικό γεγονός: *Το Ιράκ είναι ~ αιματηρών πολεμικών συγκρούσεων.* **θεατρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που συνδέεται με το θέατρο: ~ **παράσταση**. ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται για επίδειξη, ψεύτικος: *Με μια ~ χειρονομία μας κάλεσε κοντά του.* **θεατρικά** (επίρρ.). **θεατρικότητα** η. **θεατρίνος** ο, -α η = ηθοποιός.

θείο το: χημ χωρίς πληθ. αμέταλλο στερεό στοιχείο, με κίτρινο χρώμα = [οικ.] **θειάφι**: *διοξειδίο του θείου.* **θεικός -ή -ό**: αυτός που περιέχει **θείο**: ~ οξύ.

θείος -α -ο: ❶ αυτός που έχει σχέση με τον Θεό ή τη θρησκεία: ~ **Λειτουργία**. ❷ (μτφ.) καταπληκτικός, έξοχος: ~ **χάρισμα**. **θεία** τα: οτιδήποτε σχετίζεται με τον Θεό, τη θρησκεία ή τη λατρεία: *Δε σέβεται τα ~.*

θείος ο, **θεία** η: αδερφός -ή ή εξάδελφος -η του πατέρα ή της μητέρας κπ: *Θα μείνω στον θείου μου.*

θέλω: • πρτ. *ήθελα*, αόρ. *θέλησα* (μτβ.) ❶ έχω τη διάθεση, την επιθυμία για κπ: ~ **γλυκό**. ~ να γνωρίσω τους φίλους σου. ❷ σκοπεύω, επιδιώκω: *Θέλει να πετύχει στην ιατρική.* ❸ απαιτώ: ~ να εκτελούνται αμέσως οι εντολές μου. ❹ χρειάζομαι: *Τα τζάμια θέλουν καθάρισμα.* ❺ αναζητώ, ψάχνω: *Ποιον θέλεις τέτοια ώρα;* ❻ (θα + πρτ.) για έκφραση επιθυμίας ή για να ζητήσουμε ευγενικά κπ: *Θα ήθελα λίγο νερό, παρακαλώ!* **θέλημα** το: ❶ αυτό που επιθυμεί κπ = επιθυμία, θέληση: *Ήταν ~ Θεού.* ❷ μικροδουλειά για εξυπηρέτηση κπ: *Τρέχει για όλα τα θελήματα του Διευθυντή.* **θέληση** η: ❶ επιθυμία για την επίτευξη ενός σκοπού: *Έχει μεγάλη ~ για μάθηση.* ❷ ψυχική διάθεση: *Αφού υπάρχει καλή ~, όλα θα πάνε καλά.* **θεληματικός -ή -ό**: αυτός που εκφράζει θέληση.

θέμα το: ❶ κτ που συζητιέται ή για το οποίο γράφει κπ: *το ~ της συζήτησης ήταν ενδιαφέρον.* ❷ ζήτημα που απαιτεί αντιμετώπιση ή επίλυση: *το φλέγον ~ της διαφθοράς.* **είναι ~ + γεν**: εξαρτάται από, σχετίζεται με: ~ γούστου/χρόνου. ❸ ερώτημα, πρόβλημα σε εξετάσεις, που χρειάζεται απάντηση ή ανάπτυξη: *Τα ~ στα μαθηματικά ήταν δύσκολα.* ❹ ΓΛΩΣΣ το σταθερό τμήμα κάθε κλιτής λέξης: *Το «ατυχ-» είναι το ~ της λέξης «ατυχία».* **θεματικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ένα θέμα (σημ. 1 & 4): *Το βιβλίο χωρίζεται σε πέντε ~ ενότητες.* **θεματικά** (επίρρ.). **θεματική** η = θεματολογία. **θεματολογία** η: το σύνολο των θεμάτων με τα οποία ασχολείται κπ: η ~ της **εκπομπής**. **θεματολόγιο** το.

θεμέλιο το: ❶ **συνήθ.** πληθ. το κατώτερο μέρος κτίσματος που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους και στο οποίο στηρίζεται η όλη κατασκευή: *Τα ~ της πολυκατοικίας ήταν γερά.* ❷ (μτφ.) αυτό στο οποίο στηρίζεται κπ ή κτ = βάση: *Ο διάλογος είναι το ~ της Δημοκρατίας.* **θεμελιακός -ή -ό**: αυτός που αποτελεί τη βάση κπ θέματος: ~ **πρόβλημα** της **εκπαίδευσης** είναι οι **εξετάσεις**. **θεμελιακά** (επίρρ.). **θεμελιώδης -ης -ες**: θεμελιακός, βασικός: ~ νόμος. ✎ σχ. **αγενής. θεμελιώνω -ομαι** (μτβ.) ❶ κατασκευάζω τα θεμέλια οικοδομής: ~ **ένα νοσοκομείο**. ❷ (μτφ.) θέτω τις βάσεις: *Ο Φρόιντ θεμελίωσε την ψυχανάλυση.* ❸ στηρίζω με λογικά επιχειρήματα: ~ **τις απόψεις μου**. **θεμελίωση** η. **θεμελιωτής** ο,

-**ώτρια** η: πρόσωπο που βάζει τις βάσεις για κτ: *Ο Κεμάλ είναι ο ~ του τουρκικού κράτους.*

θεμιτός -ή -ό: ≠ αθέμιτος: αυτός που είναι σύμφωνος ή επιτρέπεται από τους γραπτούς και άγραφους νόμους: *Είναι ~ να έχει κάποιος φιλοδοξίες. θεμιτά* (επίρρ.).

θεο- & **θεό-**: ως α΄ συνθ. σημαίνει ❶ αυτό που γίνεται από ή έχει σχέση με τον Θεό: *θεόσταλτος* (αυτός που έχει σταλεί από τον Θεό). ❷ πάρα πολύ, τελείως: *θεότρελος* (τελείως τρελός).

θεολογία η: επιστήμη η οποία μελετά τη φύση του Θεού στις διάφορες θρησκείες. **θεολογικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τη θεολογία: ~ *Σχολή. θεολογικά* (επίρρ.). **θεολόγος** ο, η: επιστήμονας που έχει σπουδάσει, διδάσκει ή ασχολείται με τη θεολογία.

θεομηνία η: μεγάλη κακοκαιρία που προκαλεί φυσικές καταστροφές: *Τα θύματα της ~ ήταν οι ψαράδες.*

Από το ελνστ. *θεομηνία* < *θεός* + *μηνης* «οργή του θεού».

θεός ο, **θεά** η: ❶ ον με υπερφυσικές ικανότητες και χαρακτηριστικά, που λατρεύεται από τους ανθρώπους και συχνά θεωρείται ότι δημιούργησε τον κόσμο: ο ~ *Άρης. η ~ Κάλι. ~ των Μουσουλμάνων είναι ο Αλλάχ. από μηχανής* ~: πρόσωπο ή γεγονός που εμφανίζεται ή συμβαίνει ξαφνικά και δίνει λύση σ' ένα αδιέξοδο, σε μία κρίσιμη κατάσταση. ❷ (μτφ.) πρόσωπο πολύ ωραίο ή ικανό σ' αυτό που κάνει: *Αυτή η ηθοποιός είναι ~. σχ. θεά. θεότητα* η: ❶ το σύνολο των ιδιοτήτων του Θεού: *Δύσκολο να συλλάβεις το μυστήριο της ~. ❷ θεός: Οι λαοί της Μεσοποταμίας πίστευαν σε διάφορες ~.*

θεραπεία η: κάθε μέσο που χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση μιας ασθένειας: *Θα δοκιμάσουμε μια νέα ~. θεραπεύω -ομαι*: (μτβ.) ❶ κάνω κτ καλά = γιατρέυω: *Το φάρμακο αυτό ~ το έλκος. ❷ (μτφ.) διορθώνω, αντιμετωπίζω: Δε θεραπεύεται η κρίση του σχολείου με ημίμετρα. θεραπευτικός -ή -ό. θεραπευτικά* (επίρρ.). **θεραπεύσιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να θεραπευτεί ≠ αθεράπευτος. **θεραπευτής** ο, -**εύτρια** η. **θεραπευτήριο** το: ίδρυμα για την θεραπεία ασθενών. **θεράπων** ο: κυρ. στην έκ-

φρ. ~ **ιατρός**: [επίσ.] αυτός που είναι υπεύθυνος για τη θεραπεία ασθενούς.

θέρετρο το: ❶ περιοχή κατάλληλη για διακοπές: *Έκανε διακοπές σε γνωστό ~ της Ελβετίας. ❷* εξοχική κατοικία ή συγκρότημα παραθεριστικών κατοικιών.

θερμοκήπιο το: σκεπασμένος χώρος, με κατάλληλη θερμοκρασία, που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια και την προστασία φυτών. **φαινόμενο θερμοκηπίου**: το φαινόμενο κατά το οποίο η ατμόσφαιρα συγκρατεί τη θερμική ενέργεια του ήλιου, με συνέπεια την ανατροπή της θερμοκρασιακής ισορροπίας του πλανήτη.

θερμοκρασία η: μέγεθος με το οποίο προσδιορίζεται η θερμότητα: *Η ~ είναι 20 °C.*

Από τα ΑΕ *θέρμη(η)* + *κρᾶσις* «ανάμειξη υλικών, θερμότητα του ατμοσφαιρικού αέρα».

θερμόμετρο το: ❶ όργανο για τη μέτρηση της θερμοκρασίας. ❷ (μτφ.) βαθμός έντασης κτ κατάστασης: *Ανέβηκε το ~ της πολιτικής αντιπαράθεσης. θερμομετρώ -ούμαι*: (μτβ.) μετρώ τη θερμοκρασία κτ. **θερμομέτρηση** η.

θερμός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει θερμοκρασία μεγαλύτερη από το κανονικό = ζεστός ≠ ψυχρός, κρύος: ~ *αέριες μάζες θα έλθουν στη χώρα μας από την Αφρική. ❷ (μτφ.)* αυτός που εκδηλώνει ζωηρά τα συναίσθημα φιλίας και αγάπης που νιώθει, και η σχετική συμπεριφορά, πράξη, ευχή κτλ.: *Είναι ~ και εκδηλωτικός άνθρωπος. ~ συγχαρητήρια! ❸ (μτφ.)* αυτός που είναι πολύ έντονος: *Προβλέπεται ~ καλοκαίρι στον χώρο της υγείας. σχ. ζεστός. θερμά & -ώς* (επίρρ.): *Σας ευχαριστώ ~ για τη βοήθειά σας. θερμαίνω -ομαι*: (μτβ.) ❶ αυξάνω τη θερμοκρασία = ζεσταίνω ≠ παγώνω, ψύχω: *Ο ήλιος ~ τη γη. ❷ (μτφ.)* κάνω κτ πιο ευχάριστο ή πιο ζωηρό: *Με κάτι σαχλά αστεία προσπαθούσε να θερμάνει την ατμόσφαιρα. θερμότητα η: ❶ φυσ η ενέργεια που μεταδίδει ένα σώμα σε ένα άλλο ή στο περιβάλλον ως αποτέλεσμα της διαφοράς θερμοκρασίας: *Όταν ιδρώνουμε, διαχέεται ~ στον αέρα. ❷* υψηλή θερμοκρασία σώματος: *η ~ του ηλίου. ❸ (μτφ.)* φιλική στάση, θετική διάθεση = *θέρμη: Η ~ των λόγων του με συγκίνησε.**

θεο-
θεό- → θεο-
θεόγυμνος → θεο-
θεοκλειστός → θεο-
θεόκλητος → θεο-
θεόκουφος → θεο-
θεολογία
θεολογικά → θεολογία
θεολογικός → θεολογία
θεολόγος → θεολογία
θεομηνία
θεόμορφος → θεο-
θεόμουρλος → θεο-
θεονήσιτος → θεο-
θεοπάλαβος → θεο-
θεόπεμπτος → θεο-
θεός
θεοσεβής → θεο-
θεοσκότεινος → θεο-
θεόσταλτος → θεο-
θεόστεγνος → θεο-
θεόστραβος → θεο-
θεότητα → θεός
θεότρελος → θεο-
θεότυφλος → θεο-
θεόφταχος → θεο-
θεοφώτιστος → θεο-
θεραπεία
θεραπεύσιμος → θεραπεία
θεραπευτήριο → θεραπεία
θεραπευτής → θεραπεία
θεραπευτικά → θεραπεία
θεραπευτικός → θεραπεία
θεραπεύτρια → θεραπεία
θερατεύω → θεραπεία
θεράπων → θεραπεία
θέρετρο
θερινός → θέρος²
θερμά → θερμός
θερμαίνω → θερμός
θέρμανση → θερμός
θερμαντικός → θερμός
θερμοκήπιο
θερμοκρασία
θερμομέτρηση → θερμόμετρο
θερμόμετρο
θερμομετρώ → θερμόμετρο
θερμός
θερμότητα → θερμός
θερμώς → θερμός

Σύνθετα με θεο- σε σχέση με τον Θεό
θεόκλητος
θεόμορφος
θεόπεμπτος

θεοσεβής
θεοφώτιστος
τελείως
θεόγυμνος

θεόκλειστός
θεόκουφος
θεόμουρλος
θεονήσιτος
θεοπάλαβος

θεοσκότεινος
θεόστεγνος
θεόστραβος
θεότυφλος
θεόφταχος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- θέρος¹
- θέρος²
- θέση
- θεσμικά → θεσμός
- θεσμικός → θεσμός
- θεσμός
- θεσπίζω
- θέσπιση → θεσπίζω
- θετικά → θετικός
- θετικός
- θετός
- θέτω
- θεώρημα
- θεώρηση → θεωρώ
- θεωρητικά → θεωρώ
- θεωρητικός → θεωρώ
- θεωρία → θεωρώ
- θεωρώ

θέρμανση η: ❶ τεχνητή αύξηση της θερμοκρασίας σώματος ή χώρου. ❷ σύστημα με το οποίο θερμαίνουμε έναν χώρο: *κεντρική ~*.
θερμαντικός -ή -ό: αυτός που είναι ικανός να παράγει θερμότητα: ~ *ύλη*.

θέρος¹ ο: ο θερισμός των σιτηρών και η εποχή του θερισμού.

θέρος² το: [επίσ., λογοτ.] καλοκαίρι. **θερινός -ή -ό**: ~ *σινεμά*.

θέση η: ❶ ο χώρος στον οποίο είναι τοποθετημένο ή ανήκει κτ: *Το κατάστημα βρίσκεται σε πολύ καλή ~ στο κέντρο της πόλης. Να βάλεις τα κοσμήματα στη ~ τους*. ❷ χώρος, και κυρίως κάθισμα που αντιστοιχεί σε ένα άτομο: *Έχουμε ~ στην πρώτη σειρά*. ❸ **α.** η εργασιακή απασχόληση (σε υπηρεσία, εταιρεία κτλ.): *Οι ~ στο δημόσιο είναι λίγες*. **β.** αξίωμα σε υπηρεσία στην οποία εργάζεται κτ: *Κατέχει σημαντική ~ στο υπουργείο*. ❹ (μτφ.) η κατάσταση στην οποία βρίσκεται κτ ή κτ: *Η ~ της γυναίκας έχει βελτιωθεί πολύ τα τελευταία χρόνια*. ❺ γνώμη, άποψη: *Μας παρουσίασε τις ~ του στο ζήτημα*.

θεσμός ο: ❶ ομαδική ή ατομική ενέργεια, δράση ή σχέση ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας, που παγιώνεται ή καθιερώνεται συνήθως ύστερα από μακροχρόνια και ομοιόμορφη επανάληψη: *ο ~ της προίκας. Οι συναντήσεις της παρέας τις Τετάρτες έχουν γίνει πια ~*. ❷ θεμελιώδες στοιχείο (νόμος, οργανισμός, αξίωμα) της πολιτειακής οργάνωσης: *ο ~ του Προέδρου της Δημοκρατίας*. **θεσμικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τους θεσμούς, κυρίως της Πολιτείας: *Χρειάζονται ~ αλλαγές στην εκπαίδευση*. **θεσμικά** (επίρρ.).

θεσπίζω -ομαι (μτβ.) καθιερώνω με νόμο: *Η κυβέρνηση θα θεσπίσει νέα μέτρα*. **θέσπιση** η.

θετικός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι βέβαιος, πραγματικός, αυτός για τον οποίο δεν υπάρχει αμφιβολία: *Έχω ~ πληροφορίες ότι λείπει στο εξωτερικό*. ❷ (για πρόσ.) αυτός που σκέφτεται και ενεργεί πάντα με τη λογική: *Έχει ~ μυαλό*. ❸ αυτός που δίνει καταφατική απάντηση ≠ αρνητικός. ❹ μαθ αριθμός που είναι μεγαλύτερος από το μηδέν και που συνοδεύεται από το σύμβολο + ≠ αρνητικός. ❺ αυτός που είναι ευνοϊκός ≠ αρνητικός: *Η στάση του ήταν ~ για τα σχέδιά μας*. **θετικές επιστήμες**: τα Μαθηματικά, η Φυσική, η Χημεία κτλ. ≠ θεωρητικές επιστήμες. **θετικά** (επίρρ.): *Δεν μπορώ να απαντήσω ~ στην πρόσκλησή σου, έχω ήδη κανονίσει*.

θετός -ή -ό: αυτός που υιοθέτησε κτ ή υιοθετήθηκε: ~ *γονείς/κόρη*.

θέτω τίθεμαι: [επίσ.] βάζω, τοποθετώ. *Έθεσε τις βάσεις για την πρόοδο της Ψυχιατρικής. Τίθεται σοβαρό πολιτικό ζήτημα μετά τις δηλώσεις του Υπουργού*.

Από τον αόρ. β΄ *έθεσα* του ΑΕ ρ. *τίθημι*.
 Το ρ. *θέτω* συνδυάζεται με ορισμένα ουσιαστικά για να σχηματίσει φράσεις των οποίων η σημασία προκύπτει ως εξής: *θέτω* «εισάγω σε μια νέα κατάσταση, αρχίζω» + σημασία του ουσιαστικού: ~ *κτ/κτ υπό απαγόρευση* «απαγορεύω», ~ *κτ σε κίνηση* «βάζω σε λειτουργία», ~ *κτ σε εφαρμογή* «αρχίζω να το υλοποιώ», ~ *τέμα σε κτ* «τεμαπίζω». Η κλίση του ρ. *θέτω* και των σύνθετων με αυτό ρημάτων (*αναθέτω, συνθέτω* κτλ.) είναι: πρτ. *έθετα*, αόρ. *έθεσα*, παθ. ενστ. *τίθεμαι* -εσαι, -εται, -έμεθα, -εσθε, -ενται, πρτ. γ' πρόσ. *ετίθετο, ετίθεντο*, αόρ. *τέθηκα & [επίσ.] ετέθη*.

θεώρημα το: μαθ πρόταση που η αλήθειά της χρειάζεται απόδειξη: *Πυθαγόρειο ~*.

θεωρώ -ούμαι (μτβ.) ❶ πιστεύω, νομίζω, έχω τη γνώμη: ~ *ότι λέει αλήθεια. Τον ~ έντιμο άνθρωπο*. ❷ επικυρώνω: *Το έγγραφο αυτό πρέπει να θεωρηθεί από την αστυνομία*. **θεώρηση** η: ❶ επικύρωση εγγράφου με υπογραφή και επίσημη σφραγίδα από το αρμόδιο όργανο: ~ *διαβατηρίου*. ❷ προσεκτική εξέταση ενός φαινομένου: *Χρειάζεται πολύπλευρη ~ του θέματος*. ❸ τρόπος με τον οποίο βλέπει κτ τα πράγματα: *μια νέα ~ του κόσμου*. **θεωρία** η: ❶ **α.** σύνολο αρχών και απόψεων που είναι λογικά οργανωμένες και στοχεύουν να ερμηνεύσουν ένα φαινόμενο (φυσικό, κοινωνικό κτλ.): *Μελετά τη ~ της σχετικότητας του Αϊνστάιν*. **β.** το σύνολο των αρχών ενός τομέα της γνώσης ή της δραστηριότητας του ανθρώπου: ~ *λογοτεχνίας / μαθηματικών*. ❷ προτάσεις ή απόψεις που δε βασίζονται σε πραγματικά δεδομένα: *Οι προτάσεις σου κινούνται στη σφαίρα της ~, είναι ανεφάρμοστες*. ❧ σχ. **θέα**. **θεωρητικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση με τη θεωρία ≠ πρακτικός: *Πρόκειται για ~ προσέγγιση του προβλήματος*. ❷ αυτός που στηρίζεται στην αφηρημένη σκέψη και όχι στην εμπειρία ≠ θετικός: ~ *επιστήμες / κατεύθυνση*. **θεωρητικά** (επίρρ.): από θεωρητική πλευρά: ~, *όλοι είναι αθώοι μέχρι να αποκαλυφθεί ο ένοχος*.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Το ρ. *θεωρώ* αρχικά σήμαινε «είμαι θεωρός» (από το *θέα* + *δρώ*), δηλ. «αντιπρόσωπος μιας πόλης, παρατηρητής σε θρησκευτική γιορτή». Αργότερα πήρε τις σημασίες «παρατηρώ» (από όπου και το *θωρώ*) και «διατυπώνω τη γνώμη μου», από όπου και τα *θεωρία*, *θεωρητικός* κτλ.

θηλυκός -ή & -ιά -ό: ❶ (για πρόσ. ή ζώο) αυτός που ανήκει στο φύλο του οποίου χαρακτηριστικό είναι ότι γεννά νέα μέλη του είδους του ≠ αρσενικός: ~ *τίγρη*. ❷ αυτός που ταιριάζει σε γυναίκα: ~ *ντύσιμο*. ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που το γραμματικό του γένος είναι θηλυκό. **θηλυκά** (επίρρ.). **θηλυκό** το: κορίτσι ή γυναίκα: *τετραπέρατο* ~. **θηλυκότητα** η: γυναικεία χάρη.

Από το ΑΕ επίθ. *θῆλυς* - *θήλεια* - *θήλυ*.

θησαυρός ο: ❶ συγκεντρωμένα αντικείμενα μεγάλης αξίας: *Οι Σουλτάνοι είχαν αμύθητους θησαυρούς, αρχαιολογικούς* ~. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται πολύτιμο: *Είναι εξαιρετική στη δουλειά της, πραγματικός* ~! ❸ λεξικό που περιέχει όλο το λεξιλόγιο μιας γλώσσας ή ενός θεματικού πεδίου, καθώς και τις σχέσεις που συνδέουν τις λέξεις: *ο ~ της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*. **θησαυρίζω:** (αμτβ.) αποκτώ πολλά χρήματα: *Οι κερδοσκόποι ~ από την άνοδο των τιμών του πετρελαίου*. **θησαύριση** η.

θητεία η: ❶ υπηρεσία στον στρατό και η διάρκεια της: *Υπηρετεί τη ~ του στα σύνορα*. ❷ διάρκεια άσκησης δημόσιου αξιωματού: *Η ~ του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι πέντε χρόνια*. ❸ χρόνος συστηματικής απασχόλησης σε έναν τομέα: *επιτυχημένη ~ στη Διοίκηση του Εθνικού Θεάτρου*. **θητεύω:** (αμτβ.) στις σημ. 2 & 3.

θίασος ο: ομάδα ηθοποιών που συνεργάζονται για το ανέβασμα μιας παράστασης: *Η παράσταση θα δοθεί από γνωστό ~*. **θιασώτης ο, θιασώτρια η:** ενθουσιώδης υποστηρικτής = υπέρμαχος: *Είναι δυνατόν να υπάρχουν ακόμα θιασώτες της δικτατορίας;*

Στην αρχαιότητα η λ. *θίασος* είχε τη σημ. «συντεχνία, όμιλος ανθρώπων που τελούν θρησκευτική τελετή». Ο *θιασώτης* ήταν το μέλος του θιάσου, ο λατρευτής, ο οπαδός. Αυτή η σημ. (του υποστηρικτή) πέρασε στη ΝΕ.

θίγω -ομαι • αόρ. *έθιξα*, παθ. αόρ. *θήχτηκα* &

[επίσ.] *εθίγην:* (μτβ.) ❶ μειώνω, προσβάλλω κπ με λόγια ή πράξεις: *Η ειρωνεία της τον έθιξε*. ❷ προκαλώ ζημιά, βλάβη: *Τα νέα μέτρα ~ τα δικαιώματα των φοιτητών*. ❸ κάνω αναφορά σε κτ: *Στην ομιλία του έθιξε όλα τα φλέγοντα ζητήματα*.

Από το ΑΕ ρ. *θιγγάνω* «αγγίζω», με βάση το θέμα *θιγ-* του αορ. β΄ *έθιγον*.

θλίβω -ομαι • μπ. *θλιμμένος:* (μτβ.) **α.** προκαλώ σε κπ λύπη, στενοχώρια: *Με ~ η συμπεριφορά σου*. **β.** παθ. αισθάνομαι λύπη: *Θλίβεται, όταν ακούει ρατσιστικές απόψεις*. **θλίψη** η: μεγάλη λύπη = στενοχώρια: *Εξέφρασε τη ~ της για τον θάνατο των νέων*. *Η ζωή εδώ είναι σκέτη ~*. **θλιβερός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί θλίψη, οίκτο και γενικά αρνητικά συναισθήματα: ~ *επεισόδια / κατάσταση*. **θλιβερά** (επίρρ.).

θνητός -ή -ό: αυτός που από τη φύση είναι καθορισμένο ότι θα πεθάνει ≠ αθάνατος (σημ. 1). **κοινός** ~: ο απλός άνθρωπος, που δεν είναι προνομιούχος: *Εμείς οι κοινόι θνητοί θα περιμένουμε τη σειρά μας στην ουρά!* **θνητότητα** η: η ιδιότητα του θνητού. **θνησιμότητα** η: το ποσοστό των ανθρώπων που πεθαίνουν σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο ≠ γεννητικότητα: *Η πρόοδος της ιατρικής επέφερε μείωση της παιδικής ~*.

Από το ΑΕ *θνητός* (< *θνήσκω* «πεθαίνω»).

θολός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι διαυγής ή καθαρός: *Τα τζάμια του αυτοκινήτου είναι ~*. *Η βροχή βγάζει ~ νερό*. ≠ καθαρός. ❷ (μτφ.) ασαφής, ακαθόριστος: *Το πολιτικό τοπίο είναι ~, επειδή η κυβέρνηση δεν ξεκαθαρίζει τη στάση της*. **θολά** (επίρρ.). **θολώνω:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ θολό, θαμπό και αδιαφανές: *Οι ανάσες μας θόλωσαν το τζάμι*. ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ σύγχυση: *Ο έρωτας ~ το μυαλό*. ❸ (αμτβ.) γίνομαι θολός: *Το νερό της πισίνας θόλωσε*. ❹ (μτφ., αμτβ.) νιώθω σύγχυση ή οργή: *Μόλις τον είδε, θόλωσε*. **θόλωμα** το.

θόρυβος ο: ❶ ήχος δυνατός, όχι αρμονικός, που μας ενοχλεί: *ο ~ της πλατείας*. ❷ (μτφ.) μεγάλη συζήτηση για πρόσωπο, πράξη ή γεγονός: *Η νέα του ταινία προκάλεσε ~*. **θορυβώ:** (αμτβ.) προκαλώ θόρυβο: *Ποιος θορυβεί στο μάθημα;* **θορυβούμαι** (μτφ., μτβ.) αισθάνομαι

- θηλυκά → θηλυκός
- θηλυκό → θηλυκός
- θηλυκός
- θηλυκότητα → θηλυκός
- θησαυρίζω → θησαυρός
- θησαύριση → θησαυρός
- θησαυρός
- θητεία
- θητεύω → θητεία
- θίασος
- θιασώτης → θίασος
- θιασώτρια → θίασος
- θίγω
- θλιβερά → θλίβω
- θλιβερός → θλίβω
- θλίβω
- θλίψη → θλίβω
- θνησιμότητα → θνητός
- θνητός
- θνητότητα → θνητός
- θολά → θολός
- θολός
- θόλωμα → θολός
- θολώνω → θολός
- θορυβοποιός → -ποιώ
- θόρυβος
- θορυβούμαι → θόρυβος
- θορυβώ → θόρυβος
- θορυβώδης → θόρυβος
- θορυβωδώς → θόρυβος

Θ

θράσος
θύμα

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

θράσος
θρασύς → θράσος
θρασύτητα → θράσος
θραύση
θραύσμα → θραύση
θραύω → θραύση
θρέμμα → θρέφω
θρεμμένος → τρέφω
θρεπτικά → θρέφω
θρεπτικός → θρέφω
θρέφω
θρηνητικά → θρηνώ
θρηνητικός → θρηνώ
θρήνος → θρηνώ
θρηνώ
θρησκεία
θρησκευμα → θρησκεία
θρησκευτικά → θρησκεία
θρησκευτικός → θρησκεία
θρήσκος → θρησκεία
θριαμβευτής → θρίαμβος
θριαμβευτικά → θρίαμβος
θριαμβευτικός → θρίαμβος
θριαμβεύτρια → θρίαμβος
θριαμβεύω → θρίαμβος
θρίαμβος
θροιάζω → θρόνος
θρόνος
θρυλικός → θρύλος
θρύλος
θυγατέρα
θυγατρικός → θυγατέρα
θύελλα
θυελλώδης → θυέλλα
θυελλωδώς → θυέλλα
θύμα

ανησυχία ή σύγχυση: *Η κυβέρνηση θορυβήθηκε από τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. θορυβώδης -ης -ες: ≠ αθόρυβος ❶* αυτός που προκαλεί θόρυβο: ~ κοινό. ❷ αυτός στον οποίο επικρατεί θόρυβος: ~ δρόμος. *σχ. αγενής, θορυβωδός* (επίρρ.).

θράσος το: τόλμη που αγγίζει τα όρια της προκλητικής αναιδείας: *Έχει το ~ να μιλάει μετὰ από όσα έκανε; θρασύς -εία -ύ:* αυτός που χαρακτηρίζεται από θράσος. **θρασύτητα** η.

θραύση η: βίαιο σπάσιμο αντικειμένου. *κάνω ~:* α. για κπ ή για κτ που κάνει μεγάλη εντύπωση, που γνωρίζει μεγάλη επιτυχία: *Αυτή η ταινία έκανε ~.* β. για κτ που προκαλεί μεγάλη καταστροφή: *Το AIDS κάνει ~ στην Αφρική. θραύω -ομαι:* [επίσ.] (μτβ.) σπάζω. **θραύσμα** το: καθένα από τα πολλά μικρά κομμάτια στα οποία διαλύθηκε αντικείμενο που έσπασε: *Ένα ~ από το παρμπρίζ τον τραυμάτισε στο πρόσωπο.*

θρέφω -ομαι • αόρ. *έθρεψα*, παθ. αόρ. *τράφηκα*, μπλ. *θρεμμένος:* ❶ (μτβ.) δίνω τροφή, εξασφαλίζω την τροφή, την επιβίωση κπ: *Έχω τρία ορφανά να θρέψω.* ❷ (αμτβ.) (για τραύμα) επουλώνομαι, κλείνω: *Θα αργήσει να θρέψει η πληγή.* *σχ. τρέφω. θρέμμα* το: μόνο στην έκφρ. *γέννημα ~:* *σχ. γέννημα. θρεπτικός -ή -ό:* αυτός που περιέχει στοιχεία αναγκαία για την καλή διατροφή και ανάπτυξη ενός οργανισμού: *Τα όσπρια είναι από τις πιο ~ τροφές. θρεπτικά* (επίρρ.).

θρηνώ -ομαι: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) εκδηλώνω τον ψυχικό μου πόνο με κλάματα: *Θρηνούσε τον χαμό της φίλης της. θρήνος* ο: εκδήλωση ψυχικού πόνου με κλάματα, κραυγές: *Ο ~ των γονέων για τον χαμό του παιδιού μας συγκλόνησε. θρηνητικός -ή -ό. θρηνητικά* (επίρρ.).

θρησκεία η: ❶ ιδέες και απόψεις που αναφέρονται στην ύπαρξη και λατρεία μιας ανώτερης δύναμης, του θεού: *χριστιανική/ανατολικές ~.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε αντιμετωπίζεται από κπ με θρησκευτική πίστη ή γίνεται αντικείμενο λατρείας. *Για μένα η ομάδα μου είναι ~. θρησκευτικός -ή -ό:* αυτός που συνδέεται ή είναι σύμφωνος με τη θρησκεία, ή προέρχεται από αυτή: *Οι πράξεις αυτές προσβάλλουν το ~ συναίσθημα του λαού μας. θρησκευτικά* τα:

σχολικό μάθημα για τις θρησκείες, με έμφαση στη Χριστιανική Ορθόδοξη. **θρήσκος -α -ο:** αυτός που είναι προσηλωμένος στους κανόνες μιας θρησκείας. **θρήσκευμα** το: η θρησκεία στην οποία πιστεύει κπ.

θρίαμβος ο: ❶ εντυπωσιακή νίκη, επιτυχία ή επικράτηση: *ο ~ της εθνικής ομάδας στη Λισαβόνα. ο ~ της λογικής.* ❷ στα ρωμαϊκά χρόνια και αργότερα στο Βυζάντιο, η πανηγυρική είσοδος στην πόλη του νικητή στρατηγού ή αυτοκράτορα και του στρατού του: *ο ~ του Οκταβιανού. θριαμβεύω:* (αμτβ.) ❶ πετυχαίνω αξιοθαύμαστη νίκη ή επιτυχία: *Θριάμβευσε το σχολείο στους αγώνες.* ❷ επικρατώ: *Η δημοκρατία θα θριαμβεύσει. θριαμβευτικός -ή -ό:* αυτός που έχει τον χαρακτήρα θριάμβου, που ταιριάζει σε θρίαμβο: *Έδωσε ~ τόνο στην ομιλία του. θριαμβευτικά* (επίρρ.). **θριαμβευτής** ο, **-εύτρια** η.

θρόνος ο: ❶ πολυτελές κάθισμα για τον ανώτατο πολιτικό ή θρησκευτικό άρχοντα: *βασιλικός/επισκοπικός ~.* ❷ το βασιλικό αξίωμα: *ο διάδοχος του θρόνου της Αγγλίας. θροιάζω -ομαι:* [οικ.] (μτβ.) κάθομαι κάπου άνετα και χωρίς διάθεση να σηκωθώ: *Τι θροιάστηκες στη θέση μου;*

θρύλος ο: ❶ προφορική διήγηση για πρόσωπα, γεγονότα ή καταστάσεις του μυθικού παρελθόντος: *ο ~ του μαρμαρωμένου βασιλιά.* ❷ πρόσωπο, γεγονός ή κατάσταση με μεγάλη φήμη και ακτινοβολία = *μύθος. Ο Πελέ είναι ένας ~ του ποδοσφαίρου. θρυλικός -ή -ό:* αυτός που έχει γίνει θρύλος = *μυθικός, ένδοξος: τα ~ κατορθώματα του Κολοκοτρώνη.*

Από το ελνστ. *θρῦλος* «φήμη», με αρχική σημασία «θόρυβος, μουρμουρητό».

θυγατέρα η: κόρη: *Ο Αγαμέμνων θυσίασε τη ~ του. θυγατρικός -ή -ό:* (για επιχείρηση) αυτός που έχει δημιουργηθεί και εξαρτάται από άλλον φορέα: *εταιρεία ~ μεγάλης βιομηχανίας.*

θύελλα η • γεν. & [λόγ.] *θυέλλης:* ❶ σφοδρός άνεμος μαζί με βροχή, ισχυρή καταιγίδα: *δελτίο θυέλλης.* ❷ (μτφ.) μεγάλη αναταραχή, σφοδρή αντίδραση: *Με τις αποφάσεις του προκάλεσε ~ διαμαρτυριών.* ❸ πολύ ζωηρές εκδηλώσεις: *~ χειροκροτημάτων. θυελλώδης -ης -ες:* ❶ αυτός που είναι τόσο σφοδρός όσο η θυέλλα: *~ άνεμοι.* ❷ (μτφ.) έντονος: *~ συζήτηση* *σχ. αγενής, θυελλωδώς* (επίρρ.).

θύμα το: ❶ πρόσωπο που παθαίνει κακό από βίαιη ή εγκληματική πράξη: *Έπεσε ~ της τρομοκρατίας. Έπεσε ~ παραπληροφόρησης.* ❷ πρόσωπο που υφίσταται τις δυσάρεστες συνέπειες ενός ατυχήματος, μιας καταστροφής κτλ.: *Αυξήθηκαν τα ~ των τροχαίων ατυχη-*

μάτων στη χώρα μας. **εξιλαστήριο** ~. **εξι-λεώνω**. **θύτης ο**: ❶ πρόσωπο που διέπραξε βίαιη ή εγκληματική πράξη ή γενικά έκανε κτ κακό εναντίον κπ: *Στη δίκη ήρθαν αντιμέτωποι ο ~ και το θύμα*. ❷ ΙΣΤ ιερέας που θυσιά-ζε ή πρόσφερε τη θυσία.

Και οι δύο λ. προέρχονται από το ΑΕ ρ. *θύω* «θυ-σιάζω»: *θύμα* ήταν το ζώο που σφαζόταν για θυσία και *θύτης* αυτός που το σφάζε. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *θυσία*, *θυμίαμα* κτλ.

οργανωμένοι οπαδοί που κάθονται στις κερ-κίδες της αντίστοιχης θύρας: *Οι διαμαρτυ-ρίες προήλθαν από τη ~ 13*. **θυρωρός ο, η & [λαϊκ.] θυρωρίνα η**: πρόσωπο που βρίσκεται στην είσοδο πολυκατοικίας ή μεγάλου κτιρί-ου, αρμόδιο να επιτηρεί τον χώρο και να πα-ρέχει πληροφορίες στους επισκέπτες.

Από το ΑΕ *θυραωρός*, σύνθετο από τα *θύρα* + *ὄρω*.

θυμάμαι & θυμούμαι: (μτβ. & αμτβ.) διατηρώ ή ξαναφέρνω στη μνήμη μου εικόνες ή γεγονό-τα του παρελθόντος ≠ ξεχνώ: *Όποτε βλέπω τις παλιές φωτογραφίες, ~ τα παιδικά μας χρόνια. Ο παππούς γέρασε, δε ~ πια*. **θύμηση η**: [οικ.] ❶ ικανότητα του εγκεφάλου να δια-τηρεί εικόνες ή παραστάσεις και να τις ανα-καλεί, και (συνεκδ.) το μίγμα του εγκεφάλου όπου αυτές εντυπώνονται: *Αυτή η νύχτα χα-ράχτηκε στη ~ μου*. ❷ ανάμνηση προσώπου ή γεγονότος: *Η ~ της κοπέλας δεν τον άφηνε να ησυχάσει*.

θυμίζω: (μτβ.) ❶ κάνω κπ να θυμηθεί κτ που δεν πρέπει να ξεχάσει = υπενθυμίζω: *Να μου θυ-μίσεις να επιστρέψω το βιβλίο που δανείστη-κα*. ❷ ανακαλώ στη μνήμη κτ άλλο γνωστό: *Μου ~ πολύ έναν παλιό φίλο*.

θυμός ο: κατάσταση ψυχικής έντασης η οποία οφείλεται σε μεγάλη δυσαρέσκεια και εκδη-λώνεται με έντονο τρόπο (φωνές, βιαιότητα κτλ.) = οργή, αγανάκτηση: *Μπήκε στην τάξη έξαλλος από ~*. **θυμόνω**: ❶ (αμτβ.) κυριεύο-μαι από θυμό = νευριάζω, εκνευρίζομαι, ορ-γίζομαι: *Θύμωσα όταν κατάλαβα ότι με ει-ρωνευόταν*. ❷ (μτβ.) προκαλώ θυμό σε κπ = εκνευρίζω, εξοργίζω: *Με θύμωσε με τις πα-ράλογες απαιτήσεις του*.

Στην αρχαιότητα, η λ. *θυμός* δήλωνε την καρδιά ως έδρα των συναισθημάτων.

θύρα η: ❶ [επίσ.] πόρτα. **κεκλεισμένων των θυ-ρών**: για δίκη, συνεδρίαση την οποία δεν επι-τρέπεται να παρακολουθήσει το κοινό: *Η δί-κη διεξήχθη ~*. ❷ ΑΘΛ α. καθημέα από τις πύ-λες εισόδου και εξόδου γηπέδου, σταδίου κτλ.: *Θα μπειτε από τη ~ 4*. β. οι θεατές ή οι

θυσία η: ❶ λατρευτική προσφορά προς κπ θεό-τητα: *Πριν ξεκινήσουν, πρόσφεραν ~ στον Δία*. ❷ (μτφ.) στέρηση αγαθών και απολαύσε-ων που φτάνει ακόμα και στην προσφορά της ίδιας της ζωής κπ για έναν ανώτερο σκοπό: *Έκανε μεγάλες ~ για να σπουδάσει τα παιδιά του*. **πάση ~**: οπωσδήποτε: *Θα πετύχω ~*. **θυ-σιάζω -ομαι**: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) προ-σφέρω κπ ή κτ ως θυσία: *Ο Αγαμέμνωνας θυ-σίασε την κόρη του. Οι αρχαίοι λαοί θυσία-ζαν στους θεούς*. ❷ (μτφ.) στερούμαι με τη θέ-λησή μου ή προσφέρω κτ για έναν σκοπό: *Θυ-σίασε την καριέρα της για να κάνει οικογέ-νεια*. **σχ. θύμα**.

θώρακας • γεν. & [λόγ.] **θώρακος**: ❶ ΑΝΑΤ α. η κοιλότητα και το άνω μέρος του κορμού του σώματος των σπονδυλωτών, που περιέχει ση-μαντικά όργανα όπως οι πνεύμονες και η καρδιά: *ακτινογραφία θώρακος*. β. το μεσαίο από τα τρία τμήματα στα οποία χωρίζεται το σώμα των εντόμων. ❷ κάλυμμα από δέρμα ή μέταλλο για το στήθος και την πλάτη: *Το ακό-ντιο τρύπησε τον ~ του ιππότη*. ❸ ειδικό προ-στατευτικό περίβλημα από μέταλλο, για προ-στασία πλοίων, οχημάτων, χώρων κτλ. από ισχυρά βλήματα: *Τα νέα άρματα μάχης φέ-ρουν ατσάλινο ~ προστασίας*. **θωρακίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ επενδύω κτ με θώρακα (σημ. 3): *θωρακισμένο αυτοκίνητο*. ❷ (μτφ.) εξο-πλίζω κτ πολύ καλά, ώστε να μην κινδυνεύει: *Διαθέσαμε τεράστια ποσά, για να θωρακί-σουμε την ασφάλεια των συνόρων μας*. **θω-ράκιση η. θωρακικός -ή -ό**.

θωρό: [λογοτ., λαϊκ.] (μτβ.) κοιτάζω, βλέπω: *Πώς μας θωρείς ακίνητος;*

Από το μον. ρ. *θωρώ* και αυτό από το ΑΕ ρ. *θεωρώ* (**σχ. θεωρώ**).

θυμάμαι
θύμηση → θυμάμαι
θυμίζω
θυμός
θυμούμαι → θυμάμαι
θυμόνω → θυμός
θύρα
θυρωρίνα → θύρα
θυρωρός → θύρα
θυσία
θυσιάζω → θυσία
θύτης → θύμα
θύρακας
θωρακίζω → θώρακας
θωρακικός → θώρακας
θωρακιση → θώρακας
θωρό

- Ίαση
- ίδιος
- ιαματικός → ίαση
- ίαση
- ιάσιμος → ίαση
- ιατρείο → ιατρός
- ιατρικά → ιατρός
- ιατρική → ιατρός
- ιατρικός → ιατρός
- ιατρικώς → ιατρός
- ιατρός
- ιαχί
- ιδανικά → ιδανικός
- ιδανικό → ιδανικός
- ιδανικός
- ιδέα
- ιδεαλισμός
- ιδεαλιστής → ιδεαλισμός
- ιδεαλιστικός → ιδεαλισμός
- ιδεαλίστρια → ιδεαλισμός
- ιδεατά → ιδέα
- ιδεατός → ιδέα
- ιδεολογία
- ιδεολογικά → ιδεολογία
- ιδεολογικός → ιδεολογία
- ιδεολογικώς → ιδεολογία
- ιδεολόγος → ιδεολογία
- ιδεώδες → ιδεώδης
- ιδεώδης
- ιδεωδώς → ιδεώδης
- ιδιαιτέρα → ιδιαιτέρος
- ιδιαιτέρα → ιδιαιτέρος
- ιδιαιτερότητα → ιδιαιτέρος
- ιδιαιτέρως → ιδιαιτέρος
- ιδιοκτησία
- ιδιοκτησιακός → ιδιοκτησία
- ιδιοκτήτης → ιδιοκτησία
- ιδιοκτήτης → ιδιοκτησία
- ιδιοκτήτρια → ιδιοκτησία
- ιδιόμορφα → ιδιόμορφος
- ιδιομορφία → ιδιόμορφος
- ιδιόμορφος
- ιδιόρρυθμα → ιδιόρρυθμος
- ιδιορρυθμία → ιδιόρρυθμος
- ιδιόρρυθμος
- ιδίος¹

Ίαση η: [επίσ.] αποκατάσταση της υγείας = θεραπεία, γιατρεία. **ιάσιμος -η -ο:** αυτός που μπορεί να θεραπευτεί = θεραπεύσιμος ≠ ανίατος: *Αν η ασθένεια αυτή διαγνωσθεί έγκαιρα, είναι ~. ιαματικός -ή -ό:* αυτός που θεραπεύει: ~ νερό.

ιατρός ο, η: [επίσ.] **ιατρός, ιατρική** η: επισημονικός κλάδος που ασχολείται με την πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία ασθενειών. **ιατρικός -ή -ό. ιατρείο** το: χώρος στον οποίο ο γιατρός δέχεται και εξετάζει ασθενείς. **ιατρικά & -ώς** (επίρρ.).

ιαχή η: δυνατή κραυγή χαράς, ενθουσιασμού κτλ.: *Από τις ιαχές των φιλάθλων κατάλαβα ότι είχε μπει γκολ.*

ιδανικός -ή -ό: ❶ αυτός που βρίσκεται στο ανώτατο σημείο τελειότητας, ο πολύ καλός: ~ αναλογίες. ❷ αυτός που είναι ο πλέον κατάλληλος: *Είναι ο ~ άνθρωπος για τη δουλειά - δεν μπορούσε να βρεθεί καλύτερος.* ❸ αυτός που υπάρχει μόνο ως ιδέα: ~ έρωτας. **ιδανικά** (επίρρ.). **ιδανικό** το: ανώτερος στόχος πνευματικού ή ηθικού χαρακτήρα: *Πολεμούσε για τα ~ του.*

Από το ελνστ. *ιδανικός* «ωραίος στην όψη» το οποίο παράγεται από το απαρ. *ιδείν* του ΑΕ ρ. *όραω -ᾶ*. Συμπίπτει σημασιολογικά με το *ιδεώδης* (πρότυπος, υψηλού επιπέδου).

ιδέα η: ❶ σκέψη, προϊόν του νου κπ: *Μου ήρθε μια πολύ καλή ~.* ❷ γενική άποψη ή γνώση: *Δεν έχω ~ για τι μιλάς. Έχει μεγάλη ~ για τον εαυτό της.* ❸ αφηρημένη παράσταση ενός όντος, ενός αντικειμένου ή μιας κατάστασης: *η ~ του ωραίου.* **ιδεατός -ή -ό** = νοητός ≠ πραγματικός: αυτός που υπάρχει μόνο ως ιδέα: ~ κόσμος. **ιδεατά** (επίρρ.).

ιδεαλισμός ο: φιλος θεωρία σύμφωνα με την οποία ο εξωτερικός κόσμος έχει υπόσταση μόνο στον νου και μόνη πραγματικότητα είναι ό,τι αναγνωρίζει η νόηση ≠ ρεαλισμός. **ιδεαλιστής** ο, **-ίστρια** η. **ιδεαλιστικός -ή -ό.**

ιδεολογία η: το σύνολο των φιλοσοφικών και πολιτικών ιδεών ή αρχών ενός ατόμου ή μιας ομάδας: *μαρξιστική ~.* **ιδεολογικός -ή -ό. ιδεολογικά & -ώς.** (επίρρ.). **ιδεολόγος** ο, η: πρόσωπο που πιστεύει και ακολουθεί ανιδιολογώς μια ιδεολογία.

ιδεώδης -ης -ες: αυτός που βρίσκεται στο ανώτατο επίπεδο τελειότητας = ιδανικός, τέλειος: *Η ειρηνική συνύπαρξη θα ήταν η ~ λύση.*

σχ. **αγενής. ιδεωδός** (επίρρ.). **ιδεώδες** το: ανώτερη και απόλυτη ιδέα, στόχος στον οποίο αποβλέπουν οι ελπίδες και οι ενέργειες ενός ατόμου ή συνόλου = ιδανικό: *ευρωπαϊκό/δημοκρατικό ~.* *Ο Πίνδαρος υπήρξε κήρυκας του αθλητικού ιδεώδους.*

ιδιαιτέρος -η & [επίσ.] -έρα -ο: ❶ αυτός που αφορά ή ανήκει αποκλειστικά ή ξεχωριστά σε κπ ή κτ: *ιδιαιτέρα διαμερίσματα/ιδιαιτέρα γραμματέας. Χρειάζεσαι ~ πρόσκληση για να έρθεις; = προσωπικός.* ❷ αυτός που γίνεται με ιδιαίτερη ένταση ή έμφαση: *Παρακαλώ, να δώσετε ~ προσοχή στο σημείο αυτό!* ❸ αυτός που ξεχωρίζει από άλλους: *Το έργο αυτό έχει μια ~ τεχνική.* **ιδιαιτέρως** (επίρρ.): ❶ χωριστά από τους άλλους: *Θα ήθελα να σας μιλήσω ~.* ❷ πάρα πολύ ή κατεξοχήν, κυρίως: *Μας αγαπούσε όλους και ~ τον πιο μικρό.* **ιδιαιτέρα** (επίρρ.): ιδιαιτέρως (σημ. 2). **ιδιαιτέρος** ο, **ιδιαιτέρα** η: προσωπικός γραμματέας κπ. **ιδιαιτερότητα** η: σύνολο χαρακτηριστικών που καθιστούν κπ ή κτ ξεχωριστό.

Το επίθ. *ιδιαιτέρος* ήταν ο συγκρ. βαθμός του ΑΕ *ίδιος*. Τα επιρρ. *ιδιαιτέρως* και *ιδιαιτέρα* είναι εναλλακτικοί τύποι μόνο στη σημ. 2.

ιδιοκτησία η: ❶ κινητή ή ακίνητη περιουσία: *Αυτή η έκταση είναι ~ μας.* ❷ το αποκλειστικό δικαίωμα κπ για κατοχή και εκμετάλλευση της περιουσίας του. **τίτλος ιδιοκτησίας:** έγγραφο που πιστοποιούν σε ποιον ανήκει κπ: *Ως νόμιμος κάτοχος του ακινήτου έχει όλους τους ~.* **ιδιοκτησιακός -ή -ό. ιδιοκτητής** ο, **-ήτρια** η: πρόσωπο στο οποίο ανήκει κπ. **ιδιόκτητος -η -ο:** αυτός που ανήκει σε κπ ως περιουσιακό στοιχείο. **σχ. ίδιος.**

ιδιόμορφος -η -ο: αυτός που έχει δικά του χαρακτηριστικά, διαφορετικά από τα συνηθισμένα = ιδιότυπος: *Είναι μία ~ κατάσταση, χωρίς προηγούμενο.* **ιδιόμορφα** (επίρρ.). **ιδιομορφία** η. **σχ. ίδιος.**

ιδιόρρυθμος -η -ο: αυτός που έχει περίεργο χαρακτήρα, διαφορετικό από το συνηθισμένο ή κανονικό = περίεργος, παράξενος. **ιδιόρρυθμα** (επίρρ.). **ιδιορρυθμία** η. **σχ. ίδιος.**

ιδίος¹ -α -ο: ❶ αυτός που μοιάζει (σχεδόν) απόλυτα με κπ ή κτ άλλο ≠ διαφορετικός: ~ συμπεριφορά/προσωπικότητα/χαρακτηριστικά. = όμοιος. ~ ύψος/βάρους/ηλικία. = ίσος. **πληρώνω κπ με το ~ νόμισμα:** συμπεριφέρο-

μαι σε κπ με τον τρόπο που μου φέρθηκε κι εκείνος (κυρίως για εκδίκηση). ❷ αυτός που δεν έχει αλλάξει ≠ διαφορετικός: ~ είναι, όπως και πριν από δέκα χρόνια! ❸ αυτός, ο ένας και μοναδικός που έχουμε ήδη αναφέρει ή εννοείται, όχι άλλος ≠ διαφορετικός: Πήγαμε στο ~ σχολείο. **το ίδιο μου κάνει:** δε με νοιάζει. **τα ίδια και τα ίδια:** για κτ που επαναλαμβάνεται μονότονα. ❹ (με άρθρο σχηματίζει οριστ. αντων.) χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε αυτό(ν) που αναφέρουμε έναντι άλλων παρόμοιων με αυτό(ν): *Ήρθε ο ~ να μας δει. Η ~ του η μητέρα δεν τον πιστεύει!* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. ίδια** (επίρρ. στη σημ. 1): *Φέρεται σε όλους ~.*

ιδιος² -ία -ο: [επίσ.] αυτός που ανήκει σε κπ, που δεν προέρχεται από άλλον: ~ έσοδα. (**κρίνω**) **εξ ιδίων τα αλλότρια:** κρίνω τους άλλους με κριτήριο τη δική μου συμπεριφορά. **ιδία δαπάνη:** με δικά μου έξοδα. **κατ' ιδίαν:** ιδιαίτερος, χωρίς άλλους παρόντες.

Το *ιδιος¹* προφέρεται με συνίζηση, ως *δισύλλαβο*, ενώ το *ιδιος²* ως *τρिसύλλαβο*. Πολύ σπάνια χρησιμοποιείται στη γεν. του *ιδιος¹* ο τ. *ιδίου* (π.χ. στην [λόγ.] έκφρ. του *ιδίου φυράματος*). Το *ιδιος²* χρησιμοποιείται μόνο σε στερεότυπες, κυρίως λόγιες, εκφράσεις και συχνά εμφανίζεται με λογιότερη κλίση (π.χ. *προς ιδιον όφελος*). Χωρίς συνίζηση προφέρονται και τα παράγωγα του *ιδιος²* (όπως *ιδιότητα*), αλλά και τα σύνθετα *ιδιοκτησία*, *ιδιόμορφος*, *ιδιόρρυθμος*, *ιδιοποιούμαι*, *ιδιότυπος* κτλ. Και τα δύο προέρχονται από το ΑΕ *ιδιος* «προσωπικός, ιδιαίτερος, δικός».

ιδιοτελής -ής -ές: αυτός που σκέπτεται και ενεργεί σύμφωνα με το δικό του συμφέρον: *Οι πράξεις του είχαν ~ κίνητρα.* ❧ σχ. **αγενής. ιδιοτελώς** (επίρρ.). **ιδιοτέλεια** η. ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδιότητα η: ❶ χαρακτηριστικό γνώρισμα: *οι χημικές ~ των μετάλλων.* ❷ (για πρόσ.) αξίωμα ή θέση που κατέχει κτ: *Σας μιλώ με την ~ του δασκάλου.* ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδιότροπος -η -ο: αυτός που έχει περίεργες και συχνά ενοχλητικές για τους άλλους συνήθειες, ασυνήθιστη ή δύστροπη συμπεριφορά = περίεργος, παράξενος: *Είναι πολύ ~ με το φαγητό - τίποτε δεν του αρέσει. Είναι πολύ ~, τίποτε δεν τον ευχαριστεί.* **ιδιότροπα** (επίρρ.). **ιδιοτροπία** η. ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδιότυπος -η -ο: αυτός που διαφέρει ή ξεχωρίζει από άλλους = ιδιόμορφος, ιδιαίτερος. **ιδιότυπα** (επίρρ.). **ιδιοτυπία** η. ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδιοφυής -ής -ές: αυτός που χαρακτηρίζεται από έμφυτη πνευματική ικανότητα ή εξαιρετική επίδοση: *Ήταν μία ~ σύλληψη, ένα εξαιρετικό σχέδιο.* ❧ σχ. **αγενής. ιδιοφυώς** (επίρρ.). **ιδιοφυΐα** η: ❶ έμφυτη πνευματική ικανότητα, εξαιρετη επίδοση σε κτ: *Η ~ του Αϊνστάϊν δεν είχε γίνει αντιληπτή στο σχολείο.* ❷ (συνεκδ.) ιδιοφυής άνθρωπος: *Ο γιος του ήταν μαθηματική ~.* ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδίως: (επίρρ.) κατά κύριο λόγο = προπάντων, κυρίως: *Ασχολήθηκε με την αρχαία ιστορία και ~ με την περίοδο του χρυσού αιώνα.* ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδιώτης ο: πρόσωπο που δεν κατέχει δημόσιο αξίωμα ή δεν ανήκει στον κρατικό μηχανισμό: *Η εταιρεία ανήκει σε ~.* **ιδιωτικός -ή -ό:**

αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε ιδιώτη: *Η ~ ζωή των πολιτικών δεν αφορά τους πολίτες. = προσωπικός. ~ εταιρεία ≠ κρατικός.*

ιδιωτικά (επίρρ.). **ιδιωτεύω:** (αμτβ.) σταματώ να ασχολούμαι με την πολιτική ή με τα κοινά. ❧ σχ. **ιδιος².**

ιδρυμα το: οργανισμός με φιλανθρωπικό, εκπαιδευτικό ή ερευνητικό σκοπό: *νοσηλευτικό / εκπαιδευτικό ~.* **Ανώτατα Εκπαιδευτικά**

Ιδρύματα: οι πανεπιστημιακές και πολυτεχνικές σχολές. **Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα:** οι σχολές του τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης. **ιδρυματικός -ή -ό.**

ιδρύω -ομαι: (μτβ.) συγκροτώ, θέτω σε λειτουργία οργανισμό ή οργάνωση: *Ιδρύθηκε νέο κόμμα.* **ιδρυση** η. **ιδρυτικός -ή -ό:** αυτός που συμμετέχει ή σχετίζεται με την ίδρυση: ~ στέλεχος/απόφαση. **ιδρυτής** ο, **-ύτρια** η: πρόσωπο που ιδρύει κτ.

ιδρώτας ο: ❶ υγρό που βγαίνει από τους πόρους του δέρματος εξαιτίας ζέστης, υπερβολικής σωματικής προσπάθειας ή αδιαθεσίας: *Ο ~ έτρεχε από το πρόσωπό του.* **με λούζει κρύος ~:** φοβάμαι πολύ. ❷ (μτφ.) κούραση, μόχθος: *Με ~ βγάζει το ψωμί του.* **ιδρώνω** • μπλ. **ιδρωμένος** (χωρίς άλλους παθ. τύπους): (αμτβ.) ❶ βγάζω ιδρώτα: *Έτρεξα και ιδρώσα.* ❷ (μτφ.) κουράζομαι πολύ για να πετύχω κτ, καταφέρνω με κόπο = μοχθώ, κοπιάζω: *Ίδρωσε να τον πείσει.*

ιεραρχώ -ούμαι: (μτβ.) βάζω πράγματα σε σειρά ανάλογα με τη σπουδαιότητα ή τη σημασία τους: ~ τις ανάγκες μας και ικανοποιώ τις πιο

ιδιος²
ιδιοτέλεια → ιδιοτελής
ιδιοτελής
ιδιοτελώς → ιδιοτελής
ιδιότητα
ιδιότροπα → ιδιότροπος
ιδιότροπος
ιδιότροπος
ιδιότροπος
ιδιότυπα → ιδιότυπος
ιδιοτυπία → ιδιότυπος
ιδιότυπος
ιδιοφυής
ιδιοφυΐα → ιδιοφυής
ιδιοφυώς → ιδιοφυής
ιδίως
ιδιωτεύω → ιδιώτης
ιδιώτης
ιδιωτικά → ιδιώτης
ιδιωτικοποίηση → -ποιώ
ιδιωτικός → ιδιώτης
ιδρυμα
ιδρυματικός → ιδρυμα
ιδρυματισμός → ιδρυμα
ιδρυματοποίηση → -ποιώ
ιδρυση → ιδρύω
ιδρυτής → ιδρύω
ιδρυτικός → ιδρύω
ιδρύτρια → ιδρύω
ιδρύω
ιδρώνω → ιδρώτας
ιεράρχηση → ιεραρχώ
ιεραρχία → ιεραρχώ
ιεραρχικά → ιεραρχώ
ιεραρχικός → ιεραρχώ
ιεραρχώ

ιερᾶς
ίνα

- ιερατείο → ιερᾶς
- ιερᾶς
- ιέρεια → ιερᾶς
- ιερεύς → ιερᾶς
- ιερό → ιερός
- ιερός
- ιεροσουλία → ιερόσουλός
- ιερόσουλός
- ιεροσύνη → ιερός
- ιεροτελεστία
- ίζημα
- ίζηματώδης → ίζημα
- ιθαγένεια → ιθαγενής
- ιθαγενής
- ικανοποίηση → ικανοποιώ
- ικανοποιητικά → ικανοποιώ
- ικανοποιητικός → ικανοποιώ
- ικανοποιώ
- ικανός
- ικανότητα → ικανός
- ικανός → ικανός
- ικεσία → ικέτης
- ικετευτικά → ικέτης
- ικετευτικός → ικέτης
- ικετεύω → ικέτης
- ικέτης
- ικέτιδα → ικέτης
- ικέτις → ικέτης
- ικέτισσα → ικέτης
- ιλαρά
- ιλαρός
- ιλαρότητα → ιλαρός
- ιλαρός → ιλαρός
- ιλιγγιώδης → ιλιγγός
- ιλιγγιωδώς → ιλιγγός
- ιλιγγός
- ιμπεριαλισμός
- ιμπεριαλιστής → ιμπεριαλισμός
- ιμπεριαλιστικά → ιμπεριαλισμός
- ιμπεριαλιστικός → ιμπεριαλισμός
- ιμπεριαλιστριά → ιμπεριαλισμός
- ίνα
- ινώδης → ίνα

επιτακτικές. **ιεράρχηση η, ιεραρχία η:** ❶ κατάταξη βαθμών ή θέσεων ενός οργανισμού με βάση τη σπουδαιότητά τους: *Κατέχει υψηλή θέση στη στρατιωτική ~.* ❷ φιλος ταξινόμηση των όντων και ιδεών με τέτοιο τρόπο, ώστε κάθε βαθμίδα να είναι αμέσως ανώτερη από την προηγούμενη: *~ των όντων/των αξιών.* **ιεραρχικός -ή -ό, ιεραρχικά** (επίρρ.).

ιερᾶς & [επίσ.] ιερεύς ο: ❶ σε διάφορες θρησκείες, ο λειτουργός που έχει συγκεκριμένο ρόλο και ευθύνες στον χώρο της λατρείας. ❷ [επίσ.] στη χριστιανική θρησκεία, ο κληρικός που τελεί τα μυστήρια της εκκλησίας = [προφ.] παπάς. **ιέρεια η:** γυναίκα λειτουργός θρησκείας ή θεού. **ιερατείο το:** το σύνολο των λειτουργών μίας θρησκείας.

ιερός -ή & (σπάν. σε εκφρ.) -ά -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον Θεό ή τη θρησκεία: *Αφοσιώθηκε στη μελέτη των ~ βιβλίων. Στην Ινδία οι αγελάδες είναι ~ ζώα.* ❷ αυτός που θεωρείται πολύ σημαντικός ή σεβαστός: *Η δωρεά είναι για ~ σκοπό.* **ιερό το:** εκκλ το τμήμα του χριστιανικού ναού στο οποίο βρίσκεται η Αγία Τράπεζα. **ιεροσύνη η.**

ιερόσουλός -η -ο: αυτός που δείχνει ασέβεια σε κτ ιερό. **ιεροσουλία η.**

Από το ΑΕ ρ. *σὺλῶ* «ληλητάω».

ιεροτελεστία η: ❶ τέλεση θρησκευτικής λειτουργίας. ❷ (μτφ.) πράξη που γίνεται με ιδιαίτερη σοβαρότητα και συγκεκριμένο τυπικό: *Το απογευματινό τσάι ήταν ~ που κανείς δεν τολμούσε να παραβιάσει.*

ίζημα το: ❶ χημ σε διάλυμα, η αδιάλυτη ουσία που κατακάθεται στον πυθμένα του δοχείου = [οικ.] κατακάθι. ❷ ΓΕΩΛ πέτρωμα που σχηματίζεται από καθίζηση ουσιών του αέρα ή των υδάτων. **ίζηματώδης -ης -ες, σχ. αγενής.**

Από το ΑΕ ρ. *ἴζω* «κατακαθίζω». Ομόρριζα είναι και τα *καθίζω, κάθισμα, εδώλιο, ενέδρα* κτλ.

ιθαγενής -ής -ές: αυτός που κατοικεί στη χώρα από την οποία κατάγεται = αυτόχθονας, γηγενής, ντόπιος ≠ ξένος, αλλοδαπός: *ιθαγενείς πληθυσμοί.* **σχ. αγενής, ιθαγενής ο, η:** ντόπιος κάτοικος που βρισκόταν κάτω από την κυριαρχία αποικιοκρατών: *οι ιθαγενείς της Νότ. Αμερικής, ιθαγένεια η.*

ικανοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να νιώσει ευχαρίστηση με πράξη ή λόγο μου = ευχαρι-

στώ ≠ δυσαρεστώ: *Το θετικό αποτέλεσμα τον ικανοποίησε ιδιαίτερα.* ❷ ανταποκρίνομαι με επιτυχία, εκπληρώνω απαίτηση ή επιθυμία: *Τα παιδιά τον αγαπούσαν, γιατί ικανοποιούσε όλες τις επιθυμίες τους.* **ικανοποίηση η, ικανοποιητικός -ή -ό, ικανοποιητικά** (επίρρ.).

ικανός -ή -ό: ❶ αυτός που μπορεί να κάνει κτ ≠ ανίκανος: *Είναι ~ να κάνει τέτοια πράξη; Δεν είναι ~ για τίποτε καλύτερο.* ❷ αυτός που έχει τα προσόντα για κτ και το κάνει καλά = άξιος ≠ ανίκανος: *Είναι πολύ ~ μάστορας, κάνει εξαιρετικές κατασκευές.* ❸ [επίσ.] αυτός που είναι επαρκής, για να πετύχει ή να γίνει κτ: *Χρειάζεται ~ αριθμός συμμετοχών, για να γίνει η εκδρομή.* **ικανότητα η:** ❶ το να μπορεί κτ να κάνει κτ καλά = επιτηδειότητα, δεξιότητα ≠ ανικανότητα: *άνθρωπος με πολλές ~.* ❷ ο βαθμός στον οποίο έχει κτ ή κτ τη δυνατότητα να κάνει κτ: *Η αγοραστική ~ του μέσου Έλληνα έχει μειωθεί.* **ικανός** (επίρρ.).

ικέτης ο, ικέτιδα & -ισσα & [επίσ.] -ις η: ❶ στην αρχαιότητα, αυτός που ζητούσε προστασία, συνήθως καταφεύγοντας σε ιερό. ❷ (μτφ.) αυτός που παρακαλά κτ έντονα για κτ. **ικετεύω:** (μτβ.) παρακαλώ κτ έντονα = εκλιπαρώ: *Σας ~ να με αφήσετε ελεύθερη!* **ικεσία η, ικετευτικός -ή -ό, ικετευτικά** (επίρρ.).

ιλαρά η: ΙΑΤΡ επιδημική παιδική ασθένεια που εκδηλώνεται με εξανθήματα. **ιλαρός -ή -ό:** αυτός που νιώθει, δείχνει ή προκαλεί χαρά = φαιδρός: *~ πρόσωπο.* **Φως ιλαρόν:** ΕΚΚΛ ο Ιησούς Χριστός. **ιλαρός** (επίρρ.). **ιλαρότητα η.**

ιλιγγός ο: ❶ ΙΑΤΡ η αίσθηση που έχει κτ ότι όλα γύρω του γυρίζουν: *Με πιάνει ~ όταν κοιτάζω κάτω από ψηλά.* ❷ (μτφ.) κτ που μας παρασύρει σε έντονη ταραχή: *ο ~ της ταχύτητας.* **ιλιγγιώδης -ης -ες:** (μτφ.) αυτός που προκαλεί ίλιγγο, επειδή είναι υπερβολικά μεγάλος ή πολύς: *Δεν πρόλαβε να φρενάρει, επειδή έτρεχε με ~ ταχύτητα.* **σχ. αγενής, ιλιγγιωδώς** (επίρρ.).

ιμπεριαλισμός ο: πολιτική που ασκεί ένα ισχυρό κράτος (μέσω της στρατιωτικής ή οικονομικής του δύναμης), για να αποκτήσει τον έλεγχο άλλων ασθενέστερων κρατών. **ιμπεριαλιστής ο, -ίστρια η:** οπαδός του ιμπεριαλισμού. **ιμπεριαλιστικός -ή -ό, ιμπεριαλιστικά** (επίρρ.).

ίνα η: πολύ λεπτή κλωστή φυσικής ή τεχνητής ουσίας: *μνίκες ~. ~ ύφανσης.* **ινώδης -ης -ες:** γεμάτος ίνες. **σχ. αγενής.**

ιόν το • **ιόντος, ιόντα**: ΦΥΣ ΧΗΜ ηλεκτρικά φορτισμένο άτομο ή μόριο. **ιονίζω & ιοντίζω**: (μτβ.) μεταβάλλω άτομα ή μόρια σε ιόντα. **ιονισμός & ιοντισμός** ο. **ιονικός & ιοντικός -ή -ό, ιονιστής & ιοντιστής** ο: συσκευή ιοντισμού. **σχ. ιωνικός.**

Σωστότερος είναι ο σχηματισμός των παραγώγων από το θέμα της γεν. του ουσ. (ιοντ-), αν και οι τύποι με **ιον-** είναι συχνότεροι λόγω της επίδρασης από τις ξένες γλώσσες. (πρβ. το αγγλ. ionise).

ιός ο: ❶ ΙΑΤΡ μικροοργανισμός που παρασιτεί στον ανθρώπινο οργανισμό και προκαλεί νόσους: ο ~ της γρίπης. ❷ ΠΛΗΡΟΦ πρόγραμμα που εισάγεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και προκαλεί βλάβη στη λειτουργία του. **ίωση** η: ΙΑΤΡ νόσος που οφείλεται σε ιό.

ίππος ο: ❶ [επίσ.] άλογο: **δούρειος** ~: το ξύλινο άλογο που χρησιμοποίησαν οι Έλληνες για να ξεγελάσουν τους Τρώες και να μπουν στην Τροία, και (μτφ.) κάθε μέσο εξαπάτησης. ❷ μονάδα μέτρησης της ισχύος των μηχανών = [προφ.] άλογο. ❸ όργανο γυμναστικής για άλματα. **ιππεύω**: ❶ (μτβ.) ανεβαίνω πάνω σε άλογο = **καβαλικεύω** ≠ **αφιπτεύω**. ❷ (αμτβ.) κινούμαι πάνω σε άλογο = **καβαλάω**. **ιππασία** η: το να ιππεύει κπ άλογο και (συνεκδ.) το αντίστοιχο άθλημα: *Κάνει ~ από πολύ μικρός*. **ιππικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τους ίππους ή την ιππασία: ~ **όμιλος**. **ιππικό** το: στρατιωτικό σώμα με έφιππους άνδρες. **ιππέας** ο • **πληθ. ιππείς**: ❶ πρόσωπο που ιππεύει άλογο = **καβαλάρης**. ❷ στρατιώτης του ιππικού. ❸ ΙΣΤ πολίτης στην Αρχαία Αθήνα που ανήκε στη δεύτερη κοινωνική τάξη. **ιππευτικός -ή -ό**: ~ **τέχνη**. **~ άλογο.**

ίριδα η: ❶ ουράνιο τόξο: *τα χρώματα της ιρίδας*. ❷ ΑΝΑΤ το στρογγυλό χρωματιστό τμήμα του ανθρώπινου ματιού.

ίσαμε (πρόθ.): (+ αιτ. /επίρρ. /να /που) [προφ.] μέχρι, ως: *Το νερό έφτασε ~ το σπίτι μας. Τον παρακολούθησε με το μάτι ~ που χάθηκε στη στροφή του δρόμου.*

ισημερία η: φαινόμενο που συμβαίνει δύο φορές τον χρόνο, κατά το οποίο η ημέρα και η νύχτα έχουν ίση διάρκεια: *εαρινή/φθινοπωρινή ~*. **ισημερινός¹ -ή -ό**: *εαρινό ~ σημείο*.

ισημερινός ο: νοητός κύκλος γύρω από τη γη, που απέχει εξίσου από τους δύο πόλους της. **ισημερινός² -ή -ό**.

ισθμός ο: στενή λωρίδα γης που χωρίζει δύο θά-

λασσες και ενώνει δύο ξηρές ≠ πορθμός.

ίσιος -α -ο: ❶ αυτός που δεν έχει καμπύλες ή γωνίες: *Τράβηξε μια ~ γραμμή με τον χάρακα*. = ευθύς ≠ **στραβός**. ~ **μαλλιά** ≠ **σγουρός**. ❷ (για πρόσ. ή συμπεριφορά) αυτός που φέρεται ή γίνεται με ευθύτητα, ειλικρίνεια = **ειλικρινής**, [προφ.] **ντόμπρος**. **ίσια**: (επίρρ.) σε ευθεία γραμμή ή κατεύθυνση: *Έκοψε το χαρτί ~, χωρίς να το στραβώσει καθόλου*. *Πήγε ~ μπροστά, χωρίς να στρίψει*. **ισιώνω**: ❶ **α.** (μτβ.) **κάνω** κτ **ίσιο** στη σημ. 1: ~ *τα μαλλιά μου*. **β.** (αμτβ.) **γίνομαι** **ίσιος**. ❷ **α.** (μτβ.) **φέρνω** κτ σε **ίσια** θέση = **ευθυγραμμίζω**: ~ *το τιμόνι/τη φούστα*. **β.** (αμτβ.) **έρχομαι** σε **ίσια** θέση. **ίσιωμα** το. **ισιάζω -ομαι & σιάζω -ομαι**: **ισιώνω** στη σημ. 2α.

Προσοχή: Οι λέξεις **ίσιος** και **ίσος** έχουν διαφορετική σημασία, παρόλο που μερικοί χρησιμοποιούν το **ίσος** και με τις σημ. του **ίσιος**.

ίσκιος ο: = **σκιά** ❶ **σκοτεινό σχήμα** που δημιουργείται, όταν μπαίνει κτ ανάμεσα στο φως και σε κπ αντικείμενο. ❷ **τόπος** που είναι σκοτεινός, επειδή κτ εμποδίζει το φως να φτάσει μέχρι εκεί: *Ξάπλωσε κάτω από τον ~ του δέντρου*.

ισλάμ το: • **άκλ.** ❶ ΘΡΗΣΚ μονοθεϊστική θρησκεία της οποίας ιδρυτής είναι ο Μωάμεθ και θεός ο Αλλάχ = **μωαμεθανισμός**, **μουσουλμανισμός**. ❷ το σύνολο των λαών και των κρατών που έχουν ως κύρια θρησκεία το **ισλάμ**.

ισλαμισμός ο: ❶ **ισλάμ** στη σημ. 1. ❷ **πολιτικοθρησκευτικό κίνημα**, σύμφωνα με το οποίο η πολιτική εξουσία στα **ισλαμικά** κράτη πρέπει να ασκείται από τους **θρησκευτικούς** ηγέτες με βάση το **ισλαμικό δίκαιο**. **ισλαμικός -ή -ό, ισλαμιστής** ο, **-ιστρια** η: οπαδός του **ισλαμισμού** κυρ. στη σημ. 2.

Προσοχή: η λέξη που συνήθως χρησιμοποιούμε για τον πιστό του **ισλάμ** είναι **μουσουλμάνος**.

ισόβιος -α -ο: αυτός που διαρκεί μέχρι το τέλος της ζωής κπ: ~ **εισόδημα/φυλάκιση**. **ισόβια & [επίσ.] ισοβίως** (επίρρ.). **ισόβια** τα: **ποινή** **ισόβιας φυλάκισης**.

ισόγειος -α -ο: (για κτίσμα κτλ.) αυτός που βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με την επιφάνεια της γης: ~ **διαμέρισμα**. **ισόγειο** το: **ισόγειος χώρος**.

ισοδύναμος -ή -ο: αυτός που έχει ίση δύναμη, αξία ή σημασία με κπ ή κτ άλλο: *Οι δυο ομά-*

ιόν
ιονίζω → ιόν
ιονικός → ιόν
ιονισμός → ιόν
ιονιστής → ιόν
ιόντα → ιόν
ιοντίζω → ιόν
ιοντικός → ιόν
ιοντισμός → ιόν
ιοντιστής → ιόν
ιόντος → ιόν
ιός
ιππασία → ίππος
ιππέας → ίππος
ιππευτικός → ίππος
ιππεύω → ίππος
ιππικό → ίππος
ιππικός → ίππος
ίριδα
ίσα → ίσος
ίσαμε' → ίσαμε
ίσαμε
ισημερία
ισημερινός
ισημερινός¹ → ισημερία
ισημερινός² → ισημερινός
ισθμός
ίσια → ίσιος
ισιάζω → ίσιος
ίσιος
ίσιωμα → ίσιος
ισιώνω → ίσιος
ίσκιος
ισλάμ
ισλαμικός → ισλάμ
ισλαμισμός → ισλάμ
ισλαμιστής → ισλάμ
ισλαμιστρια → ισλάμ
ισόβια → ισόβιος
ισόβιος
ισοβίως → ισόβιος
ισόγειο → ισόγειος
ισόγειος
ισοδύναμα → ισοδύναμος
ισοδυναμία → ισοδύναμος
ισοδύναμος
ισοδυναμό → ισοδύναμος

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ισονομία
ιστορία

- ισόνομα → ισονομία
- ισονομία
- ισόνομος → ισονομία
- ισοπαλία → ισόπαλος
- ισόπαλος
- ισόπεδος
- ισοπεδώνω → ισόπεδος
- ισοπέδωση → ισόπεδος
- ισοπεδωτικά → ισόπεδος
- ισοπεδωτικός → ισόπεδος
- ισόρροπα → ισορροπία
- ισορροπημένος → ισορροπία
- ισορρόπηση → ισορροπία
- ισορροπία
- ισόρροπος → ισορροπία
- ισορροπώ → ισορροπία
- ίσος
- ισότητα → ίσος
- ισότιμα → ισότιμος
- ισοτιμία → ισότιμος
- ισότιμος
- ισούται → ίσος
- ισοφαρίζω
- ισοφάριση → ισοφαρίζω
- ισοψηφία → ισοψηφώ
- ισοψηφώ
- ιστίο
- ιστιοπλοΐα
- ιστιοπλοϊκό → ιστιοπλοΐα
- ιστιοπλοϊκός → ιστιοπλοΐα
- ιστιοπλόος → ιστιοπλοΐα
- ιστορία
- ιστορικά → ιστορία
- ιστορικό → ιστορία
- ιστορικός → ιστορία
- ιστορικότητα → ιστορία
- ιστορικός → ιστορία

δες έφεραν **ισοπαλία**, γιατί ήταν ~. **ισοδύναμα** (επίρρ.). **ισοδυναμία** η: η ιδιότητα του ισοδύναμου. **ισοδυναμώ**: είμαι ισοδύναμος με κπ ή κτ άλλο.

ισονομία η: ισότητα των πολιτών απέναντι στον νόμο: *Οι φιλετικές διακρίσεις παραβιάζουν την ~ των πολιτών.* **ισόνομος -η -ο.** **ισόνομα** (επίρρ.).

ισόπαλος -η -ο: ΑΘΛ ❶ αυτός που σε αγώνα πετυχαίνει ίδια επίδοση με τον αντίπαλό του: *Οι δύο ομάδες βγήκαν ~ 2-2.* ❷ αυτός που λήγει χωρίς νικητή: *Ο αγώνας έληξε ~.* **ισοπαλία** η: αποτέλεσμα αγώνα χωρίς νικητή.

ισόπεδος -η -ο: ≠ ανισόπεδος ❶ αυτός που έχει επίπεδη επιφάνεια. ❷ αυτός που είναι στο ίδιο επίπεδο με άλλον: ~ *διάβαση*: διασταύρωση δύο δρόμων ή δρόμου και σιδηροδρομικής γραμμής. **ισοπεδώνω**: (μτβ.) ❶ κάνω μια επιφάνεια επίπεδη: *Η μπουλντόζα ισοπέδωσε το έδαφος.* ❷ καταστρέφω τελείως: *Τα σπίτια ισοπεδώθηκαν από τους βομβαρδισμούς.* ❸ (μτφ.) αντιμετωπίζω διαφορετικά πράγματα με τον ίδιο τρόπο, χωρίς να λαμβάνω υπόψη μου τις διαφορές τους: *Μην τα ~ όλα, πρέπει να παραδεχτείς ότι είχε κάνει και μερικά καλά!* **ισοπέδωση** η. **ισοπεδωτικός -ή -ό.** **ισοπεδωτικά** (επίρρ.). ✎ *σχ. επίπεδος.*

ισορροπία η: ❶ φυσ κατάσταση όπου ένα σώμα παραμένει σταθερό, επειδή επιδρούν πάνω του ίσες αντίθετες δυνάμεις ≠ ανισορροπία. ❷ το να παραμένει το σώμα σε όρθια θέση: *Έχασε την ~ του κι έπεσε.* ❸ (μτφ.) διανοητική και ψυχική ηρεμία. ❹ (μτφ.) κατάσταση σταθερότητας, αρμονίας κτλ. που οφείλεται στην επίδραση ίσων ή ισάξιων αντίθετων δυνάμεων, μεγεθών, πραγμάτων κτλ.: *Η κυβέρνηση προσπάθει να κρατήσει τις ~ μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών.* **ισόρροπος -η -ο:** αυτός που έχει ή που δημιουργεί ισορροπία: ~ *δυνάμεις.* **ισόρροπα** (επίρρ.). **ισορροπώ:** ❶ (αμτβ.) έχω, αποκτώ ισορροπία. ❷ (μτβ.) επιφέρω ισορροπία. **ισορροπημένος -η -ο:** (μπ. ως επίθ.) αυτός που έχει διανοητική ή ψυχική ισορροπία ≠ ανισόρροπος. **ισορρόπηση** η.

Η λ. **ισόρροπος** και τα παράγωγά της προέρχονται από τη σύνθεση των λ. *ίσος* και *ροπή* (✎ **ρέπω**) και γράφονται με δύο «ρρ» σύμφωνα με τον κανόνα σύνθεσης της ΑΕ ελλ., ο οποίοςς διπλασιάζει το αρχικό ρ- των λέξεων, όταν γίνονται β' συνθετικά.

ίσος -η -ο: ❶ αυτός που είναι ίδιος με κπ ή κτ

άλλο ως προς τις διαστάσεις, την ποσότητα, την αξία κτλ. ≠ **άνισος**: *Έκοψε την πίτα σε ~ κομμάτια. Τα δύο ποσά ήταν ~.* ❷ (για ανθρ.) αυτός που είναι ίδιος με κπ άλλο ως προς τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις, την αξία: *Όλοι οι άνθρωποι είναι ~ απέναντι στον νόμο.* ✎ *σχ. ίσιος, ίσα:* (επίρρ.) ❶ σε ίσα μέρη ≠ **άνισα**. ❷ (με επανάληψη) **α.** στο ελάχιστο όριο, μόλις: ~ ~ *μας έφτασε ο καφές.* **β.** το αντίθετο: ~ ~, *αυτό δείχνει άλλο από αυτό που είπατε πριν.* ~ **που:** **α.** αμέσως μετά, μόλις που: ~ *είχε ξεκινήσει και χτύπησε το κουδούνι.* **β.** ανεπαίσθητα, ελάχιστα: ~ *τον άγγιξα και έβαλε τις φωνές.* **ισότητα** η: ≠ ανισότητα ❶ σχέση μεταξύ ίσων ποσών, πραγμάτων κτλ. ❷ σχέση μεταξύ ίσων ανθρώπων ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους: ~ *ανδρών και γυναικών.* **ισούται:** *τριτοπρ.* (αμτβ., για ποσά) κτ είναι ίσο με κτ άλλο.

ισότιμος -η -ο: αυτός που έχει ίση ηθική αξία, κύρος ή δικαιώματα με κπ άλλο: *Είμαστε ~ μέλη στη λέσχη, με ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις.* **ισότιμα** (επίρρ.). **ισοτιμία** η: ❶ ισότητα ως προς την αξία, τα δικαιώματα κτλ.: *Αναγνωρίστηκε η ~ ορισμένων πτυχίων του εξωτερικού με αυτά των αντίστοιχων ιδρυμάτων του εσωτερικού.* ❷ **οικον** η σχέση της αγοραστικής ή συναλλαγματικής αξίας ενός νομίσματος προς νόμισμα άλλης χώρας: ~ *του ευρώ έναντι του δολαρίου.*

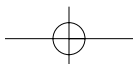
ισοφαρίζω -ομαι: ΑΘΛ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) πετυχαίνω ισοπαλία σε αγώνα: *Η ομάδα μας ισοφάρισε (την αντίπαλη ομάδα/το σκορ) το τελευταίο λεπτό.* **ισοφάριση** η.

ισοψηφώ: (αμτβ.) παίρνω ισάριθμες ψήφους με κπ άλλο: *Ισοψήφησε με τον αντίπαλό του για τη θέση του προέδρου.* **ισοψηφία** η.

ιστίο το: μεγάλο πανί που δένεται στα κατάρτια ενός σκάφους και το κινεί με τη δύναμη του αέρα.

ιστιοπλοΐα η: πλεύση με ιστιοφόρα σκάφη και κυρίως το σχετικό άθλημα. **ιστιοπλοϊκός -ή -ό.** **ιστιοπλοϊκό** το: σκάφος που έχει ιστία και κινείται με τη δύναμη του αέρα = **ιστιοφόρο.** **ιστιοπλόος** ο, η: αθλητής που συμμετέχει σε ιστιοπλοΐα.

ιστορία η: ❶ τα σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στο παρελθόν ενός λαού, έθνους, δραστηριότητας κτλ., καθώς και η καταγραφή τους: *η ~ των Ελλήνων/της ζωγραφικής.* ❷ η επιστήμη που μελετά και αναλύει τα γεγονότα του παρελθόντος, και το σχετικό σχολικό

ιστός
ιωνικός

μάθημα: *Η ~ ερευνά τις πηγές, ώστε να καταγράψει τα γεγονότα.* ❸ η χρονική περίοδος για την οποία έχουμε γραπτές μαρτυρίες (σε αντιδιαστολή προς την προϊστορία και τη μυθολογία). ❹ αφήγηση πραγματικών ή φανταστικών γεγονότων: *Διάβασα μια ωραία ~.* ❺ γεγονότα που μένουν στη μνήμη των ανθρώπων λόγω της σπουδαιότητάς τους: *Το θάρος του έμεινε στην ~.* ❻ συνήθ. πληθ. δυσάρεστο γεγονός, αναταραχή: *Άνοιξα ιστορίες με γιατρούς μετά το ατύχημα.* **ιστορικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την ιστορία: ~ έρευνα/μνημείο. ❷ αυτός που είναι πολύ σημαντικός και αξίζει να μείνει στην ιστορία: *γεγονότα ~ σημασίας.* ❸ αυτός που είναι γνωστός από την ιστορία, πραγματικός: *Πρόκειται για ~ πρόσωπο και όχι μυθικό.* **ιστορικά & -ώς** (επίρρ. στη σημ. 1). **ιστορικότητα** η: η ιδιότητα του ιστορικού, κυρ. στη σημ. 3: *Αμφισβητείται η ~ του Ομήρου.* **ιστορικός** ο, η: ❶ επιστήμονας που ασχολείται με την ιστορία ή καθηγητής ιστορίας. ❷ συγγραφέας ιστορικών γεγονότων: *Ο Ηρόδοτος θεωρείται ο πρώτος ~.* **ιστορικό** το: ❶ αφήγηση γεγονότων με χρονολογική σειρά που δείχνει την εξέλιξη γεγονότος, κατάστασης κτλ.: *το ~ της μάχης.* ❷ ΙΑΤΡ καταγραφή της εξέλιξης της κατάστασης ασθενούς: *το ~ του ασθενούς.*

Η ΑΕ λ. *ιστορία* «γνώση» προέρχεται από τη λ. *ἵστωρ* «γνώστης», που ανάγεται ετυμολογικά στο ΑΕ ρ. *οἶδα* «γνωρίζω». Η γνώση εδώ είναι αποτέλεσμα ελέγχου, πληροφοριών και διεξοδικής έρευνας.

ισχυρίζομαι: (μτβ.) υποστηρίζω άποψη, λέω κτ με επιμονή: *Ισχυρίστηκε ότι δεν έφταιγε αυτός για τη ζημιά.* **ισχυρισμός** ο: αυτό που ισχυρίζεται κτ.

ισχύς η • ισχύος, ισχύ: ❶ η δύναμη, το κύρος που έχει κτ: *στρατιωτική/πολιτική/οικονομική ~.* *Ο δάσκαλός τους δεν έχει καμία ισχύ πάνω τους.* = επιβολή. ❷ εγκυρότητα: *Ο νόμος τίθεται σε ισχύ αναδρομικά.* ❸ ΦΥΣ το έργο που παράγεται στη μονάδα του χρόνου: *Η ~ μετριέται σε βατ.* **ισχύω:** (αμτβ.) έχω ισχύ, στη σημ. 2. **ισχυρός -ή -ό:** αυτός που έχει ισχύ, στη σημ. 1 = δυνατός: ~ *δυνάμεις κατέλαβαν τη χώρα.* *Έχει ~ θέληση, γι' αυτό και πετυχαίνει πάντα.* **το δίκαιο του ισχυροτέρου:** ❶ για περιπτώσεις όπου ο πιο ισχυρός (οικονομικά, κοινωνικά κτλ.) επιβάλλει τη θέλησή του στους άλλους. ❷ αυτός που έχει μεγάλη ένταση, που γίνεται σε μεγάλο βαθμό = δυνατός: ~ *άνεμος/σεισμός.* ❸ αυτός που έχει μεγάλη αποτελεσματικότητα: ~ *φάρμακο.* **ισχυρά** (επίρρ.).

ίσιος: (επίρρ.) πιθανόν, ενδεχομένως: ~ *να έρθει, ~ όχι.*

ιχθύς ο • ιχθύος, ιχθύ, ιχθύες, ιχθύων, ιχθύς: ❶ [επίσ.] ψάρι. **τηρώ σιγή(ν) ιχθύος:** δε λέω τίποτα, κυρίως δεν αντιδρώ ή δεν απαντώ σε κτ. ❷ **πληθ. α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το δωδέκατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

Πολύ συχνά παρατηρείται είναι ο τ. *ιχθείς* για την ον. και αιτ. του πληθ., που, όμως, είναι γραμματικά λανθασμένος.

ιστός ο: ❶ ψηλό κυλινδρικό κοντάρι: *ο ~ του καραβιού* = κατάρτι. *ο ~ της σημαίας.* ❷ ΒΙΟΛ σύνολο κυττάρων που έχουν όμοια ή παρόμοια κατασκευή και επιτελούν την ίδια λειτουργία: *μυϊκός ~.* ❸ το δίχτυ που υφαίνεται η αράχνη. ❹ ο αργαλιός και το ύφασμα που υφαίνεται σε αυτόν: *ο ~ της Πηνελόπης.* **Παγκόσμιος ~:** ΠΛΗΡΟΦ το σύνολο των πολυμεσιών αρχείων που βρίσκονται αποθηκευμένα σε ειδικούς υπολογιστές σε όλο τον κόσμο και στα οποία έχουν πρόσβαση όλοι μέσω του διαδικτύου.

ισχνός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει λίγη σάρκα = αδύνατος, λιγνός. ❷ αυτός που είναι πολύ λίγος: ~ *μισθός* = πενιχρός. *Τα επιχειρήματά σας είναι ~ και γι' αυτό δεν μπορούν να μας πείσουν.* = αδύναμος, ανεπαρκής. **ισχνά** (επίρρ.). **ισχνότητα** η.

ίχνος το: ❶ σημάδι που αποτυπώνεται πάνω σε επιφάνεια από κτ που πέρασε πάνω της = [προφ.] χνάρι: *Τα ίχνη στη λάσπη έδειχναν ότι κάποιος είχε έρθει.* ❷ οτιδήποτε μένει από κτ που έγινε ή πέρασε: *Τα ίχνη του καταστροφικού σεισμού ήταν εμφανή.* ❸ ελάχιστη ποσότητα: *Βρέθηκαν ίχνη δηλητηρίου στον οργανισμό του.* *Δεν υπάρχει ~ αλήθειας σε αυτά που λέει.*

ιώδιο το: χημ χημικό στοιχείο που βρίσκεται κυρίως στη θάλασσα, στα φύκια κτλ. και χρησιμοποιείται ευρέως ως αντισηπτικό στην ιατρική.

ιωνικός -ή -ό: αυτός που είναι σχετικός με την Ιωνία ή τους Ίωνες.

Προσοχή στη διαφ. γραφή και σημασία των λ. *ιωνικός* και *ιονικός*!

ιστός
ισχνά → ισχνός
ισχνός
ισχνότητα → ισχνός
ισχυρά → ισχύς
ισχυρίζομαι
ισχυρισμός → ισχυρίζομαι
ισχυροποιώ → -ποιώ
ισχυρός → ισχύς
ισχύς
ισχύω → ισχύς
ίσιος
*ιχθείς → σχ. ιχθύς
ιχθύς
ίχνος
ιώδιο
ιωνικός
ίωση → ιός

Κ

Καβαλάω
κάθε

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

καβάλα → καβαλάω
καβαλάρης → καβαλάω
καβαλαρία → καβαλάω
καβαλάρισα → καβαλάω
καβαλιεύω
κάβος
καγγάζω
καγκασιός → καγγάζω
καημός
καθ' → κατά!
καθ- → κατα-
κάθ- → κατα-
καθαίρεση → καθαίρω
καθαίρω
καθαρά → καθαρός
καθαρεύουσα
καθαρίζω → καθαρός
καθαριότητα → καθαρός
καθάρισμα → καθαρός
καθαρισμός → καθαρός
καθαριστήριο → καθαρός
καθαριστής → καθαρός
καθαριστικό → καθαρός
καθαριστικός → καθαρός
καθαρίστρια → καθαρός
καθαρός
καθαρότητα → καθαρός
κάθαρη → καθαίρω
καθαρήριο → καθαίρω
κάθε

Καβαλάω & -ώ -ιέμαι: (μτβ.) ❶ κάθομαι πάνω σε κτ (ζώο, όχημα, άνθρωπο), έτσι ώστε τα πόδια μου να κρέμονται από τη μια και την άλλη πλευρά: ~ μηχανή/άλογο. ❷ [οικ.] (μτφ., για πρόσ.) επιβάλλομαι: Τα παιδιά με έχουν καβαλήσει. ~ το καλάμι: αποκτώ μεγάλη ιδέα για τον εαυτό μου: Καβάλησε το καλάμι μετά την προαγωγή του. **καβάλα** η. **καβαλάρης** ο, **-ισσα** η. **καβαλαρία** η: ιππικό. **καβάλα** (επίρρ.). **καβαλιεύω:** [οικ.] (μτβ.) ανεβαίνω σε άλογο = ιππεύω.

κάβος ο: ❶ ακρωτήριο: Αμα περάσεις τον ~, κόβει ο άνεμος. ❷ ειδικά χοντρά σχοινιά με τα οποία δένουν τα πλοία: Λύστε τους κάβους, φεύγουμε!

καγγάζω: (αμτβ.) γελώ με έντονο τρόπο και κοροϊδευτικά σε βάρος κπ: Θα οδηγήσεις το αυτοκίνητο εσύ; Ας καγγάσω! **καγκασιός** ο.

καημός ο: ❶ μεγάλη στενοχώρια: Όλο καημούς και βάσανα ήταν η ζωή της. ❷ (μτφ.) έντονη επιθυμία που μένει ανεκπλήρωτη: Καημό το είχε να δει τον γιο της γιατρό!

καθαίρω -ούμαι • παθ. αόρ. καθαίρεθηκα, απαορ. καθαίρεθεί, μππ. καθαίρεμένος: (μτβ.) αφαιρώ από κπ το αξίωμα, τον βαθμό, τον τίτλο: Καθαίρεθηκε όλη η ηγεσία του οργανισμού. **καθαίρεση** η.

καθαίρω -ομαι • παθ. αόρ. καθάρθηκα, απαορ. καθαρθεί, μππ. καθαρμένος: [επίσ.] (μτβ.) εξαγνίζω: Με την εξομολόγηση ένιωσα ότι έχει πια καθαρθεί. **κάθαρη** η. **καθαρήριο** το: τόπος εξαγνισμού των ψυχών.

καθαρεύουσα η: ΓΛΩΣΣ η επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους έως το 1976, η οποία ήταν μείγμα από νεοελληνικά και αρχαιοελληνικά στοιχεία, σε αντιδιαστολή προς τη δημοτική.

καθαρός -ή & [σπάν. σε εκφρ.] -ά -ό: ❶ α. αυτός που δεν έχει βρομιές, μουντζούρες κτλ. ≠ βρόμικος: ~ σπίτι/τζάμι. β. αυτός που δεν έχει αναμειχθεί με άλλα υλικά = ανόθευτος: ~ χρυσάφι/οινόπνευμα. γ. αυτός που δεν περιέχει βλαβερά στοιχεία: ~ αέρας ≠ μολυσμένος. ❷ αυτός που δεν προκαλεί ρύπανση ≠ ρυπογόνος: Ο αέρας ανήκει στις ~ πηγές ενέργειας. ❸ (για εικόνες, ήχους) αυτός που φαίνεται ή ακούγεται με ευκρίνεια = ευκρινής: Δεν ήταν ~ η φωτογραφία, ήταν κουνημένη. ≠ θαμπός, θολός. ❹ αυτός από τον οποίο έχουν αφαιρεθεί τα πρόσθετα στοιχεία ≠ μεικτός: ~ μισθός (χωρίς τις κρατήσεις). ~ βάρος (για προϊόντα, χωρίς το βάρος της συσκευασίας). ❺ (μτφ.) α. αυτός που είναι ηθι-

κά έντιμος, ενάρετος: ~ συνείδηση. β. αυτός που είναι σύμφωνος με τον νόμο ή τους κανόνες της ηθικής: Θέλω ~ δουλειές, χωρίς μπλεξίματα! ❻ (μτφ.) αυτός που δεν αμφισβητείται: Ήταν ~ νίκη με απόλυτη πλειοψηφία. ❼ (μτφ.) αυτός που είναι σαφής: Δε μας έδωσε ~ απάντηση, αν τελικά θα έρθει ή όχι.

Καθαρή/-ά Δευτέρα: η πρώτη Δευτέρα της Σαρακοστής, με την οποία ξεκινά η περίοδος της νηστείας πριν από το Πάσχα. **καθαρά** (επίρρ., κυρ. στις σημ. 3 έως 7). **καθαρίζω -ομαι:** ❶ α. (μτβ.) αφαιρώ τις βρομιές από κπ ή κπ ≠ βρομίζω, λερώνω: ~ το πρόσωπο/το πάτωμα. β. (αμτβ.) έχω την ικανότητα να καθαρίζω (σημ. 1α): Το καθαριστικό αυτό δεν ~ καλά. γ. (αμτβ.) γίνομαι καθαρός ≠ βρομίζω, λερώνω: Δεν ~ εύκολα αυτό το ύφασμα. δ. (αμτβ., για βρομιές) αφαιρούμαι = βγαίνω: Δεν ~ με τίποτα ο λεκές του κρασιού. ❷ (μτβ.) αφαιρώ από κπ άχρηστες ή ξένες ουσίες: ~ όσπρια/φρούτα = ξεφλουδίζω. ❸ α. (μτβ.) αφαιρώ από κπ βλαβερά στοιχεία: Το αεράκι καθάρισε λίγο την ατμόσφαιρα. β. (αμτβ.) αφαιρούνται τα βλαβερά στοιχεία που περιέχω ≠ βρομίζω: Χάρη στον βιολογικό καθαρισμό, η θάλασσα καθάρισε. ❹ [προφ.] (μτβ.) σκοτώνω κπ: Λέγεται ότι τον καθάρισε η μαφία. **καθαριότητα** η: ❶ η ιδιότητα του καθαρού, κυρ. στη σημ. 1α. ❷ το να καθαρίζει κπ κτ, κυρίως χώρους σπιτιού. **καθαρότητα** η: η ιδιότητα του καθαρού, κυρ. στις σημ. 1β, 1γ, 3, 5, 6 & 7. **καθάρισμα** το: το να καθαρίζει κπ: Το σπίτι θέλει ~. **καθαρισμός** ο: καθάρισμα: ~ προσώπου/βιολογικός ~. **καθαριστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που έχει ως επάγγελμα τον καθαρισμό χώρων. **καθαριστικός -ή -ό:** αυτός που έχει την ιδιότητα να καθαρίζει. **καθαριστικό** το: ουσία κυρίως για καθάρισμα χώρων. **καθαριστήριο** το: κατάσταση που αναλαμβάνει το πλύσιμο, σιδέρωμα ή στεγνό καθάρισμα ρούχων κτλ.

κάθε (αντων. αόρ.) • άκλ.: ❶ αναφέρεται αόριστα στα μέλη ενός συνόλου ξεχωριστά = καθένας: ~ άνθρωπος θέλει να πετύχει. Απευθύνεται σε ~ γυναίκα. ❷ δηλώνει το τακτό χρονικό διάστημα στο οποίο γίνεται κτ: Πληρώνεται ~ τέλος του μήνα. Παίρνει αντιβίωση ~ οκτώ ώρες. ❸ (κυρ. σε αρνητ. προτ.) δηλώνει αόριστα κπ ή κτ, όταν δεν έχει σημασία ποιος ή τι είναι = οποιοσδήποτε: Δεν μπορεί να μιλάς έτσι σε ~ άνθρωπο! ~ άλλο παρά: για να αναφέρουμε κτ τελείως αντίθε-

το με αυτό που ακολουθεί: ~ να φύγω θέλω, λέω να μείνω όλο το καλοκαίρι! ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάθειρξη η: ποινή φυλάκισης που επιβάλλεται για κακουργήματα: *Καταδικάστηκε σε δεκαετή ~.*

Από την ΑΕ λ. *είρκη* «φυλακή».

καθénas καθemιά & καθemία καθéna (αντων. αόρ.): αναφέρεται αόριστα σε όλα τα μέλη ενός συνόλου ξεχωριστά = *κάθε*: *Έδωσε σε ~ τους από τριάντα ευρώ.* **καθénas** ο: ❶ αναφέρεται αόριστα σε κάθε πρόσωπο, σε όλους γενικά: *Ο ~ μπορεί να λείει ό,τι θέλει.* ❷ [μειωτ.] δηλώνει πρόσωπο που θεωρούμε ακατάλληλο για κτ ή ασήμαντο = οποιοσδήποτε: *Δεν είναι ο ~, πατέρας σου είναι και πρέπει να τον ακούς!* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

καθεστώς το: ❶ **α.** το πολίτευμα μιας χώρας: *δημοκρατικό/δικτατορικό ~.* Πολλά *καθεστώτα* αρνούνται στις μειονότητες τα πολιτικά τους δικαιώματα. **β.** η ισχύουσα πολιτική, κοινωνική, οικονομική κατάσταση: *Στόχευαν στην ανατροπή του καθεστώτος.* ❷ η ισχύουσα και νομικά κατοχυρωμένη κατάσταση σε συγκεκριμένο τομέα: *φορολογικό/νομικό/εργασιακό ~.* ❸ κατάσταση που έχει καθιερωθεί: *Η παραπαιδεία έχει γίνει πλέον ~.* **καθεστωτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με το καθεστώς στη σημ. 1: *Στην Ελλάδα το ~ ζήτημα λύθηκε με δημοψήφισμα.* ❷ αυτός που υποστηρίζει το καθεστώς ≠ αντικαθεστωτικός: ~ *εφημερίδες.* **καθεστωτικός** ο, -ή η.

Πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπλ. του ΑΕ ρ. *καθίστημι*.

καθετί (αντων. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ. εν.: αναφέρεται αόριστα σε κάθε πράγμα ξεχωριστά ή γενικά σε όλα: *Του αρέσει ~ το περιεργό. Θέλω να μάθω το ~.* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάθετος -ή -ο: ❶ αυτός που βρίσκεται ή κατευθύνεται κατακόρυφα προς την επιφάνεια της γης ≠ οριζόντιος: *Η μπάλα χτύπησε στο ~ δοκάρι.* ❷ αυτός που τέμνει ευθεία ή επιφάνεια σχηματίζοντας γωνία 90 μοιρών ≠ οριζόντιος: ΓΕΩΜ ~ *ευθεία/επίπεδο.* *Η λεωφόρος Αλεξάνδρας είναι ~ στην Κηφισιά.* ❸ (μτφ., για στατιστικά μεγέθη, ποσά κτλ.) αυτός που παρουσιάζει απότομη μεταβολή: *Παρατηρείται ~ άνοδος των αφίξεων των τουριστών.* ❹ (μτφ., για άν-

θρ. ή συμπεριφορά) αυτός που είναι απόλυτος, κατηγορηματικός: *Είναι ~ στις απόψεις του, δεν μπορείς να του αλλάξεις γνώμη.* **κάθετα & καθέτως** (επίρρ.). **κάθετη & [επίσ.] κάθετος** η: κάθετη ευθεία. **καθετότητα** η.

καθηγητής ο, -ήτρια η: ❶ εκπαιδευτικός της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: ~ *γυμνασίου/λυκείου/πανεπιστημίου.*

❷ εκπαιδευτικός που διδάσκει συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο: ~ *αγγλικών/ζωγραφικής.* **καθηγητικός -ή -ό.**

καθήκον το: ❶ αυτό που πρέπει να κάνουμε, επειδή το θεωρούμε ηθική μας υποχρέωση ή επειδή το επιβάλλει ο νόμος = *χρέος*: *Είναι ~ όλων μας να προστατεύουμε το περιβάλλον.*

❷ *πληθ.* το έργο που πρέπει να εκτελέσει κπ, συνήθως αξιωματούχος ή κρατικός υπάλληλος: *Ανέλαβε καθήκοντα προέδρου.*

καθηλώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ *αναγκάζω* κπ να μείνει ακίνητος: *Μετά το ατύχημα, έμεινε καθηλωμένος στο κρεβάτι για μήνες.* ❷ προκαλώ έντονη εντύπωση σε κπ, ώστε να μην μπορεί να αντιδράσει: *Η ταινία ήταν τόσο συναρπαστική, που μας καθήλωσε.* ❸ (μτφ.) εμποδίζω την εξέλιξη ή την ανάπτυξη δραστηριότητας, κατάστασης κτλ.: *Οι μισθοί έχουν καθηλωθεί.* **καθήλωση** η. ❧ *σχ. ήλος.*

καθημερινός -ή -ό: ❶ αυτός που γίνεται, συμβαίνει ή χρησιμοποιείται κάθε μέρα = *ημερήσιος*: *Βγαίνω για τον ~ μου περίπατο.* ❷ αυτός που είναι συνηθισμένος, επειδή γίνεται (σχεδόν) κάθε μέρα: *Τα μικρά ~ προβλήματα τον έχουν κουράσει.* **καθημερινά & -ώς** (επίρρ. στη σημ. 1). **καθημερινή** η: κάθε ημέρα της εβδομάδας, εκτός Σαββάτου και Κυριακής. **καθημερινότητα** η: ❶ η καθημερινή ζωή. ❷ κατάσταση πληκτική λόγω της επανάληψης των ίδιων πραγμάτων κάθε μέρα = *ρουτίνα.*

καθησυχάζω: (μτβ.) απαλλάσσω κπ από ανησυχία, φόβο ή μειώνω την ένταση ανησυχίας, φόβου κτλ.: *Προσπαθούσε να μας καθησυχάσει, λέγοντας ότι δεν πρόκειται να γίνει άλλος σεισμός.* **καθησυχαστικός -ή -ό:** αυτός που καθησυχάζει. **καθησυχαστικά** (επίρρ.).

καθιερώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να επιβληθεί, να επιστημοποιηθεί ή να γίνει δεκτό ως θεσμός = *θεσπίζω* ≠ *καταργώ*: *Πότε καθιερώθηκε η πενήθημη εργασία;* ❷ κάνω κπ να αναγνωριστεί, να επιβληθεί σε έναν τομέα: *Καθιερώθηκε ως ένας από τους πρωτοπόρους λογοτέχνες της εποχής.* ❸ κάνω κτ συστηματικά, ως συνήθεια: *Έχουν καθιερώσει να*

κάθειρξη
καθεμία → καθένas
καθεμία → καθένas
καθένα → καθένas
καθένας
καθεστώς
καθεστωτική → καθεστώς
καθεστωτικός → καθεστώς
κάθετα → κάθετος
κάθετη → κάθετος
καθετί
κάθετος
καθετότητα → κάθετος
καθέτως → κάθετος
καθηγητής
καθηγητικός → καθηγητής
καθηγήτρια → καθηγήτης
καθήκον
καθηλώνω
καθήλωση → καθηλώνω
καθημερινά → καθημερινός
καθημερινή → καθημερινός
καθημερινός
καθημερινότητα → καθημερινός
καθημερινός
καθημερινός
καθησυχάζω
καθησυχαστικά → καθησυχάζω
καθησυχαστικός → καθησυχάζω
καθιερωμένα → καθιερώνω
καθιερώνω
καθιέρωση → καθιερώνω

Κ

καθίζηση
καθυστερώ

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

καθίζηση
καθίζω → κάθομαι
καθισιά → κάθομαι
κάθισμα → κάθομαι
καθίσταμαι → καθιστώ
καθιστικό → κάθομαι
καθιστικός → κάθομαι
καθιστός → κάθομαι
καθιστώ
καθοδικά → κάθοδος
καθοδικός → κάθοδος
κάθοδος → κατα-
κάθοδος
καθολικά → καθολικός
Καθολική → καθολικός
Καθολικιά → καθολικός
καθολικισμός → καθολικός
καθολικό → καθολικός
καθολικός
καθολικότητα → καθολικός
καθόλου
κάθομαι
καθομιλουμένη
καθορίζω
καθορισμός → καθορίζω
καθοριστικά → καθορίζω
καθοριστικός → καθορίζω
καθρέπτης → καθρέφτης
καθρεπτίζω → καθρέφτης
καθρεφτάκι → καθρέφτης
καθρέφτης
καθρεφτίζω → καθρέφτης
καθρεφτίσμα → καθρέφτης
καθυστερημένα → καθυστε-
ρώ
καθυστερημένος → καθυστε-
ρώ
καθυστερόσημο → καθυστερώ
καθυστερώ

βγαίνουν τα Σάββατα. **καθιερωμένα** τα: αυτά που έχουν γίνει γενικώς αποδεκτά: *Πρόκειται για ανατρεπτικό έργο που ξεφεύγει από τα ~. καθιέρωση η.*

καθίζηση η: ❶ ΓΕΩΛ βύθιση τμήματος του εδάφους: *Το έδαφος έπαθε ~.* ❷ ΧΗΜ κατακάθισμα στον πυθμένα δοχείου στερεών ουσιών που αιωρούνται μέσα σε υγρό.

Από το ΑΕ ρ. *καθίζανω* «κάθομαι κάτω».

καθιστώ, καθίσταμαι • αόρ. *κατέστησα*, παθ. αόρ. *κατέστην*: [επίσ.] (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να αποκτήσει μια ιδιότητα ή να βρεθεί σε μια κατάσταση: *Σας ~ υπεύθυνο για την ασφάλεια των παιδιών.* ❧ σχ. **ενίσταμαι**.

κάθοδος η: ❶ [επίσ.] κίνηση από ψηλά προς τα χαμηλά, από τα βόρεια προς τα νότια, από την περιφέρεια προς το κέντρο ή από τα ηπειρωτικά προς τα παράλια = κατάβαση ≠ άνοδος: *Η ~ γίνεται αποκλειστικά από τις σκάλες. η ~ των Δωριέων.* ❷ ΦΥΣ αρνητικά φορτισμένο ηλεκτρόδιο ≠ άνοδος. ❸ συμμετοχή σε εκλογές: *Είναι βέβαιη η κάθοδος του στις εκλογές.* **καθοδικός -ή -ό. καθοδικά** (επίρρ.).

καθολικός -ή -ό: ❶ αυτός που αφορά ή επηρεάζει το σύνολο = γενικός ≠ μερικός: *αρχές με ~ ισχύ.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. **καθολικά** (επίρρ.). **καθολικότητα** η: η ιδιότητα του καθολικού με τη σημ. 1. **Καθολικός ο, -ή & [λαϊκ.] -ιά** η: πιστός που ανήκει στον καθολικισμό. **καθολικισμός** ο: ΘΡΗΣΚ το δόγμα της Δυτικής Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, καθώς και το σύνολο των καθολικών πιστών με τη σημ. 2. **καθολικό** το: ΕΚΚΛ ❶ σε ορθόδοξη εκκλησία, ο κυρίως ναός. ❷ ο κεντρικός ναός μονής.

καθόλου: (επίρρ.) ❶ (σε αρνητ. πρότ., για έμφαση) για να δηλώσει απόλυτη άρνηση ή έλλειψη: *~ δε μου άρεσε που έφυγες. Δεν έχω ~ χρόνο.* ❷ (σε ερωτ. πρότ., για έμφαση) λίγο, τουλάχιστον: *Χόρευες ~ στο πάρτι;*

κάθομαι • αόρ. *κάθισα & έκατσα*, μπλ. *καθισμένος*: (αμτβ.) ❶ βρίσκομαι σε θέση με τους γλουτούς να στηρίζονται σε καρέκλα, πάγκο κτλ. και την πλάτη μου να είναι όρθια ≠ σηκώνομαι, στέκομαι: *~ στην καρέκλα / οκλαδόν.* ❷ έχω κπ μέρος ως μόνιμο τόπο κατοικίας = κατοικώ, μένω: *~ στην οδό Αριστοτέλους.* ❸ βρίσκομαι κάπου για κπ χρονικό διάστημα: *Δε θα καθίσω πολύ - είμαι βιαστική.* ❹ μένω άπρακτος, δεν κάνω τίποτα: *Έχασε τη δουλειά του*

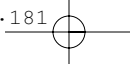
και ~ τώρα δυο μήνες. ❺ έχω ορισμένη συμπεριφορά: *~ ήσυχος / φρόνιμος.* ❻ ασχολούμαι με κτ: *Δεν ~ να διαβάσει.* ❼ κάνω υπομονή μέχρι να συμβεί κτ = περιμένω: *Κάθισε πρώτα να βγουν τα αποτελέσματα, και μετά αποφασίζεις.* ❸ παύω να αιωρούμαι και πέφτω κάτω = κατακάθομαι: *Η σκόνη κάθισε στα έπιπλα.* **καθίζω** • αόρ. *κάθισα*: (μτβ.) βάζω ή βοηθώ κπ να καθίσει: *Τους κάθισε όλους γύρω από το τραπέζι.* **κάθισμα** το: ❶ έπιπλο που χρησιμοποιείται για να καθίσει κπ: *Το ~ είναι αναπαυτικό.* ❷ το να καθίζει κανείς κπ ή να κάθεται: *Πιάστηκε η μέση μου από το ~.* **καθιστός -ή -ό**: αυτός που κάθεται ≠ όρθιος. **καθιστικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται από καθιστή στάση ή που δεν περιλαμβάνει πολλή κίνηση: *Κάνει ~ ζωή, όλη μέρα στο γραφείο.* **καθιστικό** το: δωμάτιο σπιτιού με καναπέδες, πολυθρόνες κτλ. = σαλόνι. **καθισιά** το: το να μην κάνει κπ τίποτα: *Δεν του αρέσει καθόλου το ~, θέλει πάντα κάτι να κάνει.* ❧ σχ. **ίζημα**.

καθομιλουμένη η: η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι ομιλητές, σε αντίθεση προς τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στον επίσημο λόγο: *Στην ~, το «εξ απαλών ονύχων» το λέμε «από μικρό παιδί».*

καθορίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ορίζω με ακρίβεια κτ: *Καθορίστηκε ανώτατο όριο τιμής πώλησης του πετρελαίου. = προσδιορίζω.* ❷ επηρεάζω αποφασιστικά κατάσταση, δράση κτλ.: *Τα αποτελέσματα των εξετάσεων θα καθορίσουν τις επόμενες ενέργειές της.* **καθορισμός** ο: το να καθορίζει κπ κτ (σημ. 1) = προσδιορισμός. **καθοριστικός -ή -ό**: αυτός που καθορίζει (σημ. 2) = αποφασιστικός. **καθοριστικά** (επίρρ.).

καθρέφτης & [επίσ.] καθρέπτης ο: ❶ γυάλινη επιφάνεια με ειδικό υλικό στο πίσω μέρος, η οποία αντανακλά την εικόνα αντικειμένου που βρίσκεται μπροστά της. ❷ (μτφ.) κτ που δίνει την εικόνα μιας κατάστασης: *Το δέρμα είναι ~ της υγείας.* **καθρεφτίζω & [επίσ.] καθρεπτίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ αντανακλώ την εικόνα αντικειμένου που βρίσκεται μπροστά μου = αντικατοπτρίζω: *Στο τζάμι καθρεφτιζόταν η φιγούρα του.* ❷ (μτφ.) αποδίδω πιστά την εικόνα μιας κατάστασης = αντικατοπτρίζω: *Το έργο αυτό ~ την κατάσταση της χώρας.* ❸ παθ. κοιτάζομαι στον καθρέφτη. **καθρεφτίσμα** το. **καθρεφτάκι** το.

καθυστερώ: ❶ (αμτβ.) φτάνω κάπου πιο αργά από όσο έπρεπε = αργοπορώ, αργώ: *Πάλι κα-*

θυστερήσε το λεωφορείο, θα είχε πολλή κίνηση στον δρόμο! ❷ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να καθυστερήσει: *Μη με ~ άλλο, βιάζομαι πολύ!* ❸ (μτβ.) κάνω κτ πιο αργά από όσο έπρεπε = αργώ: *Καθυστερήσε να πληρώσει το πρόστιμο. καθυστερημένος -η -ο* (μπτ. ως επίθ.): ❶ αυτός που καθυστερεί ή που καθυστερήσε. ❷ αυτός που εξελίσσεται με αργό ρυθμό: *Πολλές χώρες στην Αφρική είναι οικονομικά ~.* ❸ αυτός που διανοητικά αναπτύσσεται με πιο αργό ρυθμό από τον κανονικό. **καθυστερημένα** (επίρρ.). **καθυστερήση** η: ❶ το να καθυστερεί κπ ή κτ: *Η πτήση είχε μεγάλη ~.* ❷ κατάσταση του καθυστερημένου στη σημ. 3.

καθώς¹ (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ γεγονός που συμβαίνει την ίδια στιγμή με ή διακόπτεται από κπ άλλο = όπως, ενώ: *Σκέφτομαι ~ γράφω. ~ μιλούσαμε, άκουσα έναν θόρυβο.* ❷ την αιτία για κτ = επειδή, αφού: *~ δε με είχαν καλέσει, δεν μπορούσα και να πάω!* **καθώς²** (επίρρ.): με τον ίδιο τρόπο που = όπως: *Όλα έγιναν ~ τα λες.*

και & [προφ.] (πριν από φωνήεν) **κι** (σύνδ.): ❶ συνδέει αντίστοιχες λέξεις, φράσεις ή προτάσεις: *Να παίρνετε το φάρμακο πρωί, μεσημέρι ~ βράδυ. Ήπιε ~ έφαγε.* ❷ συνδέει γεγονότα που γίνονται το ένα μετά το άλλο: *Σηκώθηκε, ντύθηκε ~ πλύθηκε.* ❸ δηλώνει το αποτέλεσμα, τη συνέπεια για κτ: *Είναι αγαθός ~ τον ξεγελούν όλοι. = γι' αυτό. Με κάνει ~ γελάω. = να.* ❹ προσθέτει κτ: *Δύο ~ ένα κάνουν τρία. = συν ≠ μείον, πλην. Είναι συμμαθητής μου, αλλά ~ ο καλύτερός μου φίλος. Θέλω ~ δύο ακόμα ποτήρια.* ❺ συνδέει δύο αντίθετα γεγονότα, καταστάσεις κτλ. = αλλά: *Άλλος κλαίει ~ άλλος γελάει.* ❻ συνδέει δύο γεγονότα που γίνονται (σχεδόν) την ίδια στιγμή: *Έμπαινε ο ένας ~ έβγαινε ο άλλος. = την ώρα που.* ❼ χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε κτ: *~ βέβαια, θα έρθω! Είναι ~ ο πρώτος μαθητής!* ❽ (με επανάληψη της λέξης) χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε ποσότητα, βαθμό κτλ. ή να δείξουμε ότι κπ γεγονός συνεχίζεται, έχει διάρκεια: *Χρόνια ~ χρόνια πέρασαν χωρίς να έχουμε νέα του.*

καινός -ή -ό: [επίσ.] καινούριος, κυρ. στις εκφρ. **α. (εισάγω) καινά δαιμόνια:** φέρνω νέες ιδέες που συχνά ανατρέπουν την υπάρχουσα κατάσταση. **β. Καινή Διαθήκη:** το δεύτερο μέρος της Βίβλου, που περιγράφει τη ζωή και τη διδασκαλία του Χριστού.

Το επίθ. **καινός** συναντάται σε διάφορα σύνθετα: *καινοτομώ, καινούριος, εγκαίνια* κτλ. **Προσοχή** στη διαφ. σημ. και ορθογρ. του **κενός!**

καινοτομώ: (αμτβ.) χρησιμοποιώ πρώτος νέες και πρωτότυπες ιδέες σε κπ τομέα: *Με το νέο του έργο ο σκηνοθέτης ~. καινοτόμος -α -ο & καινοτομικός -ή -ό:* αυτός που καινοτομεί. **καινοτόμος** ο, η: άνθρωπος που καινοτομεί, κυρίως στον επιστημονικό ή καλλιτεχνικό τομέα. *☞* σχ. **καινός.**

καινούριος -α -ο: = νέος ≠ παλιός ❶ αυτός που δημιουργήθηκε, εμφανίστηκε ή αποκτήθηκε πρόσφατα ή για πρώτη φορά: *Ωραίο το ~ σου παντελόνι!* ❷ αυτός που αντικαθιστά κπ ή κτ που υπήρχε παλιότερα: *Πήγα σε ~ δουλειά.* ❸ αυτός που χρησιμοποιείται για πρώτη φορά ≠ μεταχειρισμένος: *Τα μεταχειρισμένα αυτοκίνητα είναι πιο φτηνά από τα ~.* *☞* σχ. **καινός.**

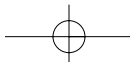
Παρότι προτείνεται η γραφή *καινούριος*, η σωστότερη ετυμολογικά γραφή είναι σε *-γιος*, από το ελν. επίθ. *καινουρηγής* (ΑΕ ρ. *καινουργῶ < καινός + ἔργον*).

καίριος -α -ο: ❶ αυτός που γίνεται την κατάλληλη χρονική στιγμή ≠ άκαιρος. ❷ αυτός που είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός: *Κατάφερε ~ πλήγμα κατά των ανταγωνιστών του.* ❸ αυτός που είναι ιδιαίτερα σημαντικός, κρίσιμος: *~ πρόβλημα. καιρία* (επίρρ.).

καιρός ο: ❶ **α.** η κατάσταση της ατμόσφαιρας (θερμοκρασία, υγρασία, ταχύτητα αέρα κτλ.) σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή: *καλός /κακός /βροχερός /ζεστός ~. β.* δελτίο πρόγνωσης καιρού στα ΜΜΕ: *Ακούσατε τον ~; του καλού καιρού:* πάρα πολύ ή πολύ βαθιά: *Βρέχει /κοιμάται ~.* ❷ η κατάλληλη χρονική στιγμή = εποχή: *Τώρα που είσαι άνεργος δεν είναι ~ για σπατάλες!* ❸ χρονική περίοδος στην οποία έγινε ή συνέβη κτ: *Το έπιπλο αυτό είναι από τον ~ του παππού μου.* ❹ **α.** το πέραςμα του χρόνου: *Με τον ~ θα ξεχάσεις. β.* χρονικό διάστημα στο οποίο κάνουμε κτ = χρόνος: *Έχεις ~ να πάμε βόλτα;* ❺ **α.** χρονικό διάστημα μεταξύ δύο γεγονότων ή από ένα γεγονός μέχρι τώρα: *Δεν έχω πολύ ~ που μετακόμισα. β.* μεγάλο χρονικό διάστημα: *Χαθήκαμε, έχω ~ να σας δω!* **καιρικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον καιρό στη σημ. 1.

καίω -ομαι & -γομαι • ενστ. *καις, καιει*, πρτ. *έκαιγα, αόρ. έκαισα, παθ. αόρ. κάηκα*, μπτ. *κα-*

καθώς¹
καθώς² → καθώς¹
και
καινός
καινοτομικός → καινοτομώ
καινοτόμος → καινοτομώ
καινοτομώ
*καινούριος → καινούριος
καινούριος
καιρία → καιριός
καιρικός → καιρός
καιριός
καιριός
καίω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- κακεντρεχεία → κακεντρε-
χής
- κακεντρεχής
- κακία → κακός
- κακίζω
- κάκιωμα → κακιώνω
- κακιώνω
- κακό → κακός
- κακο-
- κακό- → κακο-
- κακοαναθρεμμένος → κακο-
- κακόβουλα → κακόβουλος
- κακόβουλος
- κακόγνωμος → κακο-
- κακόγουστος → κακο-
- κακογραμμένος → κακο-
- κακοδιάθετος → κακο-
- κακοζωισμένος → κακο-
- κακοήθεια → κακοήθης
- κακοήθης → κακοήθης
- κακόηχος → κακο-
- κακοκαιρία → κακο-
- κακοκαρδίξω → κακο-
- κακόκεφος → κακο-
- κακολογώ → κακο-
- κακομαθαίνω → κακο-
- κακομεταχειρίζομαι → κα-
- κακο-
- κακομιλώ → κακο-
- κακομοίρα → κακομοίρης
- κακομοίρης
- κακομοιριά → κακομοίρης
- κακομοιριασμένος → κακο-
- μοίρης
- κακομοιρικός → κακομοίρης
- κακόμοιρος → κακομοίρης
- κακοντυμένος → κακο-
- κακοπαντρεύω → κακο-
- κακοπέραση → κακο-
- κακοπερνάω → κακο-
- κακοπέφτω → κακο-
- κακόπιστος → κακο-
- κακοπληρωτής → κακο-

μένος: ❶ (μτβ.) καταστρέφω ή προκαλώ ζημιά σε κτ με φωτιά ή με υψηλή θερμοκρασία: Άγνωστοι έκαψαν το δάσος. Έκαψα το φαγητό. ❷ (αμτβ.) έχω ή εκπέμπω υψηλή θερμοκρασία: ~ ο ήλιος σήμερα, βάλε καπέλο! ❸ (μτβ.) προκαλώ έγκλημα σε κπ: Έπεσε πάνω του καυτό νερό και τον έκαψε. ❹ (για μηχανές, συσκευές) α. (μτβ.) χρησιμοποιώ κπ ύλη (ξύλα, πετρέλαιο κτλ.), ως καύσιμο: Το αυτοκίνητό μου ~ πολλή βενζίνη. β. (αμτβ.) είμαι αναμμένος ή σε λειτουργία: Γιατί καίνε όλες οι λάμπες; γ. (μτβ.) χρησιμοποιώ κπ ύλη ή αντίστοιχη μηχανή ή συσκευή, για να φωτίσω ή να ζεστάνω έναν χώρο: Φέτος καίμε πολύ το καλοριφέρ. ❺ (αμτβ., για φαγητό) έχω έντονη γεύση που προκαλεί ερεθισμό ή πόνο σε κπ: Καίνε οι πιπεριές; ❻ α. παθ. (αμτβ., για συσκευές, μηχανές) χαλάω λόγω υπερθέρμανσης: Από τις συχνές διακοπές ρεύματος κάηκε η τηλεόραση. β. (μτβ.) κάνω κτ να χαλάσει προκαλώντας υπερθέρμανση: Μην αναβόσβηνεις το φως, θα κάψεις τη λάμπα! ❼ (μτφ., μτβ. & με παράλ. αντικ.) παρουσιάζω έντονο ενδιαφέρον για κπ: Η ακρίβεια είναι ένα θέμα που ~. ❽ (μτφ., μτβ.) α. κάνω κτ που προκαλεί κακό σε κπ: Μην πεις σε κανέναν τίποτα, γιατί θα με κάψεις! β. προκαλώ πόνο, λύπη σε κπ: Η θλίψη σου μου καίει την καρδιά! ❾ παθ. (μτφ., αμτβ.) α. βρίσκομαι σε μεγάλη ή άμεση ανάγκη: ~, πρέπει να με βοηθήσεις! β. επιθυμώ κτ πάρα πολύ: Η ομάδα μας ~ για τη νίκη. γ. (σε παιχνίδι με χαρτιά) χάνω: Τριανταδύο, κάηκες! **κάψιμο** το: ❶ το να καίει κπ κτ ή να καίγεται κτ: ~ των χαρτιών. ❷ έντονος πόνος από κτ που είναι καυτό: Ακούμπησα την εξάτμιση της μηχανής κι ένιωσα ένα ~ στο πόδι. ❸ σημάδι στο δέρμα από επαφή με φωτιά ή κτ που καίει: Ακόμη να φύγει το ~ στο χέρι μου από τη φωτιά. **κάψα** η: υπερβολική ζέστη και η αίσθηση που προκαλεί = λάβρα. **καυτός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι υπερβολικά ζεστός: Πιες το τσάι σου ~. ~ ήλιος = θερμός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι κρίσιμος ή

καθοριστικός και προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον: το ~ θέμα του ασφαλιστικού. ~ επικαιρότητα. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι ιδιαίτερα προκλητικός: ~ μίνι. **σχ. ζεστός, καυτερός -ή -ό**: (για φαγητά) αυτός που έχει πικάντικη γεύση, που καίει με τη σημ. 5: ~ πιπεριά/σουπά.

κακεντρεχής -ής -ές: (για πρόσ.) αυτός που θέλει να κάνει κακό στους άλλους ή που χαιρέται όταν οι άλλοι παθαίνουν κτ κακό = κακός, μοχθηρός. **σχ. αγενής, κακεντρεχία** η: η ιδιότητα του κακεντρεχούς ή η κακεντρεχής πράξη.

κακίζω: (μτβ.) κατακρίνω κπ για πράξη ή ενέργεια που δε θεωρώ σωστή = κατηγορώ, μέμφομαι: Δεν τον ~ που δε μου μιλάει - έχει περάσει τόσα!

κακιώνω • μπλ. **κακιωμένος**: (μτβ. + γεν./με) θυμώνω με κπ και του κρατάω κακία: Μας κάκωσε και δε μας μιλάει. **κάκιωμα** το.

κακο- & κακό-: ως α' συνθ. προσοδίδει αρνητική σημασία στο β' συνθ. και δηλώνει συγκεκριμένα: ❶ αυτόν που είναι άσχημος, δυσάρεστος ή βλαβερός: **κακάσχημος, κακόκεφος, κακομεταχειρίζομαι**. ❷ αυτόν που περιέχει ή χαρακτηρίζεται από κακία: **κακόγνωμος**. ❸ αυτόν που δεν είναι σωστός ή όπως πρέπει: **κακοστρωμένος**.

κακόβουλος -η -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που θέλει το κακό κπ άλλου. ❷ αυτός που γίνεται από κπ με σκοπό το κακό κπ άλλου: Η κριτική του για το έργο μου ήταν ~ λόγω προσωπικών μας διαφωνιών. **κακόβουλα** (επίρρ.).

κακοήθης -ης κακοήθης: ❶ (για πρόσ.) αυτός που είναι κακός και ανήθικος. ❷ αυτός που γίνεται με κακία και χωρίς ήθος. ❸ ΙΑΤΡ αυτός που θεραπεύεται δύσκολα ή καθόλου και οδηγεί συνήθως στον θάνατο του ασθενούς: ~ όγκος ≠ καλοήθης. **κακοήθεια** η: η ιδιότητα του κακοήθους ή η κακοήθης πράξη.

κακομοίρης -α -ικο & κακόμοιρος -η -ο: αυτός που είναι άξιος λύπησης, γιατί του έχει συμβεί κτ κακό = καμένος: Κάτι ~ τουρίστες κοι-

**Σύνθετα με κακό-
άσχημος, δυσάρε-
στος, βλαβερός**

- κακόγνωστος
- κακοδιάθετος
- κακοζωισμένος
- κακόηχος
- κακοκαιρία
- κακοκαρδίξω

- κακοπαντρεύω
- κακοπέραση
- κακοπερνάω
- κακοπέφτω
- κακορίζικος
- κακοσίμια
- κακότυχος
- κακόφημος

- με κακία**
- κακολογώ
- κακομιλώ
- κακόπιστος
- κακοπροαίρετος
- κακότροπος
- κακόψυχος

- όχι όπως πρέπει**
- κακοαναθρεμμένος
- κακογραμμένος
- κακομαθαίνω
- κακοντυμένος
- κακοπληρωτής
- κακοραμμένος
- κακότεχνος

- κακοφτιαγμένος
- κακοχτενισμένος

μούνται στο σταθμό. **κακομοίρης** ο, η: πρόσωπο άξιο λύπησης: *Ο ~ θα στενοχωρηθεί που δεν πέρασε στις εξετάσεις. γίνεται/έγινε της ~*: γίνεται/έγινε μεγάλη φασαρία = γίνεται/έγινε της τρελής. **κακομοιριά** η: η κατάσταση του κακομοίρη ή κατάσταση που προκαλεί λύπηση. **κακομοιριασμένος -η -ο:** ❶ κακομοίρης. ❷ αυτός που βρίσκεται σε κακή κατάσταση. **κακομοιρικός -η -ο:** αυτός που ταιριάζει στον κακομοίρη.

κακοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ χτυπάω κτ πολύ και βίαια, με αποτέλεσμα να τον τραυματίσω άσχημα: *Δυστυχώς, πολλά παιδιά κακοποιούνται από την οικογένειά τους.* ❷ εξαναγκάζω κτ σε σεξουαλική πράξη με τη βία = βιάζω. ❸ (μτφ.) κάνω κακό σε κτ κάνοντάς το να φανεί διαφορετικό από αυτό που είναι ή χρησιμοποιώντας το με λανθασμένο τρόπο: *Συχνά κατηγορούν τους νέους ότι ~ τη γλώσσα. ~ την αλήθεια.* = παραιοιά, αλλοιώνω, διαστρέφω. **κακοποιός -ά & [επίσ.] -ός -ό:** αυτός που προκαλεί κακό: *~ στοιχεία προξένησαν τις φασαρίες.* **κακοποιός** ο: πρόσωπο που κάνει εγκληματικές πράξεις = εγκληματίας. **κακοποίηση** η.

κακός -ή & -ιά -ό • συγκρ. χειρότερος, υπερθ. χειριστος: ≠ καλός ❶ αυτός που είναι μοχθηρός ή αντίθετος στην ηθική: *~ άνθρωπος/πράξη = κακντρεχής ≠ ενάρετος, αγαθός.* ❷ αυτός που δεν έχει καλή ποιότητα ή δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες: *Το φαγητό ήταν ~ και δε φάγαμε.* ❸ αυτός που δεν είναι ικανός στο έργο του: *~ μαθητής/ηθοποιός.* ❹ αυτός που προξενεί δυστυχία, βλάβη ή πλήγμα: *Ήταν μια ~ συγκυρία, με ολέθρια αποτελέσματα.* **η κακιά η ώρα:** στιγμή κατά την οποία συμβαίνει κτ κακό. ❺ αυτός που είναι δυσάρεστος ή μη ευνοϊκός ή προξενεί δυσάρεστα συναισθήματα: *Ο ~ καιρός δε μας άφησε να κάνουμε βόλτες στην πόλη.* ❻ αυτός που έχει ή δείχνει αρνητική στάση απέναντι σε κτ ή κτ: *Έχω τη χειρότερη γνώμη για τέτοιους τύπους.* = αρνητικός ≠ θετικός. **κακώς** (επίρρ.). **κακό** το: ❶ οτιδήποτε είναι αντίθετο στην ηθική: *Η μάχη ανάμεσα στο καλό και το ~.* ❷ δυσάρεστη κατάσταση, συμφορά: *Τον βρήκαν πολλά κακά.* **κακία** η.

κακούργος -α -ο: αυτός που είναι σκληρός, βάνουσος ή εγκληματίας, ή αυτός που χαρακτηρίζεται από σκληρότητα, απονία: *Ο ~, τη σκότωσε! Έτσι είναι η ~ η ζωή, σκληρή!*

καλάθι το: ❶ δοχείο από πλεγμένο καλάμι που χρησιμοποιείται για μεταφορά ή φύλαξη

πραγμάτων: *Μας έφερε ένα ~ μήλα.* ❷ γενικότερα, δοχείο σε σχήμα καλάθιού: *~ αχρήστων/σκουπιδιών.* ❸ **αθλ α.** δίχτυ ανοιχτό στο κάτω μέρος, που στηρίζεται σε μεταλλική στεφάνη, μέσα στο οποίο προσπαθούν οι παίκτες του μπάσκετ να ρίξουν την μπάλα. **β.** επιτυχημένη βολή στο μπάσκετ: *βάζω ~.* **καλαθιά** η: ❶ **αθλ** επιτυχημένη βολή στο μπάσκετ. ❷ ποσότητα που μπορεί να χωρέσει σε καλάθι.

καλαμάρι¹ το: είδος μαλακίου με πλοκάμια.

καλαμάρι² το: [παρωχ.] δοχείο για μελάνη = μελανοδοχείο. **χαρτί και ~:** με κάθε λεπτομέρεια: *Μας τα είπε όλα ~.*

καλάμι¹ το: ❶ **α.** φυτό με βλαστό ευλύγιστο και ανθεκτικό που αναπτύσσεται σε υγρά εδάφη. **β.** ο αποξηραμένος βλαστός αυτού του φυτού που χρησιμοποιείται για την κατασκευή καλάθιων κτλ. **καβαλάω το ~:** θεωρώ τον εαυτό μου σπουδαίο. ❷ βέργα που χρησιμοποιείται στο ψάρεμα: *~ ψαρέματος.* **καλαμένιος -α -ο:** αυτός που έχει κατασκευαστεί από καλάμι.

καλαμωτή η: κατασκευή από καλάμια. **καλαμιά¹** η: συστάδα από καλάμια. **σαν την ~ στον κάμπο:** τελειώς μόνος.

καλάμι² το: [οικ.] κόκαλο της κνήμης: *Του έδωσε μια γερή κλωτσιά στο ~.* **καλαμιά²** η: κλωτσιά στο καλάμι.

καλημέρα: (επιφ.) χαιρετισμός που χρησιμοποιούμε τις πρωινές ώρες: *~ σας! καλημέρα* η: ο χαιρετισμός με ~. **κόβω την ~:** δε μιλώ σε κτ: *Από τότε που μάλωσαν, είχαν κόψει μεταξύ τους και την ~.* **καλημερίζω -ομαι:** (μτβ.) λέω καλημέρα σε κτ.

καληνύχτα: (επιφ.) χαιρετισμός που χρησιμοποιούμε τις βραδινές ώρες, όταν αποχωρίζομαστε κτ, ή πριν από τον βραδινό ύπνο: *~ σας! καληνύχτα* η: χαιρετισμός με ~: *Είπε μια ~ βιαστικά και έφυγε.* **καληνυχτίζω -ομαι & καληνυχτώ •** αόρ. *καληνυχτίσα & -ησα:* (μτβ.).

καλησπέρα: (επιφ.) χαιρετισμός που χρησιμοποιούμε τις απογευματινές ή πρώτες βραδινές ώρες, όταν συναντούμε κτ: *~ σας! καλησπέρα* η: χαιρετισμός με ~: *Στέλνω την ~ μου σε όσους μας ακούν.* **καλησπερίζω -ομαι** (μτβ.).

καλλιγραφία η: **α.** τρόπος γραφής με φροντισμένα και περίτεχνα γράμματα: *Προσπαθεί να μάθει ~.* **β.** καλλιτεχνική αντιγραφή βιβλίων ή κωδίκων στον Μεσαίωνα: *Η αγιορείτικη παράδοση της ~ σημείωσε πολύ αξιόλογες επιδόσεις κατά την Τουρκοκρατία.* **καλλιγραφικός -ή -ό. καλλιγραφικά** (επίρρ.). **καλλιγράφος** ο, η.

κακοποίηση → κακοποιώ
κακοποιός → κακοποιώ
κακοποιός → -ποιώ
κακοποιώ
κακοπροαίρετος → κακο-
κακοραμμένος → κακο-
κακορίζικος → κακο-
κακός
κακοσμία → κακο-
κακοστρωμένος → κακο-
κακότεχνος → κακο-
κακότροπος → κακο-
κακότυχος → κακο-
κακούρημα → κακούργος
κακούρηματικός → κα-
κούργος
κακούργος
κακόφημος → κακο-
κακοφτιαγμένος → κακο-
κακοχτενισμένος → κακο-
κακόφυχος → κακο-
κακώς → κακός
καλά → καλός
καλάθι
καλαθιά → καλάθι
καλαμάρι¹
καλαμάρι²
καλαμένιος → καλάμι¹
καλάμι¹
καλάμι²
καλάμι²
καλαμιά¹ → καλάμι¹
καλαμιά² → καλάμι²
καλαμωτή → καλάμι¹
κάλεσμα → καλώ
καλή → καλός
καλημέρα
καλημερίζω → καλημέρα
καληνύχτα
καληνυχτίζω → καληνύχτα
καληνυχτώ → καληνύχτα
καλησπέρα
καλησπερίζω → καλησπέρα
καλλιγραφία
καλλιγραφικά →
καλλιγραφία
καλλιγραφικός →
καλλιγραφία
καλλιγράφος →
καλλιγραφία

K

καλλιερῶ
καλός

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- καλλιέργεια → καλλιερῶ
- καλλιερῆται → καλλιερῶ
- καλλιερῆσιμος → καλλιερῶ
- καλλιερῆτης → καλλιερῶ
- καλλιερῆτικος → καλλιερῶ
- καλλιερῆτρια → καλλιερῶ
- καλλιερῶ
- καλλιτέχνημα → καλλιτέχνης
- καλλιτέχνης
- καλλιτεχνία → καλλιτέχνης
- καλλιτεχνίδα → καλλιτέχνης
- καλλιτεχνικά → καλλιτέχνης
- καλλιτεχνικός → καλλιτέχνης
- καλλιτέχνης
- καλλονή
- κάλλος
- καλλωπίζω → κάλλος
- καλλωπισμός → κάλλος
- καλλωπιστικός → κάλλος
- καλό → καλός
- καλο-
καλό- → καλό
- καλοαναθερμῆτος → καλο-
- καλοβαλμένος → καλό-
- καλοβλέπω → καλο-
- καλόβολος → καλο-
- καλόβουλος → καλο-
- καλοβουρτισμένος → καλο-
- καλογεύω → καλόγερος¹
- καλογευική → καλόγερος¹
- καλογευικός → καλόγερος¹
- καλόγερος²
- καλόγερος³
- καλόγηρος → καλόγερος¹
- καλόγνωμος → καλο-
- καλογριά → καλόγερος¹
- καλόγρια → καλόγερος¹
- καλοδεχόμενος → καλο-
- καλοδιάθετος → καλο-
- καλοδουλεμένος → καλο-
- καλοζωισμένος → καλο-
- καλοήθεια → καλοήθης
- καλόηθης → καλοήθης
- καλοήθης
- καλοθρεμμένος → καλο-
- καλοκάγαθος → καλο-
- καλοκάθομαι → καλο-
- καλοκαιρί
- καλοκαιρία → καλο-
- καλοκαιριάζει → καλοκαιρί
- καλοκαιριάτικα → καλοκαιρί
- καλοκαιριτικός → καλοκαιρί
- καλοκαιρί
- καλοκαιρινός → καλοκαιρί
- καλοκαρδίζω → καλο-
- καλόκαρδος → καλο-
- καλοκοιτάζω → καλο-
- καλομαθαίνω → καλο-
- καλοντυμένος → καλο-
- καλοπαντρεύω → καλο-
- καλοπέραση → καλο-
- καλοπερνῶ → καλο-
- καλοπέφτω → καλο-
- καλοπιάνω → καλο-
- καλόπιστος → καλο-
- καλοπληρώνω → καλο-
- καλοπροαίρετος → καλο-
- καλορίζικος → καλο-
- καλός
- καλοστέκομαι → καλο-
- καλοσυγυρισμένος → καλο-
- καλοσυνάτα → καλός
- καλοσυνάτος → καλός

καλλιερῶ -οῦμαι: (μτβ.) ❶ ασχολούμαι συστηματικά με γεωργικές εργασίες και την παραγωγή αγροτικών προϊόντων: *Στην περιοχή ~ καπνά.* ❷ βοηθῶ με τεχνητά μέσα κπ βιολογικό είδος να αναπτυχθεί: ~ *οπωροκηπευτικά/ψάρια.* ❸ (μτφ.) διαμορφώνω κπ με την κατάλληλη αγωγή ή εκπαίδευση: *Έχεις ταλέντο, αλλά πρέπει να το καλλιερῆσεις κιόλας.* ❹ (μτφ.) φροντίζω να αναπτυχθεί κτ: *Καλλιερῆθηκε η αλληλεγγύη και συνεργασία μεταξύ τους.* **καλλιέργεια** η. **καλλιερῆσιμος -η -ο:** μπ. ως επίθ. ❶ αυτός που έχει καλλιερῆθει με τις σημ. 1 & 2. ❷ αυτός που έχει πνευματική καλλιέργεια. **καλλιερῆσιμος -η -ο. καλλιερῆτης ο, -ήτρια** η. **καλλιερῆτικος -ή -ό.**

Το ρ. *καλλιερῶ* είναι σημεδ. από το γαλλ. *cultiver* και προέρχεται από το ελνστ. παθ. *καλλιερῶμαι* (για χωράφι) «καλά δουλεμένο» (μσν. μτχ. *οἱ καλλιερῶντες* «αυτοὶ που πράττουν καλά ἔργα»).

καλλιτέχνης ο, -ίδα & [επίσ.] **καλλιτέχνης** η: ❶ αυτός που ασχολείται με τις τέχνες ή τα γράμματα: *Στη συνανλία συμμετέχουν πολλοί ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που κάνει κτ πολύ καλά: *Ο Γιάννης είναι ~ στη μαγειρική.* **καλλιτεχνικός -ή -ό. καλλιτεχνικά** (επίρρ.). **καλλιτέχνημα** το: καλλιτεχνικό ἔργο. **καλλιτεχνία** η.

καλλονή η: ❶ ὁμορφη γυναίκα: *Γνώρισε μια ξανθή ~.* ❷ ιδιότητα ὁμορφου ανθρώπου, πράγματος, τοποθεσίας κτλ. = ὁμορφιά ≠ ασχήμια: *περιοχή ξεχωριστής ~.* **κάλλος** το • **κάλλους, κάλλη:** ❶ ιδιότητα ή σύνολο χαρακτηριστικών προσώπου ή πράγματος που ευχαριστούν τις αισθήσεις και την ψυχή μας = ὁμορφιά: *Το σωματικό ~ χάνεται, το ηθικό ~ ὅμως είναι ἀφθαρτό.* ❷ πληθ. τα φυσικά προσόντα κπ: *τα πάχη μου, τα ~ μου.* **καλλωπίζω -ομαι:** (μτβ.) κάνω κπ ή κτ ὁμορφο: *Στέκεται και ~ μπροστά στον καθρέφτη με τις ὠρες.* **καλλωπισμός ο. καλλωπιστικός -ή -ό.**

Από το *καλλ(ι)+ωπίζω* (< ὤψ «πρόσωπο»).

Σύνθετα με καλο-

- καλός, ωραίος**
- καλόβολος
- καλόβουλος
- καλόγνωμος
- καλοδεχόμενος
- καλοδιάθετος
- καλοζωισμένος
- καλοκάγαθος
- καλοκαιρία
- καλοκαρδίζω
- καλοκοιτάζω
- καλομαθαίνω
- καλοντυμένος
- καλοπαντρεύω
- καλοπέραση
- καλοπερνῶ
- καλοπέφτω
- καλοπιάνω
- καλόπιστος
- καλοπληρώνω
- καλοπροαίρετος
- καλόριστος
- καλότροπος
- καλότυχος
- καλοφαγάς
- καλόφυγος

καλο- & καλό-: ως α' συνθ. προσδίδει στο β' συνθ. ❶ την ιδιότητα του καλού ή του ωραίου: *καλόκαρδος, καλοφτιαγμένος.* ❷ την έννοια της πληρότητας ή της ορθότητας (συχνά με ἄρνηση): *καλοβλέπω, καλοβουρτισμένος.* **καλόγερος¹ & -γηρος ο, καλόγρια & καλογριά** η: άτομο που εγκαταλείπει τα εγκόσμια και αφοσιώνεται στον Θεό = μοναχός, μοναχή. **καλογευικός -ή -ό. καλογευιστικός -η -ο. καλογευική** η: η ζωή του καλόγερου. **καλόγερος² ο:** ΙΑΤΡ φλεγμονή του δέρματος γεμάτη με πύον. **καλόγερος³ ο:** μακρόστενο φορητό έπιπλο για το κρέμασμα ρούχων. **καλοήθης -ης καλόηθης:** ❶ (για πράξεις, ενέργειες κτλ.) αυτός που γίνεται με καλοσύνη και ήθος. ❷ ΙΑΤΡ αυτός που δεν είναι θανατηφόρος: ~ *όγκος ≠ κακοήθης.* **καλοήθεια** η: η ιδιότητα του καλοήθους. **καλοκαιρί** το: ❶ μία από τις τέσσερις εποχές του έτους. ❷ καλός καιρός, με υψηλές θερμοκρασίες: *Έπιασε ~.* **καλοκαιρινός -ή -ό. καλοκαιριάζει:** απρὸς, ἔρχεται καλοκαιρί. **καλοκαιριάτικος -η -ο. καλοκαιριάτικα** (επίρρ.): κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. **καλός -ή -ό • συγκρ. καλύτερος, υπερθ. ἄριστος:** ≠ κακός ❶ (για πρόσωπα ή αφηρημένες έννοιες) αυτός που είναι ηθικός, με ψυχικά προτερήματα και ευγενικά συναισθήματα προς τους άλλους, ή σύμφωνος με την ηθική: *Είναι πολύ ~ κι ευγενική γυναίκα. = αγαθός. Οι γονεὶς δίνουν το ~ παράδειγμα στα παιδιά.* ❷ αυτός που είναι καλής ποιότητας: *Τον σπουδάσαν στα καλύτερα σχολεία.* ❸ αυτός που είναι επιτυχημένος ή έχει διακριθεί σε κπ τομέα: *Οι ~ μαθητές πήραν βραβείο.* ❹ αυτός που είναι ταιριαστός ή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και ικανοποιεί τις απαιτήσεις: *Ήταν πολύ ~ στον ρόλο του. ~ φίλος.* ❺ αυτός που είναι ευχάριστος ή ευνοϊκός: ~ *καιρός ≠ άσχημος.* ❻ συνήθως σε προσφωνήσεις προσώπων αγαπημένων: ~ *μου παιδί, άκουσέ με!* ❼ σε ευχές: *η ὥρα*

η ~: ευχή σε κπ που πρόκειται να παντρευτεί.
με το ~: ευχή σε κπ που περιμένει κτ: ~ να τους δεχτείτε! ~ **Πάσχα/Χριστούγεννα/Χροιά**: ευχές στις αντίστοιχες γιορτές. **καλός ο, -ή η**: αγαπημένο πρόσωπο, σύντροφος: *Περίμενε τον ~ της να έρθει. καλό* το: ❶ **α.** αυτό που είναι σύμφωνο με την ηθική: *το ~ και το κακό. β.* πράξη ή ενέργεια που συμφωνεί με την ηθική: *Κάνε το ~ και ρίξτο στον γαλό. ❷* αυτό που είναι ωφέλιμο για κπ: *Το κάνω για το ~ σου. καλή* η: η εξωτερική πλευρά υφάσματος ή ρούχου, η πλευρά που φαίνεται όταν το φοράμε ≠ ανάποδη: *Γύρισε το φόρεμα από την ~, να το δώ. γνωρίζω/ξέρω κπ ή κτ από την ~ και από την ανάποδη*: τον γνωρίζω καλά. **μια και** ~: οριστικά και για πάντα. **καλά & καλώς** • καλύτερα, **κάλλιστα** (επίρρ.). **καλύτερεύω** • αόρ. -εσσα & -εψα: (αμτβ. & μτβ.) γίνομαι καλύτερος ή κάνω κτ καλύτερο = βελτιώνομαι ή βελτιώνω ≠ χειροτερεύω: *Ο καιρός ~. Βλέπω ότι καλύτερευσε τον γραφικό σου χαρακτήρα. καλύτερευση* η. **καλοσύνη** η: ❶ *χωρίς πληθ.* η ψυχική διάθεση του καλού ανθρώπου. ❷ *με πληθ.* η καλή πράξη: *Κάνεις πολλές ~ τελευταία, τι τρέχει; καλοσυνάτος -η -ο. καλοσυνάτα* (επίρρ.). **καλπάζω**: (αμτβ.) ❶ (για άλογο) προχωρώ με βηματισμό γρήγορο, τρέχοντας: *εικόνες αλόγων που ~ αγέρωχα. ❷* (μτφ.) έρχομαι, συμβαίνω ή εξελίσσομαι με πολύ γρήγορο ρυθμό, τρέχω: *Η φαντασία σου ~. καλπασμός ο. καλπάζων -ουσα -ον*: αυτός που έρχεται, συμβαίνει ή εξελίσσεται με πολύ γρήγορο ρυθμό: ~ *αύξηση του πληθωρισμού/λευκαμία.*
κάκλη η: ❶ ειδικό κουτί με σχισμή στο επάνω μέρος, μέσα στο οποίο ρίχνονται τα ψηφοδέλτια κατά τις εκλογές. ❷ η διαδικασία και το αποτέλεσμα των εκλογών: *Στη μάχη της ~ ρίχνονται τα κόμματα.*
κάλπικος -η -ο: αυτός που δεν είναι αληθινός = κίβδηλος, ψεύτικος, πλαστός: ~ *νόμισμα/αγάπη.*
καλύπτω -ομαι • αόρ. *κάλυψα*, μπλ. *καλυμμένος*: (μτβ.) ❶ σκεπάζω εντελώς κτ με κτ άλλο, ώστε να μη φαίνεται ή να είναι προστατευμένο: *Κάλυπτε με τα χέρια το πρόσωπό της, για να μην την παίρνουν οι κάμερες. ❷* (μτφ.) προσπαθώ να αποκρύψω τη δράση ή τις ενέργειες κπ, ώστε να μην υποστεί τις συνέπειες: *Μην προσπαθείς να τον καλύψεις, ξέρω ότι είναι ένοχος. ❸* (μτφ.) ικανοποιώ ή αντεπεξέρχομαι στις οικονομικές, συναισθηματικές κτλ. απαιτήσεις: *Κάλυψε όλα τα έξοδα του ταξιδιού. ❹* περιγράφω, αναπτύσσω ένα θέμα

με λεπτομέρεια: *Η παρουσίαση κάλυψε το θέμα από όλες τις πλευρές. Όλα τα κανάλια θα καλύψουν το γεγονός. κάλυμμα* το: ❶ αντικείμενο ή εξάρτημα που χρησιμοποιείται για το κλείσιμο ή την προστασία άλλου. ❷ ύφασμα που χρησιμοποιείται για να καλύψει επιφάνεια: *το ~ του κρεβατιού. κάλυψη* η.

καλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ ζητώ από κπ να έρθει στον χώρο όπου μένω ή εργάζομαι ή εκεί όπου βρίσκομαι = προσκαλώ: *Τους καλέσαμε στο σπίτι για φαγητό. ❷* φωνάζω δυνατά, για να ακουστό: *Καλούσε απελπισμένους τους περαστικούς σε βοήθεια. ❸* (μτφ.) προσελκύω κπ ή κτ, ασκώ έλξη: *Η άγρια φύση τον καλούσε. ❹* προσπαθώ να επικοινωνήσω με κπ μέσω τηλεφώνου: *Σε καλούν στο τηλέφωνο. ❺* ως ανώτερη αρχή διατάζω κπ να παρουσιαστεί κάπου για κπ σκοπό: *Τον κάλεσαν στον στρατό. Κλήθηκε ως μάρτυρας υπεράσπισης. κλήση* η: ❶ τηλεφωνική επικοινωνία: *Η Πυροσβεστική δέχτηκε πολλές κλήσεις. αστική/υπεραστική ~. ❷* έγγραφη ειδοποίηση από αρχή: ~ *για υπερβολική ταχύτητα. κάλεσμα* το.

Το ουσ. *κλήση* προέρχεται από το ΑΕ *κλήσις* «πρόσκληση στο δικαστήριο». Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *εκκλησία, έγκλημα, κλητήρας* κτλ.

Προσοχή στην ορθογ. και σημασιολογική διαφορά με το ουσ. *κλίση*, που προέρχεται από το *κλίνω* (αλ.).

καμάρι το: ❶ αίσθημα υπερηφάνειας: *Κοιτούσε με ~ το δημιούργημά του. ❷ α.* οτιδήποτε για το οποίο υπερηφανεύεται κπ = καύχημα: *Το νέο μοντέλο είναι το ~ της αυτοκινητοβιομηχανίας. β.* (συνεκδ.) παιδί: *Το ~ μας δε γύρισε ακόμα. καμαρώνω*: ❶ (μτβ.) νιώθω υπερήφανος για κπ ή κτ = κανχιέμαι: *Καμάρωνε τα παιδιά της καθώς μεγάλωναν. ❷* (αμτβ.) έχω αίσθημα υπερηφάνειας. **καμαρωτός -ή -ό. καμαρωτά** (επίρρ.).

κάμερα η: μηχανή που χρησιμοποιείται για τη λήψη εικόνων στην τηλεόραση, τον κινηματογράφο ή τη φωτογραφία: *Είναι σκηνοθέτης που ξέρει να χειρίζεται πολύ επιδέξια την ~.*

καμπάνα η: ❶ μεταλλική κατασκευή που παράγει ήχο και χρησιμοποιείται κυρίως στις εκκλησίες για κάλεσμα των πιστών στις ακολουθίες: *Χτύπησαν οι ~ της Μητρόπολης. φωνή* ~: δυνατή και καθαρή φωνή. **για ποιον χτυπά η** ~: για κπ που έρχεται η σειρά του για κάτι δύσκολο ή δυσάρεστο: *Είπαν ότι κάποιον θα διώξουν για να δούμε ~!* ❷ βαριά ποινή

καλοσύνη → καλός
καλοσυνθίζω → καλοκαλότροπος → καλοκαλότυχος → καλοκαλοφαγός → καλοκαλοφτιαγμένος → καλοκαλοχτενισμένος → καλοκαλοψήνω → καλοκαλόφυχος → καλοκαλπάζω
καλπάζων → καλπάζω
καλπασμός → καλπάζω
κάκλη → κάκλη
κάκλη → κάκλη
κάκλη → κάκλη
καλύτερευση → καλός
καλύτερεύω → καλός
κάλυψη → καλύπτω
καλός → καλός
*καλοσύνη → καλοσύνη
καμάρι → καμάρι
καμαρώνω → καμάρι
καμαρωτά → καμάρι
καμαρωτός → καμάρι
κάμερα → κάμερα
καμιά → κανέναν
καμιά → κανέναν
*καμιά → καμιά
*καμιά → καμιά
καμπάνα

Κ

καμπάνια
κανόνας

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

καμπάνια
καμπή
καμπίσιος → κάμπος
κάμπος
καμπόσο → κάμποσος
κάμποσο → κάμποσος
καμπόσος → κάμποσος
κάμποσος
κάμπτω
καμπύλη → καμπύλος
καμπύλος
καμπυλότητα → καμπύλος
καμπυλωτός → καμπύλος
κάμψη → κάμπτω
καν
κανάλι
κάνει → κάνω
κανείς → κανένας
κανένα → κανένας
κανένας
*κάνη → κάννη
κάννη
κανονάει → κανόνι
κανόνας

που επιβάλλεται για σοβαρό παράπτωμα: Το δικαστήριο έριξε βαριές ~ στους εμπόρους του λευκού θανάτου.

καμπάνια η: εκστρατεία με σκοπό την ενημέρωση του κοινού για κτ: Άρχισε η προεκλογική ~ του κυβερνώντος κόμματος.

καμπή η: ❶ το σημείο όπου κάμπτεται μια ευθεία: Ο δρόμος κάνει ~ σ' αυτό το σημείο. ❷ (μτφ.) χρονική στιγμή καθοριστικών εξελίξεων που αλλάζουν τη μέχρι τώρα πορεία: Η στιγμή της επιλογής επαγγέλματος είναι μία κρίσιμη ~ της ζωής.

κάμπος ο: πεδιάδα: ο θεσσαλικός ~. **καμπίσιος -α -ο**: αυτός που κατοικεί ή συνδέεται με τον κάμπο: Εσείς οι ~ πού να ξέρετε από ορειβασία!

Από το μsn. κάμπος, και αυτό από το λατ. campus «πεδιάδα».

κάμποσος & [προφ.] καμπόσος -η -ο (αντων. αόρ.): δηλώνει αρκετά ικανοποιητική ποσότητα χωρίς ακριβή προσδιορισμό: Ήταν ~ μαζεμένοι. ~ φρούτα χάλασαν. **κάνω τον κάμποσο**: συμπεριφέρομαι σαν να είμαι σπουδαίος: Τώρα που έφυγε ο αντίπαλος, ~ και κανχιέται πως θα τον νικήσει. **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. κάμποσο & [προφ.] καμπόσο** (επίρρ.).

κάμπτω -ομαι • παθ. αόρ. **κάμφθηκα**: (μτβ.) ❶ [επίσ.] λυγίζω κτ ≠ ισιώνω: Αυτή η σιδερένια βέργα δεν κάμπτεται εύκολα! ❷ (μτφ.) κάνω κπ ή κτ να υποχωρήσει: Οι παρακλήσεις έκαμψαν τις αντιστάσεις των γονέων μας και μας επέτρεψαν να πάμε στην εκδρομή. **κάμψη** η: ❶ λύγισμα ενός μέλους του σώματος ή της σπονδυλικής στήλης: η ~ της μέσης. ❷ (μτφ.) μείωση ή πτώση ≠ αύξηση: Διαπιστώθηκε ~ των εξαγωγών το τελευταίο εξάμηνο.

καμπύλος -η -ο: αυτός που μοιάζει με σχήμα τόξου: ~ τροχιά. **καμπύλη** η: ❶ ΓΕΩΜ η καμπύλη γραμμή. ❷ πληθ. τα καμπύλα μέρη του γυναικείου σώματος (στήθος, γοφοί κτλ.): γυναίκα με ωραίες ~. **καμπυλότητα** η. **καμπυλωτός -ή -ό**: αυτός που έχει σχήμα καμπύλης: Το σκέπασμα του δοχείου είναι ~.

Από το ΑΕ καμπύλος < καμπή < ρ. κάμπτω.

καν (επίρρ.): χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε άρνηση: Έφυγε χωρίς ~ να μου μιλήσει. Ούτε ~ μας ρώτησε αν συμφωνούμε μαζί του!

κανάλι το: ❶ βαθύ και μακρύ αυλάκι για τη μεταφορά νερού που χρησιμοποιείται για πότισμα μιας περιοχής. ❷ φυσικό ή τεχνητό άνοιγμα σε θάλασσα, ποταμό κτλ., (και ειδικ.) η διώρυγα. ❸ (μτφ.) ζώνη συχνότητας από την οποία εκπέμπονται σήματα εικόνας και ήχου, και (συνεκδ.) σταθμός μετάδοσης στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο: τηλεοπτικό /ραδιοφωνικό /κρατικό /ιδιωτικό ~. ❹ (μτφ.) μέσο επικοινωνίας: Ανοίγει ~ επικοινωνίας μεταξύ κυβέρνησης και εργαζομένων.

κανένας & κανείς καμία & καμιά κανένα (αντων. αόρ.): ❶ (σε αρνητ. προτ.) χρησιμοποιείται για να δηλώσουμε αόριστα ότι ούτε για ένα πρόσωπο ή πράγμα δεν ισχύει ό,τι αναφέρεται στην πρόταση: ~ δεν ήρθε σήμερα. ~ στιγμή δεν ήταν καλύτερη από αυτή. ❷ αναφέρεται αόριστα και γενικά σε πρόσωπο, πράγμα, κατάσταση κτλ. = κάποιος: Μίλησε ~; Θεέ να παίξουμε ~ παιχνίδι; Αν δεν έρθει ~ γνωστός σύντομα, θα φύγουμε. ❸ (με αριθμούς, ποσοτικά ουσ. κτλ.) δηλώνει κοντινό μέγεθος, ποσότητα κτλ.: Ήταν ~ δεκαριά γνωστοί. Το ταξίδι διαρκεί ~ δίωρο. **κανένας** ο: γενικά και αόριστα ο καθένας, όλοι: Όταν ~ θέλει κάτι πολύ, το πετυχαίνει. **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάννη η: σωλήνας πυροβόλου όπλου μέσα από τον οποίο εκτοξεύεται το βλήμα: Έβαλε την ~ στον κρόταφο και απειλούσε να αυτοκτονήσει.

κανόνας ο: ❶ αρχές με βάση τις οποίες λειτουργεί κτ: ~ της Γραμματικής. Σέβομαι τους άγραφους ~. ❷ ό,τι συμβαίνει συνήθως ή ό,τι έχει καθιερωθεί να γίνεται ≠ εξαίρεση: Η σημερινή κακή εμφάνιση της ομάδας ήταν η εξαίρεση, όχι ο ~. **κατά** ~: συνήθως: Δεν έρχεται ~, αλλά για σένα θα κάνει μια εξαίρεση. ❸ όργανο με το οποίο χαράζουμε ευθείες γραμμές ή μετράμε το μήκος = χάρακας. ❹ ύμνος της εκκλησίας. **κανονικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σύμφωνος με τους υπάρχοντες κανόνες: Έτρεχα με ~ ταχύτητα. ❷ αυτός που είναι φυσιολογικός, που δεν παρουσιάζει ανωμαλία: Η θερμοκρασία σου είναι ~. ❸ αυτός που είναι κοντά στον μέσο όρο: Να μου βάλεις μια ~ μερίδα. **κανονικά**: (επίρρ.) ❶ σύμφωνα με τον νόμο, με τους κανόνες: ~, πρέπει να σε τιμωρήσω γι' αυτό που έκανες. ❷ ακριβώς, όπως προβλέπεται: Τα σχολεία θα λειτουργήσουν ~ αύριο, παρά την κακοκαιρία. **κανονικότητα** η: η ιδιότητα του κανονικού. **κανονίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ ορίζω

τους κανόνες που ρυθμίζουν κτ: *Έχω κανονίσει όλες τις λεπτομέρειες.* ② προγραμματίζω, σχεδιάζω κτ με άλλον: *Πότε κανονίσατε να βγούμε;* ③ αναγκάζω κπ να συμμορφωθεί = τιμωρώ: *Όταν έλθει ο πατέρας σου, θα σε κανονίσει!* **κανονισμός** ο: ① σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν τη λειτουργία ενός οργανισμού κτ., καθώς και το σχετικό έντυπο: *ο ~ της Βουλής. Κοίτα στην πρώτη σελίδα του ~ της πολυκατοικίας.* **κανονιστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την τήρηση ή την επιβολή κανονισμού.

κανόνι το: ① πυροβόλο όπλο που εκτοξεύει μεγάλα βλήματα σε μεγάλες αποστάσεις. ② (μτφ.) πρόσωπο που είναι πολύ καλό σε κτ: *Είναι ~ στη Φυσική.* **κανονάκι** το: ① μικρό κανόνι. ② μουσ. παραδοσιακό μουσικό όργανο. **κανονιά** η: βολή κανονιού και ο κρότος που ακολουθεί: *Η έκρηξη της φιάλης υγραερίου έμοιαζε με ~.* **κανονιέρης** ο: ① ο πυροβολητής. ② (μτφ.) ποδοσφαιριστής που βάζει πολλά γκολ. **κανονιοβολώ -ούμαι:** (μτβ.) ρίχνω βολές με κανόνι εναντίον κπ. **κανονιοβολισμός** ο: κανονιά: *Την ώρα της παρέλασης ακούστηκαν ~ από τον Λυκαβηττό.*

κάνω • μπλ. *καμωμένος:* (μτβ.) ① φτιάχνω, κατασκευάζω, δημιουργώ: *Έκανα και λίγα κουνιούρια.* ② α. γεννώ: *Έκανε κοριτσάκι.* β. παράγω: *Η ροδακινιά δεν έκανε φέτος ροδάκινα.* ③ τακτοποιώ, καθαρίζω: *Θα ~ πρώτα τα τζάμια και μετά το υπόλοιπο δωμάτιο.* ④ αποκτώ: *Έχω κάνει καλούς φίλους στην Κέρκυρα.* ⑤ προσφέρω: *Τι δώρο να σου ~; = χαρίζω.* ⑥ συχνά το ρ. **κάνω** με ουσιαστικό είναι συνώνυμο με ρήμα ομόρριζο με το ουσιαστικό: ~ *ταξίδι:* ταξιδεύω. ~ *συζήτηση:* συζητώ. ~ *θορυβό:* θορυβώ. ⑦ ασκώ κπ επάγγελμα: *Για ένα διάστημα έκανα πωλήτρια.* ⑧ καταβάλλω προσπάθειες, προκειμένου να πετύχω κτ: *Θα ~ ό,τι μπορώ! ~ το χρέος μου.* ⑨ ενεργώ εναντίον κπ: *Αν σε πειράξει, θα δεις τι θα του ~!* ⑩ φέρνω κπ σε κάποια ευχάριστη ή δυσάρεστη κατάσταση: *Υπόσχομαι να σε ~ ευτυχισμένη.* ⑪ αναγκάζω κπ να κάνει κτ: *Θα τον ~ να σου ζητήσει αμέσως συγγνώμη.* ⑫ έχω σημαντική επίδραση σε κπ ή κτ, συμβάλλω αποφασιστικά σε κτ: *Έκανε το κόμμα πρώτη πολιτική δύναμη.* ⑬ διορίζω, εκλέγω: *Τον έκαναν αρχηγό της ομάδας.* ⑭ προσποιούμαι: ~ *πως δεν έχει λεφτά.* ⑮ είμαι κατάλληλος για κπ ή κτ: *Δεν ~ για πρόεδρο.* ⑯ σε ερώτηση για την υγεία κπ: *Τι κά-*

νετε; ⑰ διανύω μια απόσταση: *Έκανα δύο χιλιόμετρα μέχρι να βρω φαρμακείο.* ⑱ χρειάζομαι ορισμένο χρόνο για κτ: *Έκαναν δύο μήνες να βγάλουν τα αποτελέσματα.* ⑲ προξενώ κτ σε κπ: *Το πολύ ξενίχτι δεν ~ καλό.* ⑳ *τριτοπρ.* κοστίζει, έχει: *Πόσο ~ αυτό; κά- νει:* *απρόσ. α.* για καιρικές συνθήκες: *Το Πάσχα έκανε πολύ κρύο.* β. επιτρέπεται: *Δεν ~ να μιλάς έτσι!*

καπέλο το: ① κάλυμμα του κεφαλιού, το οποίο φοράμε για λόγους κομψότητας, προφύλαξης ή επαγγελματικούς: *Φορούσε ένα κόκκινο ~.* ② (μτφ.) παράνομη αύξηση στην τιμή προϊόντος: *Πουλούσε τα κεράσια με ~.* **καπελώνω -ομαι:** (μτβ.) ① φοράω καπέλο σε κπ. ② (μτφ.) επιβάλλω τις θέσεις μου σε άλλους: *Κατηγόρησε το Δημοτικό Συμβούλιο ότι έχει καπελωθεί από τα κόμματα.* **καπέλωμα** το: το να επιβάλλει κπ τις θέσεις του σε μια ομάδα. **καπελάς** ο, **-ού** η: πρόσωπο που κατασκευάζει ή πουλάει καπέλα.

καπετάνιος ο, **-ισσα** η: ① κυβερνήτης πλοίου = πλοίαρχος: *Ο ~ έχει ανέβει στο κατάστρωμα.* ② θηλ. α. σύζυγος καπετάνιου. β. γυναίκα καπετάνιος. ③ ιστ αρχηγός σώματος οπλισμένων ανδρών = οπλαρχηγός: *Ήταν ~ στο αρματολίκι της Ρούμελης.* **καπετάν** ο • **άκλ.:** [οικ.] (με όνομα προσώπου) καπετάνιος: *ο ~ Ανδρέας.* ~ **φασαρία:** πρόσωπο που προκαλεί μεγάλη φασαρία ή αναστάτωση.

καπηλειό το: μικρή ταβέρνα. **κάπελας** ο: ιδιοκτήτης καπηλειού.

Από το ΑΕ *καπηλείον* «ταβέρνα».

καπηλεύομαι: (μτβ.) εκμεταλλεύομαι ιδεολογίες, ιδανικά ή πρόσωπα για το δικό μου συμφέρον: *Κάποιοι δικαστές καπηλεύονται την εξουσία που έχουν και ευνοούν άνομα συμφέροντα.* **καπηλεία** η. **κάπηλος** ο: αυτός που καπηλεύεται κπ ή κτ.

καπιταλισμός ο: πολ. οικονομικό και κοινωνικό σύστημα στο οποίο τα κεφάλαια των ιδιωτών αποτελούν τον βασικό παράγοντα της οικονομικής ζωής = κεφαλαιοκρατία. **καπιταλιστικός -ή -ό. καπιταλιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του καπιταλισμού.

Από το γαλλ. *capitalisme*, το οποίο προέρχεται από το *capital* κι αυτό με τη σειρά του από το λατ. *capitalis* (*caput* «κεφάλι»).

κανόνι
κανονιά → κανόνι
κανονιέρης → κανόνι
κανονίζω → κανόνας
κανονικά → κανόνας
κανονικός → κανόνας
κανονικότητα → κανόνας
κανονιοβολισμός → κανόνι
κανονιοβολώ → κανόνι
κανονισμός → κανόνας
κανονιστικός → κανόνας
κάνω
καπελάς → καπέλο
κάπελας → καπηλειό
καπέλο
καπελού → καπέλο
καπέλωμα → καπέλο
καπελώνω → καπέλο
καπετάν → καπετάνιος
καπετάνιος
καπετάνισσα → καπετάνιος
καπηλεία → καπηλεύομαι
καπηλειό
κάπηλος → καπηλεύομαι
καπιταλισμός
καπιταλιστής → καπιταλισμός
καπιταλιστικός → καπιταλισμός
καπιταλισμός
καπιταλιστρια → καπιταλισμός

Κ

καπνός
καρδιά

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κάπνα → καπνός
καπνιά → καπνός
καπνίζω → καπνός
κάπνισμα → καπνός
καπνιστήριο → καπνός
καπνιστής → καπνός
καπνίστρια → καπνός
καπνός
κάποιος
κάποτε
κάπου
κάπως
καραβάνι
καραντίνα
καρατόμηση → караτομώ
καρατομώ
καρβουνιάζω → карбунно
καρβουνο
καρδιά
καρδιακή → καρδιά
καρδιακός → καρδιά

καπνός ο • πληθ. *καπνά* (στη σημ. 2): ❶ μείγμα από αέρια και στερεά σωματίδια, το οποίο βγαίνει όταν καίμε κτ: *Ο ~ του τσιγάρου με ενοχλεί. γίνομαι ~*: εξαφανίζομαι: *Ο κλέφτης πήρε το πορτοφόλι και έγινε ~*. ❷ φυτό του οποίου τα φύλλα χρησιμοποιούνται για την κατασκευή τσιγάρων, πούρων κτλ.: *Τα ελληνικά ~ είναι καλής ποιότητας*. ❸ προϊόν από επεξεργασμένα φύλλα καπνού που το καπνίζουν ή το μασούν: *αρωματικός ~. καπνίζω -ομαι*: ❶ (μτβ. & με παρᾶλ. αντικ., για ἄνθρ.) εισπνέω και εκπνέω καπνό από τσιγάρο, πούρο κτλ.: *~ δύο πακέτα την ημέρα. ~ σαν φουγάρο*. ❷ (μτβ.) εκθέτω κπ ή κτ στην επίδραση του καπνού: *Το ταβάνι είναι καπνισμένο από τα κεριά*. ❸ (μτβ.) συντηρώ ορισμένες τροφές με έκθεσή τους σε καπνό που προέρχεται από φωτιά: *~ κρέας χοιρινό*. ❹ (αμτβ., για πργ.) βγάζω καπνό: *Το τζάκι ~. κάπνισμα* το: το να καπνίζει κανείς: *Απαγορεύεται το ~. καπνιστής ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που συνηθίζει να καπνίζει. **καπνιστήριο** το: ειδικός χώρος για κάπνισμα. **κάπνα** η: ❶ καπνός: *Τσούξαν τα μάτια μας από την ~*. ❷ καπνιά, αιθάλη: *Έπεσε ~ από την καπνοδόχο στο τζάκι*. **καπνιά** η: η μαύρη σκόνη που αφήνει ο καπνός: *Η σόμπα γέμισε ~*.*

κάποιος -α -ο (αντων. αόρ.) • & (κυρ. σε θέση ουσ.) [προφ.] γεν. εν. *καποιανού*, πληθ. *καποιανών*: ❶ αναφέρεται αόριστα και γενικά σε πρόσωπο, πράγμα, κατάσταση κτλ.: *Σε ζήτησε ~ στο τηλέφωνο. Για να μην έρθει, ~ πρόβλημα θα έχει!* ❷ δηλώνει ποσότητα, μέγεθος κτλ. που δεν είναι μεγάλο ή πολύ, αλλά ούτε και τόσο μικρό ή λίγο, ώστε να το αγνοήσουμε: *Βρήκα ~ δυσκολίες, αλλά όχι πολλές*. ❸ δηλώνει μέρος ενός συνόλου: *~ μπορεί να δεχθούν, αλλά όχι όλοι*. ❹ (ως επίθ., για πρόσ.) αυτός που είναι σπουδαίος, που έχει σημαντική θέση, δύναμη ή αξία: *Από τότε που κέρδισε το λαχείο, νομίζει ότι είναι ~. αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.*

κάποτε (επίρρ.): σε κπ χρονική στιγμή που δεν προσδιορίζεται, στο παρελθόν ή στο μέλλον: *Ήταν ~ ένας βασιλιάς. Θα σου απαντήσει ~, αλλά δεν ξέρω πότε.*

κάπου (επίρρ.): ❶ σε κπ σημείο που δεν προσδιορίζεται ακριβώς: *~ μέσα στο γραφείο είναι, αλλά δεν το βλέπω!* (και μτφ.) *~ πρέπει να έχω σφάλει κι εγώ!* ❷ (με επανάληψη) μερικές φορές, όχι συχνά: *~ ~ μας θυμάται και παίρνει τηλέφωνο*. ❸ (σε αριθμ. έκφρ.) για

ποσότητα που δεν προσδιορίζεται ακριβώς = περίπου: *Είναι ~ δέκα μαθητές.*

κάπως (επίρρ.): ❶ με κάποιον τρόπο που δεν προσδιορίζεται: *~ πρέπει να το λύσουμε και αυτό το θέμα. ~ έτσι έγινε και...* ❷ σε μικρό βαθμό ή ποσότητα = λίγο: *Είναι ~ φοβισμένη. Ζαλίζομαι ~.*

καραβάνι το: ❶ ομάδα ταξιδιωτών που ταξιδεύουν μαζί, κυρίως στην έρημο, με καμήλες και άλλα ζώα: *~ Βεδουϊνων διασχίζουν τη Σαχάρα*. ❷ (μτφ.) μεγάλη ομάδα ανθρώπων που μετακινούνται προς μια περιοχή: *~ προσφύγων.*

Από τη μsn. λ. *καραβάνι* και αυτή με τη σειρά της από την περσική *karwan*.

καραντίνα η: απομόνωση ανθρώπων ή ζώων όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι μπορεί να μεταδώσουν επιδημίες: *Τα κοπάδια μπήκαν σε ~, επειδή εντοπίστηκε κρούσμα μελιταίου πυρετού.*

καρατομώ -ομαι: (μτβ.) ❶ κόβω το κεφάλι κπ = αποκεφαλίζω: *Στη Γαλλική Επανάσταση πολλοί αντίπαλοι του Ροβεσπιέρου караτομήθηκαν*. ❷ (μτφ.) διώχνω κπ από τη θέση του = απολύω: *Μετά τις αποκαλύψεις του Τύπου, караτομήθηκε η ηγεσία της Αστυνομίας. караτόμηση* η.

Από το ΑΕ ρ. *καρατομῶ*, σύνθετο από τα *κάρα* «κεφάλι» + *τομῶ* (< *τομή* < ρ. *τέμνω* «κόβω»).

καρβουνο το: στερεό καύσιμο που είτε βγαίνει από τη γη είτε παράγεται από το κάψιμο ξύλου = [επίσ.] άνθρακας. **καρβουνιάζω**: (αμτβ.) γίνομαι καρβουνο.

καρδιά η: ❶ ΙΑΤΡ κοίλο μυϊκό όργανο που λειτουργεί ως αντλία για την κυκλοφορία του αίματος και βρίσκεται στο αριστερό μέρος του ανθρώπινου θώρακα: *εγχείρηση καρδιάς*. ❷ το κέντρο των συναισθημάτων του ανθρώπου: *Θα περάσεις καλά μαζί του, έχει χροστή ~. από καρδιάς/με όλη μου την ~/από τα βάθη της καρδιάς μου*: με πλήρη ειλικρίνεια και αγάπη. *γελώ με την ~ μου*: γελάω πάρα πολύ. *πήγε να σπάσει η ~ μου*: φοβήθηκα πολύ. *το λέει η ~ του*: έχει πολύ θάρρος. ❸ το κέντρο, το μέσο (τοπικά ή χρονικά): *στην ~ της Βενετίας, στην πλατεία του Αγίου Μάρκου. Στην ~ του καλοκαιριού ξέσπασε μια απίστευτη κακοκαιρία*. ❹ (μτφ.)

το κεντρικό στοιχείο, η ουσία: *H ~ της κρίσης εντοπίζεται στις κακές τους σχέσεις.* ❸ το εσωτερικό τμήμα, το τρυφερό μέρος ενός φυτού ή καρπού: *η ~ του μαρουλιού.* **καρδιακός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με την καρδιά και τη λειτουργία της: *Υπέστη βαρύ ~ επεισόδιο.* ❷ αυτός με τον οποίο μας συνδέουν στενοί συναισθηματικοί δεσμοί: *Μεγαλώσαμε μαζί, είμαστε φίλοι ~.* **καρδιακός ο, -ή η:** πρόσωπο που πάσχει από την καρδιά του.

καρέκλα η: ❶ έπιπλο που χρησιμοποιείται ως κάθισμα για ένα άτομο και έχει στήριγμα για την πλάτη: *Αγόρασε καινούριες ~ για το γραφείο του.* ❷ (μτφ.) αξίωμα ή θέση: *Δε νοιάζεται για τον λαό, τον ενδιαφέρει μόνο η ~ του υπουργού.*

καρκίνος ο: ❶ ΙΑΤΡ κακοήθης όγκος που δημιουργείται στους ιστούς των ανθρώπων ή των ζώων: *~ των πνευμόνων.* ❷ **Καρκίνος ο:** α. ΑΣΤΡΟΝ ονομασία αστερισμού. β. ΑΣΤΡΟΛ το τέταρτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό. **καρκινογόνος -ος & [προφ.] -α -ο:** αυτός που προκαλεί ή ευνοεί την εμφάνιση της ασθένειας του καρκίνου: *Σε πολλά τρόφιμα ανιχνεύτηκαν ~ ουσίες.*

καρπός ο: ❶ προϊόν φυτού: *Το κεράσι είναι ~ της κερασιάς.* ❷ (μτφ.) προϊόν ανθρώπινης δραστηριότητας: *Το βιβλίο αυτό είναι ~ έρευνας δέκα ετών. Απολαμβάνει τους ~ των κόπων του.* ❸ ΑΝΑΤ το τμήμα του χεριού ανάμεσα στο μπράτσο και στο χέρι. **καρπερός -ή -ό:** ❶ αυτός που δίνει πολλούς καρπούς: *~ χωράφι = γόνιμος, εύφορος.* ❷ (για άνθρωπο ή ζώο) αυτός που γεννά πολλά παιδιά: *~ αγελάδα.* **καρπίζω:** (αμτβ.) βγάζω καρπούς. **καρπόνωμα:** (μτβ.) αποκομίζω κέρδος ή ωφέλεια από κτ: *Δουλεύουν όλοι, αλλά πάντα αυτός ~ τη δόξα.*

καρποφόρος -α -ο: ❶ αυτός που παράγει καρπούς: *~ δέντρο.* ❷ (μτφ., για ενέργεια κτλ.) αυτός που αποβαίνει ωφέλιμος = γόνιμος: *Η συνάντησή τους ήταν πολύ ~.* **καρποφορώ:** (αμτβ.) ❶ παράγω καρπούς: *Οι λεμονιές αυτές ~ δύο φορές τον χρόνο.* ❷ (μτφ., για ενέργεια, δραστηριότητα) έχω θετικά αποτελέσματα = αποδίδω: *Καρποφόρησαν οι διαπραγματεύσεις.* **καρποφορία η.**

κάρτα η: ❶ μικρό ορθογώνιο κομμάτι από σκληρό χαρτί ή πλαστικό στο οποίο αναγράφονται ή πιστοποιούνται τα στοιχεία του κατό-

χου: *~ απεριορίστων διαδρομών* (σε μέσο μαζικής μεταφοράς). *επαγγελματική ~* (δηλώνει το επάγγελμα, τη διεύθυνση, το τηλέφωνο κτλ. κπ). *πιστωτική ~* (χρησιμοποιείται αντί χρημάτων). ❷ ορθογώνιο κομμάτι από σκληρό χαρτί με κπ παράσταση στη μια πλευρά, το οποίο στέλνουμε ταχυδρομικά σε φίλους ή γνωστούς: *χριστουγεννιάτικη ~.* ❸ ΑΘΛ **κόκκινη/κίτρινη ~:** κάρτα με την οποία ο διαιτητής βγάζει από το παιχνίδι ή προειδοποιεί παίκτη. ❹ ΤΕΧΝΟΛ εξάρτημα του υπολογιστή: *~ ήχου/γραφικών.*

καρύδι το: ❶ καρπός της καρυδιάς. **κάθε καρυδιάς ~:** πλήθος ανθρώπων κάθε είδους: *Στο πάρτι είχε μαζευτεί ~.* **σκληρό ~:** άτομο που έχει χαρακτήρα και συμπεριφορά σκληρή ή προβάλλει ισχυρή αντίσταση σε κτ. ❷ [οικ.] προεξοχή στη μέση του λαιμού. **καρυδιά η:** είδος δέντρου. **καρυδένιος -α -ο:** αυτός που είναι από ξύλο καρυδιάς. **καρυδώνω:** (μτβ.) πιέζω κπ στον λαιμό, στο καρύδι, για να τον σκοτώσω = στραγγαλίζω.

καρφί το: ❶ μακρόστενο μεταλλικό αντικείμενο με μια μυτερή και μια πιο πλατιά πλευρά, το οποίο χρησιμεύει στη στήριξη ή συναρμο-λόγηση αντικειμένων ή κατασκευών: *Κρέμασα τον πίνακα με ένα ~.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) άνθρωπος που αποκαλύπτει σε τρίτους πράξεις άλλου: *Αν το πεις στον διευθυντή, θα είσαι μεγάλο ~.* ❸ [προφ.] (μτφ.) προσβλητικό σχόλιο που με πλάγιο τρόπο δηλώνει αυτό που πραγματικά θέλουμε να πούμε: *Συνεχώς έρχιχνε ~ στην πεθερά της.* ❹ ΑΘΛ (στο βόλεϊ, τένις κτλ.) αιφνιδιαστικό και δυνατό χτύπημα της μπάλας προς την αντίπαλη περιοχή. **καρφώνω -ομαι** (μτβ.). **καρφωμα το.** **καρφωτός -ή -ό.** **καρφωτά** (επίρρ.).

καρφίτσα η: ❶ μικρή και λεπτή μεταλλική βελόνα, μυτερή από τη μια πλευρά και με στρογγυλή κεφαλή από την άλλη, που χρησιμοποιείται στη ραπτική. **δεν πέφτει ~:** για μέρος που έχει πάρα πολύ κόσμο. ❷ κόσμημα που φοριέται συνήθως στο πέτο. **καρφιτσώνω -ομαι** (μτβ.). **καρφίτσωμα το.**

κάστρο το: κτίσμα περιστοιχισμένο από πανύψηλους τοίχους, που προστάτευε την πόλη και τους κατοίκους της από τους εισβολείς = φρούριο, οχυρό: *το ~ της Δημητσάνας.*

κατα- κατ- καθ- & κατά- κάτ- κάθ-: ως α΄ συνθ. δηλώνει: ❶ α. κάτω, προς τα κάτω: *κατέρχομαι.* β. (μτφ.) ηρεμία, σταμάτημα κπ αναταραχής: *καταλαγιάζω.* ❷ ότι αυτό που εκφρά-

καρέκλα
καρκινογόνος → καρκίνος
καρκίνος
καρπερός → καρπός
καρπίζω → καρπός
καρπός
καρποφορία → καρποφόρος
καρποφόρος
καρποφορώ → καρποφόρος
καρπόνωμα → καρπός
κάρτα
καρυδένιος → καρύδι
καρύδι
καρυδιά → καρύδι
καρυδώνω → καρύδι
καρφί
καρφίτσα
καρφίτσωμα → καρφίτσα
καρφιτσώνω → καρφίτσα
καρφωμα → καρφί
καρφώνω → καρφί
καρφωτός → καρφί
κάστρο
κατ' → κατά¹
κατ- → κατα-
κάτ- → κατα-

Κ

κατά
καταδικάζω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

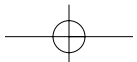
κατ' αρχάς → σχ. καταρχήν
κατ' αρχήν → καταρχήν
κατ' εξοχήν → κατεξοχήν
κατ' ευθείαν → κατευθείαν
κατά → κατά¹
κατα-
κατά- → κατα-
κατά¹
κατά² → κατά¹
καταβάλλω
κατάβαση → κατεβαίνω
καταβολή → καταβάλλω
καταβρέχω → κατα-
καταγγελία → καταγγέλλω
καταγγέλλω
καταγίνομαι
κάταγμα
κατάγομαι
καταγραφή → καταγράφω
καταγράφο
καταγωγή → κατάγομαι
καταδεικνύω
καταδεικτικός → καταδει-
κνύω
κατάδειξη → καταδεικνύω
καταδεικτικός → καταδέχο-
μαι
καταδεικτικότητα → καταδέ-
χομαι
καταδέχομαι
καταδίδω
καταδικάζω
καταδικαστέος → καταδικά-
ζω
καταδικαστικά → καταδικά-
ζω
καταδικαστικός → καταδι-
κάζω
καταδική → καταδικάζω
καταδιωκτικό → κατα-
καταδιωκτικός → κατα-
καταδιώκω → κατα-
καταδιώξη → κατα-
καταδότης → καταδίδω
καταδότρια → καταδίδω
καταδυναστεύω → κατα-

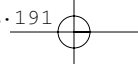
ζει το β' συνθ. γίνεται ή ισχύει σε μεγάλο βαθμό ή απολύτως: **κατακοκκινίζω, κατά-καρδα.** ❸ το μέσο της χρονικής περιόδου που δηλώνει το β' συνθ.: **κατακαλόκαιρο, κατα-μεσημερο.** ❹ εναντιότητα, βία, πίεση: **καταπιέζω.** ❺ κατάταξη: **καταμετρώ.**
κατά¹ & (πριν από φωνήεν) κατ' & καθ' (πρόθ.): δηλώνει ❶ (+ αιτ.) τον τρόπο με τον οποίο γίνεται κτ: ~ **λάθος/τύχη/σύμπτωση/κανόνα.** ❷ (+ γεν.) αντίθεση, εναντίωση σε κτ ή κπ = **εναντίον ≠ υπέρ:** **Είναι ~ της θανατικής ποινής.** ❸ (+ αιτ.) αναφορά σε ορισμένη θεωρία ή άποψη κάποιου = σύμφωνα με: ~ **τον Αριστοτέλη/γενική ομολογία.** ❹ (+ αιτ./επίρρ.) τοπικό ή χρονικό σημείο κοντινό σε αυτό που αναφέρουμε: **Θα έλθει ~ τις 10. Έλα ~ δω.** ❺ (+ αιτ.) επιμερισμό, κατανομή ενός συνόλου σε μέρη: **Έφτασαν ~ ομάδες και όχι όλοι μαζί. κατά²** (επίρρ.): αρνητικά, εχθρικά = **εναντίον ≠ υπέρ:** **Ψήφισε ~ κατά τα:** αρνητικά σημεία μιας κατάστασης = **μειονεκτήματα ≠ υπέρ:** **Βρήκα περισσότερα τα ~ της πρότασής του, οπότε αρνήθηκα.**
καταβάλλω -ομαι • πρτ. **κατέβαλα**, αόρ. **κατέβαλα**, παθ. αόρ. **καταβλήθηκα**, μππ. **καταβεβλημένος & [σπάν.] καταβλημένος:** (μτβ.) ❶ νικώ, φθείρω κτ: **Μην αφήσεις το άγχος να σε ~. Τον κατέβαλε η αρρώστια. = καταπονώ.** ❷ διαθέτω τις σωματικές ή ψυχικές μου δυνάμεις σε κτ: ~ **υπεράνθρωπες προσπάθειες να είμαι υπομονετικός.** ❸ [επίσ.] δίνω χρηματικό ποσό ≠ εισπράττω: **Τα χρήματα καταβάλλονται στην τράπεζα. καταβολή** η.
καταγγέλλω -ομαι • πρτ. **κατήγγελλα**, αόρ. **κατήγγελα & κατάγγελα**, παθ. αόρ. **καταγγέλθηκα:** (μτβ.) ❶ κάνω μήνυση εναντίον κτ: **Κατήγγειλαν τη ληστεία στο αστυνομικό τμήμα.** ❷ αναφέρω παράνομη πράξη, εκφράζω δημόσια την αντίθεσή μου εναντίον προσώπου ή ενέργειας: **Οι οικολόγοι κατήγγειλαν την καταστροφή. καταγγελία** η.
καταγίνομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.)

ασχολούμαι σοβαρά και με επιμονή με κτ: **Τελευταία ~ με την ποίηση.**
κάταγμα το: ΙΑΤΡ σπάσιμο κόκαλου: ~ **της σπονδυλικής στήλης/κρανίου.**
κατάγομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.) προ-έρχομαι από κάπου (τόπο, οικογένεια, φυλή): ~ **από την Ελλάδα. ~ από μεγάλη οικογένεια πολιτικών. καταγωγή** η.
καταγράφω -ομαι • αόρ. **κατέγραφα**, παθ. αόρ. **καταγράφηκα & -φθηκα**, μππ. **καταγραμμένος & [επίσ.] καταγεγραμμένος:** (μτβ.) ❶ γράφω επίσημα στοιχεία κατά σειρά ή σε κατάλογο: ~ **στατιστικά στοιχεία.** ❷ παρατηρώ και σημειώνω ειδικά στοιχεία, γεγονότα: **Οι σειсмо-γράφοι ~ από χθες σεισμικές δονήσεις.** ❸ εκθέτω γραπτά εντυπώσεις, απόψεις κτλ.: **Ο ποιητής ~ εντυπώσεις της παιδικής του ηλικίας.** ❹ αποτυπώνω εικόνες, ήχους χρησιμοποιώντας τεχνικά μέσα (κάμερα, μαγνητόφωνο, φωτογραφική μηχανή κτλ.): **Οι κάμερες κατέγραψαν τα επεισόδια. καταγραφή** η.
καταδεικνύω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) δείχνω, φανερώνω κτ με σαφήνεια = αποδεικνύω: **Θα καταδείξω ευθύς αμέσως την ορθότητα του συλλογισμού μου. κατάδειξη** η. **καταδεικτικός -ή -ό.**
καταδέχομαι: (μτβ.) ❶ (συνήθ. για άνθρ. διαφορετικής κοινωνικής τάξης) συναναστρέφομαι κτ ή έχω επαφή με κτ χωρίς να δείχνω υπεροψία: **Σε αντίθεση με την οικογένειά της, η Μαρία πάντα μας καταδέχονταν.** ❷ δέχομαι να κάνω κτ που κανονικά δε θεωρώ αντάξιό μου: **Δεν καταδέχεται να μας απαντήσει! καταδεκτικός -ή -ό ≠ ακατάδεκτος. καταδεκτικότητα** η.
καταδίδω: (μτβ.) φανερώνω σε κτ πράξεις άλλων, συνήθως παράνομες ή μυστικές = προδίδω: **Κατέδωσε τους συνεργάτες του στον εχθρό. καταδότης ο, -τρια** η.
καταδικάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ μετά από δίκη, κρίνω κτ ένοχο και του επιβάλλω ποινή ≠ αθωώνω: **Το δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο σε τριετή φυλάκιση.** ❷ εκφράζω δη-

Σύνθετα με κατα-

προς τα κάτω κατέρχομαι	καταπραϊντικό κατάσβεση κατατρομάζω	καταπνύχω κατεπειγόντως κατεπειγών	καταναγκάζω καταναγκασμός καταναγκαστικός	κατάταξη καταμέτρηση
σε μεγάλο βαθμό, πάρα πολύ	κατατρομοκρατώ	βία, εναντίον	καταπίεση	
καταβρέχω	καταχαρούμενος	καταδιωκτικό	καταπιεστής	
καταδυναστεύω	κατάχλωμος	καταδιωκτικός	καταπιεστικός	
κατάκοπος	καταχρεωμένος	καταδιώκω	κατατρέχω	
κατάπτωση	καταψύκτης	καταδιώκω	καταψηφίζω	
	κατάψυξη	καταδιώξη	καταψηφισή	

μόσια και με έντονο τρόπο την αντίθεσή μου σε κπ ή κτ ≠ επιδοκιμάζω: *Οι φοιτητές ~ τον πόλεμο στο Ιράκ.* ❸ εμποδίζω κτ να έχει καλή εξέλιξη: *Τα ελαττώματά του καταδίκασαν τη σχέση του.* **καταδίκη** η. **καταδικαστικός -ή -ό.** **καταδικαστικά** (επίρρ.). **καταδικαστέος -α -ο:** αυτός που πρέπει να καταδικάζεται ή να καταδικαστεί.

καταδύομαι: (αμβ.) βυθίζομαι στο νερό ≠ αναδύομαι: *Οι δύτες ~ σε μεγάλο βάθος.* **κατάδυση** η: ❶ βύθιση στο νερό. ❷ αθλ πληθ. άθλημα κατά το οποίο οι αθλητές βουτούν σε πηλίνα από βαθύρα. **καταδύτης** ο, **-ύτρια** η.

καταζητώ -ούμαι: (μτβ.) αναζητώ κπ που έχει διαπράξει αδίκημα, για να τον συλλάβω: *Ο ληστής ~ από τις αρχές.* **καταζητούμενος** ο, **-η** η.

καταθέτω -τίθεται • αόρ. **κατέθεσα** & **κατάθεσα**, αόρ. **κατατέθηκα** & [επίσ.] **κατετέθηκα**, μπλ. **κατατεθειμένος:** (μτβ.) ❶ δίνω πληροφορίες για κπ γεγονός στην αστυνομία ή στο δικαστήριο: *Όλοι οι μάρτυρες κατέθεσαν υπέρ της.* ❷ δίνω χρηματικό ποσό σε τράπεζα για αποταμίευση, δωρεά κτλ.: *Κατέθεσα στον λογαριασμό του 3.000 ευρώ.* ❸ τοποθετώ κτ κάπου με επισιμότητα: *Οι μαθητές κατέθεσαν στεφάνι στο μνημείο.* ❹ δίνω, παρουσιάζω σε δημόσιο οργανισμό ή υπηρεσία επίσημα έγγραφα ή άλλα στοιχεία: *Κατέθεσα όλα τα απαραίτητα έγγραφα.* *Κατατέθηκε νομοσχέδιο προς ψήφιση.* ❺ σχ. **θέτω.** **κατάθεση** η. **καταθέτης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που καταθέτει (σημ. 2).

Από το ΑΕ ρ. **κατατίθημι, κατατίθεται** «αποθέτω, τοποθετώ κάτω, πληρώνω», το οποίο ήδη κατά την ελνστ. εποχή σήμαινε «δίνω μαρτυρία».

καταθλίβω -ομαι • αόρ. **κατέθλιψα**, απαρ. **καταθλίψει:** (μτβ.) προκαλώ σε κπ πολύ μεγάλη θλίψη, έντονα άσχημη διάθεση: *Τα έρημα τοπία με ~.* **κατάθλιψη** η: ψυχολ ψυχική αρρώστια που χαρακτηρίζεται από απαισιοδοξία, απογοήτευση και απώλεια ενδιαφέροντος για τη ζωή. **καταθλιπτικός -ή -ό.** **καταθλιπτικά** (επίρρ.). **καταθλιπτικός** ο, **-ή** η: πρόσωπο που υποφέρει από κατάθλιψη.

Από το ΑΕ ρ. **καταθλίβω** «προκαλώ κατάθλιψη».

καταιγίδα η: έντονη βροχή με δυνατό άνεμο και αστραπές = νεροποντή: *Σφοδρή ~ ξέσπασε.*

Από το ΑΕ ρ. **καταιγίζω** «εφορμώ σαν θύελλα».

καταιγισμός ο: ❶ το να ρίχνει κπ αντικείμενα εναντίον στόχου ασταμάτητα και με ορμή: *Οι διαδηλωτές δέχτηκαν ~ από πέτρες και ξύλα.*

❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός για κπ που μας έρχεται με ιδιαίτερη ένταση και συχνότητα = χειμάρρος, πληθώρα: ~ *ειδήσεων/πληροφοριών.* **καταιγιστικός -ή -ό:** ~ *πυρά.* **καταιγιστικά** (επίρρ.).

κατάκοιτος -η -ο: αυτός που παραμένει στο κρεβάτι, επειδή έχει κπ σοβαρή αρρώστια ή λόγω γηρατειών: *Η γιαγιά τα τελευταία πέντε χρόνια ~.*

κατακόρυφος -η -ο: ❶ αυτός που έχει φορά προς το κέντρο της γης, τέμνοντας νοητά τον ορίζοντα κάθετα ≠ οριζόντιος: ~ *γραμμής/άξονας.*

❷ (μτφ.) απότομος και πολύ μεγάλος: *Σημειώθηκε ~ άνοδος της ανεργίας.* **κατακόρυφος** η: (ενν. γραμμή). **κατακόρυφο** το: το ανώτερο σημείο = αποκορύφωμα: *Η αγωνία έχει φτάσει στο ~.* **κατακόρυφα** (επίρρ.).

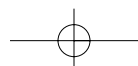
κατακραυγή η: έντονη δημόσια αντίθεση σε πράξη ή γεγονός που δε μας αρέσει ή με το οποίο διαφωνούμε: *Τα σκληρά αυτά μέτρα προκάλεσαν την ~ όλου του πολιτικού κόσμου.*

κατακρίνω -ομαι • πρτ. και αόρ. **κατέκρινα:** (μτβ.) εκφράζω την αντίθεσή μου, αποδοκιμάζω τις πράξεις ή τη συμπεριφορά κπ: *Την ~ για το ψέμα που είπε.* **κατακριτέος -α -ο:** αυτός που πρέπει να κατακρίνεται.

κατακτώ & -άω -ιέμαι & -ώμαι: (μτβ.) ❶ με στρατιωτικές δυνάμεις υποτάσσω και έχω στην κυριαρχία μου χώρα ή περιοχή: *Οι Γερμανοί κατέκτησαν πολλές ευρωπαϊκές πόλεις την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.* ❷ καταφέρνω να πετύχω έναν δύσκολο στόχο: *Οι Σοβιετικοί κατέκτησαν πρώτοι το διάστημα.* ❸ (μτφ.) καταφέρνω να κερδίσω την εμπιστοσύνη, την καλή γνώμη ή τη συμπάθεια κπ: *Με την εργατικότητα του κατέκτησε τους συναδέλφους του.* **κατάκτηση** η: το να κατακτά κανείς κπ ή κτ και αυτό που κατακτά. **κατακτητής** ο, **-ήτρια** η. **κατακτητικός -ή -ό.** **κατακτητικά** (επίρρ.). **κατακτητικότητα** η.

καταλαβαίνω • αόρ. **κατάλαβα:** (μτβ.) ❶ κατανοώ κτ, χρησιμοποιώ το μυαλό για να συλλάβω το νόημά του: *Δεν μπορεί να καταλάβει τα νομικά θέματα.* *Δεν ~ ισπανικά.* **κάνω ό,τι ~:** *κάνω ό,τι νομίζω ότι είναι σωστό.* ❷ αντιλαμβάνομαι κπ ή κτ με τις αισθήσεις μου: *Δεν είχα καταλάβει ότι το φαγητό ήταν καυτό.* ❸ συναισθάνομαι τα ιδιαίτερα προβλήματα ή τις ανησυχίες κπ: ~ *την απογοήτευσή του.* *Οι*

καταδύομαι
κατάδυση → καταδύομαι
καταδύτης → καταδύομαι
καταδύτρια → καταδύομαι
καταζητούμενη → καταζητώ
καταζητούμενος → καταζητώ
καταζητώ
κατάθεση → καταθέτω
καταθέτης → καταθέτω
καταθέτρια → καταθέτω
καταθέτω
καταθλίβω
καταθλιπτικά → καταθλίβω
καταθλιπτική → καταθλίβω
καταθλιπτικός → καταθλίβω
κατάθλιψη → καταθλίβω
καταιγίδα
καταιγισμός
καταιγιστικά → καταιγισμός
καταιγιστικός → καταιγισμός
κατακαλόκαιρο → κατακατάκαρδα → κατακατάκοιτος
κατακοκινίζω → κατακατάκοπος → κατακατακόρυφα → κατακόρυφος
κατακόρυφο → κατακόρυφος
κατακόρυφος
κατακραυγή
κατακρίνω
κατακριτέος → κατακρίνω
κατάκτηση → κατακτώ
κατακτητής → κατακτώ
κατακτητικά → κατακτώ
κατακτητικός → κατακτώ
κατακτητικότητα → κατακτώ
κατακτητικώς → κατακτώ
κατακτήτρια → κατακτώ
κατακτώ
καταλαβαίνω

K

καταλαμβάνω
κατάλυω

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- καταλαγιάζω → κατακαταλαμβάνω
- καταλήγω
- καταληκτικά → καταλήγω
- καταληκτικός → καταλήγω
- καταληκτικώς → καταλήγω
- κατάληξη → καταλήγω
- καταληπτός → καταλαβαίνω
- καταλήφθηκα → καταλαμβάνω
- κατάληψη → καταλαμβάνω
- καταληψίας → καταλαμβάνω
- κατάλληλα → κατάλληλος
- κατάλληλος
- καταλληλότητα → κατάλληλος
- καταλήλωσ → κατάλληλος
- καταλογισμός → καταλογίζω
- κατάλογος
- κατάλοιπο → κατάλοιπος
- κατάλοιπος
- κατάλυμα → κατάλυω¹
- κατάλυση → κατάλυω²
- κατάλυτης → κατάλυω²
- καταλυτικά → κατάλυω²
- καταλυτικό → κατάλυω²
- καταλυτικός → κατάλυω²
- κατάλυω¹
- κατάλυω²

γονείς του δεν τον ~. **καταληπτός -ή -ό:** αυτός που τον καταλαβαίνουμε εύκολα.

Από το ΑΕ ρ. **καταλαμβάνω** «συλλαμβάνω με τον νου, κατανοώ» (< κατά + λαμβάνω). **σχ. καταλαμβάνω.**

καταλαμβάνω -ομαι • αόρ. *κατέλαβα*, απαρ. *κατάλαβει*, παθ. αόρ. *καταλήφθηκα* & [επίσ.] *κατελήφθην*, απαρ. *καταληφθεί*, μπλ. *κατειλημμένος*: (μτβ.) ❶ κυριεύω μια χώρα, περιοχή κτλ.: *Αμερικανικά στρατεύματα κατέλαβαν τις βόρειες περιοχές του Ιράκ.* ❷ μπαίνω κάπου παρόνομα και δεν επιτρέπω να γίνεται οποιαδήποτε εργασία μέχρι να γίνει αυτό που απαιτώ, κάνω κατάληψη: *Οι διαδηλωτές κατέλαβαν το δημαρχείο, ζητώντας την απόσυρση του μέτρου.* ❸ αποκτώ αξίωμα ή θέση: *Η ομάδα κατέλαβε την τρίτη θέση στο πρωτάθλημα.* ❹ έχω έκταση: *Το άρθρο του ~ το ένα τρίτο του περιοδικού.* ❺ (για έντονο συναίσθημα, ψυχική κατάσταση, κυρίως αρνητική) κυριεύω: *Τον κατέλαβε η μελαγχολία. ~ κπ εξαπίνης/εξ απροόπτου* [επίσ.]: αφηνιάζω κπ, τον βρίσκω απροετοίμαστο. **κατάληψη** η: η πράξη του καταλαμβάνω με τις σημ. 1, 2 & 3 και ο χώρος που καταλαμβάνεται με τη σημ. 2. **καταληψίας** ο, η,

καταλαβαίνω - καταλαμβάνω: εκτός από τη σημασιολογική διάκριση, προσοχή και στη μορφολογική διαφορά, καθώς σχηματίζουν διαφορετικά τον αόρ.: *καταλαβαίνω - κατάλαβα*, αλλά *καταλαμβάνω - κατέλαβα*.

καταλήγω • αόρ. *κατέληξα*: (αμτβ.) ❶ έχω ως τέρας ή τελικό αποτέλεσμα = φτάνω, οδηγώ: *Ο δρόμος ~ σε αδιέξοδο.* ❷ (μτφ.) οδηγούμαι σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα ή συμπέρασμα: *Μετά από πολύωρες συνομιλίες, κατέληξαν σε κοινή απόφαση.* ❸ οδηγούμαι σε άσχημη κατάσταση = καταντώ: *Με τις παρέες που έμπλεξε ήταν λογικό να καταλήξει στη φυλακή.* ❹ [επίσ.] πεθαίνω: *Ο ασθενής κατέληξε στις 12:30.* **κατάληξη** η: ❶ τελικό ή οριστικό αποτέλεσμα = τέλος, τελείωμα ≠ έναρξη, αρχή: *Η προσπάθειά του να σώσει τον εγκλωβισμένο είχε τραγική ~.* ❷ ΓΛΩΣΣ το μέρος μιας κλιτής λέξης που μεταβάλλεται: *Η ~ του ρήματος λέω είναι -ω.* **καταληκτικός -ή -ό. καταληκτικά** (επίρρ.).

κατάλληλος -η -ο: αυτός που ταιριάζει σε κπ ή κτ ή αυτό που καλύπτει απόλυτα τις ανάγκες

για κτ = πρόσφορος, ταιριαστός ≠ ακατάλληλος, αταίριαστος: *Το φόρεμα είναι ~ μόνο για δεξιώσεις.* **καταλληλότητα** η: η ιδιότητα του κατάλληλου ≠ ακαταλληλότητα: *Εξετάστηκε η ~ των προϊόντων για κατανάλωση.* **κατάλληλα & καταλήλως** (επίρρ.).

καταλογίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ υπεύθυνο για κτ: *Του καταλόγισαν τη χρεωκοπία της εταιρείας.* ❷ χρεώνω κτ σε κπ, υπολογίζω: *Ο διαιτητής δεν καταλόγισε το πέναλτι.* **καταλογισμός** ο: ❶ το να καταλογίζεται σε κπ η ευθύνη για κτ: ~ *ευθυνών.* ❷ ΝΟΜ η ικανότητα του ατόμου να έχει συναίσθηση των πράξεών του και των συνεπειών τους: *Το δικαστήριο θεώρησε ότι λόγω ψυχοσθένειας δεν είχε ικανότητα για ~.* ❸ χρέωση, υπολογισμός ενός πράγματος σε κπ: ~ *του πέναλτι.*

Από το ΑΕ ρ. **καταλογίζω** «λογαριάζω, αποδίδω», που αρχικά είχε θετική σημασία, ενώ στη ΝΕ έχει πάρει αρνητική χροιά.

κατάλογος ο: ❶ λίστα με ονόματα ή στοιχεία ταξινομημένα με ορισμένο τρόπο, συνήθως με αλφαβητική σειρά: *αλφαβητικός/τηλεφωνικός/εκλογικός ~.* *Κρύος ιδρώτας έλουσε τους μαθητές όταν ο καθηγητής έβγαλε τον ~.* ❷ λίστα με τα προϊόντα και τις τιμές τους σε εστιατόριο, μπαρ κτλ. = μενού: *Μπορείτε να μας φέρετε έναν ~, για να παραγγείλουμε;*

κατάλοιπος -η -ο: αυτός που απομένει = υπόλοιπος. **κατάλοιπο** το: ❶ οτιδήποτε απομένει μετά από χημική ή βιομηχανική επεξεργασία = υπόλειμμα: *Τα ραδιενεργά ~ από το πυρηνικό εργοστάσιο είναι η κύρια αιτία των ασθενειών στην περιοχή.* ❷ (μτφ.) αυτό που εξακολουθεί να υπάρχει από μια παλαιότερη κατάσταση ή προηγούμενη περίοδο: *Το έθιμο του καρναβαλιού θεωρείται ~ πανάρχαιας διονυσιακής γιορτής.*

Από το ΑΕ ρ. **καταλείπω** «αφήνω πίσω».

κατάλυω¹: (αμτβ.) μένω προσωρινά, βρίσκω καταφύγιο: *Κατέλυσε σε πολυτελέστατο ξενοδοχείο.* **κατάλυμα** το: χώρος προσωρινής διαμονής ή παραμονής = στέγη, καταφύγιο: *Οι παραδοσιακοί οικισμοί του Πηλίου αποτελούν αγαπημένο ~ των τουριστών.*

κατάλυω² -ομαι: (μτβ.) ενεργώ έτσι, ώστε κπ να πάψει να λειτουργεί = καταργώ, ανατρέπω: *Τέτοιου είδους πραξικοπηματικές ενέργειες*

~ το δημοκρατικό πολίτευμα. **κατάλυση** η **καταλύτης** ο: ❶ χημ ουσία που επιταχύνει χημική αντίδραση. ❷ (μτφ.) καθετί που επιταχύνει την εξέλιξη μιας κατάστασης. ❸ ΜΗΧΑΝ ειδικό εξάρτημα του αυτοκινήτου που φιλτρώνει και κατακρατά τις ουσίες των καυσαερίων οι οποίες ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα. **καταλυτικός -ή -ό. καταλυτικό** το: αυτοκίνητο με καταλύτη (σημ. 3). **καταλυτικά** (επίρρ. με τη σημ. 2).

καταμερισμός ο: απόδοση ή ανάθεση σε κπ του μεριδίου που του αναλογεί = κατανομή, [οικ.] μοιρασιά: *Ο διευθυντής απαίτησε ~ ευθυνών για το σκάνδαλο στην εταιρεία. καταμερίζω -ομαι* (μτβ.).

κατανάλων -ομαι: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιώ κτ, για να καλύψω κπ ανάγκη = ξοδεύω, δαπανώ: *~ χρήματα/χρόνο/αγαθά. Καταναλώθηκαν όλα μας τα τρόφιμα.* ❷ χρησιμοποιώ κτ ως πηγή ενέργειας, για να λειτουργήσω, να κινηθώ, να παραγάγω κτλ.: *Το αυτοκίνητό μου ~ πολλή βενζίνη.* = καίω. ✎ σχ. **δαπανώ. κατανάλωση** η. **καταναλωτής ο, -ώτρια** η: πρόσωπο που καταναλώνει αγαθά ή χρησιμοποιεί προϊόντα και υπηρεσίες. **καταναλωτικός -ή -ό. καταναλωτικά** (επίρρ.). **καταναλωτισμός** ο: τάση να καταναλώνει (σημ. 1) κπ υπερβολικά.

Από το ΑΕ ρ. *καταναλίσκω* «δαπανώ, ξοδεύω» (<κατ(ά)+ ἀναλίσκω).

κατανέμω -ομαι αόρ. *κατένειμα*, παθ. αόρ. *κατανεμήθηκα*: (μτβ.) διαιρώ σε μέρη = χωρίζω, επιμερίζω: *Το συνολικό ποσό του δανείου κατανεμήθηκε σε 40 δόσεις. Ο πατέρας κατένειμε την περιουσία του στα τρία του παιδιά. κατανομή* η.

κατανόω -ούμαι: (μτβ.) ❶ καταλαβαίνω σε βάθος = αντιλαμβάνομαι: *Μετά τη δεύτερη άγνοση κατανόησαν οι μαθητές το αρχαίο κείμενο.* ❷ αντιμετωπίζω με επιείκεια ή αντιλαμβάνομαι το λόγο για τον οποίο κπ έκανε ή είπε κτ = καταλαβαίνω, συμπονώ, συμμερίζομαι: *~ απόλυτα την αγωνία σου. κατανόηση* η. **κατανοητός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να κατανοηθεί = αντιληπτός ≠ ακατανόητος.

καταντώ & -άω: ❶ (αμτβ.) οδηγούμαι σε ταπεινωτική ή άθλια κατάσταση που έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενη = ξεπέφτω: *Έτσι όπως κατάντησε, ντρεπόταν να βγει έξω.* ❷ (αμτβ. με κατηγ.) γίνομαι κτ χειρότερο από αυτό που ήμουν: *Μετά τον θάνατο της*

γυναίκας του, η ζωή του κατάντησε εφιάλτης.

❸ (μτβ. με κατηγ.) κάνω κπ χειρότερο, τον οδηγώ σε ηθικό ή κοινωνικό εξευτελισμό: *Με τις παράλογες απαιτήσεις της, τον κατάντησε μπατίρη!* **κατάντημα** το & **κατάντια** η: απόλυτος ηθικός ξεπεσμός, ταπεινωτική κατάληξη = εξευτελισμός, [οικ.] ξεφτίλα: *Ντρέπεται για το ~ του γιου της που μπήκε φυλακή.*

κατάνυξη η: αίσθημα βαθιάς θρησκευτικής ευλάβειας, συγκίνησης ή συντριβής = ψυχική ανάταση: *Οι πιστοί παρακολούθησαν τη λειτουργία με ~.* **κατανυκτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί ή γίνεται με κατάνυξη. **κατανυκτικά** (επίρρ.).

Από το *κατάνυξις*, το οποίο προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κατάνυσσω* «τρυπώ με αιχμηρό αντικείμενο» και (μτφ.) «συγγινώ».

καταπατώ: (μτβ.) ❶ αθετώ ή παραβαίνω δέσμευση ή συμφωνία: *Στη χώρα αυτή καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα.* ❷ καταλαμβάνω παράνομα ή κάνω δική μου ξένη εδαφική περιουσία = [επίσ.] σφετερίζομαι: *Καταπάτησε το οικόπεδο του γείτονα. καταπάτηση* η: το να καταπατά κπ κτ: *~ τον όρχου* ≠ τήρηση. *~ εδαφικών εκτάσεων* = σφετερισμός. **καταπατητής ο, -ήτρια** η.

καταπέλτης ο: ❶ ΙΣΤ πολιορκητική μηχανή στην αρχαιότητα, που πετούσε με μοχλό πέτρες ή φλεγόμενα ογκώδη αντικείμενα εναντίον του εχθρού. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε είναι ιδιαίτερα καταδικαστικό ή επικριτικό για κπ: *Το αποκαλυπτικό ρεπορτάζ υπήρξε ~ για τον βουλευτή.* ❸ (σε πλοίο) μεγάλη πόρτα που πέφτει στην προβλήτα για να επιβιβαστούν και να αποβιβαστούν οχήματα και επιβάτες: *Μόλις έριξαν τον ~, οι επιβάτες ξεχύθηκαν στο λιμάνι.*

Από το ΑΕ *καταπέλτης*, σύνθ. από τα *κατά* + *πάλλω* «δονώ».

καταπίνω -ομαι • αόρ. *κατάπια*: ❶ (μτβ. & με παρ. αντικ.) κατεβάζω φαγητό ή ποτό από το φάρυγγα προς το στομάχι. ❷ (μτφ.) αποδέχομαι παθητικά, χωρίς αντιρρήσεις: *~ προσβολή/πίκρα/ψέματα. κατάπιση* η: το να καταπίνει κανείς με τη σημ. 1: *~ τροφή/φαρμάκων.*

καταπίπτω & (σημ. 2) **καταπέφτω** • αόρ. *κατέπεσα*, μπλ. *καταπεσμένος*: (αμτβ.) ❶ [επίσ.] πέφτω από μεγάλο ύψος: *Βρέθηκαν τα συντρίμια από το ελικόπτερο που κατέπεσε*

καταμερίζω → καταμερισμός
καταμερισμός
καταμερισμός
καταμερισμένο → κατακαμέτωση → κατακαταμετρώ → κατακαταναγκάζω → κατακαταναγκασμός → κατακαταναγκαστικός → κατακαταναλώνω
κατανάλωση → καταναλώνω
καταναλωτής → καταναλώνω
καταναλωτικά → καταναλώνω
καταναλωτικός → καταναλώνω
καταναλωτισμός → καταναλώνω
καταναλωτριά → καταναλώνω
κατανέμω
κατανόηση → κατανόω
κατανοητός → κατανόω
κατανομή → κατανέμω
κατανόω
κατάντημα → καταντώ
κατάντια → καταντώ
καταντώ
κατανυκτικά → κατάνυξη
κατανυκτικός → κατάνυξη
κατάνυξη
καταπάτηση → καταπατώ
καταπατητής → καταπατώ
καταπατήτρια → καταπατώ
καταπατώ
κατάπαυση → κατακαταπέλτης
καταπέφτω → καταπίπτω
κατάπια → καταπίνω
καταπιέζω → κατακαταπίεση → κατακαταπιεστής → κατακαταπιεστικός → κατακαταπίνω
καταπίπτω

Κ

κατάπληξη
καταρρίπτω

καταπληκτικά → κατάπληξη
καταπληκτικός → κατάπληξη
κατάπληκτος → κατάπληξη
κατάπληξη
καταπλήσω → κατάπληξη
καταπλήττω → κατάπληξη
καταπνίγω
καταπολέμηση →
καταπολεμώ
καταπολεμώ
καταπόνηση → καταπονώ
καταπονώ
κατάποση → καταπνίγω
καταπραϊντικά → κατα-
πραϊνώ
καταπραϊντικό → κατα-
καταπραϊντικός →
καταπραϊνώ
καταπραϊνώ
κατάπτωση → καταπίπτω
κατάρα
κατάργηση → καταργώ
καταργώ
καταριέμαι → κατάρα
καταρράκτης
καταρρακτώδης →
καταρράκτης
καταρρακτώδης →
καταρράκτης
καταρρακώνω
καταρράκωση →
καταρρακώνω
καταρράκτης →
καταρράκτης
κατάρρευση → καταρρέω
καταρρέω
καταρριπτικά →
καταρρίπτω
καταρριπτικός →
καταρρίπτω
καταρρίπτω
κατάρριψη → καταρρίπτω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

χθες. ❷ εμφανίζω μείωση των δυνάμεων λό-
γω έντονης ψυχικής ή σωματικής κούρασης =
καταβάλλομαι, καταρρέω: *Μετά τον θάνατο
της γυναίκας του, κατέπεσε τελείως.* ❸ [επίσ.]
παύω να ισχύω: *Κατέπεσαν όλες οι εναντίον
του κατηγορίες.* **κατάπτωση** η: ❶ πλήρης σω-
ματική ή ψυχική εξασθένηση = εξάντληση. ❷
(μτφ.) ηθική ή πνευματική παρακμή = εκφυ-
λισμός: ~ αρχών/αξιών/ηθών.

κατάπληξη η: αίσθημα έντονης έκπληξης, θαυ-
μασμού ή απορίας = σάστισμα: *Μου προκά-
λεσε μεγάλη ~ το γεγονός ότι τον βάλανε φυ-
λακή.* **καταπλήσω & καταπλήττω -ομαι** •
αόρ. *κατέπληξα*, παθ. αόρ. [επίσ.] *κατεπλήγη*:
(μτβ.) προκαλώ σε κπ κατάπληξη = εκπλήσω,
εντυπωσιάζω: *Η ψυχραιμία της με έχει κατα-
πλήξει.* **κατάπληκτος -η -ο**: αυτός που αισθά-
νεται κατάπληξη = άναυδος, άφωνος, εμβρό-
ντητος: *μένω ~.* **καταπληκτικός -ή -ό**: αυτός
που προκαλεί κατάπληξη λόγω των εξαιρετι-
κών ιδιοτήτων του, αυτός που είναι υπερβο-
λικά ωραίος, καλός, ικανός, ευχάριστος κτλ.
= εκπληκτικός: ~ έργο/καιρός. = υπέροχος,
[οικ.] τρομερός. **καταπληκτικά** (επίρρ.).

καταπνίγω -ομαι • αόρ. *κατέπνιξα*: (μτβ.) ❶
εμποδίζω κπ να επικρατήσει ή μία εκδήλωση
να ξεσπάσει, συνήθως με δραστικά ή βίαια
μέσα = καταστέλλω: *Ο καπετάνιος δεν πρό-
λαβε να καταπνίξει την ανταρσία προτού αυ-
τή ξεσπάσει.* ❷ εμποδίζω συναίσθημα ή τάση
να εκδηλωθεί: *Προσπαθούσα να καταπνίξω
την αντιπάθειά μου για κείνον.*

καταπολεμώ & -άω -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.)
αγωνίζομαι επίμονα να εξουδετερώσω κπ ή
κτ = εξολοθρεύω, εξοντώνω: *Με τη βοήθεια
της θεραπείας καταπολέμησε την αρρώστια.*
καταπολέμηση η: έντονη προσπάθεια για την
οριστική εξάλειψη ή τη δραστική αντιμετώ-
πιση προβλήματος = εξαφάνιση: *Τα μέτρα
συντελούν στην ~ της εγκληματικότητας.*

καταπονώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ ψυχική ή
σωματική κούραση και εξάντληση = εξάντλω,
καταβάλλω ≠ ξεκουράζω, χαλαρώνω: *Από
την πολύωρη ορθοστασία καταπονήθηκε η
μέση της.* ❷ χρησιμοποιώ ένα υλικό με τρό-
πο που προκαλεί φθορά. **καταπόνηση** η.

καταπραϊνώ -ομαι: (μτβ.) ηρεμώ ή μετριάζω
σωματικό ή ψυχικό πόνο = καθησυχάζω,
ανακουφίζω, κατευνάζω: *Για να ~ τους από-
ρητους πόνους, έπαιρνε πανσίπωνα.* **κατα-
πραϊντικός -ή -ό. καταπραϊντικά** (επίρρ.).

κατάρα η: ❶ ευχή να συμβεί κτ κακό σε κπ ≠ ευ-

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

λογία, ευχή: *δίνω/ρίχνω ~ σε κπ. Την ~ μου
να' χεις!* ❷ (μτφ.) πολύ δυσάρεστη κατάστα-
ση: *Στην Κατοχή έζησε την ~ της φτώχειας.* =
συμφορά, δυστυχία, μάστιγα ≠ ευτυχία, ευ-
λογία. **καταριέμαι**: (μτβ.) δίνω την κατάρα
μου σε κπ, εύχομαι να του συμβεί κτ κακό:
*Ποιος με καταράστηκε και μου έχουν έρθει
τόσες συμφορές;*

καταργώ -ούμαι • αόρ. *κατάργησα & [επίσ.] κα-
τήρησα*: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να μη συμβαίνει ή
να μην υπάρχει πλέον, παύω οριστικά την
ισχύ ή εφαρμογή του: *Με το νέο σύστημα κα-
ταργήθηκαν οι εξετάσεις.* ≠ καθιερώνω. ❷
διακόπτω λειτουργία ή χρήση = σταματώ:
*Τον χειμώνα καταργούνται ορισμένα δρομο-
λόγια πλοίων.* **κατάργηση** η.

καταρράκτης & [προφ.] καταρράχτης ο: ❶ νε-
ρά ποταμού που πέφτουν απότομα και ορ-
μητικά από ιδιαίτερα μεγάλο ύψος: *Επισκε-
φθήκαμε τους ~ του Νιαγάρα.* ❷ (μτφ.) οτι-
δήποτε συμβαίνει χωρίς σταματημό και χω-
ρίς έλεγχο: *Η αποκάλυψη αυτή οδήγησε σε ~
εξελίξεων.* = χείμαρρος. ❸ ΙΑΤΡ αρρώστια των
ματιών που εκδηλώνεται με θόλωση του φα-
κού: *Έβλεπε θολά και τον είπαν ότι έχει ~.*
καταρρακτώδης -ης -ες: αυτός που θυμίζει ή
μοιάζει με καταρράκτη = ορμητικός: ~ βρο-
χή. ❹ σχ. **αγενής. καταρρακτωδώς** (επίρρ.):
σαν καταρράκτης.

καταρρακώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ κουρέλι,
τον κάνω να χάσει το κουράγιο του ή μειώνω
την αξιοπρέπειά του: *Η ήττα καταρράκωσε το
ηθικό των στρατιωτών.* **καταρράκωση** η.

Από το ΑΕ ρ. *καταρρακώ* -ω, σύνθετο από τα *κα-
τά* + *ράκος* «κουρέλι».

καταρρέω • αόρ. *κατέρρευσα*: (αμτβ.) ❶ (για
κτίριο) μετατρέπομαι σε ερείπια = πέφτω,
γκρεμίζομαι, σωριάζομαι: *Κατέρρευσε η στέ-
γη του κτιρίου και πλάκωσε πέντε εργάτες.* ❷
(μτφ.) με εγκαταλείπουν οι δυνάμεις μου τε-
λείως: *Μόλις άκουσε την τραγική είδηση, κα-
τέρρευσε.* ❸ (μτφ.) φθείρομαι ή παύω να
υπάρχω = καταστρέφομαι, διαλύομαι: *Το δι-
κτατορικό καθεστώς κατέρρευσε χάρη στην
αντίσταση των αγωνιστών.* **κατέρρευση** η.

καταρρίπτω -ομαι • αόρ. *κατέρριψα*, παθ. αόρ.
καταρρίφθηκα: [επίσ.] (μτβ.) ❶ προκαλώ την
πτώση αντικειμένου που πετάει: *Κατά την
αερομαχία καταρρίφθηκαν δύο πολεμικά αε-
ροσκάφη.* ❷ (μτφ.) ανατρέπω θεωρία ή αναί-

ρώ ισχυρισμό = αντικρούω, ανασκευάζω ≠ τεκμηριώνω, αποδεικνύω: *Στη δίκη κατέρριψε όλες τις κατηγορίες εις βάρος του και αθώωθηκε.* ❸ ΑΘΛ (μτφ.) ξεπερνά προηγούμενο: *Κατέρριψε το ρεκόρ των 400 μ. δρόμου μετ' εμποδίων. κατάρριψη η. καταρριπτικός -ή -ό. καταρριπτικά* (επίρρ.).

καταρτίζω -ομαι • αόρ. *κατάρτισα* & [επίσ.] *κατήρτισα*, μπλ. *καταρτισμένος* & [επίσ.] *κατηρτισμένος*: (μτβ.) ❶ φτιάχνω, συγκροτώ, οργανώνω ή συντάσσω κτ μετά από μελέτη = εκπονώ: ~ *σχέδιο για την προώθηση της εταιρείας.* ❷ παρέχω σε κτ τις απαραίτητες γνώσεις για κτ: *Οι υπάλληλοι θα καταρτιστούν σε εφαρμογές πληροφορικής. κατάρτιση η: ~ λίστας/προγράμματος. ~ ενηλίκων.*

καταρχήν & κατ' αρχήν (επίρρ.): ως προς τα βασικά σημεία = επί της ουσίας: *Οι εργαζόμενοι συμφώνησαν ~ με τον προϋστάμενο, αλλά για τα δευτερεύοντα θα μιλούσαν με τον διευθυντή.*

Το *καταρχήν* χρησιμοποιείται συχνά, αλλά *λανθασμένα*, αντί του *κατ' αρχάς*, με τη σημ. «πρώτα-πρώτα, αρχικά». Ομοίως και το *καταρχάς* χρησιμοποιείται λανθασμένα αντί του *καταρχήν*.

κατασκευάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ φτιάχνω, δημιουργώ: *Καθημερινά ~ διακόσια ζηνγάρια παπούτσια. Φέτος η εταιρεία κατασκεύασε πέντε νέες οικοδομές.* ❷ βγάζω κτ από το μυαλό μου = επινοώ, σοφίζομαι, μηχανεύομαι: *κατασκευασμένο άλλοθι/δικαιολογία. κατασκευάσμα* το: ❶ οτιδήποτε κατασκευάζεται από κτ και δε δημιουργείται μόνο του = δημιούργημα, έργο. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε βγάζει κτ από το μυαλό του = επινόημα: *Οι κατηγορίες ήταν ~ της φαντασίας του. κατασκευή η: το να κατασκευάζει κτ κτ, καθώς και αυτό που κατασκευάζεται: *Η ~ της οικοδομής διήρκεσε τρία χρόνια. Οι ~ του είναι πολύ γερές. κατασκευαστικός -ή -ό*: αυτός που σχετίζεται με την κατασκευή. *κατασκευαστής ο, -άστρια η.**

κατασκοπεύω -ομαι: (μτβ.) παρακολουθώ κρυφά τις πράξεις ή τις κινήσεις κτ: *Μ' ακολουθεί παντού και με ~ συνεχώς. Μυστικοί πράκτορες ~ τα πυραυλικά συστήματα. κατασκοπεία η. κατάσκοπος ο, η*: πρόσωπο που κατασκοπεύει. *κατασκοπευτικός -ή -ό*: αυτός που σχετίζεται με την κατασκοπία: ~ *αεροσκάφος/δορυφόρος. κατασκοπευτικά* (επίρρ.).

Η λ. *κατασκοπία* παράγεται από το *κατάσκοπος* και όχι από το ρ. *κατασκοπεύω*, και γι' αυτό η ορθή γραφή της είναι **-ία** (πρβ. *ακόλουθος - ακολουθία, διπρόσωπος - διπροσωπία* κτλ.).

κατάσταση η: ❶ ο τρόπος ύπαρξης ανθρώπου ή πράγματος σε σχέση με την εμφάνιση ή τη λειτουργία του σε δεδομένη χρονική στιγμή: *Η Μαρία γύρισε χτυπημένη και σε κακή ~.* ❷ οι φυσικές, οικονομικές, κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο: *Μετά τον πόλεμο, η οικονομική ~ της χώρας επιδεινώθηκε.* ❸ φγς η βασική μορφή των υλικών σωμάτων: *υγρή/στερεή/αέρια ~.* ❹ στοιχεία που έχουν καταγραφεί σε πίνακα = λίστα, κατάλογος: *Δημοσιεύθηκαν οι καταστάσεις με τους επιτυχόντες στις εξετάσεις.*

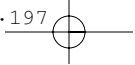
καταστατικός -ή -ό: αυτός που ρυθμίζει την ίδρυση, την οργάνωση και διοίκηση οργανισμού, θεσμού κτλ.: *Στις ~ διατάξεις αναφέρεται η εκλογή διοικητικού συμβουλίου. ~ χάρτης: α.* το Σύνταγμα ενός κράτους. **β.** οι διατάξεις που ρυθμίζουν την ίδρυση οργανισμού. **καταστατικό** το: επίσημο κείμενο στο οποίο ορίζονται οι διατάξεις για τη σύσταση εταιρείας, οργανισμού κτλ.: *Διάβασες το ~ ίδρυσης της εταιρείας;*

καταστέλλω -ομαι • αόρ. *κατέστειλα*, παθ. αόρ. *κατεστάλην*: [επίσ.] (μτβ.) ❶ εμποδίζω το ξεκίνημα ή σταματώ κτ δραστηριότητα (κίνημα, επανάσταση κτλ.): *Ο στρατός κατέστειλε βίαια την εξέγερση.* ❷ μειώνω την ένταση ψυχικής ή σωματικής λειτουργίας: *Το φάρμακο αυτό ~ τους πόνους. καταστολή η. κατασταλτικός -ή -ό. κατασταλτικά* (επίρρ.).

κατάστημα το: ❶ εμπορική επιχείρηση και ο χώρος στον οποίο στεγάζεται = μαγαζί. ❷ χώρος στον οποίο βρίσκεται δημόσια υπηρεσία, οργανισμός κτλ., καθώς και η αντίστοιχη υπηρεσία, οργανισμός κτλ.: *Πρέπει να πάτε στο πλησιέστερο ~ της τράπεζας. καταστηματάρχης ο, -ισσα η*: ιδιοκτήτης καταστήματος (σημ. 1).

καταστρέφω -ομαι • μπλ. *καεστραμμένος*: (μτβ.) ❶ προκαλώ μεγάλες ζημιές σε κτ, σε σημείο που να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί ξανά ή να πάψει να υπάρχει: *Ο πάγος κατέστρεψε τα σπαρτά.* ❷ προξενώ μεγάλο κακό, βλάβη σε κτ ή σε μια κατάσταση: *Τον κατέστρεψαν τα ναρκωτικά.* ❸ προκαλώ μεγάλη οικονομική απώλεια: *Η πτώση του χρηματιστηρίου κατέστρεψε την επιχείρησή του. καταστροφή η. καταστροφέας ο, η. καταστρο-*

καταρτίζω
κατάρτιση → καταρτίζω
καταρχάς → καταρχήν
καταρχάς → σχ. καταρχήν
καταρχήν
κατάφραση → κατα-
κατασκευάζω
κατασκευάσμαι →
κατασκευάζω
κατασκευαστής →
κατασκευάζω
κατασκευαστικός →
κατασκευάζω
κατασκευαστρια →
κατασκευάζω
κατασκευή → κατασκευάζω
κατασκοπεία →
κατασκοπεύω
κατασκοπευτικά →
κατασκοπεύω
κατασκοπευτικός →
κατασκοπεύω
κατασκοπεύω
κατασκοπεύω
κατασκοπεία
κατάσκοπος →
κατασκοπεύω
κατασταλτικά →
καταστέλλω
κατασταλτικός →
καταστέλλω
κατάσταση
καταστατικό →
καταστατικός
καταστατικός
καταστέλλω
κατάστημα
καταστηματάρχης →
κατάστημα
κατάστημα
καταστολή → καταστέλλω
καταστρεπτικά →
καταστρέφω
καταστρεπτικός →
καταστρέφω
καταστρέφω
καταστροφέας →
καταστρέφω
καταστροφή → καταστρέφω
καταστροφικά →
καταστρέφω
καταστροφικός →
καταστρέφω

καταχράμαι: (μτβ.) ❶ κρατώ για δικά μου χρήματα που δε μου ανήκουν = ιδιοποιούμαι: *Συνελήφθη ο ταμίας, επειδή καταχράστηκε ένα μεγάλο ποσό από την επιχείρηση.* ❷ κάνω υπερβολική ή κακή χρήση δικαιώματος ή προνομίου που μου έχουν δώσει = εκμεταλλεύομαι: *Καταχράστηκε την εμπιστοσύνη μας και μας κορόιδεψε.* **κατάχρηση η:** ❶ το να καταχράται κπ χρήματα. ❷ το να καταχράται κπ δικαίωμα ή προνόμιο που έχει: *Έκανες ~ της επιεικειάς μου.* ❸ το να χρησιμοποιεί κπ κτ υπερβολικά ή με κακό τρόπο: *Η ~ αλκοόλ τον οδήγησε στον θάνατο.* ❹ πλθ. υπερβολικές υλικές απολαύσεις ≠ εγκράτεια: *Αρρώστησε από τις πολλές καταχρήσεις.* **καταχρηστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που ξεπερνά τα επιτρεπτά ή κανονικά όρια: *Η απεργία κηρύχθηκε παράνομη και ~.* ❷ αυτός που γίνεται ή λέγεται κατ' εξαίρεση του κανόνα: *~ σημασία μιας λέξης.* **καταχρηστικά & -ώς** (επίρρ.). **καταχραστής ο, καταχράστρια η.**

Από ΑΕ ρ. *καταχράμαι*, σύνθ. από τα *κατά* + *χρήμαι-ωμαι* «εξαντλώ, χρησιμοποιώ πλήρως».

καταχωρίζω -ομαι & καταχωρώ -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) ❶ γράφω κτ στην κατάλληλη θέση (σε βιβλίο, κατάλογο κτλ.): *Ο λογιστής καταχώρισε τα στοιχεία στο βιβλίο.* ❷ δημοσιεύω (αγγελία, διαφήμιση κτλ.) σε εφημερίδες ή περιοδικά: *Η αγγελία του γάμου του καταχωρίστηκε στην εφημερίδα.* **καταχώριση & καταχώριση η.**

Η διαφ. γραφή των κλιτών τύπων και των παραγώνων (*καταχωρίζω* → *καταχώρισα, καταχώριση*, ενώ *καταχωρώ* → *καταχώρησα, καταχώρηση*) οφείλεται στη διαφορετική τους ετυμολογία: ο τ. *καταχωρίζω* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *καταχωρίζω* «βάζω κτ στη θέση του», ενώ ο τ. *καταχωρώ* από το ελληνιστ. *καταχωρῶ* «υποχωρώ σε αίτημα» - γι' αυτό και σωστότερος για τη σημ. αυτή είναι ο τ. *καταχωρίζω* και τα παράγωγά του.

κατεβάζω: (μτβ.) ❶ μετακινώ κπ ή κτ από ψηλότερο σε χαμηλότερο σημείο ≠ ανεβάζω: *Κατέβασε τα βιβλία από τα ράφια για να τα καθαρίσει.* ❷ μειώνω την ένταση, την αξία, την τιμή, την ποιότητα κτλ. ≠ ανεβάζω: *Το φάρμακο κατέβασε τον πυρετό.* ❸ α. βγάζω ή κάνω κπ να βγει από όχημα = αποβιβάζω ≠ επιβιβάζω, ανεβάζω: *Ο οδηγός τούς κατέβασε*

από το λεωφορείο, γιατί έκαναν φασαρία. β. κινώ κπ ή κτ από τα βόρεια προς τα νότια ή προς το κέντρο: *Δεν ~ το αυτοκίνητο στο κέντρο, γιατί δε βρίσκω να παρκάρω.* ❹ καταναλώνω γρήγορα μεγάλη ποσότητα φαγητού ή ποτού: *Κατέβασε κάμποσα πιάτα φαΐ!* ❺ σκέφτομαι, έχω ιδέες: *Κατέβασε καμία ωραία ιδέα, ώστε να μαζέψουμε χρήματα για την εκδρομή! ~ ο νους/το κεφάλι/το ξερό μου.* είμαι επινοητικός, έχω πολλές και καλές ιδέες. ❻ μεταφέρω κτ που κινείται με μεγάλη ορμή: *Το βουνό ~ αέρα.* ❼ [οικ.] παρουσιάζω κπ ή κτ: *Τα δύο κόμματα θα κατεβάσουν κοινό υποψήφιο στις εκλογές.*

κατεβαίνω: ❶ ≠ ανεβαίνω α. (αμτβ.) κινούμαι από ψηλότερο σε χαμηλότερο σημείο: *Κατέβηκε από τον πάνω όροφο για να μας υποδεχτεί.* β. (μτβ.) κινούμαι σε κατηφορικό έδαφος: *~ την πλαγιά.* ❷ (αμτβ.) μειώνεται η ένταση, η αξία, η τιμή, η ποιότητά μου κτλ. = πέφτω ≠ ανεβαίνω: *Κατέβηκαν οι τιμές των προϊόντων.* ❸ (αμτβ.) α. βγαίνω από όχημα = αποβιβάζομαι ≠ επιβιβάζομαι, ανεβαίνω. β. κινούμαι προς τα νότια ή προς το κέντρο: *Για να κάνεις αυτά τα ψώνια, πρέπει να κατεβείς στο κέντρο.* ❹ (αμτβ.) συμμετέχω σε κτ: *~ στις εκλογές (ως υποψήφιος).* *Η ομάδα κατέβηκε στο γήπεδο με νέα σύνθεση.* ❺ (αμτβ.) φτάνω ως ένα σημείο που βρίσκεται χαμηλότερα: *Οι φούστες φέτος ~ μέχρι λίγο κάτω από το γόνατο.* **κατέβασμα το:** το να κατεβάζει ή να κατεβαίνει κπ ή κτ. **κατάβαση η:** το να κατεβαίνει κπ ή κτ ≠ ανάβαση. **κατεβατό το:** πολύ μεγάλο κείμενο.

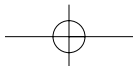
κατεδαφίζω -ομαι: (μτβ.) μετατρέπω κτίριο σε ερείπια = γκρεμίζω: *Αύριο θα κατεδαφίσουν το ετοιμόρροπο σπίτι.* **κατεδάφιση η. κατεδαφιστέος -α -ο:** αυτός που πρέπει να κατεδαφιστεί.

κατεξοχήν & κατ' εξοχήν: (επίρρ.) κυρίως, κατά κύριο λόγο: *Ο ~ υπαίτιος του ατυχήματος διώκεται ποινικά.*

κατεργάζομαι: (μτβ.) δουλεύω κπ υλικό, ώστε να είναι κατάλληλο για ορισμένη χρήση: *~ χρυσό/ασήμι/δέρμα.* **κατεργασία η.**

κατεστημένο το: ❶ στον πολιτικό, οικονομικό ή κοινωνικό τομέα, κατάσταση που είναι πλέον σταθερή ή μόνιμη και δεν μπορεί να αλλάξει ή να εξελιχθεί: *Παλεύει να ανατρέψει το ~.* ❷ άνθρωποι που βρίσκονται στην εξουσία και είναι ενάντιοι στην εξέλιξη, στις αλλαγές: *Το πολιτικό ~ αντέδρασε στα νέα νομοσχέδια.*

καταχραστής → καταχράμαι
καταχράστρια → καταχράμαι
καταχρωμένος → κατακατάχρηση → καταχράμαι
καταχρηστικά → καταχράμαι
καταχρηστικός → καταχράμαι
καταχρηστικός → καταχράμαι
καταχρήση → καταχωρίζω
καταχώριση → καταχωρίζω
καταχωρώ → καταχωρίζω
καταψηφίζω → κατακαταψήφιση → κατακαταψύκτης → κατακατάψυξη → κατακαταψύχω → κατακατεβάζω
κατεβαίνω
κατεβατό → κατεβαίνω
κατεδαφίζω
κατεδάφιση → κατεδαφίζω
κατεδαφιστέος → κατεδαφίζω
κατελιημμένος → καταλιημμένος
κατείχα → κατέχω
κατέλαβα → καταλαμβάνω
κατέληξα → καταλήγω
κατελήφθην → καταλαμβάνω
κατεξοχήν
κατεπειγόντως → κατακατεπείγων → κατακατέπεσα → καταπέφτω
κατεπλάγη → καταπλήσσω
κατέπληξα → καταπλήσσω
κατεργάζομαι
κατεργασία → κατεργάζομαι
κατέρχομαι → κατακατεστάλην → καταστέλλω
κατέστειλα → καταστέλλω
κατεστημένο
κατεστραμμένος → καταστρέφω
κατετάγην → κατατάσσω
κατέταξα → κατατάσσω

K

κατευθείαν
κατήφορος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Από το ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπτ. του ΑΕ ρ. *καθίσταμαι*, με βάση τον αόρ. β΄ *κατέστην*.

- κατευθείαν
- κατευθύνηση → κατευθύνω
- κατευθυντήριος → κατευθύνω
- κατευθύνω
- κατευθύνω
- κατέφυγα → καταφεύγω
- κατεχόμενος → κατέχω
- κατέχω
- κατηγορητήριο → κατηγορώ
- κατηγορία → κατηγορώ
- κατηγορία → κατηγορώ
- κατήφορος → κατηγορώ
- κατηγορούμενη → κατηγορώ
- κατηγορούμενη → κατηγορώ
- κατηγορούμενος → κατηγορώ
- κατηγορώ
- κατηγορώ
- κατήγορησα → καταργώ
- κατηρτισμένος → καταρτίζω
- κατηύθυνα → κατευθύνω
- κατηφόρα → κατήφορος
- κατηφοριά → κατήφορος
- κατηφορίζω → κατήφορος
- κατηφορικά → κατήφορος
- κατηφορικός → κατήφορος
- κατηφορικός → κατήφορος
- κατηφορικός → κατήφορος
- κατηφόρισμα → κατήφορος
- κατήφορος

κατευθείαν & κατ' ευθείαν: (επίρρ.) = απευθείας ❶ σε ευθεία γραμμή, ίσια, χωρίς να φύγουμε από την πορεία μας ή χωρίς διακοπές ή στάσεις: *Πήγε ~ σπίτι του, χωρίς να περάσει από πουθενά. Κοίταζε ~ μπροστά του, δε γύριζε αριστερά ή δεξιά.* ❷ (μτφ.) χωρίς να μεσολαβήσει κανείς ή τίποτα: *Η μετάφραση είναι από τα αγγλικά και όχι ~ από το γαλλικό πρωτότυπο.*

κατευθύνω -ομαι • πρτ. και αόρ. *κατεύθυνα & κατηύθυνα:* (μτβ.) ❶ α. οδηγώ κτ ή κτ προς ορισμένο σημείο: *Κατηύθυne το πλοίο προς το λιμάνι.* β. παθ. κινούμαι προς ορισμένο σημείο: ~ *προς την πόρτα.* ❷ (μτφ.) επιδρώ πάνω σε κτ ή κτ με τρόπο ώστε να καθορίζω τη συμπεριφορά, τις ενέργειες, τη διαμόρφωση ή την εξέλιξη του: ~ *τη συζήτηση στα θέματα που με ενδιαφέρουν. Οι γονείς του τον ~ σε όλες του τις επιλογές.* **κατευθύνηση** η: ❶ η πορεία που ακολουθεί κτ ή κτ για να φτάσει σε ορισμένο σημείο: *Το πλοίο έχει ~ προς τα ανατολικά.* ❷ (μτφ.) η πορεία εξέλιξης μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας: *Η ~ που έχει πάρει η υπόθεση δε θα οδηγήσει στη λύση της.* **κατευθυντήριος -α -ο:** αυτός που είναι κατάλληλος να κατευθύνει.

κατέχω -ομαι • πρτ. & αόρ. *κατείχα & [προφ., κυρ. στη σημ. 4] κάτεια*, παθ. μόνο ενστ. & πρτ.: (μτβ.) ❶ έχω κτ (συνήθως περιουσιακά στοιχεία ή έγγραφα): *Φορολογική δήλωση υποβάλλουν όσοι ~ περιουσιακά στοιχεία.* ❷ έχω θέση, αξίωμα, τίτλο, ιδιότητα κτλ.: ~ *σημαντική θέση στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.* ❸ (για στρατό) κυριεύω και ελέγχω έδαφος ξένης χώρας: *Η περιοχή αυτή κατέχεται από ξένες δυνάμεις.* ❹ γνωρίζω κτ καλά: ~ *την τέχνη της ρητορικής.* ❺ συνήθ. παθ. έχω έντονο συναίσθημα: *Κατέχεται από το άγχος της αποτυχίας.* **κατοχή** η: ❶ το να έχει κτ κτ στην ιδιοκτησία του: *Βρήκαν στην ~ του παράνομα εμπορεύματα.* ❷ προσωρινή κυριότητα εδάφους από ξένη δύναμη: *στρατός κατοχής.* **Κατοχή** η: ΙΣΤ περίοδος (1941 - 1944) στην οποία η Ελλάδα ήταν υπό γερμανική κατοχή στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. **κάτοχος** ο, η: πρόσωπο που κατέχει κτ (σημ. 1, 2 και 4). **κατοχικός -ή -ό:** αυτός που είναι σχετικός ή αναφέρεται στην κατοχή στη σημ. 2. **κατεχόμενος -η -ο:** αυτός που

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κατέχεται από κτ άλλο με τη σημ. 3: *η ~ βόρεια Κύπρος.*

κατηγορώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ θεωρώ κτ υπεύθυνο για κτ κακό ή λάθος: *Τον ~ για την αποτυχία της εκδήλωσης.* ❷ αποδίδω σε κτ ενοχή για πράξη που διώκεται ποινικά: *Κατηγορείται για φόνο.* **κατηγορώ** το: • άκλ. έντονη καταγγελία εναντίον κτ για κτ: *Εξαπέλυσαν δριμύ ~ εναντίον του ιδιοκτήτη της εταιρείας για τις μαζικές απολύσεις.* **κατηγορία & [προφ.] (σημ. 1α) κατηγορία** η: ❶ α. απόδοση ευθύνης σε κτ ή κτ: *Ακούγονται πολλές κατηγορίες εναντίον του, αλλά δεν είναι όλες αληθινές.* β. απόδοση ενοχής σε κτ για πράξη που διώκεται ποινικά, και η σχετική επίσημη διατύπωση: *Συνελήφθη με την ~ της εμπορίας ναρκωτικών.* ❷ α. σύνολο πραγμάτων ή προσώπων με κοινά χαρακτηριστικά = τάξη: *Το βιβλίο αυτό ανήκει στην ~ των αστυνομικών μυθιστορημάτων.* β. βαθμός, επίπεδο κατάταξης: *Ξενοδοχείο Α΄ κατηγορίας.* **κατήφορος** ο, η: ❶ ΝΟΜ αυτός που κατηγορεί κτ για κτ στη σημ. 2 ≠ κατηγορούμενος. **δημόσιος** ~: δικαστικός που εκτελεί χρέη εισαγγελέα σε πταισματοδικείο. ❷ αυτός που κατηγορεί κτ για κτ (σημ. 1) = επικριτής. **κατηγορούμενος -η -ο:** αυτός που κατηγορείται για κτ, κυρ. για πράξη που διώκεται ποινικά. **κατηγορούμενος** ο, **κατηγορουμένη & κατηγορούμενη** η: πρόσωπο που κατηγορείται. **κατηγορητήριο** το: ΝΟΜ διατύπωση κατηγορίας σε δικαστήριο και το αντίστοιχο επίσημο έγγραφο.

κατήφορος ο: ❶ έδαφος ή δρόμος με κλίση προς τα κάτω = κατηφόρα, κατηφοριά ≠ ανήφορος. ❷ (μτφ.) πορεία προς τα κάτω, προς την καταστροφή: *Έμπλεξε με ναρκωτικά, πήρε τον ~.* **κατηφορίζω:** ≠ ανηφορίζω ❶ (μτβ. & αμτβ.) κινούμαι σε δρόμο με κλίση προς τα κάτω: ~ *τον δρόμο / προς το λιμάνι.* ❷ (αμτβ.) έχω κλίση προς τα κάτω: *Ο δρόμος σε αυτό το σημείο ~ απότομα.* **κατηφόρα & κατηφοριά** η: κατήφορος ≠ ανηφόρα, ανηφοριά, ανήφορος. **κατηφορικός -ή -ό:** αυτός που έχει κλίση προς τα κάτω ≠ ανηφορικός. **κατηφορικά & -ώς** (επίρρ.). **κατηφόρισμα** το ≠ ανηφορίσμα.

Από το μτγν. *κατόφορος*, μεταπλ. επίθ. του ΑΕ *κατωφερής*, το οποίο σχηματίζεται από τα *κάτω* + *φέρω*.

κάτι (αντων. αόρ.) • άλλ.: ❶ αναφέρεται αόριστα σε πράγμα, κατάσταση, γεγονός κτλ. = [προφ.] κατιτί: *Θέλω ~ να σου πω. Έγινε ~ πολύ σπουδαίο.* ❷ (+ ουσ. στον πληθ.) δηλώνει αόριστα ποσότητα προσώπων ή πραγμάτων = κάποιου, μερικοί: *Του δάνεισα ~ βιβλία.*

❸ χρησιμοποιείται για να εκφράσουμε έκπληξη, θαυμασμό, απορία κτλ.: *Έχει ~ μάτια, που σου κλέβουν την καρδιά! Λέει ~ τρελά ώρες ώρες!* ❹ **α.** (σε εκφρ. ποσού, ποσότητας κτλ.) δηλώνει απροσδιόριστο ποσό, λίγο μεγαλύτερο ή μικρότερο από αυτό που αναφέρουμε: *Είναι δώδεκα και ~. Ζυγίζει πενήντα κιλά παρά ~.* **β.** (ως επίρρ.) λίγο: *Ζυγίζει ~ παραπάνω από τριάντα κιλά.* **κάτι** το: στοιχείο που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα κπ ή κτ: *Έχει αυτό το ~ που σε κάνει να την προσέχεις.* **το ~ άλλο:** για να αναφερθούμε σε κτ που θεωρούμε ότι έχει μια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό: *Είναι ~ αυτός ο άνθρωπος, πανέξυπνος, πανέμορφος!* ➤ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κατιτί & [λαϊκ.] κατιτίς (αντων. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ. εν.: [προφ.] αναφέρεται αόριστα σε πράγμα, κατάσταση, γεγονός κτλ. = κάτι: *Θέλει το ~ για να δείξει πιο όμορφο το δωμάτιο.*

➤ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κατοικώ -οίμαι: ❶ (αμτβ.) μένω κάπου μόνιμα: ~ στην Αθήνα/στη λεωφόρο Αλεξάνδρας/σε μια μονοκατοικία. ❷ *συνήθ. παθ.* (μτβ.) χρησιμοποιώ κτίσμα, περιοχή κτλ. για διαμονή: *Το σπίτι αυτό το κατοικούν πρόσφυγες. Το κέντρο της πόλης άρχισε πάλι να κατοικείται.*

κατοικία η: [επίσ.] κτίσμα που χρησιμοποιείται για να μένει κπ ≠ [επίσ.] οικία: *κύρια/εξοχική ~.* **κάτοικος** ο, η: πρόσωπο που κατοικεί κάπου: ~ Θεσσαλονίκης. **κατοικήσιμος -η -ο:** αυτός που μπορεί να κατοικηθεί. **κατοικίδιος -α -ο:** (για ζώα) αυτός που έχει εξημερωθεί και ζει μαζί με τον άνθρωπο.

κατολίσθηση η: ΓΕΩΛ φαινόμενο κατά το οποίο σωροί από χώματα ή πέτρες ξεκολλούν από τις πλαγιές βουνών και πέφτουν προς τα κάτω: *Οι βροχές προκάλεσαν ~ που έκλεισε τον δρόμο.*

κατόπιν¹ (επίρρ.): στη συνέχεια, μετά από κπ γεγονός = ύστερα, έπειτα, μετά ≠ πριν: *Έδωσε τη διάλεξη και ~ έγινε συζήτηση.* **κατόπιν**² (πρόθ.): [επίσ.] (+ γεν.) δηλώνει χρονικό σημείο που ορίζεται από κπ γεγονός, μετά το οποίο και ως συνέπεια του οποίου γίνεται κτ: *Το έργο θα δοθεί ~ διαγωνισμού. ~ εντολής του*

διευθυντή, απολύεστε! ~ **εορτής** καθυστερημένα, μετά το τέλος ενός γεγονότος. **κατοπινός -ή -ό:** αυτός που ακολουθεί ≠ προηγούμενος: *Τα ~ γεγονότα απέδειξαν ότι είχε πει την αλήθεια.* **κάτοπτρο** το: ❶ επιφάνεια από γυαλί στην οποία αντανακλούν οι ακτίνες φωτός που πέφτουν πάνω της: *το ~ του τηλεσκοπίου.* ❷ [επίσ.] επιφάνεια στην οποία εικονίζεται το είδωλο των αντικειμένων που βρίσκονται μπροστά της = καθρέφτης.

Από το ΑΕ *κάτοπτρον*, με ρίζα από τον προκ. β΄ *ὄπωπα* του ρ. *ὄραω -ᾶ*.

κατορθώνω: (μτβ.) πετυχαίνω κτ μετά από προσπάθεια και κόπο: *Μετά από πολύωρη συζήτηση, κατόρθωσε να τους πείσει.* **κατόρθωμα** το: ❶ πράξη που απαιτήσε πολλή κόυραση ή ιδιαίτερη προσπάθεια για να επιτευχθεί: *Τέτοια νίκη θα πρέπει να θεωρηθεί ~.* ❷ [ειρων.] πράξη που κατακρίνουμε: *Αυτά είναι τα νέα κατορθώματα του γιου σου!* **κατορθωτός -ή -ό.**

κατοχυρώνω -ομαι: (μτβ.) εξασφαλίζω την αναγνώριση από τρίτους ή τη συνέχιση και νομιμότητα ενός πράγματος ή μιας κατάστασης: *Η ελευθερία του Τύπου ~ από το Σύνταγμα.* **κατοχύρωση** η.

κατσαρός -ή -ό: (για μαλλιά) αυτά που σχηματίζουν μπούκλες = σγουρός ≠ ίσιος. **τρίχες κατσαρές:** ανοησίες. **κατσαρώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) κάνω τα μαλλιά κατσαρά. ❷ (αμτβ.) γίνομαι κατσαρός. **κατσαρόμα** το.

κάτω (επίρρ.): ❶ σε σημείο που βρίσκεται χαμηλά (συνήθως στην επιφάνεια του εδάφους) ή χαμηλότερα από κάπου ή κάποιον ≠ επάνω: *Έπεσε ~ στο πάτωμα/~ από την καρέκλα.* (& ως επίθ.) *Μένει στον (από) ~ όροφο. ~ Γλυφάδα ≠ άνω. ~ άκρα:* τα πόδια ≠ άνω ~. ~ **Χώρες:** η Ολλανδία και το Βέλγιο. ❷ (με πρόθ.) στην επιφάνεια, στο τέρμα ή στην κατεύθυνση ≠ επάνω: *Το νερό κυλά προς τα ~. Το ασανσέρ πάει ως ~ στο υπόγειο.* ❸ (+ γεν./από) σε μικρότερο βαθμό, ποσότητα κτλ. από κτ άλλο ≠ άνω: *Ταινία ακατάλληλη για άτομα ~ των 18.* ❹ (σε επιφ. προτ.) δηλώνει αποδοκιμασία: *~ οι τύραννοι!* **άνω- ~:** ακατάστατα ή σε σύγχυση: *Το δωμάτιό σου είναι ~, όλα στη μέση. Ήταν ~ που έφυγε ο γιος της.* **πάνω ~:** περίπου: *Ήταν ~ τριάντα ετών.* **έρχονται / φέρνω τα πάνω ~:** γίνονται ή δημιουργώ μεγάλες αλλαγές. **στο ~-~:** για έκφραση αγανά-

κάτι
κατιτί
κατιτίς → κατιτί
κατοικήσιμος → κατοικώ
κατοικία → κατοικώ
κατοικίδιος → κατοικώ
κάτοικος → κατοικώ
κατοικώ
κατολίσθηση
κατόπιν¹
κατόπιν² → κατόπιν¹
κατοπινός → κατόπιν¹
κάτοπτρο
κατόρθωμα → κατορθώνω
κατορθώνω
κατορθωτός → κατορθώνω
κατοχή → κατέχω
Κατοχή → κατέχω
κατοχικός → κατέχω
κάτοχος → κατέχω
κατοχυρώνω
κατοχύρωση → κατοχυρώνω
κατσαρός
κατσαρόμα → κατσαρός
κατσαρώνω → κατσαρός
κάτω
κατώτατος → κάτω
κατώτερος → κάτω
κατωτερότητα → κάτω
κατωτέρω → κάτω

K

κατώφλι
κείμενο

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- κατώφλι
- καυσαέριο
- καύση
- καύσιμο → καύση
- καύσιμος → καύση
- καυστήρας → καύση
- καυστικά → καυστικός
- καυστικός
- καυστικότητα → καυστικός
- καύσωνας
- καυτερός → καίω
- καυτηριάζω
- καυτηρίαση → καυτηριάζω
- καυτός → καίω
- καύχημα → καυχίεμαι
- καυχησιάρης → καυχίεμαι
- καυχησιάρικα → καυχίεμαι
- καυχίεμαι
- καφενείο → καφές
- καφενές → καφές
- καφές
- καφετερία → καφές
- καφετέρια → καφές
- καφετζής → καφές
- καφετζού → καφές
- καφετιέρα → καφές
- καχύποπτα → καχύποπτα
- καχύποπτος → καχύποπτα
- καχύποψια
- κάψα → καίω
- κάψιμο → καίω
- κει → εκεί
- κείμαι
- κειμενικός → κείμενο
- κείμενο
- κείμενος → κείμαι
- κείμενος → κείμαι

κτησης: ~ κανένας δε σου το ζήτησε - μόνος σου ήρθες. **κατώτερος -η** & [επίσ.] **-τέρα -ο**: αυτός που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο (τοπικό, αξίας, ποιότητας, ιεραρχίας κτλ.) ≠ ανώτερος: *Αποδείχθηκε ~ από τις προσδοκίες μας, δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει την εργασία.* **κατώτατος -η** & [επίσ.] **-τάτη -ο**: αυτός που βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο (τοπικό, αξίας, ποιότητας, ιεραρχίας κτλ.) ≠ ανώτατος: ~ όριο μισθού. **κατωτέρω** (επίρρ.). **κατωτερότητα** η: η ιδιότητα αυτού που είναι κατώτερος ≠ ανωτερότητα: *αίσθημα / σύμπλεγμα ~.*

κατώφλι το: ❶ σκαλοπάτι που οδηγεί στην πόρτα της εισόδου: *Η μητέρα τον περίμενε στο ~ του σπιτιού.* ❷ (μτφ.) πρόθυρα, είσοδος σε κατάσταση, εποχή κτλ.: *Βρισκόμαστε στο ~ μιας καινούριας εποχής.*

Από τα κάτω + -φλιον < φλιά «δοκάρι που προσαρμόζεται στο τοίχωμα πόρτας».

καυσαέριο το: αέριο το οποίο προέρχεται από την καύση του υλικού που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία μηχανής: *Ρύπανση προκαλείται και από τα ~ των αυτοκινήτων.*

καύση η: ❶ η διαδικασία του καψίματος: *Η θρησκεία τους επιτρέπει την ~ των νεκρών.* ❷ χημική αντίδραση του οξυγόνου με άλλες ουσίες, κατά την οποία ελευθερώνεται θερμότητα και παράγεται φως: *βραδεία/ατελής/εσωτερική ~.* ❸ *σνήθη*. πληθ. οξειδώσεις που συντελούνται στα κύτταρα του οργανισμού: *Δεν παχαίνει, γιατί κάνει πολλές καύσεις.* **καύσιμος -η -ο**: αυτός που είναι κατάλληλος για καύση, για παραγωγή θερμότητας και παροχή ενέργειας. **καύσιμο** το: υλικό που χρησιμοποιείται για την παροχή ενέργειας σε κινητήρα: *υγρό / αέριο ~.* **καυστήρας** ο: συσκευή στην οποία γίνεται καύση υλικών για την παραγωγή θερμότητας, ενέργειας κτλ.

καυστικός ή -ό: ❶ χημική ένωση που μπορεί να προκαλέσει διάβρωση, κάψιμο ή διάλυση: ~ υγρό καθαρισμού. ❷ (μτφ.) αυτός που χρησιμοποιεί σαρκασμό στην κρίση ή κριτική του: *Οι γελοιογραφίες συχνά είναι καυστικότερες από την αρθρογραφία.* **καυστικά** (επίρρ.). **καυστικότητα** η.

καύσωνας ο: καιρικές συνθήκες που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα υψηλές θερμοκρασίες. **καυτηριάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ ΙΑΤΡ καίω ιστούς με ειδικό εργαλείο για θεραπευτικούς σκοπούς.

❷ (μτφ.) κρίνω αρνητικά και με έντονο τρόπο κλ ή κτ = στηλιτεύω: *Στα γραπτά του ~ τη διαφθορά της πολιτικής.* **καυτηρίαση** η.

καυχίεμαι & [επίσ.] **-ώμαι** • *καυχίεσαι* & *καυχάσαι*, αόρ. *καυχήθηκα*: (αμτβ.) περηφανεύομαι για κτ, συχνά και χωρίς πραγματικό λόγο = καμαρώνω, παινεύομαι, κομπάζω: *Καυχιέται ότι μόνος του τα κατάφερε τόσο καλά.* **καύχημα** το: αυτό για το οποίο παινεύεται κτ = καμάρι, τιμή ≠ ντροπή, όνειδος: *Τέτοιοι άξιοι άνθρωποι αποτελούν το ~ της μικρής μας κοινωνίας.* **καυχησιάρης -α -ικο**: αυτός που παινεύεται για τον εαυτό του. **καυχησιάρικα** (επίρρ.).

καφές ο: ❶ καρπός φυτού ο οποίος χρησιμοποιείται μετά από ειδική επεξεργασία για την παρασκευή ροφήματος. ❷ το καβουρδιαμένο και αλεσμένο προϊόν το οποίο προέρχεται από κόκκους καφέ. ❸ ρόφημα που κατασκευάζεται με βρασμένο νερό και καφέ με τη σημ. 2. **καφενείο** το & [λαϊκ.] **καφενές** ο & (κνρ. για νέους) **καφετέρια** & **καφετερία** η: μαγαζί όπου σερβίρονται καφέδες, αναψυκτικά κτλ. **καφετζής** ο, **-ού** η: ιδιοκτήτης καφενείου. **καφετιέρα** η: μηχανή που φτιάχνει καφέ.

καχύποπτα η: η υποψία κτ ότι οι άλλοι προσπαθούν να τον βλάψουν: *Μας κοιτούσε με ~, δε μας πίστευε.* **καχύποπτος -η -ο**. **καχύποπτα** (επίρρ.).

Από το ΑΕ καχύποπτος < κακός + ύποπτος.

κείμαι • μόνο ενστ., *κείσαι, κείται, κείμεθα, κείσθε, κείνται*, μπε. *κείμενος*: [επίσ.] (αμτβ.) ❶ βρίσκομαι: *Το χωριό κείται στους πρόποδες του βουνού.* ❷ (για νεκρό) είμαι θαμμένος. **ενθάδε κείται**: εδώ βρίσκεται θαμμένος (επιγραφή σε τάφους). **κείμενος -η -ο**: (μπε. ως επίθ.) ΝΟΜ αυτός που είναι σε ισχύ: *οι κείμενοι νόμοι.* **τα κακώς κείμενα**: απαράδεκτες καταστάσεις που συνεχίζουν να υπάρχουν: *Θίγονται ξανά τα ~ του εκπαιδευτικού συστήματος.*

κείμενο το: σύνολο προτάσεων με λογικό ειρμό, που αποτελούν ολόκληρη ενότητα ή υποενότητα προφορικού ή γραπτού λόγου με ολοκληρωμένο νόημα: *Ήρθε σήμερα στη δημοσιότητα το ~ του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.* **κειμενικός -ή -ό**.

Πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπε. του ρ. *κείμαι*.

